

Jaarlijks evaluatieverslag

2022

Mensenhandel en mensen-smokkel

Gebonden door schuld

MYRIA

Federaal Migratiecentrum

Jaarlijks evaluatieverslag

2022

Mensenhandel en mensen-smokkel

Gebonden door schuld

Inhoudstafel

Voorwoord: lessen uit de dossiers-Essex en -Borealis 4

Deel 1 | Focus: Vietnamese mensensmokkel en -handel naar en in Europa 7

Inleiding 8

Hoofdstuk 1 • Globale beeldvorming 9

1. De Vietnamese gemeenschap in Europa 9
   - 1.1. | Vietnamese migratie naar Europa 9
   - 1.2. | De Vietnamese diaspora vandaag 10
2. Vietnamese mensensmokkel naar en in Europa 10
   - 2.1. | Het vertrek 10
   - 2.2. | De routes 13
   - 2.3. | De structuur van de smokkelnetwerken 16
   - 2.4. | Het lot van de smokkelslachtoffers 17
3. Uitbuiting en mensenhandel van Vietnamezen in Europa 18
   - 3.1. | Schuldenlast door mensensmokkel 18
   - 3.2. | Van mensensmokkel naar mensenhandel 18
   - 3.3. | Vormen van mensenhandel 19
4. Detectie en bescherming van Vietnamese slachtoffers 21

Hoofdstuk 2 • Belgische Vietnamese dossiers 22

1. Brussels mensensmokkeldossier 2012-2013 22
   - 1.1. | Smokkelnetwerk 22
   - 1.2. | Onderzoek 24
   - 1.3. | Slachtoffers 24
2. Essex-dossier: Belgisch luik 25
   - 2.1. | Inleiding 25
   - 2.2. | Smokkelnetwerk 26
   - 2.3. | Onderzoek 30
   - 2.4. | Slachtoffers 32

Conclusies 42

Externe bijdrage | Organisatie-overstijgend beeld van Vietnamezen in Nederland in relatie tot mensenhandel en mensensmokkel 45

Externe bijdrage | Mensenhandel voorkomen door empowerment van risicogemeenschappen in Vietnam 48

Deel 2 | Evolutie van en strijd tegen de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel 53

Hoofdstuk 1 • Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader 54

1. Evoluties van het Europese juridische en politieke kader 54
   - 1.1. | Mensenhandel 54
   - 1.2. | Mensensmokkel 55
2. Evoluties van het Belgische juridische en politieke kader 56
   - 2.1. | Bijzondere commissie mensenhandel en mensensmokkel 56
   - 2.2. | Hervorming van het seksueel strafrecht: nieuwe wet treedt in werking 56
   - 2.3. | Wijzigingen van de wet van 1995: Belgische slachtoffers en nationaal doorverwijzingsmechanisme 59
   - 2.4. | Andere maatregelen 59

Hoofdstuk 2 • Overzicht van de rechtspraak 2021-begin 2022 ..... **61**

1. Tendensen **61**

2. Mensenhandel **63**

2.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, *Zoletić e.a. t. Azerbeidzjan* arrest van 7 oktober 2021 63
2.2. | Seksuele uitbuiting 64
2.2.1. Nigeriaanse netwerken 64
2.2.2. Latijns-Amerikaanse slachtoffers 70
2.2.3. 'Loverboy'-techniek (waaronder toepassing van het niet-bestraffingsbeginsel) 73
2.2.4. Seksuele uitbuiting van jonge Roemeense vrouwen 79
2.2.5. Uitbuiting van minderjarige meisjes door een stadsbende 79
2.3. | Economische uitbuiting 81
2.3.1. Bouw 81
2.3.2. Transport 82
2.3.3. Horeca 84
2.3.4. Bakkerij 84
2.3.5. Schoonmaak 86
2.3.6. Huishoudelijk werk 87
2.3.7. Kapsalon 89
2.3.8. Andere sectoren 90

3. Mensensmokkel **92**

3.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest *Al Alo t. Slovakije* van 10 februari 2022 92
3.2. | Vietnamese smokkelnetwerken 93
3.3. | Iraakse smokkelnetwerken 97
3.4. | Soedanees smokkelnetwerk 99
3.5. | Ethiopisch-Eritrees smokkelnetwerk 101
3.6. | Albanese smokkelnetwerken 101
3.7. | Small boats 104
3.8. | Herkwalificatie naar artikel 77 vreemdelingenwet (hulp bij illegale migratie) – vrijspraak humanitaire clausule 105

4. Erkenning van de status van vluchteling voor een slachtoffer van mensenhandel **106**

Deel 3 | Data **107**

Inleiding **108**

1. Mensenhandel **109**

Inbreuken mensenhandel (gegevens van de politie) 109
RSZ-inspectiedienst (ECOSOC-teams) – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting 110
Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten 111
Gespecialiseerde centra 114
Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (DVZ) 117
Definitieve veroordelingen voor mensenhandel 120

2. Mensensmokkel **122**

Inbreuken mensensmokkel (gegevens van de politie) 122
Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten 123
Gespecialiseerde centra 124
Slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel die in de procedure zijn gestapt (DVZ) 125
Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel 126

Externe bijdrage | Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2021 128

Externe bijdrage | De rol van DJSOC in de strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel en de evolutie van het fenomeen mensensmokkel 139

Deel 4 | Aanbevelingen **143**

Overzicht aanbevelingen **149**

Voorwoord
Lessen uit de dossiers-Essex en -Borealis

De werkzaamheden van de Bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel zijn op kruissnelheid gekomen bij het schrijven van dit voorwoord.

39 Vietnamese slachtoffers werden eind oktober 2019 levenloos aangetroffen in een koelvrachtwagen achtergelaten in een industriepark van Grays-Thurrock aan de noordelijke oever van de Thames. Wikipedia leert dat Thurrock "de bodem van een schip" betekent in het Saksisch. De slachtoffers zijn niet meer levend van die bodem weggekomen; ze hebben Londen nooit gezien, goed dertig kilometer stroomopwaarts. Meerdere minderjarigen vonden er hun dood, naast jonge mannen en vrouwen, wiens families grote sommen geld hadden neergeteld. De Essex-zaak droeg zonder twijfel bij tot de bewustwording dat het parlement dringend hernieuwde aandacht moest schenken aan de fenomenen mensenhandel en mensmokkel en aan het beleid ter zake.

Myria werd gehoord door de commissie op 25 april 2022 in zijn hoedanigheid van onafhankelijk nationaal rapporteur mensenhandel. Myria had twee ordewoorden voor de bijzondere commissie: 'detectie' en 'capaciteit'. Die gaan hand in hand.

Anderhalve maand later ging langzaam en in de luwte de meest omvangrijke mensenhandelzaak met derdelandse werknemers aan het rollen die België – en bij uitbreiding de Europese Unie – heeft gekend. Alleen in Servië loopt er tegelijkertijd een zaak van minstens even grote *ampleur*, beter bekend als het Ling Long-schandaal, met een Chinese firma als aanbieder van Vietnamese werknemers. De zaak doet wat denken aan 'onze' Borealis-zaak, waar Filipijnen aan de slag waren, naast Bengalen, Turken en Oekraïners.

We drukken de wens uit dat de Essex-zaak en de Borealis-zaak door de Bijzondere commissie mensenhandel en mensensmokkel worden aangegrepen om de juiste vragen te stellen, om zowel de slagkracht van de strijd tegen mensenhandel als de duurzaamheid van het apparaat veilig te stellen en een antwoord te bieden op legitieme noden en vragen van mogelijke slachtoffers.

Met dit nieuwe jaarverslag *Gebonden door schuld* stelt Myria scherp op het belang van de detectie van slachtoffers. Wanneer eerstelijnsdiensten Vietnamese werknemers aantreffen die illegaal tewerkgesteld zijn, moeten er onmiddellijk alarmsignalen afgaan. De kans dat zij aan het werk zijn om smokkelschulden af te betalen is heel reëel. Doorverwijzing naar de gespecialiseerde centra is dan aangewezen. Vaak onmondige slachtoffers zullen alleen daar een kans hebben om op verhaal te komen.

Het document met de cijfers van de jongste tien jaar dat Myria op 28 oktober 2022 aan de Bijzondere commissie heeft overgemaakt vertoont, naast opmerkelijke cijfers per actor of uitbuitingsfinaliteit, een bijzonder – zoniet merkwaardig – constant beeld over de slachtofferevolutie in het algemeen: het coronajaar 2020 buiten beschouwing gelaten, werden er nooit minder dan 120 (2017) nieuwe begeleidingen opgestart voor slachtoffers en nooit meer dan 156 (2014).

Alle alarmbellen moeten afgaan wanneer het gebrek aan capaciteit om slachtoffers op te vangen en te begeleiden – dat de Borealis-zaak heeft blootgelegd – inspectiediensten ervan zou weerhouden in bepaalde dossiers doortastend op te treden. Of wanneer het risico bestaat dat de gespecialiseerde centra niet in de mogelijkheid verkeren om al het mogelijke te doen voor nieuwe doorverwijzingen van slachtoffers, die onmondig

zijn of sterk onder druk staan van het criminele netwerk waarin ze verzeild zijn geraakt.

Elk beleidsvoorstel moet nu worden getoetst op de impact op het apparaat mensenhandel in zijn geheel en rekening houdend met elk van zijn componenten. Het moet terreinactoren blijven ondersteunen en motiveren, door realisme voorop te stellen en specialisatie te garanderen. Alleen daardoor en door volgehouden aandacht hebben de meest kwetsbare slachtoffers van mensenhandel nog een kans op detectie en bescherming. De gespecialiseerde centra moeten die te allen tijde kunnen bijstaan.

Schokbestendigheid garanderen betekent ook fundamenteel nadenken over situaties met grote groepen slachtoffers die tegelijk of op meerdere plaatsen door eerstelijnsdiensten worden aangetroffen. Soms hebben gerechtelijke overheden of slachtoffers enige tijd nodig om indicatoren mensenhandel aan feiten of verklaringen te toetsen.

Voor Myria moet in zo'n eerste periode de federale overheid als coördinator van het beleid in de strijd tegen de mensenhandel een sleutelrol spelen en alle opties onderzoeken. Bij omvangrijke zaken kan een korte federale fase van zes weken – in samenwerking met de gespecialiseerde centra voor begeleiding – een sleutelrol spelen, om de slagkracht van het apparaat te behouden en de detectie van slachtoffers in veilige en menswaardige omstandigheden te garanderen. Men kan niets bereiken zonder veilige en voldoende opvangplaatsen.

Zolang die oplossingen er niet zijn, dreigen vele honderden uitgebuite werknemers het lot te ondergaan van vele tientallen van de Borealis-slachtoffers, die met lede ogen ook vandaag nog moeten aanzien dat hun legitieme aanspraak op opvang en begeleiding als mogelijk slachtoffer van mensenhandel in een opsporingsonderzoek letterlijk dode letter blijft. Zij beschikken over geen enkel officieel document waarmee aan hen wordt meegedeeld dat hun de opvang en begeleiding worden ontzegd waarop ze recht hebben. Zij moeten hun verhaal wel via de media uitschreeuwen.

Gebonden door schuld is de titel van het Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022 van Myria. Op de bijeenkomsten van de nationale rapporteurs mensenhandel vestigt Myria al jaren de aandacht op de verwevenheid van mensensmokkel en mensenhandel. Bij mensensmokkeltrajecten waarvoor zoveel geld moet worden betaald zitten uitbuiting en afpersing het slachtoffer en zijn familie genadeloos op de hielen.

Myria is diep gedoken in de Belgische Vietnamese dossiers, het is een immens werk om daarin op te merken, te isoleren en te analyseren wat overheden kan helpen om nieuwe drama's te voorkomen en smokkelnetwerken hard en doortastend te treffen, zo mogelijk uit te schakelen. Ik hoop oprecht dat ook u zich hierin verdiept. Het brengt de verhalen van de omgekomen slachtoffers tot leven. U zult zien dat er tal van aanknopingspunten zijn met de alledaagse realiteit. Maar u zult ook inzien dat wanneer overheden steken laten vallen, een fatale afloop onmiddellijk om de hoek loert.

Ik wens u meer dan ooit een aandachtige en verrijkende lezing toe van dit verslag.

Koen Dewulf
Directeur

Deel 1

Focus: Vietnamese mensensmokkel en -handel naar en in Europa

Inleiding

In de focus van dit jaar gaat Myria in op de dramatische feiten waarover een rechtbank zich in januari 2022 heeft uitgesproken: het Belgische luik in een zaak van mensensmokkel waarbij 39 Vietnamezen dood zijn aangetroffen in Essex (Verenigd Koninkrijk), beter bekend als het "Essex-drama". De koelwagen waarin zij werden gesmokkeld was via de haven van Zeebrugge verscheept.

Myria heeft er daarom voor geopteerd om dieper in te gaan op de problematiek van mensensmokkel van en -handel in Vietnamezen. Sommige gesmokkelde Vietnamezen moeten immers onderweg hun schulden afbetalen door arbeid te verrichten in precaire omstandigheden.

In deze focus wordt er eerst een algemeen beeld geschetst van het fenomeen mensensmokkel van en -handel in Vietnamezen en dit wordt dan binnen een internationaal perspectief geplaatst (hoofdstuk 1). Om de Belgische situatie te illustreren, worden vervolgens twee dossiers inzake smokkel van Vietnamezen geanalyseerd waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld. Een van die dossiers is dat rond het Essex-drama (hoofdstuk 2). In deze dossiers komen bepaalde aspecten voor die deel uitmaken van de algemene fenomenen mensenhandel en mensensmokkel, zoals *debt bondage*.

In deze focus zijn voorts twee externe bijdragen opgenomen. Een eerste van het EMM – het Nederlands Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel – dat een studie heeft uitgevoerd om op nationaal niveau meer inzicht te krijgen in de aard en de omvang van de smokkel van en handel in Vietnamese onderdanen via verschillende criminele netwerken in Nederland. De tweede bijdrage komt van de in Vietnam gevestigde Amerikaanse ngo Pacific Links, die zich al meer dan twintig jaar inzet voor preventie van en bewustmaking rond mensenhandel, zowel in Vietnam als in de transit- en bestemmingslanden binnen Europa en Azië.

Hoofdstuk 1
Globale beeldvorming

Op zoek naar een beter leven voor henzelf en hun familie verlaten duizenden Vietnamezen de jongste jaren hun land van herkomst. Sommigen van hen vertrekken als legale arbeidsmigrant, anderen worden door smokkelnetwerken gerekruteerd met valse beloftes over tewerkstelling in Europa. Deze laatsten steken zich doorgaans diep in de schulden om hun tocht naar Europa te financieren; soms worden ze er ook in levensgevaarlijke omstandigheden naartoe gesmokkeld en onderweg of na aankomst uitgebuit. De mensensmokkel en -handel van Vietnamezen naar en in Europa lijkt de jongste jaren aan een sterke opmars bezig. In België bleven deze praktijken voor het Essex-drama grotendeels onder de radar en stapte er elk jaar hooguit een handvol Vietnamezen in het slachtofferstatuut.[1] Elders kwamen deze wantoestanden al eerder aan het licht: in het VK bijvoorbeeld nam het aantal verwijzingen van vermoedelijke slachtoffers van "moderne slavernij"[2] met de Vietnamese nationaliteit het afgelopen decennium enorm toe, van amper 50 in 2009 tot bijna 1.000 in 2021.[3]

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van dit fenomeen. Het bevat een korte beschrijving van de Vietnamese gemeenschap in Europa (punt 1), om vervolgens dieper in te gaan op het fenomeen mensensmokkel (punt 2). In dat tweede punt wordt er gefocust op het vertrek uit Vietnam (wie zijn de personen die worden gesmokkeld, waarom vertrekken zij, hoe worden ze gerekruteerd en hoeveel en hoe betalen zij?), de gekozen routes, de structuur van de Vietnamese smokkelnetwerken en het lot van hun slachtoffers. In het derde punt wordt de Vietnamese mensenhandel in Europa belicht (punt 3). Daarbij wordt er ingegaan op de kwetsbaarheid van slachtoffers met een hoge schuldenlast, het verband tussen mensensmokkel en -handel en de voornaamste vormen van Vietnamese mensenhandel in Europa: economische uitbuiting in met name nagelsalons en horeca, seksuele uitbuiting, en gedwongen criminaliteit in onder meer de drugshandel en sigarettensmokkel. In het laatste punt wordt er dieper ingegaan op de detectie en bescherming van Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel en -handel (punt 4). De tekst is gebaseerd op interviews met experts, een literatuurstudie, een analyse van recente persberichten en krantenartikelen en eerdere jaarverslagen van Myria.

1. De Vietnamese gemeenschap in Europa

1.1. | Vietnamese migratie naar Europa

De geschiedenis van de Vietnamese migratie naar Europa bestaat uit verschillende migratiegolven. Los van de mobilisatie van Vietnamese soldaten en arbeiders vanuit Frans Indochina naar Frankrijk (die al een aanvang nam tijdens de Eerste Wereldoorlog), vond de eerste migratiegolf op Europees niveau plaats na het einde van de Vietnamoorlog in 1975. Tienduizenden *boat people* die op de vlucht waren voor het communistische regime werden toen in verschillende West-Europese landen hervestigd. In de jaren 1980 volgde er een tweede migratiebeweging, dit keer richting het Oostblok, in het kader van arbeids- en studieprogramma's van de toenmalige Sovjetunie. Door deze programma's ontstonden er geleidelijk grotere Vietnamese gemeenschappen in steden als Moskou, Kiev, Warschau, Praag en (Oost-)Berlijn.[4] Na de implosie van de Sovjetunie in 1989 keerden veel Vietnamese gastarbeiders vanuit Oost-Europa terug naar hun geboorteland. Een deel van hen week evenwel uit naar West-Europa en veroorzaakte zo vanaf de jaren 1990 een derde migratiegolf, die voor het eerst vooral irregulier van aard was. De meest recente migratiegolf ten slotte is die van de

1 De exacte cijfers zijn beschikbaar in eerdere jaarverslagen van Myria (www.myria.be).

2 Dit koepelbegrip omvat slavernij, dwangarbeid, dienstbaarheid en mensenhandel (art. 1-3 Modern Slavery Act 2015); zie de website met de Britse wetgeving.

3 D. Silverstone en C. Brickell, *Combating modern slavery experienced by Vietnamese nationals en route to, and within, the UK*, Independent Anti-Slavery Commissioner (IASC), 2017, pp. 19-20; UK Home Office, *Modern Slavery: National Referral Mechanism and Duty to Notify statistics UK, end of year summary 2021*, 3 maart 2022.

4 M. Vu en N. Sebtaoui, "Smuggling and trafficking from Vietnam to Europe", *Forced migration review*, nr. 64, juni 2020, p. 63.

new arrivals. Deze jongste generatie migranten komt sinds enkele decennia rechtstreeks vanuit Vietnam (en vooral vanuit de noordelijke en centraal-noordelijke gebieden) naar Europa om hoofdzakelijk economische redenen,[5] en doet daarvoor vaak een beroep op mensensmokkelaars.

1.2. | De Vietnamese diaspora vandaag

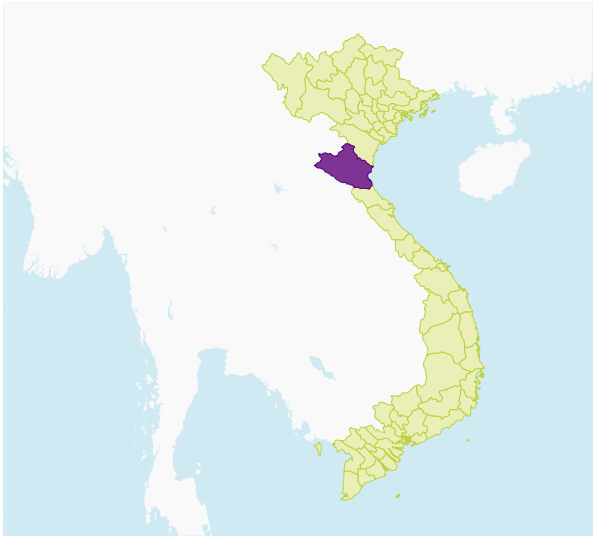
Vandaag vindt men de Vietnamese gemeenschappen in Europa nog altijd terug in hoofdsteden zoals Parijs (13e arrondissement), Berlijn (Lichtenberg) en Praag, maar ook in kleinere steden verspreid over het continent.[6] Binnen de diaspora zijn er in de loop van de jaren hiërarchieën ontstaan op basis van socio-economische status, plaats van herkomst in Vietnam en duur van het verblijf in Europa.[7] In bepaalde diasporagemeenschappen, zoals die van Parijs, bestaat er bovendien een grote socioculturele kloof tussen de 'generaties' van Vietnamese migranten, zoals die tussen de sinds lange tijd gevestigde *boat people* (vooral afkomstig uit het zuiden van Vietnam) en de *new arrivals* (uit het noorden). De oudere diaspora (*Viêt Kiêu*) kan zij die pas zijn aangekomen helpen bij het vinden van een job en huisvesting, maar doet dat vaak op basis van een contractuele relatie veeleer dan uit solidariteit.[8] *New arrivals* die geen banden hebben met de lokale diaspora krijgen minder snel hulp of werk aangeboden en lopen een verhoogd risico op uitbuiting door de eigen gemeenschap.[9] Dat lijkt onder meer het geval te zijn in de Aziatische marktplaatsen in de periferie van Oost-Europese hoofdsteden, zoals SAPA Market ("Little Hanoi") in Praag, Wólka Kosowska in Warschau, en het Dong Xuan Center in Berlijn.[10]

2. Vietnamese mensensmokkel naar en in Europa

2.1. | Het vertrek

Profielen van gesmokkelde personen

De meerderheid van de Vietnamese onderdanen die de voorbije jaren naar Europa werden gesmokkeld is afkomstig uit het noorden van Vietnam, en met name uit (bepaalde districten in) de regio Nghe An (zie afbeelding 1). Deze regio heeft tot op heden niet de vruchten kunnen plukken van de algemene groei van de Vietnamese economie: met hoge werkloosheidscijfers en een beperkte toegang tot onderwijs is er amper opwaartse mobiliteit.[11] Het gebrek aan kansen verklaart in grote mate waarom veel inwoners van Nghe An ervoor opteren om binnen of buiten Vietnam (legaal) te migreren,[12] of zich laten overtuigen door de valse beloften van mensensmokkelaars.

Afbeelding 1: regio Nghe An, Vietnam, Zuid-Oost Azië

5 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 19-20; T. Nguyen, "Government-sponsored crime. The case of Vietnamese undocumented immigrants in Germany and the UK" in P. Van Duyne *et al.* (eds.), *Constructing and organising crime in Europe*, Eleven International Publishing, 2019, pp. 53-55.

6 D. Czarnecki, "Was hat Deutschland mit 39 toten Vietnames/innen in Großbritannien zu tun?", *NDV*, maart 2020, pp. 136-141.

7 D. Beadle en L. Davison, *Precarious journeys: Mapping vulnerabilities of victims of trafficking from Vietnam to Europe*, Anti-Slavery International, ECPAT UK en Pacific Links Foundation, 2019, p. 14.

8 D. Tan en T. H. Nguyen, *En route to the United Kingdom. A field survey of Vietnamese migrants*, IRASEC en France terre d'asile, maart 2017, p. 48.

9 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 54.

10 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 55, 75 en 85; D. Czarnecki, *op. cit.*, p. 137. Zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgend hoofdstuk van deze focus en de recente documentaire van A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021.

11 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 43.

12 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 34-36.

Vooral jongvolwassen mannen worden vanuit deze regio naar Europa gesmokkeld. Ook voor vrouwen en minderjarigen wordt er soms een beroep gedaan op smokkeldiensten, maar zij lijken een minderheid te vormen.[13] Volgens de meeste bronnen zijn de gesmokkelde personen doorgaans ongehuwde twintigers met een laag opleidingsniveau. Vaak verwerven zij voor hun vertrek uit Vietnam een bescheiden inkomen als visser, landbouwer, kleinhandelaar, arbeider of klusjesman.[14] De personen die vertrekken behoren meestal wellicht niet tot de allerarmste klasse, aangezien ze in staat zijn om de dure reis naar Europa te financieren of minstens voldoende kredietwaardig zijn om daarvoor een lening aan te gaan. Toch kunnen ook armere personen naar Europa worden gebracht, bijvoorbeeld wanneer zij een rechtstreekse lening bij het smokkelnetwerk aangaan en vervolgens in situaties van *debt bondage* terechtkomen (zie verder). Opvallend is ten slotte dat de Vietnamezen die recent tot in België gesmokkeld werden meestal (en volgens sommige actoren op het terrein zelfs uitsluitend) katholiek zijn.

Redenen voor vertrek

De Vietnamese '*new arrivals*' trekken vooral om economische redenen naar Europa. Sommigen verlaten hun geboorteland naar aanleiding van een specifieke persoonlijke situatie, zoals het verlies van een job, het faillissement van een zaak, of eerder opgelopen schulden die ze via tewerkstelling in Europa hopen terug te betalen. Anderen ontvluchten hun streek wegens een algemeen gebrek aan kansen.[15] Zo goed als altijd hebben de personen die vertrekken de intentie om in Europa een inkomen te verwerven voor henzelf en voor hun familieleden in Vietnam. Het ideaal dat zij voor ogen hebben is om enkele jaren in een Europees land – en met name het Verenigd Koninkrijk – te werken en van daaruit, na op korte termijn hun reisschulden te hebben terugbetaald, een deel van hun salaris als *remittance*[16] naar hun familie te sturen. Vaak beschouwen zij deze migratie als tijdelijk en beogen ze op termijn naar Vietnam terug te keren. Het geld dat in Europa verdiend werd kunnen ze er – naargelang het geval – aanwenden voor de bouw van een woning, de financiering van studies of de opstart van een zaak.[17]

Het vertrek naar Europa is evenwel meer dan een louter economische keuze van individuele migranten. Doorgaans speelt ook de familie van de (meestal relatief jonge) Vietnamezen die een beroep doen op smokkelaars een centrale rol in hun besluitvormingsproces. Soms moedigt de familie de gesmokkelde persoon alleen aan om in het buitenland geld te verdienen of geeft ze daarover advies. Vaak nemen de familieleden, en vooral de ouders, evenwel zelf het initiatief om iemand van hen te laten vertrekken en gaan ze daarvoor een lening aan in Vietnam (die de gesmokkelde persoon vervolgens moet zien terug te betalen).[18] Van de persoon die vertrekt wordt er verwacht dat hij zich loyaal en solidair opstelt ten aanzien van de (ruimere) familie en deze verwanten vanuit Europa financieel ondersteunt.[19]

De meeste personen die vanuit Vietnam naar Europa worden gesmokkeld verlaten het land om een combinatie van economische motieven en familiale verwachtingen. Een kleiner aandeel van de gesmokkelde personen vertrekt om andere redenen. Sommigen van hen verlaten Vietnam vanuit een (ingeroepen) vrees voor politieke of religieuze vervolging (en vragen na aankomst in Europa al dan niet asiel aan). In bepaalde bronnen is er daarnaast sprake van Vietnamese weeskinderen en verwaarloosde kinderen die naar Europa worden gesmokkeld met het oog op uitbuiting.[20]

Het vertrek naar Europa is meer dan een louter economische keuze van individuele migranten. Doorgaans speelt ook de familie van de (meestal relatief jonge) Vietnamezen die een beroep doen op smokkelaars een centrale rol in hun besluitvormingsproces.

Rekrutering in Vietnam

Veel gesmokkelde personen verlaten Vietnam in eerste instantie hetzij vrijwillig, hetzij onder druk van de eigen familie. Hun beslissing om te vertrekken is evenwel vaak gebaseerd op beperkte of onbetrouwbare informatie over de reis naar Europa en de situatie na aankomst. Doordat veel van de gesmokkelde personen nooit eerder hebben gereisd en geen Engels spreken,[21] zijn ze erg kwetsbaar voor de valse verhalen die in hun omgeving circuleren.

---

13 Zie ook in het Essex-dossier dat in het volgende hoofdstuk van deze focus wordt geanalyseerd.

14 Zie onder meer D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 22.

15 Zie onder meer D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 21-22.

16 Een *remittance* is een grensoverschrijdende financiële transactie tussen particulieren. In de EU-context gaat het specifiek om een betaling van een migrant aan (een) begunstigde(n) in het land van herkomst van de migrant.

17 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 25; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

18 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 38; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

19 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 27.

20 P. Hynes *et al.*, *'Between two fires': Understanding vulnerabilities and the support needs of people from Albania, Viet Nam and Nigeria who have experienced human trafficking into the UK*, International Organization for Migration (IOM), juni 2019, p. 52; Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 19; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 21.

21 P. Hynes *et al.*, *Vulnerability to human trafficking: A study of Viet Nam, Albania, Nigeria and the UK*, International Organization for Migration, september 2018, p. 32.

Vietnamese kandidaat-gesmokkelden worden doorgaans beïnvloed door, en gerekruteerd binnen, de lokale of de online gemeenschap. In hun streek vangen zij bijvoorbeeld geruchten op over economische opportuniteiten in Europa, of zien ze (enkele) families in zichtbare welstand leven dankzij hun buitenlandse inkomsten.[22] Kandidaten komen er zonder veel moeite in contact met een smokkelaar in hun omgeving, bijvoorbeeld via vrienden en familieleden die reclame maken voor de diensten van een bepaald netwerk.[23] Soms maken deze smokkelaars deel uit van maffiose organisaties die sterk ingebed zijn in de regio en naast mensensmokkel ook andere diensten aanbieden (bijvoorbeeld financiering voor de bouw van een woning of de aankoop van grond). Daarnaast ontvangen veel kandidaten reclame voor reizen naar Europa op sociale media en *messaging apps* zoals Facebook Messenger en het Vietnamese Zalo, onder meer via *selfies* van schijnbaar succesvolle landgenoten in Europese steden. Soms worden ze op deze platformen zelfs rechtstreeks gerekruteerd door smokkelaars.[24] Volgens een ngo die de inwoners van bepaalde sterk getroffen regio's in Vietnam probeert te sensibiliseren, is het bijzonder moeilijk om de hardnekkige geruchten die lokaal en online circuleren te ontkrachten: het gaat om een "constant gevecht tegen *fake news*".[25]

De informatiestroom over migratie naar Europa is in handen van de Vietnamese smokkelnetwerken. Zij beloven hun 'klanten' doorgaans een goedbetaalde job in Europa (bijvoorbeeld in een restaurant of nagelsalon) en een vlotte terugbetaling van hun reisschuld (bijvoorbeeld op twee jaar).[26] De risico's van de mensensmokkel worden verzwegen of geminimaliseerd. Veel gesmokkelde personen hebben zo amper informatie over de kosten, de duur, het traject en soms zelfs de bestemming van de smokkel, en zijn nog minder op de hoogte van de levensomstandigheden en verblijfsvoorwaarden in transit en na aankomst.[27] Volgens geïnterviewde experts en een verklaring van een slachtoffer in het Essex-dossier spelen de smokkelaars in bepaalde gevallen ook in op de groeiende reguliere arbeidsmigratie vanuit Vietnam, door hun klanten te doen geloven dat zij legaal naar Europa zullen reizen.

Het succes van deze valse verhalen en de omvang van het smokkelfenomeen kunnen deels worden verklaard door gebrekkige overheidscontrole en in sommige gevallen ook door mogelijke corruptie. De voorbije jaren kende Vietnam een toenemende legale arbeidsmigratie in onder meer de landbouw- en de zorgsector richting landen als Japan, Thailand, Maleisië, Australië, Saudi-Arabië en Duitsland. Deze economische migratie wordt sterk gestimuleerd door de Vietnamese staat, die ook zelf belang heeft bij de internationale mobiliteit van zijn burgers: hun geldtransfers naar het thuisland vormen een aanzienlijk aandeel van het bruto nationaal product (BNP).[28] Toch is de rekruteringssector in het land zwak gereguleerd, en is er nauwelijks controle op de vele agentschappen, makelaars en andere tussenpersonen die arbeidsmigratie aanbieden.[29] In combinatie met wijdverspreide corruptie,[30] geeft de beperkte regulering smokkelaars vrij spel om hun criminele activiteiten uit te bouwen.[31]

Het Essex-drama heeft volgens experts weinig tot geen impact gehad op de rekrutering in Vietnam. De criminele netwerken hebben hun werkwijze snel na de feiten aangepast en hebben daarbij onder meer hun discours bij de rekrutering gewijzigd. Zo argumenteren de smokkelaars bijvoorbeeld dat de Essex-slachtoffers het verkeerde netwerk hebben gekozen, of dat zij onvoldoende hebben betaald voor hun overtocht – met een algemene verhoging van de prijzen tot gevolg.[32]

De informatiestroom over migratie naar Europa is in handen van de Vietnamese smokkelnetwerken.

Prijzen en betaling

De prijs voor smokkel naar Europa ligt bijzonder hoog. Vietnamese mensensmokkelaars vragen hun 'cliënteel' doorgaans tienduizenden euro of pond om hen naar het Europese continent of rechtstreeks naar het VK te vervoeren.

---

22 P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, p. 49; T. Nguyen, *op. cit.*, p. 63; Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 19.

23 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 30.

24 M. Vu en N. Sebtaoui, *op. cit.*, p. 63.

25 Dat verklaart ook het belang van sensibilisering in het land van herkomst door organisaties zoals Pacific Links Foundation, die haar preventiecampagnes verder toelicht in een externe bijdrage op het einde van de focus in dit jaarverslag.

26 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 28; D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 41.

27 Zie onder meer D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 28-29, 38; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, p. 10, 69-70; A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

28 Vietnam staat hiermee in de top tien van landen met de hoogste (officiële) *remittances* (D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 39).

29 International Labour Organization (ILO), *Complaint mechanisms for Vietnamese migrant workers. An overview of law and practice*, 2015, p. 14; D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 47.

30 Interviews met experts; T. Nguyen, *op. cit.*, pp. 65-66.

31 In januari 2022 trad er evenwel een wet in werking over de rechten van arbeidsmigranten in het buitenland, die onder meer een verbod op buitensporige kosten voor makelaarscommissies oplegt (zie de externe bijdrage van Pacific Links Foundation verder in dit jaarverslag).

32 Interviews met experts in voorjaar 2022; H. T. Luong, "Undocumented Vietnamese migrants: what is going on since the Essex tragedy?", *Institute for Asian Crime and Security*, 7 oktober 2021; "Vietnamese account for record rise in channel migrants", *The Sunday Telegraph*, 29 augustus 2021.

De prijzen hangen in principe af van de gekozen route en vervoersmiddelen, maar kunnen ook los daarvan sterk fluctueren. Voor het hele traject van Vietnam tot het VK werden de voorbije jaren doorgaans prijzen tussen de 10.000 en 40.000 euro geciteerd.[33] Na het Essex-drama werd de gevraagde prijs in Vietnam in bepaalde gevallen zelfs met duizenden euro opgedreven door de smokkelaars.[34]

Voor smokkel van Vietnam naar het VK werd er tussen 10.000 en 40.000 euro betaald.

In bepaalde gevallen (zo ook bij Essex) worden er aparte prijzen aangerekend voor het eerste deel van het traject, van Vietnam tot het Europese continent, en het tweede deel, van het continent tot het VK. Ook de prijzen voor deze aparte trajecten kunnen sterk variëren. Volgens een auteur werd er voor de goedkopere route tot Europa via Rusland bijvoorbeeld tussen de 12.000 en 20.000 dollar gevraagd, terwijl er voor de duurdere route met valse documenten en een rechtstreekse vlucht naar de EU 16.000 à 25.000 dollar werd aangerekend.[35] Ook de prijzen voor het laatste traject van het continent tot het VK lijken sterk te verschillen in functie van de (hieronder besproken) reismodaliteiten: zo is er sprake van 10.000 à 12.000 euro voor 'VIP'-vervoer, tegenover 'maar' 3.000 à 4.000 euro voor gewoon vervoer tot het VK.[36] Ook voor de recentere oversteek met bootjes lijken de prijzen lager te liggen: een onlangs ontmanteld netwerk vroeg zo gemiddeld tussen de 2.500 en 3.500 euro per persoon aan Vietnamezen en personen met andere nationaliteiten die samen met hen het Kanaal werden overgezet.[37]

Doorgaans staat de familie van de gesmokkelde persoon in voor de betaling aan de smokkelaars.[38] De betalingen vinden in de regel plaats in Vietnam zelf. Soms (zoals bijvoorbeeld het geval was bij een van de Essex-slachtoffers) betaalt de familie van de gesmokkelde het volledige bedrag op voorhand. Vaker wordt er evenwel maar een deel van het bedrag voor het vertrek uit Vietnam betaald en wordt het resterende bedrag afgelost per etappe of na aankomst op de eindbestemming.[39] Indien de familie in Vietnam na aankomst van de gesmokkelde persoon niet (meteen) overgaat tot betaling van dat bedrag, zetten de Vietnamese smokkelnetwerken vaak drukkingsmiddelen in. In de Vietnamese zaken waarin Myria zich burgerlijke partij stelde (en die verder in dit jaarverslag worden geanalyseerd), werden er bijvoorbeeld meerdere slachtoffers na hun aankomst in het VK vastgehouden tot op het moment dat hun familie de prijs voor de overtocht volledig had betaald.

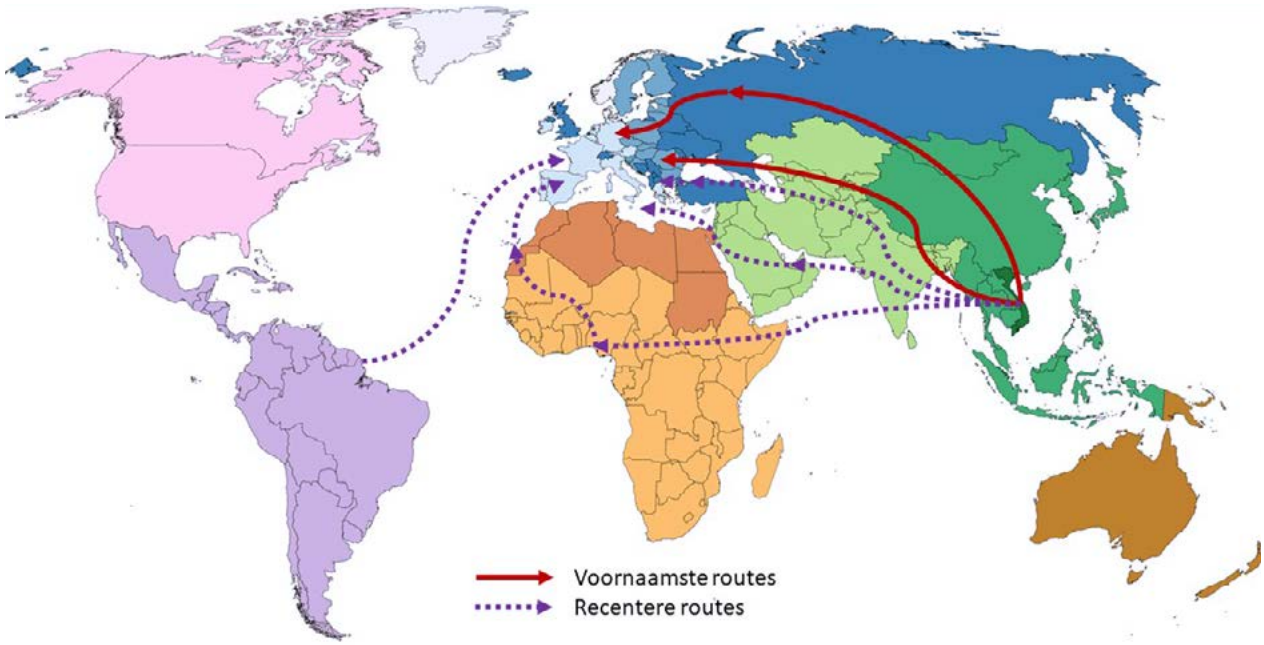
De financiering van deze overtocht kan op diverse wijzen verlopen. Sommigen gaan daarvoor een lening aan bij verwanten of kennissen in de vorm van een 'tontine'. De tontine is een traditioneel systeem van renteloze solidariteitsleningen waarbij steun wordt geboden voor financiële projecten van leden van de gemeenschap op basis van vertrouwen.[40] Anderen gaan zelf een lening aan bij een lokale bank met een hypotheek op de eigen woning of grond, of laten de verwanten in Europa een dergelijke lening aangaan. Vroeg of laat moeten veel families zich evenwel wenden tot informele kredietverstrekkers of woekeraars (*loan sharks*), bijvoorbeeld omdat zij geen lening bij een officiële financiële instelling kunnen aangaan, omdat ze hun initiële lening niet tijdig kunnen afbetalen of omdat ze een extra lening nodig hebben om het volgende deel van de reis te financieren.[41] Door deze opeenstapeling van schulden zijn de gesmokkelde personen heel kwetsbaar voor uitbuiting en mensenhandel (zie verderop).

2.2. | De routes

Routes naar de EU

Vietnamese smokkelorganisaties maken gebruik van verschillende routes van Vietnam tot het Europese vasteland: het traditionele parcours via Rusland, de rechtstreekse vlucht naar de Europese Unie en een aantal recentere wegen. Deze routes worden weergegeven op de onderstaande kaart (afbeelding 2) en toegelicht in de tekst hieronder.

33 Zie onder meer D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 68; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, p. 67.
34 M. Vu en N. Sebtaoui, *op. cit.*, p. 63. Zie ook de analyse van het Essex-dossier en de externe bijdrage van Pacific Links Foundation verder in dit jaarverslag.
35 T. Nguyen, *op. cit.*, p. 57. In het Essex-dossier werd voor dit eerste deel van het traject gemiddeld 13.000 euro gevraagd.
36 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 39-42. Zie ook D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 37. In het Essex-dossier werd voor dit tweede deel van de reis gemiddeld 12.000 euro gevraagd.
37 Europol, "39 arrests in cross-border operation against migrant smuggling in small boats across English Channel", 6 juli 2022.
38 Interviews met experts; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 88.
39 Interviews met experts; D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 68; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 88.
40 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 87.
41 Interviews met experts; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 87; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 30.

Afbeelding 2: overzicht van smokkelroutes van Vietnam naar Europa

De klassieke smokkelroute loopt vanuit Vietnam naar Rusland,[42] hetzij rechtstreeks, hetzij via een ander Aziatisch land (China, mogelijk ook Japan of Korea). Voor het eerste deel van de route, dat per vliegtuig wordt afgelegd, hergebruiken de smokkelaars doorgaans geldige paspoorten met een Russisch visum. Vanuit Rusland gaat de tocht vervolgens per voertuig of te voet naar hetzij Wit-Rusland, hetzij Letland en Litouwen, hetzij (vóór de Russische inval) Oekraïne. Tot slot worden de Vietnamezen op deze Ruslandroute vanuit de Europese periferie (indien vanuit de Baltische staten niet zelden via de Russische exclave Kaliningrad) naar Polen, Tsjechië of Slovakije gesmokkeld.[43] Zodra ze in de Europese Unie (EU) aangekomen zijn, blijven sommige gesmokkelde personen (tijdelijk of permanent) in Oost-Europa werken, terwijl anderen meteen verder worden gesmokkeld richting West-Europa.

Een alternatieve route, die ook in de Essex-zaak naar voren komt en soms als 'VIP' wordt omschreven, bestaat in een rechtstreekse vlucht van Vietnam of buurland China naar een EU-lidstaat. Daarbij worden er valse of vervalste paspoorten en/of visa[44] gebruikt en soms ook geldige visa die al dan niet op frauduleuze wijze werden verkregen.[45] Het gaat onder meer om visa voor toerisme, studies en werk. De werkvisa worden onder meer afgeleverd door jongere EU-lidstaten als Polen, Hongarije en Roemenië, waar door emigratie van de eigen bevolking naar West-Europa alsmaar vaker een beroep wordt gedaan op buitenlandse arbeidskrachten, die er in slechte omstandigheden kunnen worden tewerkgesteld.[46] De Vietnamese smokkelnetwerken lijken misbruik te maken van deze context van legale migratie door in deze lidstaten om valse redenen en op basis van fictieve uitnodigingen werkvisa aan te vragen.[47] Een recente variant op de rechtstreekse route naar de EU bestaat uit een onrechtstreekse vlucht vanuit Zuidoost-Azië (Vietnam zelf, maar bijvoorbeeld ook Maleisië of Taiwan) naar Rusland of Zuid-Amerika met transit in een Europese luchthaven zoals Charles de Gaulle (Parijs) of Schiphol (Amsterdam).[48] Afhankelijk van het betaalde bedrag

---

42 Voor deze paragraaf werden de volgende bronnen geconsulteerd: D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, pp. 56-65; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 34-36; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 37-38; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2018, p. 32; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, pp. 70-71. De klassieke Ruslandroute werd na de Russische inval in Oekraïne in 2022 mogelijk (tijdelijk) gewijzigd naar aanleiding van de opschorting van de vluchten van Vietnam Airlines tussen Moskou en Hanoi om praktische redenen ("Vietnam Airlines to suspend regular flights to Russia from March 25", *Reuters*, 23 maart 2022).

43 In het oudere Vietnamese dossier dat in dit jaarverslag wordt geanalyseerd zou het smokkelslachtoffer via Oekraïne over Portugal naar België zijn gebracht. Deze route werd evenwel niet bevestigd in andere bronnen.

44 Interviews met experts; Europol, "9 arrested for smuggling Vietnamese migrants across Europe", 11 juli 2022.

45 Europol, "6 arrested in Germany for smuggling over a hundred Vietnamese migrants to Europe", 3 maart 2020; Europol, "3 arrested for smuggling over 250 Vietnamese migrants to Germany", 31 mei 2021; Belga, 11 juli 2022, *Neuf arrestations dans une opération européenne visant des trafiquants d'êtres humains*.

46 De dynamiek in Polen wordt onder meer beschreven door S. Nguyen, "Vietnamese migrants fill Romania's worker crunch but face risk of exploitation", *South China Morning Post*, 16 maart 2022; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

47 Europol, "6 arrested in Germany for smuggling over a hundred Vietnamese migrants to Europe", 3 maart 2020; Europol, "3 arrested for smuggling over 250 Vietnamese migrants to Germany", 31 mei 2021.

48 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 61; Expertisecentrum mensenhandel en mensensmokkel (EMM), *De vermissing van Vietnamese amv's en de relatie van Vietnamezen met mensenhandel en mensensmokkel in Nederland (2015 tot en met 2018)*, 5 december 2019, p. 20; Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 18.

en de gemaakte afspraken, kunnen de gesmokkelde personen vanuit de luchthaven vervolgens naar een specifieke plaats worden gestuurd voor het vervolg van het traject.[49]

In de literatuur en tijdens interviews met experts werden tot slot ook de volgende, nieuwere routes vermeld:

- per vliegtuig via Latijns-Amerika (Peru, Brazilië, de Dominicaanse Republiek, mogelijk ook Chili en Panama) naar Spanje of Frankrijk;[50]
- per vliegtuig via Maleisië en Azerbeidzjan naar Turkije en van daar per boot naar Griekenland (zoals een van de Essex-slachtoffers);[51]
- via Nigeria, Marokko en de Canarische eilanden naar het Spaanse vasteland;
- via de Verenigde Arabische Emiraten.

Routes tot het VK

Voor veel gesmokkelde Vietnamezen is en blijft het Verenigd Koninkrijk de eindbestemming. Door hun eigen omgeving en door de smokkelaars worden ze ervan overtuigd dat het in het VK eenvoudiger is om goedbetaald werk te vinden of een verblijfsstatus te krijgen en dat er minder identiteitscontroles zijn.[52] Sommige Vietnamezen worden rechtstreeks naar het VK gesmokkeld, anderen worden eerst naar een ander land (zoals Duitsland of Roemenië) gesmokkeld en pas daarna overtuigd om door te reizen naar het VK met de belofte dat zij er meer zullen verdienen.

Noord-Frankrijk vormt traditioneel de voorlaatste bestemming op het traject naar het VK. De intussen ontmantelde kampen in Angres (bij Lens), Téteghem en Grande-Synthe (bij Duinkerke)[53] vormden tot enkele jaren geleden belangrijke verzamelplaatsen voor Vietnamese mensensmokkel. Vooral het kamp in Angres, ook "Vietnam City" genoemd, stond bekend als facultatieve tussenstop, waar Vietnamezen konden worden ondergebracht in afwachting van een overzet naar het VK per vrachtwagen. Dat kamp lag goed verscholen in een bos op enkele honderden meters van een tankstation langs de A26 Reims-Calais. Het ging om een goed uitgerust kraakpand, gerund door en voor Vietnamezen en uitgerust met verwarming, water en elektriciteit dankzij de steun van de lokale burgemeester en een burgercollectief.[54] Tegenwoordig spelen de Vietnamese smokkelactiviteiten in Noord-Frankrijk zich vooral af in kleinere kampen rond Calais, aldus een ngo die lokaal actief is. In veel gevallen is er zelfs geen enkele passage langs een Noord-Frans kamp: gesmokkelde Vietnamezen worden ook per wagen of per taxi vanuit een (Belgisch of Frans) *safehouse* rechtstreeks naar een specifiek vertrekpunt aan de Noordzee gevoerd. Dat was niet alleen het geval in het Essex-dossier, maar ook in een eerdere zaak waarin een taxichauffeur instond voor ritten van Parijs en Brussel richting De Panne.[55] Daarnaast bestaat er eveneens een alternatieve route langs Nederland, die in 2019 als "opkomend"[56] werd omschreven en onder meer werd gebruikt voor een eerdere poging tot smokkel van twee minderjarige Essex-slachtoffers.[57]

Net zoals voor het eerste traject vanuit Vietnam naar het Europese continent geldt, bestaan er ook voor het tweede traject naar het VK verschillende 'formules'. Bij de normale of '*low cost*' formule bieden de smokkelaars alleen begeleiding en toegang tot bepaalde parkings met vrachtwagens richting het VK. De gesmokkelden kunnen vervolgens zelf een vrachtwagen trachten in te klimmen zonder medeweten van de chauffeur. In afwachting van een overzet krijgen zij onderdak en voedsel van het smokkelnetwerk.[58] In het milieu lijkt deze 'goedkopere' formule bekend te staan als "*cỏ*" (gras).[59] Daarnaast is er ook hier een 'VIP'-transport, waarbij gesmokkelde personen met medeweten van de chauffeur naar het VK worden gebracht. Volgens een actor op het terrein is dat transport 'met garantie' in opmars binnen Vietnamese organisaties.[60] Soms wordt dit 'VIP'-transport specifiek uitgekozen voor de smokkel van Vietnamese meisjes om het risico op seksueel misbruik in de Noord-Franse kampen te vermijden.[61] Voor vertrek moeten de gesmokkelden in dat geval immers niet in deze kampen verblijven, maar worden ze enkele nachten op hotel gestuurd of in *safehouses*

---

49 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 59.

50 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 63; Europol, "From Vietnam to Spain: An illegal journey costing EUR 18.000", 6 December 2018.

51 K. Phạm en V. Vu, "Pray for me", *Die Zeit*, 17 mei 2020.

52 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 28.

53 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 58-76. De situatie in de Noord-Franse kampen kwam al uitgebreid aan bod in eerdere jaarverslagen van Myria, waaronder het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 32-34.

54 Unicef, *Neither Safe Nor Sound: Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016, p. 45; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 37, 59-60. Zie ook de analyses van het oudere Vietnamese dossier en het Essex-dossier verder in dit jaarverslag.

55 Hof van beroep Gent, 9 december 2020, 8e kamer.

56 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, pp. 56-57.

57 Zie de documentaire van Argos, "De laatste reis van Quyen en Hieu". Voor eerdere voorbeelden van Vietnamese mensensmokkel in Nederland, zie EMM, *op. cit.*

58 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 39-40.

59 T. Nguyen, *op. cit.*, p. 59; Reuters, "'Grass' or 'VIP'? How rural Vietnamese make treacherous journey to Europe", 27 oktober 2019.

60 Verslag van de vergadering van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 6 mei 2022, CRIV 55 M002, pp. 5-6. Voorbeelden van deze smokkel met garantie vindt men in het Essex-dossier en in het Brugse vonnis dat verder in dit jaarverslag wordt besproken in het rechtspraakoverzicht (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 oktober 2021, k. B.17: zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 3.2.).

61 Zie ook verder de analyse van het oudere Vietnamese dossier in dit jaarverslag.

ondergebracht.[62] Uit de dossiers die door Myria werden geanalyseerd blijkt duidelijk dat deze *safehouses* niet alleen voor het 'VIP'-transport, maar ook voor andere vervoerswijzen als uitvalsbasis worden gebruikt.

Het laatste traject naar het VK wordt vaak afgelegd per vrachtwagen, maar soms ook in koelwagens – een methode die smokkelaars verkiezen om te ontsnappen aan detectie, maar die bijzonder gevaarlijk is voor de smokkelslachtoffers, zoals het Essex-drama nog maar eens pijnlijk duidelijk maakte.[63] Van het vasteland trekken deze vracht- en koelwagens met de Vietnamezen aan boord via de Eurotunnel,[64] of havens als Calais, Zeebrugge of Hoek van Holland, naar het VK.

Vanaf het voorjaar van 2021 zetten smokkelaars ook *small boats* in voor de oversteek naar het VK.[65] Sindsdien hebben de Franse politie en de Belgische politie langs de kust geregeld bootjes geïntercepteerd met tientallen smokkelslachtoffers, waaronder groepen Vietnamezen. De slachtoffers worden het Kanaal overgestuurd in levensgevaarlijke omstandigheden: ongeschikte vaartuigen, onvoldoende brandstof, onaangepaste reddingsvesten, …[66] Voor deze gedeeltelijke omschakeling van vrachtwagens naar *small boats* bestaan er meerdere verklaringen: de toegenomen controle langs autowegen, de beperktere kans op detectie via het strand, of het feit dat er gemiddeld een aanzienlijk kleiner aantal overzetpogingen nodig is dan bij de smokkel per vrachtwagen: een bron heeft het over een à twee in plaats van acht à tien pogingen.[67] Anders dan bij de overzet per vracht- of koelwagen, waarbij er doorgaans uitsluitend Vietnamezen worden gesmokkeld (zoals in het Essex-dossier),[68] worden de Vietnamese slachtoffers in bootjes overigens ook samen met andere nationaliteiten, en met name Koerden, naar het VK gesmokkeld.[69]

Sinds 2021 worden de Vietnamezen ook met small boats via de Noordzee naar het VK gesmokkeld.

2.3. | De structuur van de smokkelnetwerken

De hierboven besproken mensensmokkel van Vietnam naar Europa wordt in de regel geleid door goed georganiseerde Vietnamese smokkelnetwerken. Het gaat om internationale netwerken in landen van vertrek, transit en bestemming, die zijn opgesplitst in kleinere operatieve cellen. Hierdoor is het voor autoriteiten vaak moeilijk om de echte structuur van een bepaald netwerk te achterhalen.[70] Ook is het soms onduidelijk in welke mate een organisatie is ingebed in de lokale diasporagemeenschap.[71] Wel is het duidelijk dat de Vietnamese netwerken bij voorkeur samenwerken met landgenoten, zowel voor de eigenlijke smokkel als voor de facilitering ervan.

Toch bestaan er eveneens samenwerkingsverbanden met andere nationaliteiten. Zo is er in onze buurlanden sprake van betrokkenheid van personen of groeperingen van onder meer Albanese, Britse, Bulgaarse, Chinese, Congolese, Iraanse, Letse, Nederlandse, Poolse en Russische origine.[72] Vooral voor het laatste deel van het traject tot het VK kiezen de Vietnamese netwerken voor *outsourcing* aan niet-Vietnamese groeperingen: zij kunnen bijvoorbeeld vrachtwagenchauffeurs leveren, zoals de Ierse transportfirma in het Essex-dossier, of de inklimming in vrachtwagens organiseren, zoals de Koerdische organisaties die vanuit de Noord-Franse kampen opereren.[73] Deze Koerdische organisaties worden (of werden) ook ingeschakeld voor de overzet in *small boats*.[74] Voor deze '*low cost*' formules per vrachtwagen of per boot werkten de Vietnamese smokkelaars in het verleden ook samen met Albanese groeperingen.[75] Daarnaast steunen ze geregeld op

62 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 42-43.

63 Zie onder meer D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 39 en D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 40.

64 A. Boussemart, "Coquelles: un vaste réseau de passeurs démantelé, dix individus interpellés", *La voix du nord*, 21 oktober 2021.

65 Vroeger leken Vietnamese smokkelaars veeleer zelden een beroep te doen op bootjes. Zie bijv. de pogingen tot smokkel van Albanees-Vietnamese netwerken met een zeiljacht vanuit IJmuiden ("25 vluchtelingen gevonden op zeiljacht in IJmuiden", *Het Parool*, 15 augustus 2015) en een rubberboot vanuit Duinkerke (A. Lasjaunias, "Le pêcheur passeur de migrants qui met le port de Dunkerque en émoi", *Le Monde*, 6 november 2015).

66 Zie bijv. Europol, "9 arrested for smuggling Vietnamese migrants across Europe", 8 juli 2022 en het Brugse vonnis vermeld in voetnoot 60).

67 "Small boats carrying migrants across Channel hit record levels in May", *The Guardian*, 2 juni 2021; "Vietnamese account for record rise in channel migrants", *The Sunday Telegraph*, 29 augustus 2021.

68 Toch zijn er ook hier voorbeelden van smokkelpogingen van Vietnamezen samen met andere nationaliteiten, waaronder Afghanen en Irakezen (zie onder meer EMM, *op. cit.*, p. 32).

69 Zie bijv. het Brugse vonnis vermeld in voetnoot 60.

70 Europol stelde deze internationale structuur vast bij Vietnamese netwerken van mensen*handel*, maar dat lijkt ook te gelden voor *smokkel* (Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 18).

71 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 58.

72 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 36; EMM, *op. cit.*, p. 33; D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 103.

73 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 44; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 37. Deze Vietnamees-Koerdische samenwerking blijkt ook uit twee oudere dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde (zie hierna de dossieranalyse in hoofdstuk 2) en het dossier "Ishtar" in Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2010, Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen,* pp. 56-60 en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, Het geld dat telt*, pp. 97-98).

74 Zie onder meer "Migrants, la mafia des passeurs", *Paris Match*, 8 januari 2022 en mogelijk ook het Brugse vonnis vermeld in voetnoot 60.

75 Zie voetnoot 65 en mogelijk ook het Albanese dossier "Albatex" met Vietnamese smokkelslachtoffers dat werd geanalyseerd in Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 88-93.

facilitators met een EU-nationaliteit voor onder meer vervoer en huisvesting binnen de Unie.[76]

De Vietnamese smokkelgroeperingen die actief zijn in Europa laten zich vaak in met andere misdrijven, zoals mensenhandel, drugshandel en sigarettensmokkel (zie verder). Soms worden deze groeperingen aanvankelijk niet wegens mensensmokkel, maar wegens valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken vervolgd: het Franse Essex-onderzoek in Grenoble bijvoorbeeld was in eerste instantie gericht op de valse verblijfsvergunningen voor Vietnamezen die er in restaurants werden tewerkgesteld, en pas later op mensensmokkel en -handel.[77] Bepaalde groeperingen worden ook gelinkt aan het organiseren van schijnhuwelijken en -erkenningen. In Berlijn wordt er bijvoorbeeld openlijk reclame gemaakt voor Deense huwelijksvisa,[78] en worden zwangere Vietnamese vrouwen in contact gebracht met Duitse burgers voor de erkenning van hun kind.[79]

2.4. | Het lot van de smokkelslachtoffers

De Vietnamezen die naar Europa worden gesmokkeld zijn vaak sterk afhankelijk van hun smokkelaars: zonder kennis over de landen waar zij doorheen reizen (zie eerder) zijn ze volledig afhankelijk van de smokkelorganisatie voor instructies. De organisatie legt hen bijvoorbeeld op om hun documenten af te geven of te vernietigen na aankomst in Europa, geen informatie te delen met de autoriteiten en te verdwijnen uit opvangstructuren.[80] Uit getuigenissen van gesmokkelde personen blijkt dat ze onderweg kunnen worden blootgesteld aan levensbedreigende risico's. Zo gaven meerdere slachtoffers aan dat ze voor een deel van het traject opgesloten zaten in een koelwagen, (het onderstel van) een bestelwagen of de kofferbak van een personenwagen.[81] Binnen in zo'n kofferbak werden er onlangs zelfs Vietnamezen in een reiskoffer en in een reistas aangetroffen.[82] Geweld wordt niet geschuwd: een rapport van IOM heeft het zelfs expliciet over "extreme niveaus" van geweld en misbruik ten aanzien van smokkelslachtoffers uit Vietnam en citeert meerdere voorbeelden van Vietnamezen die door smokkelaars werden geslagen en uitgehongerd.[83] Soms houden de smokkelaars hun 'cliënteel' tijdelijk vast, beperken zij hun vrijheid of verbieden ze hen te telefoneren.[84] Daarnaast spelen ze ook in op de vrees van de gesmokkelde persoon voor stigma en discriminatie als 'mislukte' migrant binnen de eigen gemeenschap om hen zo meer aan zich te binden. Toch is het voornaamste controlemechanisme van de Vietnamese smokkelorganisaties wellicht de (financiële) schuld in Vietnam.[85] Slachtoffers die door de mensensmokkel schulden hebben kunnen hierdoor in situaties van uitbuiting en mensenhandel terechtkomen (zie verder).

Uit eerdere strafonderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat de *safehouses* in de EU een sleutelrol spelen binnen de Vietnamese smokkelnetwerken. De voorbije jaren werden er verschillende van deze onderduikadressen ontdekt doorheen Europa. In België ging het om meerdere locaties in Brussel,[86] en recenter in Vlaanderen (Wichelen, Leuven en Leopoldsburg).[87] De woningen doen dienst als 'terminal' van gesmokkelde personen: ze worden er ondergebracht na aankomst in een Europees land tot op het moment dat hun familie in Vietnam de smokkeldiensten betaald heeft en/of worden er verzameld om naar de volgende bestemming gesmokkeld te worden.[88] In sommige van deze *safehouses* leven Vietnamezen maanden aan een stuk samen met tientallen lotgenoten op een beperkte ruimte in onmenselijke omstandigheden.[89] Soms vormen deze geheime verblijfplaatsen ook een draaischijf voor activiteiten van mensenhandel.[90]

---

76 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, pp. 18-19; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

77 F. Hardy, "Un réseau de traite d'êtres humains jugé à Lyon", *Le Monde*, 18 december 2021; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

78 D. Czarnecki, *op. cit.*, p. 137. Uit een vergadering met de Pacific Links Foundation op 26 januari 2022 blijkt dat sommige Vietnamese smokkelslachtoffers met een (vals) toeristenvisum via Oost-Europa naar Berlijn komen en er vervolgens drie maanden de tijd hebben om een schijnhuwelijk aan te gaan in Denemarken. De kostprijs zou 30.000 euro bedragen. Ook in Nederland werd mensensmokkel al eerder gelinkt aan schijnhuwelijken (zie onder meer de externe bijdrage van EMM binnen dit jaarverslag).

79 "Bundespolizei geht gegen Schleuser vor", *Der Spiegel*, 1 december 2021.

80 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 68; Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 19.

81 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 30.

82 "Blow for Priti Patel as more than 550 migrants cross the Channel in two days", *The Times, 3 mei 2022.*

83 P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, pp. 76-77. Zie ook het voorbeeld van de Vietnamese man die vanuit Angres op eigen houtje naar het VK probeerde te reizen en daarvoor zwaar werd gestraft door een smokkelorganisatie (D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 39).

84 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 30.

85 P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, p. 19, 46; M. Vu en N. Sebtaoui, *op. cit.*, p. 63.

86 Zie de Vietnamese dossiers die hierna in dit jaarverslag worden geanalyseerd (hoofdstuk 2 van dit deel).

87 Belga, 11 juli 2022, *Neuf arrestations dans une opération européenne visant des trafiquants d'êtres humains*.

88 De werking van deze Vietnamese *safehouses* in Duitsland wordt uitgebreid besproken in de documentaire van A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

89 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 19.

90 Zie onder meer Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 19; A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021.

3. Uitbuiting en mensenhandel van Vietnamezen in Europa

3.1. | Schuldenlast door mensensmokkel

Veel Vietnamezen die naar Europa worden gesmokkeld torsen veel schulden.[91] De prijs voor smokkel naar Europa kan snel tot tienduizenden euro oplopen. Voor de betaling van deze prijs aan de smokkelaar, die meestal in schijven verloopt, gaan de meeste Vietnamezen op een zeker moment een lening aan (zie *supra*). Vooral op de informele kredietmarkt, en bij minder vermogenden, kan een dergelijke lening erg hoge interesten met zich meebrengen. Voor leningen bij een woekeraar wordt er vaak geen precieze deadline voor de terugbetaling vooropgesteld, maar nemen de interesten (en dus ook de schulden) toe naarmate de tijd vordert. Als de schulden niet kunnen worden afgelost, wordt er een bijkomende lening aangegaan met nog hogere interesten, met een verdere opeenstapeling van schulden tot gevolg.[92] Soms moeten de gesmokkelden niet (alleen) hun eigen schulden terugbetalen, maar (ook) die van hun familieleden, bijvoorbeeld de smokkelschulden van een ouder na diens gedwongen terugkeer vanuit Europa.[93]

Het is onduidelijk in welke mate de kredietverstrekkers verbonden zijn met de smokkelorganisaties in Vietnam. In bepaalde situaties lijkt het om aparte actoren te gaan. De gesmokkelde personen vrezen in dat geval niet de smokkelaars zelf (althans niet om financiële redenen), maar de eigen geldschieters in Vietnam, bijvoorbeeld omdat zij de achtergebleven familie bedreigen of hun gehypothekeerde woning dreigen te verkopen.[94] Door de zware schuldenlast loopt deze eerste categorie van gesmokkelden een groter risico op uitbuiting en mensenhandel onderweg of na aankomst. In andere situaties lijken de kredietgevers wel deel uit te maken van – of minstens verbonden te zijn met – het smokkelnetwerk.[95] Deze tweede categorie van gesmokkelde personen kan zo, via de smokkelaars zelf, in een situatie van *debt bondage* terechtkomen.

3.2. | Van mensensmokkel naar mensenhandel

Gesmokkelde Vietnamezen verklaren geregeld dat zij maanden, zelfs jaren, naar hun eindbestemming (doorgaans het VK) onderweg waren en dat zij *en route* in een of meerdere landen werden uitgebuit.[96] Vaak is het evenwel niet duidelijk of deze uitbuiting werd georganiseerd door de smokkelnetwerken zelf, dan wel door andere, al dan niet gelieerde criminele organisaties.[97] In bepaalde smokkelonderzoeken, zoals in het oudere Vietnamese dossier dat verder in dit jaarverslag wordt geanalyseerd, komt mensenhandel maar zijdelings ter sprake. In andere dossiers is de uitbuitingsfinaliteit daarentegen van bij het begin prominent aanwezig. Bij recente Europol-operaties werd er bijvoorbeeld vastgesteld dat honderden Vietnamese slachtoffers na aankomst op het Europese continent meteen werden vastgehouden tot ze hun schulden hadden vereffend via onbetaald werk.[98] De mensenhandel van Vietnamese slachtoffers lijkt, net zoals de mensensmokkel, in elk geval in handen te zijn van landgenoten: de verdachten die in het verleden door Europol werden geïdentificeerd waren in de regel personen (mannen én vrouwen) van middelbare leeftijd met de Vietnamese nationaliteit of van Vietnamese origine.[99]

Het risico op uitbuiting vormt een constante doorheen het migratieproces: Vietnamezen worden soms al meteen uitgebuit in hun herkomstland of in buurlanden zoals China,[100] soms pas verder onderweg naar of na aankomst in Europa. Uitbuiting van Vietnamese slachtoffers werd zo onder meer gerapporteerd in de bouwsector en (namaak) kledingindustrie in Rusland en Oekraïne.[101] In de EU en het VK komen er andere uitbuitingsvormen en -sectoren prominent naar voren: niet alleen economische uitbuiting (vooral in nagelsalons en restaurants), maar ook seksuele uitbuiting en gedwongen criminaliteit (met name bij drugsproductie en

91 Zie bijv. de analyses van de twee Vietnamese dossiers in het volgende hoofdstuk van deze focus.
92 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 87-88.
93 M. Vu en N. Sebtaoui, *op. cit.*, p. 64; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, p. 55.
94 Interview met experts; D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 86-88; D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 69.
95 P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, pp. 46, 68; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 30; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.
96 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 45; P. Hynes *et al.*, *op. cit.*, 2019, pp. 71-72.
97 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 18.
98 Europol, "6 arrested in Germany for smuggling over a hundred Vietnamese migrants to Europe", 3 maart 2020; Europol, "3 arrested for smuggling over 250 Vietnamese migrants to Germany", 31 mei 2021.
99 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, oktober 2018, p. 18.
100 Zie onder meer de uitgebreide rapporten over *Trafficking in Persons (TIP)* van het US Department of State.
101 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, pp. 6-7, 65.

illegale sigarettenverkoop). Deze vormen van mensenhandel binnen Europa komen hierna een voor een aan bod.

3.3. | Vormen van mensenhandel

Economische uitbuiting

Vietnamese slachtoffers worden alsmaar vaker uitgebuit in nagelsalons in Europese steden. De nagelstudio's kenden de afgelopen decennia een spectaculaire groei in Europa. Door de relatief beperkte regulering vormen die zaken voor criminele organisaties een aantrekkelijke plaats voor economische uitbuiting en het witwassen van criminele opbrengsten. In het Verenigd Koninkrijk staan nagelsalons sinds lange tijd bekend als plaatsen van illegale tewerkstelling en soms ook uitbuiting van (minderjarige) Vietnamezen.[102] Ook in Nederland werden er de voorbije jaren meerdere strafonderzoeken naar mensenhandel in nagelsalons geopend. De studio's worden er mogelijk ook gebruikt om geld uit de cannabisteelt wit te wassen.[103] In Duitsland is er sprake van mensenhandel op grote schaal, waarbij de slachtoffers vanuit Berlijn over het hele Duitse grondgebied worden verdeeld om hen in nagelsalons in andere steden (bijvoorbeeld Keulen, Bonn, Fulda, Gelsenkirchen, Dorsten en Siegen) uit te buiten.[104] Onder de slachtoffers die werden aangetroffen waren er ook meerdere minderjarigen.[105]

Vietnamese slachtoffers worden alsmaar vaker uitgebuit in nagelsalons in Europese steden.

Ook in België nam het aantal nagelsalons de afgelopen jaren sterk toe, met tussen 2008 en 2019 een verdubbeling van 12.000 naar 24.000.[106] Vandaag valt vooral in het Brusselse de enorme aanwezigheid van nagelstudio's op.[107] Uit eerdere jaarverslagen van Myria bleek al dat er in bepaalde van deze zaken vermoedens van economische uitbuiting bestaan.[108] Volgens experts met wie Myria sprak vindt deze uitbuiting vooral in Brusselse panden plaats, al bestaan er ook elders in het land vermoedens van mensenhandel in nagelsalons. De slachtoffers zijn vooral jonge mannen die recent in Europa zijn aangekomen en alsmaar jonger lijken te worden. Tijdens de hoorzittingen in de bijzondere commissie mensenhandel en -smokkel gaven de politie en de sociale inspectie onlangs aan dat de economische uitbuiting in nagelsalons ook gelinkt is aan mensensmokkel in de vorm van contacten en passages.[109]

Ook in andere sectoren worden Vietnamese slachtoffers uitgebuit. Ten aanzien van restaurants bestaan er zo soms vermoedens van mensenhandel, al dan niet verbonden met mensensmokkel. In het ruimere Essex-dossier konden Franse speurders de smokkelactiviteiten bijvoorbeeld linken aan tewerkstelling in restaurants in grote en kleine steden in Zuid-Frankrijk (onder andere Grenoble, Marseille, Carpentras en Ambérieu-en-Bugey).[110] Uitbuiting in restaurants doet zich volgens de door Myria geïnterviewde experts ook voor in Brussel. Daarnaast werden er in Europa ook slachtoffers van mensenhandel gedetecteerd in andere economische sectoren zoals de bouw (bijvoorbeeld in de recente zaak-Linglong over een Chinees bedrijf in Servië),[111] de vleesindustrie (bijvoorbeeld in Duitsland)[112] en de landbouw (bijvoorbeeld in Finland).[113]

Seksuele uitbuiting

Vietnamese nieuwkomers in Europa lopen het risico om er seksueel te worden uitgebuit. In het VK lijkt deze vorm van "moderne slavernij" grotendeels onderbelicht te blijven, al zijn er wel verklaringen van slachtoffers die (onder meer na eerder werk in een nagelsalon) in de prostitutie werden gedwongen.[114] In het Vietnamese kamp in het Noord-

---

102 H. Baxter, "Nail bars: modern-day slavery in plain sight?", *The Guardian*, 20 augustus 2013; D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 49-50.

103 EMM, *op. cit.*, pp. 38-39. Zie ook de externe bijdrage van het EMM verder in dit jaarverslag.

104 Documentaire van A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021.

105 Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF), *Länderreport 34, Vietnam: Aktuelle innenpolitische Entwicklungen und Menschenhandel aus Vietnam*, 2021, pp. 19-20.

106 D. Islamaj, "De echte prijs van goedkope nagels: steeds meer moderne slavernij en uitbuiting in Belgische nagelsalons", VRT, 2 juli 2019.

107 Verslag van de vergadering van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 30 mei 2022, CRIV 55 M004, p. 20.

108 Zie de externe bijdrages van de Themadirectie mensenhandel van de RSZ-inspectiedienst in Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, *Achter gesloten deuren*, p. 40 en in Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 117. Zo werden er in 2020 in de sector van de nagelstudio's 68 bedrijven en 137 werknemers gecontroleerd door de RSZ-inspectie. Daarbij werden er acht pv's opgesteld voor twintig Vietnamese werknemers die illegaal in België verbleven. De controles door de RSZ hebben geleid tot de opsporing van twee vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel.

109 Verslagen van de vergadering van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 6 mei 2022, CRIV 55 M002, p. 31 en 30 mei 2022, CRIV 55 M004, p. 44.

110 F. Hardy, "Un réseau de traite d'êtres humains jugé à Lyon", *Le Monde*, 18 december 2021.

111 ASTRA Anti-Trafficking Action, *Would you really buy this? The mass case of trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation in Serbia*, juni 2022. De Linglong-zaak komt ook aan bod in de externe bijdrage van Pacific Links Foundation verder in dit jaarverslag.

112 T. Cornelius, *Menschenhandel und Ausbeutung vietnamesischer Staatsangehöriger in Deutschland: Sekundäranalyse*, Bundeskriminalamt, 2021, p. 50.

113 "Finnish greenhouse owner arrested for exploitation and human trafficking of Vietnamese workers", *ScandAsia*, 6 april 2022.

114 D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 50-52.

Franse Angres, dat tot 2018 dienst deed als verzamelpunt voor mensensmokkel, bestonden er eveneens vermoedens van geweld en mensenhandel van Vietnamese vrouwen.[115] Ook Berlijn lijkt een centrum voor seksuele uitbuiting van Vietnamezen te vormen: recent werd er een smokkelnetwerk ontdekt dat vrouwen dwong om hun smokkelschulden af te betalen via prostitutie in bordeelachtige ruimtes in flatgebouwen, nagel- en massagesalons.[116] Van seksuele uitbuiting van gesmokkelde vrouwen zou er ook sprake zijn in kleine, onopvallende steden in Polen en Tsjechië tegen de Duitse grens, waar de Vietnamese gemeenschap telkens over een markt, bordeel en casino beschikt.[117]

Ook bij het Vietnamese huishoudpersoneel in Europa zijn er slachtoffers van (economische of seksuele) uitbuiting door hun werkgever. Volgens een expert zijn er in Brussel bijvoorbeeld verschillende gevallen bekend van uitbuiting van (vooral vrouwelijk) huishoudpersoneel dat in dienst treedt bij landgenoten in ruil voor kost en inwoon en om zo de verdere tocht naar het VK te financieren. De werkgevers zijn in dat geval vooral families uit Zuid-Vietnam (*boat people*), die al decennialang in Europa zijn gevestigd. Ook in het VK zijn er gevallen bekend van Vietnamese huisslaven en vooral -slavinnen.[118]

Gedwongen criminaliteit

Ten slotte worden Vietnamese slachtoffers van mensenhandel in Europa ook gedwongen om criminele feiten te plegen, vooral in de drugshandel en de sigarettensmokkel. In het VK worden *new arrivals* zo al jarenlang tewerkgesteld in cannabisplantages. Zij worden meestal ingezet in de gevaarlijkste functies binnen de cannabisteelt: het aftappen van elektriciteit of het verzorgen en oogsten van de planten als *gardener*. Sommige Vietnamezen kiezen wetens en willens voor dat risicovolle werk, omdat zij denken dat ze zo op relatief korte tijd hun reisschulden kunnen terugbetalen (en in een bepaald systeem zelfs een deel van de winst van hun oogst kunnen opstrijken). Andere migranten beseffen daarentegen niet dat ze betrokken zijn bij criminele activiteiten, of voeren deze onder dwang uit. In geval van gedwongen criminaliteit worden de slachtoffers – doorgaans jonge mannen en minderjarigen – ingezet om de laagste functies binnen de cannabisteelt uit te oefenen, terwijl ze worden vastgehouden in private woningen. Vaak gaat het om uitgesproken situaties van *debt bondage* gelinkt aan mensensmokkel.[119] De slachtoffers van deze vorm van mensenhandel leven en werken niet alleen in mensonwaardige omstandigheden, maar lopen ook nog eens het risico om na opsporing van de criminele feiten als dader te worden vervolgd. [120] In het VK lijken deze praktijken zich vooral af te spelen in en rond steden als Londen en Manchester, al werden er ook plantages in Schotland aangetroffen.[121] Ook op het Europese continent werden er de jongste jaren cannabiskwekerijen ontdekt in onder meer Frankrijk, Spanje, Duitsland en Nederland,[122] maar volgens experts (nog?) niet in België. Tot slot is het fenomeen ook in Polen en Tsjechië al vele jaren bekend.

In Oost-Europa is er binnen Vietnamese criminele organisaties recent sprake van een verschuiving van cannabisteelt naar de productie van de synthetische drug methylamfetamine, beter bekend als *crystal meth*. Deze evolutie is bijzonder zorgwekkend voor Vietnamese nieuwkomers, die potentieel bij deze activiteiten betrokken kunnen raken: de productie van *crystal meth* is schadelijk voor de gezondheid, vindt vaak plaats in een onveilige omgeving zoals de laadbak van een bestelwagen, en valt – door haar mobiele karakter – moeilijk op te sporen.[123] Deze nieuwe trend zou vooral worden aangestuurd vanuit Praag, dat als centrum van de Vietnamese maffia in Europa wordt omschreven.[124]

Vietnamese *new arrivals* in Europa worden niet alleen ingeschakeld in de cannabisteelt, maar ook in de sigarettensmokkel. Dat gebeurt met name in Berlijn, waar de zwarte markt van sigaretten al decennialang uitsluitend in handen is van Vietnamezen. De illegale sigaretten worden er vooral verkocht op plaatsen in het voormalige Oost-Berlijn, zoals treinstations, supermarkten en shoppingcentra. De verkopers zijn opnieuw vooral jonge mannen en minderjarigen die via deze jobs hun smokkelschulden proberen af te lossen.[125] Ten slotte zijn er, bovenop de traditionele

115 D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 68.

116 BAMF, *op. cit.*, pp. 19-20; "Razzia gegen deutsch-vietnamesische Schleuser", *Die Zeit*, 17 maart 2021.

117 D. Czarnecki, *op. cit.*, p. 137.

118 Zie bijv. D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, p. 14, 32.

119 Zo is er bijvoorbeeld de Franse rechtszaak rond mensensmokkel van Vietnamezen vanuit Veurne die hun schulden via werk in cannabisplantages in het VK moesten aflossen ("Une vaste filière vietnamienne de passeurs démantelée", *La voix du nord*, 19 juni 2016).

120 De informatie in deze paragraaf werd geput uit D. Silverstone en C. Brickell, *op. cit.*, pp. 43-45 en D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, p. 31. De niet-bestraffing van slachtoffers werd bestudeerd in Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, Bouwen aan vertrouwen*.

121 K. Goodwin, "Trafficked: concerns over criminalisation of young Vietnamese found in cannabis factories", *The Ferret*, 22 augustus 2021.

122 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 95, 104; A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021; EMM, *op. cit.*, pp. 36-38 en interviews met experts. Zie ook de externe bijdrage van EMM binnen dit jaarverslag.

123 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 77, 88.

124 D. Czarnecki, *op. cit.*, p. 137.

125 T. Nguyen, *op. cit.*, p. 49, 56; A. Bartocha en J. Wiese, "Handelsware Kind – Die Mafia der Menschenhändler", 2021. Zie ook de analyse van het Essex-dossier verderop in dit jaarverslag.

sigarettensmokkel in Berlijn, in Oost-Europese steden eveneens indicaties van verkoop van namaakmedicijnen door Vietnamese migranten.[126]

4. Detectie en bescherming van Vietnamese slachtoffers

Volgens actoren op het terrein is het vaak moeilijk om het vertrouwen van Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel en -handel te winnen. Uit angst voor hun smokkelaars of uitbuiters weigeren velen onder hen om verklaringen af te leggen, of leggen zij valse verklaringen af tegenover de autoriteiten.[127] De weinige Vietnamese minderjarigen – potentieel slachtoffers van mensensmokkel en/of -handel – die worden opgevangen in een Observatie- en Oriëntatiecentrum voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) van Fedasil verdwijnen er haast onmiddellijk, zonder sporen na te laten.[128] Maar een minderheid van de Vietnamese gesmokkelde personen is finaal bereid om mee te werken met de autoriteiten en op die manier aanspraak te maken op het slachtofferstatuut. Het Essex-dossier toont aan dat het in bepaalde gevallen wel mogelijk is om een vertrouwensband op te bouwen met minderjarige en meerderjarige slachtoffers.

Om het vertrouwen te kunnen winnen, is er nood aan een betere kennis van de Vietnamese taal en cultuur op het terrein.

Om het vertrouwen te kunnen winnen en te behouden, is er volgens experts nood aan een betere kennis van de Vietnamese taal en cultuur op het terrein. Zo kunnen taalbarrières worden aangepakt door een beter contact met de Vietnamese diasporagemeenschap.[129] De eerstelijnsdiensten moeten daarbij wel rekening houden met de rivaliteit tussen Noord-Vietnam en Zuid-Vietnam, die tot uiting kan komen in de relatie tussen slachtoffer en tolk. Daarnaast is er eveneens nood aan een goed begrip van de Vietnamese schaamtecultuur: veel van de Vietnamese slachtoffers ervaren sterke gevoelens van schaamte, door de valse beloftes die ze voor hun vertrek hebben geloofd en de buitensporige schulden die zich daardoor hebben opgestapeld.[130] Bij verhoren met Vietnamese slachtoffers kan er volgens experts ten slotte aandacht worden besteed aan specifieke culturele gewoontes, zoals het gebruiken van de juiste aanspreking en het hanteren van de Vietnamese horoscoop bij vragen over leeftijd.[131]

126 M. Vu en N. Sebtaoui, *op. cit.*, p. 63; D. Czarnecki, *op. cit.*, p. 137; zie ook de analyse van het Essex-dossier in het volgende hoofdstuk van deze focus.

127 Bijv. over hun leeftijd, zoals door het EMM werd onderzocht bij Vietnamese gesmokkelde personen die zich minderjarig verklaarden in Nederland (EMM, *op. cit.*, pp. 19-20).

128 Verslag van de vergadering van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, namiddag 10 juni 2022, CRIV 55 M006, p. 25. Voor een voorbeeld van een dergelijke verdwijning zie W. Woussen, "Met zes in een maïsveld", *De Standaard*, 27 juni 2020. De recente verdwijningen van minderjarige Vietnamezen na intercepties in Nederland werden geanalyseerd in EMM, *op. cit.*

129 Zie onder meer D. Tan en T. H. Nguyen, *op. cit.*, pp. 95-96.

130 D. Beadle en L. Davison, *op. cit.*, p. 39.

131 Vu en Sebatoui, *op. cit.*, pp. 63-64; interview met expert.

Hoofdstuk 2
Belgische Vietnamese dossiers

Myria analyseert in dit hoofdstuk twee Vietnamese smokkeldossiers waaronder het Essex-dossier waarbij ook linken bestaan met mensenhandel via schuldbinding.

1. Brussels mensen-smokkeldossier 2012-2013

Dit dossier gaat over een Vietnamees netwerk dat in 2012 en in 2013 geregeld Vietnamese onderdanen vanuit België en Noord-Frankrijk naar het Verenigd Koninkrijk smokkelde. Het vertoont een aantal gelijkenissen met de latere Essex-zaak (die verderop in dit hoofdstuk wordt besproken). Ook hier gaat het om de activiteiten van een Belgische cel binnen een ruimer smokkelnetwerk met *safehouses* op verschillende locaties in Brussel en samenwerkingsverbanden met andere groeperingen voor de overzet naar het VK.

Van de zes beklaagden in dit smokkeldossier werden de meesten veroordeeld voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en voor criminele organisatie.[132] Drie van hen, onder wie de leider van de organisatie, lieten verstek gaan op hun proces voor de Franstalige correctionele rechtbank van Brussel in 2016. In 2020 werd de leider onder een andere naam gearresteerd in Berlijn en, na verzet, opnieuw schuldig bevonden.[133]

1.1. | Smokkelnetwerk

Uit het strafdossier blijkt dat de meeste smokkelaars de Vietnamese nationaliteit hadden en afkomstig waren uit de noordelijke provincie Nghe An.[134] Een van hen was een Belgische met Vietnamese roots. Voor het laatste deel van het traject naar het VK werkten de Vietnamese smokkelaars samen met niet nader geïdentificeerde "westerlingen"[135] (vermoedelijk Iraanse Koerden).

De Belgische smokkelcel werd geleid door een Vietnamese twintiger die zeker sinds 2012 in België verbleef. Hij bepaalde de "doorgangsrechten"[136], had contact met andere smokkelaars en verplaatste zich soms zelf naar Frankrijk voor zijn smokkelactiviteiten. Deze leider werd bijgestaan door een "penningmeester" die eveneens instond voor de logistiek en een "chauffeur" die ook bepaalde geldtransfers en documenten regelde. Daarnaast kon de organisatie minstens rekenen op de hulp van een occasioneel chauffeur, een tussenpersoon die contact had met kandidaat-gesmokkelden in het land van herkomst, en een laatste persoon van wie de exacte rol in het netwerk niet kon worden uitgeklaard.

België vormde maar een tussenstop op de smokkelroutes van Vietnam naar het VK. De meeste gesmokkelde personen lijken hetzij via Rusland, Tsjechië en Polen, hetzij via Oekraïne en Portugal naar België te zijn gebracht. Het telefonie-onderzoek[137] toont aan dat de smokkelaars geregeld contact hadden met personen in Vietnam en Engeland, en in mindere mate met personen in Frankrijk, Duitsland en Oost-Europa. In België werden zij eerst kort ondergebracht in Brusselse *safehouses* (in Elsene en Anderlecht) en vervolgens via Calais naar het VK gebracht. De organisatie in Brussel leek vooral in te staan voor dat laatste deel van het traject.

---

132 Corr. Brussel Franstalig, 22 april 2016, 47e k. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 158. De beslissing is beschikbaar op de website van Myria (www.myria.be).

133 Corr. Brussel Franstalig, 25 november 2020, 47e k. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 81-83. De beslissing is beschikbaar op de website van Myria (www.myria.be).

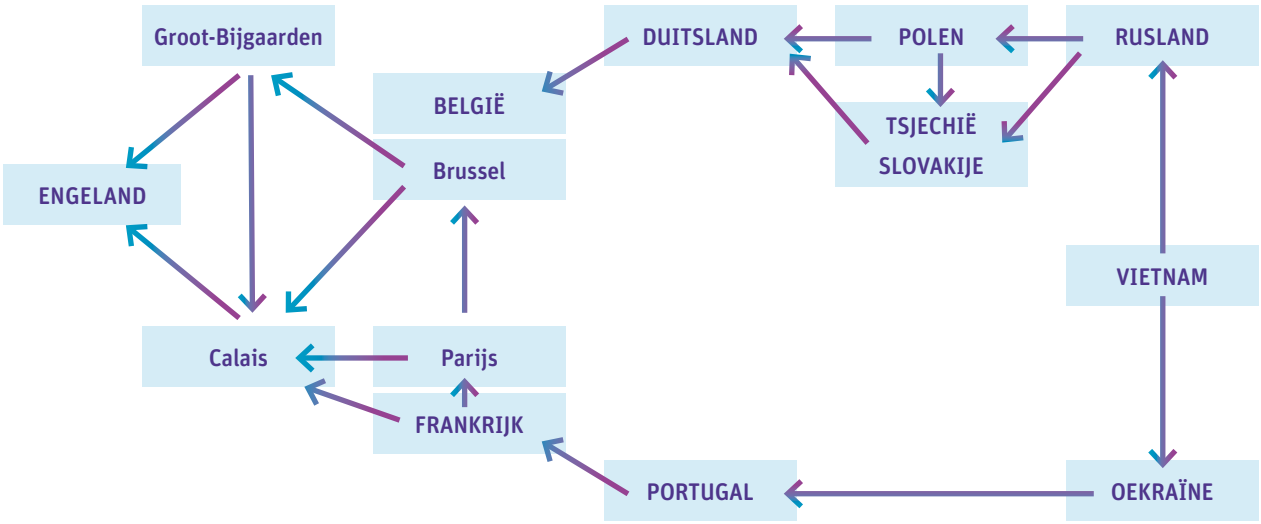
134 Deze herkomstregio wordt meer in detail besproken in het eerste hoofdstuk van deze focus (globale beeldvorming).

135 De term "westerlingen" wordt gebruikt voor alle nationaliteiten ten westen van Vietnam. Volgens een van de smokkelslachtoffers ging het in dit geval om Koerden.

136 De leider bepaalde met name wie, waar, wanneer, voor welke prijs en in welke omstandigheden er naar het VK kon worden gesmokkeld.

137 Via een retroactief telefonie-onderzoek ("retro-zoller") kan het parket de vroegere in- en uitgaande oproepen van een bepaald telefoonnummer controleren, zonder dat de gesprekken zelf afgeluisterd kunnen worden.

Telefonische contacten smokkelaars op tussenstops smokkelroute

Het traject tot aan Calais werd ofwel rechtstreeks per "taxi" (personenwagen) afgelegd, ofwel per vrachtwagen vanaf de E40-parking van Groot-Bijgaarden met medewerking van de "westerlingen". Uit het telefoononderzoek blijkt dat sommige gesmokkelde personen in afwachting van hun overzet naar het VK mogelijk tijdelijk werden ondergebracht in een kamp in het Noord-Franse Angres, beter bekend als "Vietnam City". Dankzij politionele informatie uit Frankrijk kregen de Belgische speurders een beter zicht op de locatie en de kenmerken van dat kamp: het ging om een soort kraakpand met voorzieningen langs de autostrade Reims-Calais nabij Lens dat uitsluitend door Vietnamezen werd bewoond en werd toegelaten door de lokale burgemeester.[138]

Vanaf Calais deed het Vietnamese netwerk opnieuw een beroep op "westerlingen" om de gesmokkelden aan boord te laten van vrachtwagens met bestemming het Verenigd Koninkrijk. De omstandigheden waarin de personen werden gesmokkeld lijken sterk te verschillen: zo is er in de telefoon- en Facebookgesprekken tussen smokkelaars en gesmokkelden geregeld sprake van een 'VIP'-formule (vermoedelijk "met garantie" of medeweten van de chauffeur, mogelijk ook met gebruik van valse documenten), maar evengoed van een mislukt transport aan boord van een koelwagen (*Foutu, dans un camion frigo 13h et il tombe en panne*).

Ook de prijzen voor de overtocht van het Europese vasteland naar het VK konden sterk uiteenlopen, van 2.500 euro voor een gewone overzet tot 6.000 euro voor 'VIP'. Deze bedragen moeten worden opgeteld bij de – vaak erg hoge – bedragen voor de eerdere trajecten naar Rusland en West-Europa. De betalingen vonden quasi volledig in Vietnam plaats: de families van de gesmokkelde personen dienden de sommen over te maken aan de ouders van de leider van de Belgische organisatie. Voor de overzet naar het VK moest de helft van de prijs op voorhand en de helft nadien worden betaald. Indien het tweede deel niet tijdig werd betaald, liepen zowel de slachtoffers als hun familieleden in Vietnam ernstige risico's: uit gesprekken tussen de smokkelaars blijkt dat de gesmokkelden meermaals werden vastgehouden na aankomst in het VK en dat hun families onder druk werden gezet om de volledige som te betalen.

Het smokkelnetwerk ontwikkelde verschillende contra-strategieën om de opsporing door politie en justitie tegen te werken. Zo leken de smokkelaars bijvoorbeeld vaak van telefoonnummer te wisselen. Door onduidelijkheid over de titularis van een van de telefoonnummers kon de exacte rol van een van de verdachten uiteindelijk zelfs niet worden uitgeklaard. Daarnaast maanden de daders de gesmokkelde personen ook aan om hun telefoon uit te schakelen tijdens het transport. Ten slotte zorgde het ruimere sociale netwerk van de smokkelaars ervoor dat sommigen onder hen (althans in eerste instantie) buiten schot bleven. Na de arrestatie van enkele verdachten en de vlucht van twee anderen, gaven twee kennissen in een telefoongesprek bijvoorbeeld aan dat ze deze voortvluchtige verdachten zouden waarschuwen om voorlopig niet terug te keren. Door verder onder te duiken

138 Het kamp in Angres komt ook aan in bod in het eerste hoofdstuk van deze focus (Globale beeldvorming) en in de analyse van het Essex-dossier verderop.

konden ze immers vermijden dat de volledige organisatie zou worden opgerold: *S'ils reviennent, ce serait le 'package complet' qui sera jugé - Oui, ce sera 'la bande complète'. C'est comme une invitation à la prison. Il n'y aura plus rien à dire*. Deze conversatie toont zo ook meteen aan dat de Vietnamese groepering een aparte, goed verankerde, Belgische smokkelcel vormde.

1.2. | Onderzoek

Het onderzoek naar de activiteiten van het smokkelnetwerk werd opgestart naar aanleiding van een interceptie door de politie van vier Vietnamezen, onder wie drie vermoedelijke minderjarigen. Zij werden aangetroffen in een vrachtwagen op de parking van Groot-Bijgaarden langs de E40 na een oproep door de chauffeur van de vrachtwagen. De volgende dag en nacht intercepteerden de Franse autoriteiten in Calais eerst nog eens negen en dan nog twee personen in vrachtwagens afkomstig van Groot-Bijgaarden.

Het telefonie-onderzoek en de daaropvolgende telefoontaps leidden naar verschillende Vietnamese smokkelaars in België. Via observaties in het Brusselse en informatie van de vervoersmaatschappijen NMBS en MIVB (bewakingsbeelden en reistrajecten) kon het smokkelnetwerk verder in kaart worden gebracht. Een van de slachtoffers droeg met zijn verklaringen bij aan het gerechtelijk onderzoek en de identificatie van de verdachten (zie verder). Het financieel onderzoek legde geldtransfers bloot tussen West-Europa en Vietnam via Western Union.

Ook opzoekingen op sociale media leverden essentiële informatie op. Via openbronnenonderzoek op Facebook vond de politie onder meer de locatie van de voortvluchtige hoofdverdachte in Frankrijk en afbeeldingen van reisdocumenten en gesmokkelde personen op het traject van Vietnam naar Frankrijk. Enkele van deze foto's op Facebook konden worden gelinkt aan bewakingsbeelden[139] uit het treinstation Brussel-Zuid tijdens een van de smokkelactiviteiten. Via informaticazoekingen kregen de speurders daarenboven rechtstreeks toegang tot de Facebook- en Yahoo!-accounts en -berichten van de verdachten.[140] Deze zoekingen schiepen meer duidelijkheid over onder meer de taakverdeling binnen het netwerk, de financiële transacties en de frequentie van de overtochten naar het VK.

Opvallend is ten slotte ook het belang van een parallelle actie van de diensten van de sociale inspectie voor dit dossier. Tijdens de observatie van een pand dat door een smokkelslachtoffer als *safehouse* was aangemerkt, voerde de sociale inspectie een controle uit in het aanpalende Vietnamese restaurant. Bij deze actie werden meerdere aanwezigen, onder wie de hoofdverdachte in het smokkeldossier, gecontroleerd. Op basis van de door hem opgegeven persoonsgegevens, de simultane telefoontap (waarin alleen zijn voornaam werd gebruikt) en de herkenning door een van de slachtoffers, kon de hoofdverdachte zo (voorlopig) worden geïdentificeerd. Tijdens de huiszoeking werd bovendien een paspoort teruggevonden dat ook stond afgebeeld op Facebook en zo kon worden gelinkt aan een van de gesmokkelde personen.

1.3. | Slachtoffers

Tussen september 2012 en juni 2013 werden er minstens een dertigtal personen slachtoffer van het Vietnamese smokkelnetwerk. Een aantal van hen werd door de politie geïdentificeerd bij intercepties in Groot-Bijgaarden en Calais.

Van de vier slachtoffers die in Groot-Bijgaarden werden geïntercepteerd verdwenen er drie vrijwel meteen: het volwassen slachtoffer bleek onvindbaar nadat hij een bevel om het grondgebied te verlaten had ontvangen, en twee van de minderjarige slachtoffers ontsnapten uit het opvangcentrum in Neder-Over-Heembeek. Alleen het vierde slachtoffer, dat aanvankelijk eveneens verklaarde minderjarig te zijn, toonde zich bereid om samen te werken met de Belgische autoriteiten en stapte in het slachtofferstatuut. Op basis van zijn verklaringen en enkele andere elementen in het strafdossier kon Myria zo een profiel van de slachtoffers schetsen.

De slachtoffers van het Brusselse smokkelnetwerk waren allen van Vietnamese origine. Minstens een deel van hen werd in gevaarlijke omstandigheden naar het VK gesmokkeld. De vier slachtoffers die in de vrachtwagen in Groot-Bijgaarden werden aangetroffen bevonden zich bijvoorbeeld te midden van slecht vastgemaakte palletten die dreigden te vallen of te verschuiven en hen zo ernstig te verwonden.

Het strafdossier bevat voorts indicaties dat vrouwelijke slachtoffers bijkomend het risico liepen om te worden misbruikt langs de smokkelroute van West-Europa naar het VK. In een Facebookgesprek geeft de hoofdverdachte

139 Voor meer uitleg over het linken van persoonsfoto's van bewakingsbeelden of observatiefoto's, bijvoorbeeld via Google Image, zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017, Online*, p. 48.

140 De logingegevens en wachtwoorden van de verdachten werden geïdentificeerd op basis van een analyse van hun sms-verkeer.

bijvoorbeeld aan dat de "meisjes" om veiligheidsredenen via België moesten passeren, terwijl de jongens zowel vanuit België als vanuit Frankrijk konden vertrekken. Deze uitspraak toont aan dat er binnen (gelieerde?) smokkelnetwerken in Noord-Frankrijk een risico op seksueel misbruik bestond.[141]

Sommige slachtoffers van het netwerk werden niet alleen in precaire omstandigheden gesmokkeld, maar bevonden zich ook in schrijnende situaties die op schuldbinding (of *debt bondage*)[142] lijken te wijzen: het strafdossier toont aan dat de Vietnamezen die naar het VK werden gesmokkeld aan de smokkelaars gebonden bleven indien hun families hun schuld niet betaalden (zie hierboven); en het Vietnamese restaurant op de gelijkvloerse verdieping van een van de *safehouses* vormde ook het voorwerp van een onderzoek naar mensenhandel door de sociale inspectie.

De getuigenis van een van de Vietnamese slachtoffers (X) toont aan hoe de gesmokkelde personen, door de opbouw van schulden voor hun tocht in combinatie met hoge interesten het risico liepen om onder controle van de smokkelaars te blijven. Zo verklaarde X dat hij Vietnam had verlaten op zoek naar een inkomen voor zichzelf en zijn familie. Voor het eerste deel van het traject, een vlucht via Oekraïne naar Portugal die hem 10.000 dollar had gekost, ging hij "leningen" aan in Vietnam. Zodra hij in Portugal was, werkte hij eerst enkele maanden in de landbouw om de schulden af te lossen. Vervolgens betaalde hij nog eens 4.000 euro voor de overtocht naar het VK, in de hoop daar meer te verdienen. Tijdens de verhoren benadrukte X meermaals dat hij absoluut moest werken om zijn schulden af te betalen en dat hij vreesde voor represailles ten aanzien van zijn familie in Vietnam:

Door de opbouw van de schulden en de interesten dreigen de Vietnamese slachtoffers onder controle van de smokkelaars te blijven.

- *Si je ne paie pas, ma famille… moi, je n'aurais pas de travail…*
- *Vous me demandez quels sont mes projets, je vous réponds que je dois absolument travailler car ma famille s'est endettée et compte sur moi pour rembourser, les intérêts de retard s'élèvent à une dizaine de pourcents par mois, c'est très lourd.*
- *Je n'ai pas très peur pour moi-même mais plus pour ma famille au Vietnam. En fait, cette organisation pourrait se venger sur moi.*

De verklaringen van het slachtoffer werpen niet alleen een licht op de persoonlijke situatie en de schuldenlast van gesmokkelde personen in het Brusselse smokkelnetwerk, maar speelden ook een cruciale rol in het strafonderzoek. Bij zijn interceptie en tijdens het eerste verhoor legde X nog valse verklaringen af over zijn identiteit, leeftijd en reisweg, vermoedelijk onder invloed van de smokkelaars. Nadien kon zijn vertrouwen evenwel worden gewonnen: tijdens het tweede en het derde verhoor zette hij zijn eerste verklaringen recht en deelde hij cruciale informatie met de Belgische autoriteiten. De samenwerking van het slachtoffer liet zo niet alleen toe om de leider van de organisatie te identificeren, maar ook om haar *modus operandi* en samenwerkingsverbanden gedeeltelijk op te helderen.

2. Essex-dossier: Belgisch luik

Dit dossier werd opgestart na het smokkeldrama van 22-23 oktober 2019 in Essex (Verenigd Koninkrijk, verder VK) waarbij negenendertig Vietnamese slachtoffers, onder wie meerdere minderjarigen, dood werden aangetroffen in een koelcontainer na verstikking. In dat omvangrijke dossier van ruim 25.000 bladzijden werd het Belgische luik van het smokkelnetwerk onderzocht vanuit een internationaal perspectief. Dat leidde tot een veroordeling voor mensensmokkel en criminele organisatie, zoals verder besproken in het hoofdstuk rond de rechtspraak.[143] Er werd alleen vervolgd voor mensensmokkel maar in het dossier zijn er eveneens linken inzake mensenhandel aanwezig. Het Belgische vonnis verwijst daarnaast naar veroordelingen in het VK en Vietnam, terwijl er ook een onderzoek loopt in Frankrijk. Het dossier verwijst voorts naar een lopend onderzoek in Duitsland.

2.1. | Inleiding

Het Belgische Essex-dossier is gebaseerd op de twee *safehouses* van waaruit vele slachtoffers van het dodelijke smokkeltransport vertrokken zijn. Deze *safehouses* werden beheerd door de Vietnamese criminele organisatie die verantwoordelijk was voor het Essex-drama. Verschillende

141 In een eerder jaarverslag ging Myria al in op feiten van seksuele uitbuiting van meisjes in de Noord-Franse smokkelkampen. Sommige van deze meisjes dienden seksuele diensten te verlenen in ruil voor een overtocht naar het VK, betaling van hun reis of toegang tot bepaalde zones (Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 33).

142 Dit mechanisme wordt uitgelegd in het eerste hoofdstuk van deze focus (globale beeldvorming).

143 Zie deel 2, hoofdstuk 2 (rechtspraakoverzicht, punt 3.2.); Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 19 januari 2022, k. B17 (beroep).

andere oudere Vietnamese smokkeldossiers uit Brussel[144] en Brugge waarin deze *safehouses* met Vietnamese slachtoffers opdoken werden bij het Essex-dossier gevoegd. Daaruit bleek dat deze Vietnamese criminele organisatie al minstens sinds mei 2018 actief was in België en verantwoordelijk was voor veel meer transporten dan alleen het fatale transport van 22 oktober 2019.

De kostprijs voor een smokkeltransport van Vietnam naar Europa bedroeg gemiddeld 13.000 euro, terwijl dat verder vanuit Europa naar het Verenigd Koninkrijk gemiddeld 12.000 euro was voor een regulier smokkeltransport met een koelwagen. Volgens slachtofferverklaringen kon dat evenwel oplopen tot in totaal 40.000 euro. De meeste smokkelslachtoffers moesten bij hun vertrek een voorschot betalen. Bij aankomst in het *safehouse* in het bestemmingsland Duitsland en/of het VK moesten de afspraken rond de afbetaling van de smokkel geregeld zijn vooraleer de smokkelslachtoffers werden vrijgelaten. Onmiddellijk na het Essex-smokkeldrama hadden de smokkelaars zelfs geen scrupules om hun smokkelprijs naar het VK met 7.000 Britse pond op te drijven.

Een internationale smokkelorganisatie geleid vanuit Vietnam, met diverse smokkelcellen.

2.2. | Smokkelnetwerk

Het Essex-drama leidde tot een internationaal onderzoek in het VK, Frankrijk, Ierland, Duitsland en Nederland en tot de ontmanteling van een internationale criminele organisatie die zich inliet met het smokkelen van Vietnamese migranten via verschillende aanvoerroutes. Onderweg waren er meerdere *safehouses* in onder meer Duitsland, Frankrijk en België.

Het internationale smokkelnetwerk bestond hoofdzakelijk uit Vietnamezen en werd geleid vanuit Vietnam. De migranten belandden uiteindelijk in Berlijn (Duitsland) van waar ze overgebracht werden naar Brussel (België), Nederland en Frankrijk (onder meer Parijs) om het laatste stuk van de route naar het VK aan te vatten. De oversteek van de Noordzee werd onder meer uitbesteed aan een criminele organisatie bestaande uit de zaakvoerder van een Iers transportbedrijf met verschillende chauffeurs die voor dat bedrijf werkten alsook een Roemeen. Zodra de migranten in het VK aankwamen, werden ze opnieuw overgenomen door Vietnamese smokkelaars.

2.2.1. | Internationaal Vietnamees smokkelsysteem

Er was sprake van een grote internationale, flexibele smokkelorganisatie, met smokkelcellen die opereren in Vietnam, Duitsland, Frankrijk, Polen, België, … Er waren dienstleveranciers die valse documenten leverden. Verschillende smokkelcoördinatoren waren verantwoordelijk voor een specifiek smokkeltraject tussen specifieke landen zoals Rusland-Duitsland of Polen en daartoe onderhielden ze de nodige contacten met de lokale smokkelaars. In Denemarken waren er smokkelaars die ook een Scandinavische route konden verzekeren. Uit de gesprekken bleek dat ook voor de specifieke smokkelroutes verschillende Vietnamese smokkelbendes elkaar beconcurreerden en belangrijke dienstleveranciers van elkaar trachtten af te snoepen. Een van de smokkelaars voor Polen en Duitsland pochte in de gesprekken dat hij al sinds 2001 actief was en nooit gepakt werd. De belangrijke smokkelaars verplaatsten zich met de hulp van vaste taxichauffeurs tussen de *safehouses* in België, Duitsland en Frankrijk. Volgens de talrijke slachtofferverklaringen waren er ook *safehouses* in de tussenstations in Oost- en Zuid-Europa waar er soms Chinese bewakers waren.

In Duitsland was er een belangrijk *safehouse* in het 'Vietnamese' Dong Xuan Center in Berlijn dat een centrale rol speelde binnen het Europese smokkelsysteem. Na aankomst in Europa diende de familie in Vietnam de reis te betalen aan de organisatie. De slachtoffers werden vastgehouden tot de familie de betaling had uitgevoerd of tot er een regeling werd getroffen rond de afbetaling van hun smokkelschulden door te werken in situaties van *debt bondage*. De slachtoffers werden hoofdzakelijk afgezet aan het Dong Xuan Center, meestal in restaurants, of zij verkochten namaakproducten.[145]

In Frankrijk zaten er Vietnamese beheerders van een smokkelkamp en *safehouse(s)* onder meer in Vitry-sur-Seine in de omgeving van Parijs. Daarnaast was er in Grenoble een verantwoordelijke voor de opvang en latere tewerkstelling (zie verder punt: Link mensenhandel) van Vietnamese gesmokkelden die rechtstreeks vanuit Duitsland per trein of met een busfirma in Frankrijk arriveerden.

In de onderlinge communicatie tussen de smokkelaars werd er gesproken over belangrijke dienstverleners in Vietnam die instonden voor de aanvoer van gesmokkelden vanuit Vietnam en uitbestedingen aan Europeanen voor het laatste traject naar het VK.

144 Zie verder punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (vijftienjarig Vietnamees meisje, zeventienjarig Vietnamees meisje).
145 Zie hierover hoofdstuk 1 van de focus (Globale beeldvorming).

In Vietnam waren er organisaties die instonden voor het regelen van de overtocht. Zij rekruteerden slachtoffers via sociale media of via sociale contacten met familieleden van mogelijke smokkelkandidaten. Daarnaast deden zij dat ook door werkvisa te verschaffen via uitzendkantoren in landen zoals Roemenië, Hongarije en Polen. Zo werden er arbeidsvisa uitgereikt voor een kippenslachterij in Roemenië en arbeidsvisa voor seizoenarbeid en voor een voedingswinkel in Hongarije. Sommige familieleden moesten een contract ondertekenen waarin stond dat zij een hoge boete dienden te betalen als ze de periode vermeld in het werkvisum niet respecteerden. Sommigen verschaften ook studentenvisa en toeristenvisa. Ze werkten zowel met echte als met valse visa.

In het VK werkte de Vietnamese smokkelorganisatie samen met een Ierse transportfirma voor het laatste traject naar het VK. Bij aankomst nam zij evenwel het beheer van de Vietnamese gesmokkelden over in een *safehouse*. Uit de analyse van de berichten bleek dat een van de luitenanten[146] van de leider in juni 2019 zelf naar het VK werd gesmokkeld en nadien de opvang regelde en het *safehouse* beheerde in Birmingham. Voor zijn smokkel moest hij de leider nog betalen.

2.2.2. | Smokkelroutes

De voornaamste smokkelroute over het Europese vasteland liep via Rusland naar Duitsland. Concreet ging de route door Wit-Rusland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slovakije, Duitsland, België, Nederland en Frankrijk, en die leidde zo naar het VK. Ook werden er transitroutes via Oekraïne en het Russische Kaliningrad vastgesteld. Een recentere trend uit dit dossier die dateerde van 2020 was de route over Rusland, Letland of Wit-Rusland, en vervolgens naar Litouwen van waar men werd overgebracht met de auto naar Polen, Duitsland, Frankrijk of het VK. De meeste smokkelslachtoffers wensten naar het VK te gaan of stelden expliciet alleen naar Duitsland te willen gaan.

Uit de analyse van de Viber-berichten bleek er eveneens een Scandinavische smokkelroute operationeel te zijn. Het smokkelcontact van de organisatie in Denemarken regelde mee de reguliere toeristenvisa voor Finland, Zweden en Noorwegen. Daarvoor werden groepsreizen van Vietnamese scholen gebruikt. Voor Finland was er een smokkelpakket dat 16.000 euro kostte voor een naturalisatie na een verblijf van vijf jaar.

De prijs van 'VIP'-smokkel met honden- en paardentransport kon oplopen tot 19.000 euro.

Daarnaast volgden verschillende slachtoffers andere routes vanuit Vietnam. Zo waren er slachtoffers die eerst naar China reisden en van daar rechtstreeks met het vliegtuig naar Parijs vlogen. Bij een andere route ging het met het vliegtuig naar Maleisië met een tussenlanding in Turkije, van waar ze over land met de auto en te voet naar Griekenland en verder via Malta, Spanje en Frankrijk reisden. De slachtoffers die met een werkvisum voor Roemenië/Hongarije/Polen naar Europa kwamen reisden dan enkele dagen of maanden later verder naar Duitsland. Daar werden ze afgezet in het *safehouse* aan het Dong Xuan Center in Berlijn om verder tewerkgesteld te worden in situaties van gedwongen criminaliteit en economische uitbuiting (zie verder, punt 2.2.5.: Link mensenhandel). Nadien werden ze overgebracht naar *safehouses* in België of Frankrijk.

Het laatste deel van de reis begon vaak in het noorden van Frankrijk, waarbij smokkelaars de slachtoffers in vrachtwagens verborgen, of verliep via de haven van Zeebrugge of via Nederland. In de ruimere omgeving van Calais naast de autosnelweg in de gemeente Angres[147] bevond zich op het moment van het onderzoek een smokkelkamp voor Vietnamezen, waar tientallen Vietnamezen klaar stonden om te vertrekken naar Engeland, ondergebracht in een gemeentelijke turnzaal met de toestemming van de gemeente, ofwel in verlaten gebouwen of op dito terreinen. Via Nederland probeert men het vaak via de havens in Hoek Van Holland, waar dagelijks een veerboot vertrekt naar Harwich (VK).

Vrachtwagens zijn de meest voorkomende vervoerswijze vanuit Frankrijk naar het Verenigd Koninkrijk en er was keuze uit verschillende 'pakketten'. Het 'reguliere pakket' bleek goedkoper maar minder efficiënt, terwijl een 'VIP'-transport duurder was maar minder tijd in beslag nam. De tarieven gingen bij 'VIP'-transporten van 10.000 tot 14.000 euro of zelfs tot 19.000 euro.

Deze 'VIP'-transporten verliepen in een cabine in plaats van in een container of betroffen een 'hondentransport' of een paardentransport, waarbij de ontdekkingskans door de politie minder groot zou zijn wegens de enorme stank die met dergelijke transporten gepaard ging, waardoor de politiehonden bij controles op een dwaalspoor worden gezet. Voor een transport in een paardencontainer moest 19.000 euro worden betaald. In Frankrijk hadden bepaalde *safehouses* zich gespecialiseerd in deze 'VIP'-transporten. Dat mensen zouden worden vervoerd via dergelijke 'luxetransporten' bleek trouwens soms gewoonweg een flagrante leugen te zijn. In een afgeluisterd gesprek uitte

146 Luitenant A. werd veroordeeld in Essex bis: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 juni 2022, k. B17 (beroep).

147 Zie hierover ook hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming) en de analyse van een ander Vietnamees smokkeldossier in punt 1 van dit hoofdstuk.

een slachtoffer zijn ongenoegen, aangezien hij meende dat hij in de 'cabine' zou worden vervoerd. In werkelijkheid werd hij gewoon met anderen in een koelcontainer gestopt.[148]

Volgens de slachtofferverklaring van een minderjarige was ook een kano een optie, vermoedelijk transport met een bootje via de Noordzee (zie verder, punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). Het verslag van het Brits Europees Onderzoeksbevel (EOB) bevatte daarnaast een slachtofferverklaring waaruit bleek dat de betrokkene naast het smokkeltarief van 13.000 Britse pond voor het transport vanuit Frankrijk naar het VK bij aankomst nog eens 6.000 Britse pond extra diende te betalen voor een "levensverhaal als minderjarige".

2.2.3. | Belgische safehouses

Zodra de slachtoffers in België arriveerden, vielen zij onder de verantwoordelijkheid van de Belgische cel van mensensmokkelaars die symbiotisch opereerde binnen het grotere internationale smokkelnetwerk. In het kader van het Belgische luik van het onderzoek werden er twee *safehouses* (twee appartementen) in Brussel geïdentificeerd, die een centrale rol speelden bij de smokkeltoevoer naar het VK. Deze twee *safehouses* werden al geobserveerd in voorgaande lopende smokkelonderzoeken maar er waren volgens het Openbaar Ministerie toen nog onvoldoende bewijselementen. Deze *safehouses* fungeerden als "opslagplaatsen" van mensen, om de bewoordingen van Vietnamese slachtoffers te gebruiken. Het onderzoek heeft aangetoond dat minstens veertien Vietnamezen vertrokken zijn van die adressen op hun fatale reis.

Op basis van de verklaringen van de geïdentificeerde slachtoffers in het dossier moet er worden geconcludeerd dat het appartement al in juli 2018 werd gebruikt als verzamelplaats voor migranten in afwachting van hun clandestiene overtocht; dat er een tiental personen tegelijk verbleven in het appartement; dat ze geen lawaai mochten maken; dat er bewakers aanwezig waren in het appartement; dat het een komen en gaan was van mensen. Een van de slachtoffers heeft zes maanden verbleven in het appartement omwille van betalingsproblemen voor de overtocht.

Vier slachtoffers konden door de speurders worden geïdentificeerd als personen die een tijd hadden gewoond in het appartement dat fungeerde als *safehouse*. Drie van hen kregen het statuut van slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De vierde is inmiddels verdwenen.

Dat deze *safehouses* niet zomaar normale woningen waren maar werkelijk fungeerden als tijdelijke "opslagplaatsen" voor talloze slachtoffers die naar het VK wilden blijkt uit meerdere elementen uit het strafdossier.

In een afgeluisterd gesprek wordt duidelijk dat in de door het criminele netwerk gerunde *safehouses* effectief tientallen slachtoffers hebben verbleven. Dat bleek uit de verklaringen van meerdere slachtoffers. Een buurtbewoner, die bang was voor wraakacties, getuigde dat hij er om de vijf à zeven dagen een groep van ongeveer vijf à zeven mensen zag opduiken. De meesten bleven een week en vertrokken dan opnieuw. Het waren veelal personen tussen de achttien en de dertig jaar.

Uit de huiszoeking bleek ook de precaire administratieve situatie van de gesmokkelde mensen. In een *safehouse* werden bij de bewakers reiskoffers aangetroffen met verblijfsdocumenten van verschillende gesmokkelde personen. Dat bevestigde volgens de speurders de slachtofferverklaringen dat ze hun identiteitskaarten moesten afgeven, zodat ze zeker niet alleen en zonder toelating het huis mochten verlaten.

Dat bleek ook uit een telefoongesprek van een *safehouse*-bewaker met een smokkelcoördinator in het VK nadat een minderjarige jongen ontsnapt was uit het *safehouse* in Brussel. Daarin maakte de smokkelcoördinator zich kwaad dat hij de "kippen" in huis moet houden en ze niet mocht laten ontsnappen. Hij voegde eraan toe: "Je weet niet hoe je moet werken. Kippen zijn thuis maar je laat de kippen los".

2.2.4. | Smokkelaars als slachtoffers

De smokkelleider managede de Brusselse *safehouses* en onderhield de contacten met de smokkelaars in Vietnam en met de smokkelcoördinatoren van de *safehouses* in Duitsland en Frankrijk. Hij had vier valse Vietnamese paspoorten en twee valse Chinese paspoorten. Tijdens zijn verhoor deed hij zich voor als een slachtoffer. Hij vond zichzelf een slachtoffer van de mensen die hem gelokt en meegesleurd hadden om naar Engeland te kunnen gaan. Hij kwam volgens zijn verklaring (zonder verduidelijkingen) oorspronkelijk van het smokkelkamp in Calais en beweerde dat hij nog 40.000 euro schulden had in Vietnam, waaronder 20.000 euro voor het smokkeltransport naar België. Hij verklaarde dat leden van de Vietnamese ambassade hem twee keer in de gevangenis hadden bezocht.

Een van de assistenten van de smokkelleider, de tweede beklaagde V.D., was geëvolueerd van smokkelslachtoffer naar smokkelaar in de hoedanigheid van opzichter van een

148 Het netwerk deed eveneens een beroep op taxichauffeurs om slachtoffers te vervoeren. Dat aspect van het dossier wordt hier niet geanalyseerd. Zie daaromtrent het vonnis in dit dossier: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 19 januari 2022, k. B17 (beroep) in het hoofdstuk "rechtspraak" verderop in dit verslag: deel 2, hoofdstuk 2, punt 3.2.

safehouse en was mee verantwoordelijk voor het dodelijke smokkeltransport van twee slachtoffers. Hij maakte deel uit van het middenkader en stond rechtstreeks onder het gezag van de luitenant Z. die het *safehouse* beheerde. Deze luitenant verbleef ook in Berlijn, waar hij mee het *safehouse* beheerde.

Tijdens zijn verhoor verklaarde V.D. dat hij in april 2019 het vliegtuig had genomen van Vietnam naar Rusland en verder met de auto en te voet naar Duitsland gebracht werd waar hij in juli 2019 gearriveerd was. In Berlijn verbleef hij in een *safehouse* waar hij enkele maanden illegale sigaretten had verkocht als gedeeltelijke afbetaling van zijn smokkelschulden. Zijn familie had 17.000 euro betaald voor zijn smokkeltransport van Vietnam naar Duitsland. Uiteindelijk kwam hij begin september 2019 samen met de luitenant Z. vanuit Berlijn naar België en verbleef hij er in het *safehouse* dat door de luitenant Z. gerund werd en waar V.D. als opzichter begon te werken. Daarbij fungeerde hij ook als tussenpersoon voor de smokkelslachtoffers.

Zo bleek uit een confrontatieverhoor dat V.D. de gehanteerde smokkeltarieven bij de slachtoffers diende te rechtvaardigen:

"Ja, ik heb met die personen gesproken en we spraken over de prijs. Ze moesten 15.000 pond, 16.000 pond en 17.000 pond betalen. Ik zei hun dat dit goedkoop was, omdat ik 19.000 pond moest betalen."

Een van de functies van de tweede beklaagde V.D. bestond er blijkbaar in om slachtoffers van het smokkelnetwerk ervan te overtuigen dat ze er eigenlijk 'goedkoop' vanaf kwamen, wat volledig past binnen de listen die het netwerk gebruikte om in een zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk geld te verdienen.

2.2.5. | Link mensenhandel: afbetalingsmodaliteiten en situaties van debt bondage

Het Essex-smokkeldossier is verweven met verschillende feiten in diverse landen, waarbij de smokkelslachtoffers terechtkwamen in (uitbuitings)situaties van mensenhandel om hun smokkelschulden af te betalen (situaties van *debt bondage*)[149]. Dat kunnen zowel arbeidssituaties als vormen van gedwongen criminaliteit zijn. Er waren slachtoffers die betaald hadden voor een smokkeltransport vanuit Vietnam en met een arbeidsvisum naar Hongarije, Polen en Roemenië trokken om daar tewerkgesteld te worden. In Roemenië was dat het geval in een kippenslachterij waar vijftig Vietnamezen werkten.

De slachtoffers kwamen in meerdere landen in situaties van debt bondage *terecht.*

Voorts bleken er rechtstreekse linken te bestaan tussen het smokkelnetwerk en het afbetalingssysteem via situaties van *debt bondage*. In een Viber-bericht zei de smokkelleider: "Als je hier aankomt, dan werk je om de lening geleidelijk terug te betalen". Uit de telefoontap tussen twee smokkelaars bleek dat het smokkelnetwerk zelf rechtstreeks smokkelleningen gaf aan hun smokkelklanten waarop rente moest worden betaald. De families van verschillende slachtoffers kregen het bericht dat ze de afbetaling of lening voor de smokkel moesten regelen met de zus van de smokkelleider die in Vietnam woonde. Daarnaast waren er families die het smokkelgeld leenden bij parallelle kredietverleners waaronder geldwoekeraars in Vietnam.

Uit het Brussels gevoegd Vietnamees dossier met dezelfde *safehouses* bleek dat er tijdens een multidisciplinaire controle in oktober 2018 een slachtoffer uit een nagelsalon geïntercepteerd werd. Het slachtoffer verklaarde dat hij een route van mensensmokkelaars van Vietnam naar Engeland via België volgde en in afwachting van zijn overtocht naar Engeland in een nagelsalon werkte. Nadien kon het slachtoffer niet meer worden verhoord omdat hij verdwenen was nadat hij een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) ontvangen had. Uit de sms-berichten van een van de dodelijke slachtoffers van het Essex-smokkeldrama bleek dat daarnaast een van haar metgezellen in Berlijn een cursus nagelverzorging aan het volgen was. Een ander slachtoffer werd geïntercepteerd in een nagelsalon in Brussel terwijl hij aan het werk was en hij kwam in het slachtofferstatuut terecht. Hij werd daarvoor uitgebuit in een Vietnamees restaurant in Antwerpen (zie verder, punt 2.4.3.: Slachtofferstatuut meerderjarigen). Een minderjarig slachtoffer kwam op zijn beurt in Brussel in een uitbuitingsituatie van huishoudhulp terecht (zie verder, punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen).

Twee beklaagden (vader en zoon) waren zaakvoerders van een nagelsalon dat een rol speelde bij de smokkelafbetalingen. De vrouw van de vader had een immobiliënkantoor in Vietnam waarmee de oprichting van zijn nagelsalon werd gefinancierd. Het geld werd opgesplitst in drie delen en cash per vliegtuig overgebracht. Een getuige verklaarde dat zij meer dan tien jaar geleden in Vietnam aan haar 15.000 à 17.000 dollar betaalde voor haar smokkelovertocht naar België. Volgens haar fungeerde deze vrouw als tussenfiguur bij de smokkelafbetalingen. Daarnaast verklaarde de beklaagde (vader) dat als mensen geld wilden overmaken naar Vietnam, zij geld kwamen afgeven in zijn nagelsalon en dat dit dan werd uitbetaald in Vietnam.

In Frankrijk werden de Vietnamese slachtoffers uitgebuit in restaurants in Grenoble of in het dertiende arrondissement

149 Zie ook hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming).

van Parijs om hun smokkelschulden af te betalen. Het Franse smokkelonderzoek in Grenoble werd opgestart op basis van valse documenten en niet op basis van Vietnamese slachtoffers die ten prooi vielen aan economische uitbuiting:

"Er werd een onderzoek ingesteld op basis van de informatie over de handel in vervalste verblijfsvergunningen die in Grenoble zouden worden geproduceerd, waarbij deze handel het voor Vietnamese onderdanen die illegaal op het Franse grondgebied verblijven mogelijk maakte om in restaurants te werken die door landgenoten worden gerund."

Het *safehouse* in Berlijn speelde een centrale rol, niet alleen binnen het smokkelsysteem maar ook als tussenstation bij de afbetaling van de smokkelschulden via situaties van *debt bondage*. Uit verklaringen bleek dat er in de *safehouses* veel Vietnamese smokkelslachtoffers verbleven die werkzaam waren in restaurants of namaakproducten zoals illegale sigaretten moesten verkopen. Een niet-begeleide Vietnamese minderjarige jongen die in het slachtofferstatuut zat getuigde dat hijzelf in het Berlijnse Dong Xuan Center illegale sigaretten verkocht (zie verder, punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). Uit de vergelijking van de vingerafdrukken bleek dat er minstens vijf slachtoffers van het dodelijke smokkeltransport eerder in Berlijn gearresteerd werden voor de verkoop van illegale sigaretten waarbij nooit de link met mensensmokkel of mensenhandel (gedwongen criminaliteit) werd gelegd. Het netwerk smokkelde zelf vanuit Duitsland op grote schaal deze illegale sigaretten. Ze werden aangeleverd vanuit Vietnam en elke zending bevatte 3.000 of 4.000 dozen met keuze uit verschillende modellen waarvan de foto verstuurd werd. Dat bleek uit communicaties tussen de smokkelaars via Viber. Het smokkelnetwerk organiseerde dus zelf de situaties van *debt bondage* van de smokkelslachtoffers, wat ook een rechtstreekse link impliceert tussen het smokkelnetwerk en gedwongen criminaliteit. Naast smokkel en verkoop van illegale sigaretten waren de smokkelaars eveneens bezig met verhandelen van namaakmedicijnen, wat bleek uit hun Viber-berichten.

Het smokkelnetwerk had daarnaast een rechtstreekse link met een cannabisplantage in Spanje, waar smokkelslachtoffers naartoe werden gebracht om hun smokkelschulden af te betalen via gedwongen criminaliteit. Zo verklaarde medebeklaagde V.D. dat de smokkelleider hem in Berlijn had voorgesteld naar Spanje te gaan om daar te werken in een cannabisplantage om zijn verdere smokkeltransport naar het VK te financieren. De reis naar Spanje zou hem 3.000 euro extra kosten. Een minderjarige jongen had verklaard dat hij in Rusland tijdens zijn smokkeltraject het voorstel had gekregen om in een cannabisplantage te werken (zie verder, punt 2.4.6.: Twee ontsnapte minderjarige jongens uit een Nederlands jeugdopvangcentrum).

2.3. | Onderzoek

2.3.1. | Start onderzoek

Het onderzoek van het federaal parket werd onmiddellijk opgestart nadat de Britse autoriteiten de Belgische instanties op 23 oktober 2019 over het Essex-smokkeldrama ingelicht hadden omdat de betrokken koelcontainer via de haven van Zeebrugge met een schip naar het VK vervoerd was.

Het federaal parket heeft meerdere Vietnamese dossiers van Brussel en Brugge gevoegd omdat de Brusselse *safehouses* van de criminele organisatie hier toen al in beeld gekomen waren. Het Brusselse dossier van 2018 werd opgestart nadat een Vietnamees minderjarig slachtoffer hier toen al in een van deze *safehouses* aangetroffen werd (zie verder, punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). Uit het onderzoek naar de smokkelintercepties bleek dat de smokkelactiviteiten van deze criminele organisatie al minstens in mei 2018 gestart zijn. Dat kwam aan het licht dankzij de onderschepping van achttien Vietnamese migranten aan de Eurotunnel in Frankrijk met dezelfde Britse chauffeur die op 22 oktober 2019 vertrok uit Bierne (Franse afstapplaats nabij Calais) voor het fatale transport vanuit Zeebrugge.

Een onderzoeksrechter werd onmiddellijk aangesteld zodat alle noodzakelijke onderzoekshandelingen konden worden uitgevoerd.

2.3.2. | Onderzoek internet en sociale media

Politie en justitie gebruikten sociale media als essentiële onderzoeksinstrumenten. Zo kon de Facebookaccount van de smokkelleider met een herkenbare foto worden opgespoord. Uit het internetonderzoek kon er worden afgeleid dat de leider na de ontdekking van het dodelijke smokkeltransport naar Berlijn was gevlucht.

Naast de online opzoekingen kon in opdracht van de onderzoeksrechter op basis van een netwerkzoeking toegang worden verkregen tot de beschermde digitale gegevens van de verschillende apps die gelieerd waren aan de acht telefoonnummers van de smokkelaars.

De onderzoeksrechter stelde een gerechtelijke vordering op voor Google, Microsoft en Facebook met hun zetel in Dublin (Ierland) om via de Federale Computer Crime Unit (FCCU) de identificatie- en registratiegegevens, de geografische lokalisatie en historiek te bekomen van *socialmedia-accounts* en emailadressen van de smokkelaars.

Daaruit bleek dat de smokkelaars vooral communiceerden via WhatsApp, Viber en Facebook. Volgens de gesprekken waren ze niet alleen met mensensmokkel bezig maar ook met de smokkel van namaaksigaretten. De communicatie over mensensmokkel tussen klant en smokkelaar verliep vooral via Viber en Facebook en mocht niet telefonisch gebeuren. Bij aankomst in het VK moest de smokkelklant de instructies van de smokkelaar krijgen via zijn Facebookaccount op een door een smokkelaar geleende smartphone.

Bij het verhoor van de slachtoffers werd gebruikgemaakt van internet en sociale media als onderzoeksinstrumenten. Meerdere minderjarige slachtoffers konden op basis van Google Street View het *safehouse* in Brussel en Frankrijk (Vitry-sur-Seine in de omgeving van Parijs) lokaliseren waar ze hadden verbleven. Een ander minderjarig slachtoffer kon de Facebookaccount tonen van zijn overleden reisgezel, zodat dat slachtoffer kon worden geïdentificeerd. De smartphones van de slachtoffers van het dodelijke smokkeltransport werden ook volledig geanalyseerd om hun reisroute te bepalen.

Meerdere slachtoffers verklaarden dat ze bij aankomst in de luchthaven door de smokkelaars verplicht werden om hun Facebookaccount of andere accounts op sociale media waarmee ze met de smokkelaars hadden gecommuniceerd te verwijderen.

De geldoverdrachten tussen smokkelaars en klanten werden geregeld via Viber en Facebook. Het rekeningnummer waarop het geld moest worden gestort werd via een Viber-account verstuurd, terwijl het betalingsbewijs verzonden werd via Facebook. Zo waren er ook berichten met bewijselementen rond betalingen van smokkel.

2.3.3. | Financieel onderzoek

De familie van de smokkelleider speelde een belangrijke rol bij de betalingen. De smokkelleider gaf via sociale media de opdracht aan de gesmokkelden of hun familie dat de smokkel moest worden betaald aan zijn zus in Vietnam. Soms ging de broer van luitenant Z. ook het geld afhalen bij de familie. Een nagelsalon kwam ook in beeld voor de financiële regelingen (zie hierboven, punt 2.2.5.: Link mensenhandel).

Het totale vermogensvoordeel bedroeg minimaal 7.000.000 euro, bij het dodelijke transport was dat minimaal 460.000 euro.

Het totale vermogensvoordeel van het Belgische luik van de Vietnamese criminele organisatie bedroeg minimaal 7.075.832 euro. Alleen al voor het dodelijke koelwagentransport was dat minimaal 460.000 euro.

De speurders baseerden zich op het gemiddelde smokkeltarief en het minimale aantal slachtoffers. Het gemiddelde smokkelbedrag per overtocht vanuit België en Frankrijk naar het VK bedroeg 11.877 euro. Er werden 195 Vietnamese migranten geïntercepteerd bij een smokkeltransport naar het VK. Als de bedragen voor het smokkeltransport naar het VK vermenigvuldigd worden met het aantal migranten (195), dan geeft dat een bedrag van 2.832.245 euro.

Het gemiddelde smokkelbedrag per overtocht vanuit Vietnam naar Europa was 12.677 euro. Als de bedragen voor het smokkeltransport naar Europa vermenigvuldigd worden met het aantal migranten (335) per overtocht vanuit Vietnam naar Europa, dan geeft dat een bedrag van 4.243.587 euro.

Het totaalbedrag van de beide luiken van deze smokkel was 7.075.832 euro.

2.3.4. | Internationale samenwerking

Er was een *Joint Investigation Team* (JIT)-overeenkomst[150] afgesloten tussen België, Frankrijk, Ierland en het VK onder coördinatie van Eurojust en Europol. De JIT was vooral gefocust op het onderzoek naar de ontdekking van de lichamen van de negenendertig dodelijke smokkelslachtoffers, de reis van de overledenen naar het VK en eerdere daarmee verband houdende incidenten van mensensmokkel. In de JIT-overeenkomst was er ook aandacht voor het belang van het financiële onderzoek: "De partijen zullen de nodige financiële onderzoeken instellen en afronden ter bevordering van de doelstellingen van het GOT/JIT".

Daarnaast werden er Europese Onderzoeksbevelen (EOB's) uitgevaardigd voor onder meer Duitsland en Nederland op basis van observaties, telefoontaps en identificaties van smokkelaars. In het EOB van Duitsland kon op basis van de informatie van een anonieme bron, van wie de geheimhouding van zijn identiteit gegarandeerd wordt door het Openbaar Ministerie van Berlijn, een belangrijke ondergedoken luitenant van het *safehouse* worden opgespoord. Deze luitenant Z. was na het smokkeldrama vanuit Brussel gevlucht naar Berlijn en was volgens de anonieme getuige mee verantwoordelijk voor het smokkeltransport van tien

150 Een JIT (*Joint Investigation Team*) of GOT (Gemeenschappelijk OnderzoeksTeam) is een samenwerkingsverband tussen de bevoegde autoriteiten van twee of meer lidstaten om een strafrechtelijk onderzoek te voeren naar strafbare feiten waarbij er banden zijn met verdachten in meerdere lidstaten. Onder leiding van één lidstaat zal een JIT het opsporingsonderzoek instellen en uitvoeren. Het wettelijke kader daarbij wordt gevormd door de wet- en regelgeving van het land waarin het team opereert. Na afronding van het opsporingsonderzoek wordt de zaak aangebracht bij de vervolgende instantie van de meest gerede lidstaat. In België worden de modaliteiten van gemeenschappelijke onderzoeksteams vastgelegd in hoofdstuk 3 van de wet van 9 december 2004 betreffende de internationale politiële verstrekking van gegevens van persoonlijke aard en informatie met gerechtelijke finaliteit, de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90*ter* van het Wetboek van strafvordering (*B.S.*, 24.12.2004).

dodelijke slachtoffers. Verder slaagde het Duitse onderzoek erin om met behulp van undercoverobservatiemaatregelen de smokkelaar die de transporten regelde vanuit Rusland naar Duitsland te lokaliseren en te arresteren.

Het verslag van het EOB van Duitsland verwijst naar het Franse onderzoek dat aanvankelijk niet gericht was op mensensmokkel maar wel op valse verblijfsdocumenten om verblijf en tewerkstelling in Frankrijk te legaliseren: "Zoals u kunt afleiden, hebben de in Frankrijk lopende procedures objectief gezien, maar oorspronkelijk niet, betrekking op het onderzoek naar de negenendertig Vietnamese onderdanen die op 23 oktober 2019 dood werden aangetroffen in een koelwagen in het Verenigd Koninkrijk. Bij de oorspronkelijke procedure gaat het om een onderzoek naar vermoedelijke handel in valse verblijfsvergunningen die aan Vietnamese onderdanen zijn afgegeven om het verblijf en de daaropvolgende tewerkstelling in Frankrijk te 'legaliseren'."

De Belgische justitie stuurde ook internationale rechtshulpverzoeken naar Vietnam via de verbindingsofficier maar deze leidden niet tot veel resultaten. De vingerafdrukken van de gearresteerde leider, hoofdbeklaagde in het dossier, werden overgemaakt maar de Vietnamese autoriteiten konden geen enkele match vinden met hun gegevens. Tijdens het proces bleek de echte identiteit van de leider nog steeds niet gekend te zijn.

De smokkelaars bepaalden soms dat het VK de eindbestemming was van de slachtoffers om meer smokkelgeld te kunnen krijgen.

Daarnaast vroeg België de Vietnamese autoriteiten de identificatie van drie Vietnamese paspoorten die gebruikt werden voor de aankoop van prepaid simkaarten van de smokkelaars. De Belgische onderzoekers stelden het volgende vast: "De Vietnamese autoriteiten geven de signalementskaarten van drie personen met foto's van slechte kwaliteit. Maar ze delen ons ondanks ons specifieke verzoek niet mee of deze personen officieel nog altijd in Vietnam zijn of dat ze ongunstig bekend zijn bij hun politie en justitie."

2.4. | Slachtoffers

In het dossier konden voor de periode tussen mei 2018 en mei 2020 in totaal 156 smokkeltransporten worden gelinkt met het smokkelnetwerk dat verantwoordelijk was voor het Essex-drama met de 39 dodelijke smokkelslachtoffers. Er konden daarbij in totaal 335 Vietnamese slachtoffers worden geïdentificeerd die vanuit Vietnam naar Europa en 195 Vietnamese slachtoffers die vanuit België en Frankrijk naar het VK werden gesmokkeld.

Alle slachtoffers waren Vietnamezen die Vietnam wensten te verlaten om een job te vinden in Europa waarmee ze meer geld konden verdienen voor henzelf en hun familie.[151] De slachtofferverklaring van een Vietnamese minderjarige jongen illustreert dat: "Eerst is mijn broer vertrokken. Na een tijdje heeft mijn papa gevraagd of ik ook zou weggaan. Ik heb daarmee ingestemd. Kort daarna ben ik vertrokken. Mijn papa heeft het voorgesteld om weg te gaan. Het is heel moeilijk leven in Vietnam. Ik wou zelf ook vertrekken, voor een beter leven en om mijn familie te helpen".

Een andere minderjarige jongen voegde daaraan toe dat de slachtoffers hun eindbestemming niet altijd zelf konden kiezen: "Ik ben vanuit Vietnam vertrokken om naar Rusland te gaan, omwille van economische redenen, er was armoede. Mijn eindbestemming was door mij niet bepaald. Het zijn de mensensmokkelaars die beslist hebben dat mijn eindbestemming Groot-Brittannië was."

Verschillende andere slachtoffers bevestigden dat de smokkelaars hun eindbestemming bepaalden.[152] De minderjarige jongen die verdwenen was uit een Nederlands jeugdopvangcentrum verklaarde zelfs dat de smokkelaars hem in Berlijn stimuleerden om naar het VK te worden gesmokkeld voor een beter werkaanbod.[153] Dat betekende natuurlijk ook nog eens 12.000 euro extra smokkelkosten voor het slachtoffer en extra winsten voor de smokkelaar.

Voor hun smokkelreis wendden de gesmokkelden zich in Vietnam tot organisaties die instonden voor de overtocht en daarvoor werkvisa, studentenvisa of toeristenvisa konden verschaffen. De slachtoffers dienden hun paspoort af te geven en kregen het terug voor hun vertrek, tegen dan voorzien van de nodige visa. Er werd altijd in groep gereisd.

2.4.1. | Slachtoffers dodelijk smokkeltransport

Op 23 oktober 2019 werden in het VK (Essex) negenendertig lichamen aangetroffen in de aanhangwagen van een vrachtwagen en het Britse onderzoek toonde aan dat de aanhangwagen vanuit België (Zeebrugge) met een schip naar het VK was gebracht. Bij de negenendertig slachtoffers ging het om acht vrouwen en eenendertig mannen, allen met de Vietnamese nationaliteit. Vier personen waren op het moment

151 Zie ook hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming).
152 Zie punt 2.4.5.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: slachtofferstatuut.
153 Zie punt 2.4.6.: Twee ontsnapte minderjarige jongens uit een Nederlands jeugdopvangcentrum.

dat ze werden aangetroffen minderjarige jongens, onder wie twee veertienjarigen.

Twee jonge Vietnamese vrouwen die met een taxichauffeur van Brussel gekomen waren zijn aan de dood ontsnapt omdat ze te laat waren op de afspraak in Bierne (Frankrijk). De Franse gendarmerie had hen geïntercepteerd en vrijgelaten na contact met het parket van Duinkerke (Frankrijk) dat daartoe de opdracht had gegeven.

Het onderzoek in België en Frankrijk bracht aan het licht dat meerdere van de dodelijke slachtoffers vanuit Anderlecht, Parijs en Berlijn met taxi's naar Bierne werden gebracht, waar zij in de aanhangwagen stapten waarin zij het leven zouden laten. Deze vrachtwagen met aanhangwagen reed vervolgens naar Zeebrugge en heeft daar de aanhangwagen achtergelaten, in de haven. De aanhangwagen werd vervolgens aan boord van een schip geladen en werd, eens aangekomen in het VK, in de haven opgehaald door een andere vrachtwagen. De aanhangwagen was een koelwagen en het Britse onderzoek toonde aan dat de negenendertig slachtoffers door verstikking om het leven zijn gekomen op Britse wateren, omdat de koeling (en dus de luchtcirculatie) van de aanhangwagen niet aanstond. Niet de temperatuur in de aanhangwagen, wel het zuurstofgebrek was dus de doodsoorzaak.

Uit de strafinformatie komt naar voren dat enkele slachtoffers foto's, geluids- en videobestanden maakten van de verstikking in de trailer. Op 22 oktober 2019 om 19u25 maakte een slachtoffer een *selfie* in de container waarop ze duidelijk aan het zweten was. Om 19u37 werd een geluidsopname gemaakt door een ander slachtoffer van een persoon in ademnood. Men hoort mensen slaan op de wanden. Men hoort sommigen snakken naar adem en huilen, de eersten sterven. Een stem zegt op een bepaald moment: "... is gestorven". De slachtoffers hebben dus heel goed beseft dat zij aan het sterven waren. Dat blijkt (los van de alleszeggende geluidsfragmenten) ook uit enkele (niet-verzonden) sms-berichten die werden aangetroffen in een gsm die de slachtoffers bij zich hadden. Twee sms'en werden door de onderzoekers gelinkt aan een slachtoffer. In een eerste bericht identificeerde zij zich naar de buitenwereld en in het tweede bericht schreef ze: "Schat, misschien zal ik doodgaan in de container; ik kan niet ademen".

De Britse autoriteiten analyseerden de smartphones van de dodelijke slachtoffers die ze overgemaakt hebben aan de Belgische justitie en in het dossier hebben opgenomen. Hierdoor konden op basis van de fotobeelden, berichten en geregistreerde locatiegegevens van de smartphones de reisroutes van meerdere slachtoffers worden bepaald. Deze gegevens werden gebruikt om mee de verschillende smokkelroutes van het smokkelnetwerk te bepalen (zie *supra*). Uit de vergelijking van de vingerafdrukken bleek dat de vingerafdrukken van achtendertig van de negenendertig dodelijke slachtoffers in Nederland geregistreerd werden op basis van Britse informatie. De vergelijking met het landelijk systeem in Nederland gaf 2 hits. In Duitsland konden sommige familieleden van de dodelijke slachtoffers worden verhoord en werd dat opgenomen in het Duitse verslag van het Europees onderzoeksbevel.

Een van de smartphones bevatte een foto van een arbeidsvisum van drie maanden vanaf 26 maart 2019 en een aanwervingsformulier voor een kippenslachterij in Roemenië dat uitging van een uitzendbureau in Vietnam. Het maandsalaris bedroeg 530 dollar. De speurders vonden een artikel dat meldde dat er in deze Roemeense kippenslachterij vijftig Vietnamezen werkten. Blijkbaar reisde hij niet alleen want er was een foto van een passagierslijst van zeven personen voor een reis vanuit Hanoi (Vietnam) naar Boekarest (Roemenië) met een stop in Doha (Qatar). Uit sms-berichten bleek dat hij samen met een ander slachtoffer op 20 oktober 2019 vanuit Duitsland via België naar Frankrijk reisde om uiteindelijk in de koelwagen van het dodelijke transport te belanden.

Een vrouwelijk slachtoffer kwam in augustus 2019 via Facebook in contact met de luitenant en wou gaan werken in het VK. Haar vader verzette zich daar aanvankelijk tegen maar moest uiteindelijk toegeven. De luitenant Z. regelde een smokkeltransport en legde via Facebook uit hoe zij daarvoor de 39.500 euro (47.000 dollar) moest betalen bij aankomst in het VK. Het geld werd door de broer van de luitenant Z. bij de familievader met een ontvangstbewijs afgehaald op 23 oktober 2019 en na het bekendmaken van het Essex-drama wel volledig teruggegeven aan de familie. Ze vertrok op 25 augustus 2019 in Hanoi en was via Maleisië naar Griekenland gevlogen en uiteindelijk in Brussel terechtgekomen. Op 22 oktober 2019 had zij nog een bericht naar haar zus gestuurd dat ze ging vertrekken naar het VK.

Volgens andere verklaringen van familieleden waren er slachtoffers die via een ander uitzendbureau met een arbeidsvisum naar Polen vlogen om daar tewerkgesteld te worden. Een van hen reed nadien via Duitsland naar België. Zijn familie moest 12.500 euro betalen aan de smokkelaars en ging daarvoor een lening aan. De echtgenote van het slachtoffer moet deze schuld op haar beurt nog altijd afbetalen aan de familie.

In een ander geval reisde het slachtoffer volgens zijn familie via een bedrijf met een arbeidsvisum naar Hongarije om daar te werken in de seizoensgebonden

industrie. Hij verliet Vietnam op 29 september 2019 en zijn familie betaalde 10.000 euro voor zijn reis naar Hongarije. Hij kreeg nadien een ander voorstel om in de nagelsector in het VK te werken, waar hij veel meer geld zou kunnen verdienen. Op 18 oktober 2019 nam hij vanuit Hongarije de trein via Duitsland naar België. Hier wou hij naar het VK doorreizen en daarvoor had hij 15.000 Britse pond nodig. Eens ter plaatse had hij nog eens 3.000 Britse pond nodig. Op 20 oktober 2019 ging zijn echtgenote de som overhandigen in Hanoi en op 21 oktober 2019 liet het slachtoffer weten dat hij op het punt stond om te vertrekken naar het VK, waarna er geen contact meer volgde. Zijn familie legde nadien tijdens hun ontmoeting met de politie een slachtofferverklaring af. Daarin verklaarde zij het zwaar te hebben maar daar moesten ze gewoon mee omgaan. De moeder werd ziek en werd in het ziekenhuis opgenomen. De vrouw verkeerde in een vergelijkbare toestand maar is voldoende hersteld om opnieuw aan het werk te gaan. Ze hebben veel schulden bij een bedrijf in Vietnam. De familie bevindt zich in een bijzonder moeilijke situatie, aangezien het slachtoffer de enige zoon was en is overleden.
Het smokkelnetwerk maakte naast de dodelijke slachtoffers nog tal van andere slachtoffers. Deze smokkelslachtoffers bevonden zich onderweg in een kwetsbare positie, ook omdat hun lot in de handen lag van het netwerk van mensensmokkelaars. Hierdoor kwamen ze geregeld in abominabele omstandigheden terecht, wat hun sociale en administratieve kwetsbaarheid nog vergrootte:

2.4.2. | Misbruik precaire omstandigheden en bedreigingen

- Hun paspoorten en smartphones werden tijdens het smokkeltransport afgenomen;
- Bewakers en smokkelaars met wapens namen hun gsm's af en/of dreigden met geweld;
- Slachtoffers moesten soms uren te voet door bossen wandelen, of werden opeengepakt in auto's of bussen tijdens urenlange ritten naar andere locaties;
- Er was niet altijd eten of alleen tegen extra betaling.

Verschillende slachtofferverklaringen illustreren de bijzonder penibele omstandigheden, waarbij ze soms maandenlang onderweg waren.

Zo getuigde een minderjarige Vietnamese jongen die in het slachtofferstatuut zit en via Rusland, Letland, Polen en Duitsland uiteindelijk in België belandde:

- Voor de overtocht van Rusland naar Letland moesten ze met een viertal personen uren door een bos wandelen:
  "We moesten 's nachts wandelen, we wisten totaal niet waar wij waren. Er liep één begeleider vooraan en één achteraan. Het was zo donker dat ik de personen niet kon zien. We moesten elkaars hand vastnemen, omdat het zo donker was […] Na de wandeling waren al onze kleren gescheurd, het was er heel koud";

- Hoewel er geen geweld werd gebruikt, was dat een reëel risico:

  "Indien we gehoorzaamden aan de begeleiders, was er geen probleem. Zij wisten ook niet dat ik nog mijn gsm bij me had. Indien ze dat wel zouden geweten hebben, ging er zeker geweld gebruikt zijn tegen mij […] Zij hadden vuurwapens, type revolver, en een telescopische matrak";

- De minderjarige jongen die ontsnapt was uit een Nederlands jeugdopvangcentrum getuigde over de smokkelomstandigheden in Oekraïne:

  "We gingen de stad in. Er was weinig lucht in de ruimte. Wij hebben tegen de zijkant gebonkt omdat we niet konden ademen. Opeens, in een bosgebied, werd de deur geopend door gewapende mensen. Een van hen [had] een automatisch wapen en de andere een mes. Zij deelden ons mee dat wij stil moesten zijn en vervolgens werd de deur opnieuw gesloten";

- De smokkelaars deinsden er niet voor terug om na het dodelijke Essex-transport van 22 oktober 2019 de prijs van het smokkeltransport nog maximaal op te drijven. Het minderjarige slachtoffer zat op dat moment in een *safehouse* in Frankrijk en verklaarde daarover:

  "Inderdaad, ik ben vier à vijf dagen voor 22 oktober 2019 daar gebleven. Na 22 oktober 2019 zei de 'baas' dat ze gingen wachten om een volgende poging te ondernemen om naar het VK te gaan, maar toen moest ik twintig euro per dag betalen, ofwel moest ik vertrekken. De 'baas' van het *safehouse* zei dat de prijs na de feiten van 22 oktober 2019 met 7.000 pond zou worden verhoogd, 19.000 in plaats van 12.000 pond. Mijn broer had mij ondertussen ook al gebeld om terug naar België te komen omdat hij niet wilde dat ik naar het VK zou gaan."

Na het Essex-drama verdubbelden de smokkelaars hun tarief voor het VK met 7.000 pond.

Ondanks de grote smokkelbedragen die al verschuldigd waren, deinsden de betrokken mensensmokkelaars er niet voor terug om de – kwetsbare – gesmokkelde personen nog verder financieel uit te buiten:

- Dezelfde Vietnamese minderjarige jongen verklaarde dat hij op een gegeven moment samen met enkele andere Vietnamezen na een loodzware tocht uitgeput arriveerde in een Letse woning. Daar aangekomen, moesten de slachtoffers – indien ze wilden eten – geld geven. Anders was er geen eten …;

- Uit een gesprek met familieleden van de slachtoffers van het dodelijke transport op 22-23 oktober 2019 met de Engelse politie bleek de familie van de overleden (…) het volgende te hebben verklaard:

  "Hij vertelde zijn vader ook dat de smokkelaars alle mobiele telefoons verzamelden van personen die reisden en dat ze die ook zouden teruggeven aan de slachtoffers om zo het telefonieverkeer te kunnen controleren, maar hij vertelde voorts dat hij zijn gsm nooit heeft teruggekregen […]. Het slachtoffer contacteerde zijn familie op 21 oktober 2019 via Facebook Messenger, en zei dat hij in België geld had geleend en een nieuwe telefoon had gekocht".

Indien de mobiele telefoon door toedoen van de smokkelaars werd afgenomen en verloren raakte, kwam het blijkbaar ook nog eens aan de slachtoffers toe om meer geld te lenen of te spenderen om nieuwe telefoons te kopen.

Verschillende andere aspecten toonden hoe de gesmokkelde slachtoffers door de verdachten werden aanzien en behandeld. Zo wees het taalgebruik op een ontmenselijking van de slachtoffers.

Gesmokkelde slachtoffers werden omschreven als "kippen". Ook uit andere onderschepte communicaties bleek dat mensensmokkelaars onderling spraken over "kippen" en zich afvroegen of zij binnenkort nog "kippen zouden krijgen". In een ander gesprek tussen twee smokkelaars hebben zij het over "kippen vastnagelen" (zodat ze niet konden ontsnappen).

Naast "kippen" wordt over slachtoffers ook gesproken als over te transporteren "goederen" of "stukken". En er wordt betaald per "stuk".

Net uit dat taalgebruik en de specifieke woordkeuze (kippen, goederen, stukken, gerief, …) blijkt overduidelijk een objectificatie van de gesmokkelde of te smokkelen slachtoffers. De smokkelorganisatie reduceerde hen tot handelswaar waarmee veel en snel geld kon worden verdiend.

De gesmokkelde slachtoffers konden ook niet zelfstandig beslissen om te gaan en staan waar ze wilden en konden of mochten niet uit eigen beweging een *safehouse* verlaten, aangezien ze blijkbaar "tegengehouden" moesten worden of konden "ontsnappen".

De slachtoffers werden opgesloten in safehouses en hun familieleden kregen doodsbedreigingen bij niet-betaling van hun smokkeltransport.

De criminele organisatie ging bijzonder ver in haar acties om de gevraagde bedragen ook effectief te innen. Wanneer families de geldsom niet bijeen konden schrapen, werden hun gesmokkelde familieleden soms gewoonweg door de mensensmokkelaars vastgehouden, tot het bedrag betaald was.

Een voorbeeld daarvan betreft het gesprek tussen de smokkelleider en de vader van een smokkelslachtoffer, die het geld voor het transport van zijn zoon onmogelijk bijeenkreeg:

> Vader: "Ik heb overal geprobeerd maar ik heb niet genoeg geld. Je moet mijn situatie begrijpen en mij helpen";
>
> Smokkelleider: "Ik kan je niet helpen. Als jij nog niet genoeg geld hebt, dan moet je zoon hier blijven. Hij blijft in het huis (*safehouse*)".

Andere keren dreigde de smokkelleider ook dat hij mensen zou vermoorden als zij niet zouden betalen, zoals blijkt uit een afgeluisterd gesprek dat hij voerde met familieleden van slachtoffers:

> Smokkelleider: "Het geld […] ik weet zeker dat jullie mij niet willen betalen. Als ik de vrouw daar vind, zal ik haar vermoorden. Geen sprake van dat zij kan ontsnappen. Dat zeg ik je. Jullie moeten mij betalen. Daar kan zij mij niet ontsnappen";
>
> Familie: (*onverstaanbaar*);
>
> Smokkelleider: "Jij zegt tegen jouw vrouw in Engeland dat zij me nooit zal kunnen ontsnappen. Dat heb ik eerst gezegd. Ik heb hard gewerkt; het heeft me bloed, zweet en tranen gekost. Ik heb voor haar met hart en ziel gewerkt, lieg niet […] Zeg tegen jouw vrouw dat zij me nooit zal kunnen ontsnappen, kan zij heel haar leven in haar huis binnenblijven?"

2.4.3. | Slachtofferstatuut meerderjarigen

Verschillende slachtoffers zaten in het slachtofferstatuut, zoals hieronder blijkt. Maar er doken ook detectieproblemen op. Zo was er in het gevoegde Brussels Vietnamees dossier van 2018 een detectieprobleem met een slachtoffer in een nagelsalon. Na zijn interceptie in een nagelsalon op 4 oktober 2018 door de lokale politie van Brussel had hij van DVZ een BGV gekregen en was hij verdwenen (zie hierboven, punt 2.2.5.: Link mensenhandel).

Slachtoffer gedetecteerd in repatriëringscentrum 127bis

Een van de slachtoffers werd gedetecteerd in het repatriëringscentrum 127bis en in contact gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel. Tijdens het politieverhoor kon het slachtoffer een van de smokkelaars van het *safehouse* aanduiden uit het fotodossier. Hij had 21.000 euro betaald voor de hele reis van Vietnam

met het vliegtuig via Maleisië naar België. Zijn paspoort werd gecontroleerd door de politie om zijn reisroute te kunnen reconstrueren, waarbij vastgesteld werd dat het Schengenvisum vervalst was.

De politie contacteerde het federaal parket voor een toestemming en informeerde het slachtoffer dat hij gebruik kon maken van het slachtofferstatuut mensensmokkel. Het slachtoffer bevestigde dat hij daarvan gebruik wenste te maken en verklaarde zich benadeelde persoon.

Slachtoffer als anonieme getuige

Een ander slachtoffer kon als anonieme getuige worden verhoord na overleg met de onderzoeksrechter en het federaal parket voor een plaatsonderzoek naar het *safehouse* in Brussel. Op 29 september 2020 verhoorde de afdeling mensenhandel en -smokkel van de federale gerechtelijke politie (FGP) het slachtoffer na overleg met een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel. Er werd overgegaan tot een rondrit met behulp van een tolk in Brussel waarbij verschillende adressen die gekend waren in het dossier werden aangedaan. Daarbij duidde het slachtoffer twee adressen aan waar hij had verbleven. Bijkomend bleek dat het slachtoffer eveneens had overnacht in een nagelstudio. Hij woonde bij een smokkelaar en had via hem in een Vietnamees restaurant gewerkt in Antwerpen en Brussel. De smokkelaar had een vriend die een keten van restaurants bezat in Antwerpen. In dat restaurant kwam het slachtoffer terecht, moest hij op de vloer slapen en dagelijks vijftien uur werken voor een maandloon van 300 euro. Nadien werkte hij ook in een nagelsalon in Brussel waar hij opgepakt werd door de politie en doorverwezen werd naar een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel en gebruik kon maken van het slachtofferstatuut mensenhandel. Op zijn vraag werd zijn broer die ook naar België gesmokkeld was doorverwezen naar een gespecialiseerd opvangcentrum voor het slachtofferstatuut.

Hij verklaarde daarnaast dat hij in de periode van augustus-september 2018 met de trein vanuit Lens (Frankrijk) naar Brussel-Zuid was gekomen. In Lens verbleef hij in een *safehouse* in een bos waar er een honderdtal personen zaten. Hij verklaarde dat het een soort plaats was waar smokkelaars mensen verzamelen om ze naar het VK te smokkelen.

Uit zijn verklaring bleek ook dat er concurrentie bestond tussen de smokkelaars, die aangestuurd werden vanuit Vietnam want voor een smokkeltransport naar het VK moest hij teruggaan naar het *safehouse* in Lens:

"Toen ik vaststelde dat hier werken niet echt goed ging, begon ik te zoeken naar een manier om naar het Verenigd Koninkrijk te gaan. Ik moest terug naar Lens gaan om naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. Ik heb contact opgenomen met mijn ouders en zij zeiden mij dat ik best in België bleef en hier werk moest zoeken."

Vraag politie: "Wie waren de personen die zeiden dat je terug naar Lens moest gaan?

Antwoord: "Dat was een persoon in Vietnam."

2.4.4. | Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: detectie, verhoren en verklaringen

Verschillende niet-begeleide minderjarige Vietnamezen werden gedetecteerd bij hun interceptie en opgevangen door een gespecialiseerd centrum voor de opvang van niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel. De politie organiseerde de verhoren met de niet-begeleide minderjarige Vietnamezen op zo'n manier dat ze maximaal hun vertrouwen kon winnen. De verhoren vonden plaats in de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon in de lokalen van het opvangcentrum waarmee de jongeren vertrouwd waren. Nadien werden in deze lokalen bij zes minderjarigen telkens een fotodossier van de *safehouses*, omgevingsfoto's, verdachten en slachtoffers voor herkenning en uitleg voorgelegd.

Verschillende niet-begeleide minderjarige Vietnamezen werden gedetecteerd en opgevangen.

Maar er konden zich ook problemen stellen. Niet alle minderjarige Vietnamezen werden na hun detectie doorverwezen naar dat centrum.

Op 21 augustus 2019 om 20u00 alarmeerden de buurtbewoners de lokale politie over het verdachte gedrag van een wagen met twee Aziatische inzittenden die in hun buurt bleef rondrijden. Een van de mannen zou daar rond een huis hebben gelopen. Toen de bewoner hem aansprak, vroeg hij om het toilet te mogen gebruiken. De bewoner vond dat verdacht en vroeg de politie om nazicht te doen. Bij de controle stelde de politie vast dat ze geen identiteits- of verblijfsdocumenten hadden en ze nam hen mee naar het politiekantoor. Daar werden ze bestuurlijk aangehouden en een proces-verbaal voor illegaal verblijf werd opgesteld. Een van hen beweerde minderjarig te zijn. De jeugdmagistraat werd verwittigd en de administratieve gegevens met de fiche voor een niet-begeleide minderjarige vreemdeling werd ingevuld en om 23u15 doorgegeven aan Dienst Vreemdelingenzaken en de Dienst Voogdij. De jeugdmagistraat gaf de opdracht om te wachten op de beslissing van de Dienst Voogdij die

de volgende dag opnieuw bereikbaar was. De minderjarige Vietnamees werd dan opgesloten in het lokale cellencomplex van de politie. Op 22 augustus 2019 kreeg de politie van de Dienst Voogdij de opdracht om hem vrij te laten. Daarop verliet deze Vietnamees van 17,5 jaar het politiekantoor met zijn persoonlijke bezittingen.[154]

Vijftienjarig Vietnamees meisje

In het Brussels gevoegd dossier van 2018 dook volgens de slachtofferverklaring van een niet-begeleide minderjarige Vietnamees een van de twee Brusselse *safehouses* op dat later een centrale rol zou spelen in het Essex-drama van 22 oktober 2019. Het meisje was net vijftien jaar geworden. De FGP Brussel meldde dat ze op 26 april 2019 gecontacteerd werd door een verantwoordelijke van een gespecialiseerd centrum voor NBMV-slachtoffers van mensenhandel. Die verwittigde hen dat een minderjarig Vietnamees meisje onderschept was door de lokale politie van Londerzeel en dat zij via een *safehouse* in Brussel in een Vietnamees smokkelnetwerk had gezeten.

De FGP heeft haar op 30 april 2019 in de lokalen van dat centrum verhoord. Tijdens haar eerste verhoor verklaarde zij dat ze in juli 2018 Vietnam verlaten had en eind september 2018 in België aangekomen was. Ze slaagde er wel niet in om met Google Street View het *safehouse* terug te vinden.

Volgens de speurders blokkeerde het slachtoffer en kreeg zij een emotionele reactie bij het tonen van een foto van het *safehouse*. De politie concludeerde in het pv:

- "De betrokkene beschrijft perfect het traject dat zij aflegt om naar het *safehouse* te gaan. In de onmiddellijke omgeving van het adres dat al goed gekend is in ons onderzoek, lijkt ze evenwel verward, doet ze alsof ze in een blauw vervallen huis heeft gewoond, terwijl alle beschrijvende elementen van het traject tot (…) aanwezig zijn. Wij stellen derhalve vast dat het meer dan waarschijnlijk is dat ze gelogeerd heeft in dat *safehouse*."
- "Wij stellen voorts vast dat wanneer ze haar traject beschrijft, X perfect op haar gemak is en dit wordt ook aangetoond door haar lichaamshouding. Zodra we in de buurt komen van het adres van het *safehouse* en we haar de foto hiervan tonen, blokkeert de betrokkene volledig, zowel fysiek als verbaal. Ze stottert, wordt rood, kijkt ons niet meer aan in de ogen en maakt zenuwachtige gebaren. Dit alles lijkt wel degelijk haar aanwezigheid op een bepaald moment in het *safehouse* (…) te bevestigen."

Zeventienjarige Vietnamese jongen

Een ander minderjarig slachtoffer dat zich benadeelde persoon heeft verklaard in het gevoegd Brussels dossier van 2018 werd ook in een gespecialiseerd centrum voor NBMV-slachtoffers van mensenhandel verhoord op 12 december 2018 en kon via Google Street View hetzelfde Brusselse *safehouse* van het latere Essex-drama aanduiden. Daarbij vertelde hij dat de smokkelaars hen zelfs verhinderd hadden om uit het raam van het *safehouse* te kijken en ze niet buiten mochten. Hij was alleen achtergelaten door een smokkelgids na een mislukte smokkelpoging en werd op 9 juli 2018 zonder treinticket tegengehouden door het treinpersoneel. Eerder was hij met deze smokkelbegeleider in groep naar een snelwegparking in de omgeving van Brugge getrokken om in een vrachtwagen met een container te kruipen. De smokkelbegeleider was blijkbaar een medegesmokkelde die controle en gezag uitoefende over de slachtoffers:

"Hij heeft gedurende een week samen met ons in het gebouw gelogeerd, deze persoon had al geprobeerd om de oversteek naar Groot-Brittannië te maken en kende de weg goed, hij zou voordien al tegengehouden zijn in Frankrijk. Het lijkt erop dat het smokkelaarsnetwerk deze personen als gids gebruikt … De anderen zijn in het voertuig gestapt. De 'gids' zei dat ik er niet in mocht, ik werd dus ter plaatse aan mijn lot overgelaten. Ik heb dan een bus en vervolgens een trein genomen, in Brugge, ik wist niet waar ik naartoe ging, ik wilde terugkeren naar Brussel. Vervolgens ben ik tegengehouden door het treinpersoneel en meegenomen naar de politie van Kortrijk."

Hij was half mei 2018 vanuit Vietnam met het vliegtuig naar Rusland gevlogen en verder naar Letland, Polen en Duitsland gereisd. Hij had gepoogd om het opvangcentrum voor minderjarigen in het buitenland te verlaten om zich aan te sluiten bij de mensensmokkelorganisatie die hem van Vietnam naar België had vervoerd. Hij verklaarde daarover:

"U stelt me in kennis dat ik tijdens mijn verblijf in België in een opvangcentrum voor slachtoffers geprobeerd heb om mijn familie in Vietnam te contacteren, en dat zij geprobeerd hebben om me terug te contacteren via het netwerk van mensensmokkelaars in België. Ik had ook gevraagd dat de smokkelaars me kwamen halen. Ze moesten me komen halen."

Op 9 juli 2020 werd hij opnieuw verhoord door de politie in de lokalen van het centrum om meer uitleg te geven bij het fotodossier. Hij herkende twee dodelijke slachtoffers van het Essex-drama die hij onderweg ontmoet had in een hotel in Maleisië en in een *safehouse* in Turkije en bevestigde dat zij allemaal met hetzelfde netwerk gesmokkeld werden.

154 Het dossier bevat verder geen gegevens over wat er nadien met het minderjarige slachtoffer gebeurd is.

Zestienjarig Vietnamees meisje

Bij een huiszoeking op 20 november 2020 in het kader van het Essex-dossier heeft de politie een zestienjarig Vietnamees meisje geïntercepteerd. Ze werd geronseld via kennissen en had op advies van de smokkelaars België als bestemming gekozen, omdat het hier gemakkelijk is om werk te vinden. Ze is in juli 2019 met valse documenten via Thailand, Zuid-Korea, Turkije en Griekenland naar België gesmokkeld voor 20.000 euro. Haar familie heeft een lening moeten aangaan bij de bank om dat bedrag te kunnen betalen en was in januari 2021 nog altijd deze lening aan het afbetalen. De smokkelaars hebben het meisje in België in contact gebracht met meerdere koppels bij wie ze uitgebuit werd als huishoudhulp in ruil voor gratis kost en inwoon. Uiteindelijk leerde ze een vriend kennen met wie zij samenwoont zodat ze niet opgevangen werd bij een opvangcentrum voor niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel.

Bij haar verhoor in januari 2021 legde zij ook uit hoe de smokkelaars onderweg geweld tegen haar hadden gebruikt en haar seksueel wilden misbruiken:

"Tijdens het traject tussen Turkije en Griekenland was ik heel bang, ik wou niet in de koffer van de auto waarin ik niet kon ademen. Ik ben weggelopen van de auto, maar iemand heeft mij met geweld gegrepen en terug in de auto gestampt. Daarbij werd ik op het hoofd geslagen door deze persoon."

Een zestienjarig meisje kreeg van een smokkelaar in Griekenland het voorstel om met hem te slapen.

"In Griekenland heeft de baas van het *safehouse* mij gevraagd of ik niet met hem wou slapen, hiermee bedoel ik seks hebben. Indien ik dat zou doen, zou ik vroeger mogen vertrekken. Toen hij dat vroeg, was ik heel bang."

Opmerkelijk was dat zij in België nog een voorstel kreeg voor een smokkelovertocht met een "kano"[155] voor 6.000 euro en een transport met de auto voor 15.000 euro. Een transport met een vrachtwagen zou 14.000 euro à 15.000 euro kosten. Toen zij daarop inging en de smokkelaar via Facebook Messenger vroeg welke route zij wou nemen, antwoordde ze om een veilige transportmethode te kiezen. Toen haar datum van vertrek aangebroken was, kreeg ze het bericht dat het transport uitgesteld was. Twee à drie dagen later berichtte de smokkelaar haar: "gefeliciteerd dat ik je transport heb uitgesteld, anders zat jij ook tussen de negenendertig overleden Vietnamese personen".

2.4.5. | Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: slachtofferstatuut

Verschillende niet-begeleide minderjarigen zaten ook in het slachtofferstatuut. De verklaringen van een zestienjarige Vietnamese jongen kwamen al ruim aan bod bij de getuigenissen over de precaire smokkelomstandigheden en medewerking aan het onderzoek op sociale media.

Zeventienjarige Vietnamese jongen slachtoffer van verkeersongeval

Deze minderjarige Vietnamese jongen was in 2018 het slachtoffer van een verkeersongeval en was zwaargewond. De lokale Brusselse politie zag een gewonde Aziatische man op straat zitten zonder linkerschoen die geen Frans en heel gebrekkig Engels sprak. Zijn been was gezwollen. De man kon alleen zeggen dat hij hier was voor het werk. Het slachtoffer had zich duidelijk verplaatst van de plek waar het ongeval gebeurd was. Hij schreef op vraag van de politie zijn naam en stelde minderjarig te zijn. De politie vroeg aan de dispatching om een ambulance ter plaatse te sturen. Bij het latere onderzoek werd vastgesteld dat hij betrokken geweest was bij een dodelijk verkeersongeval met vluchtmisdrijf in de omgeving van de snelwegparking in Jabbeke waarbij zijn metgezel overleden was. Bij zijn latere verhoor toonde hij de Facebookaccount van zijn overleden metgezel. Hij kwam in het slachtofferstatuut terecht en verklaarde zich benadeelde partij.

De magistraat van wacht werd gecontacteerd door de officier van gerechtelijke politie. De magistraat verzocht de politie de "volgende plichten uit te voeren":

- "Later opnieuw contact opnemen, teneinde haar de tijd te geven een betere beleidslijn inzake de feiten op te stellen."
- "Haar onmiddellijk opnieuw contacteren indien de persoon wenst te vertrekken."

Volgens het ziekenhuis moest het slachtoffer worden geopereerd en werd hij verdoofd. Volgens de arts dateerden de verwondingen van 24 à 48 uren eerder. De politie contacteerde dan een uur later opnieuw de magistraat die opdracht gaf tot een "verhoor met tolk, bij voorkeur iemand die het domein van mensenhandel kent".

De politie contacteerde dan de Dienst Voogdij die de opdracht gaf om een NBMV-fiche op te stellen in het kader van mensenhandel en een plaats te vinden in een opvangcentrum voor minderjarigen. Deze fiche werd elektronisch verzonden naar DVZ en de Dienst Voogdij met vermelding van mogelijke indicaties van mensenhandel:

155 Vermoedelijk smokkeltransport met bootje via de Noordzee; zie ook hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming) en deel 2, hoofdstuk 2 (Overzicht van de rechtspraak).

"De verklaringen van de persoon stemmen niet overeen met onze vaststellingen. Volgens de artsen zouden de verwondingen dateren van 24 à 48 uur geleden. Maar de betrokkene zegt ons dat het ongeval vandaag zou zijn gebeurd. Wij vinden geen schoen, paspoort of rugzak terug. De betrokkene lijkt proper. Het type verwonding stemt overeen met hetzij een auto-ongeval (een wagen zou hem hebben aangereden) hetzij een val uit een wagen (zou hij uit een wagen zijn gegooid?)."

Ondertussen had de cel mensenhandel van de FGP Brussel en de Brusselse referentiemagistraat mensenhandel het dossier overgenomen en had de Dienst Voogdij een voogd aangesteld. Deze voogd had een brief geschreven naar een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel dat de begeleiding van de (minderjarige) slachtoffers regelt met de vraag om een procedure mensenhandel op te starten.

Eind september 2018 kon het minderjarige slachtoffer worden verhoord in de lokalen van het NBMV-centrum dat de minderjarige slachtoffers van mensenhandel opvangt.[156] Hij was vertrokken in april 2018 in Vietnam en de smokkelaars hadden voor hem bepaald dat zijn eindbestemming het VK was. Hij had samen met zijn overleden reisgezel een nacht doorgebracht in het *safehouse* dat later betrokken was bij het Essex-drama. Vanuit het *safehouse* was er een mislukte smokkelpoging geweest op de snelwegparking van Jabbeke. Na een plaatsonderzoek met de politie in december 2018 in de omgeving van het station Brussel-Zuid kon hij het *safehouse* toch niet terugvinden of aanwijzen.

Enkele maanden later, op 13 april 2019, heeft het gespecialiseerde centrum mensenhandel dat de begeleiding regelt de verdwijning gemeld van dat slachtoffer en werd zijn begeleiding in het kader van het slachtofferstatuut stopgezet. De politie concludeerde dat hij "altijd redelijk terughoudend was tijdens zijn verhoor om precieze informatie te geven over de omstandigheden van zijn reis naar België. Op basis van de bovenstaande elementen lijken wij te moeten concluderen dat de betrokkene zich als genezen beschouwde, dat hij alles heeft achtergelaten bij het centrum om zijn reis naar Groot-Brittannië voort te zetten."

Op basis van een vergelijking met andere dossiers moest de politie vaststellen dat het betrokken minderjarige slachtoffer zelf als smokkelaar opdook in een Brugs smokkeldossier van 2019 met het *safehouse* van het Essex-drama dat hij als slachtoffer niet kon terugvinden:

"ons slachtoffer (…) werd zelf een smokkelaar in het kader van het moederdossier (…) van het parket van Brugge (FGP West-Vlaanderen) dat de notitienummers (X en Y) omvat en het *safehouse* dat gebruikt wordt door de organisatie uit hun onderzoek is hetzelfde als dat van ons onderzoek, namelijk de woning gelegen te (…)."

Zeventienjarig Vietnamees meisje

Een Vietnamees meisje van zeventien werd door de Brusselse politie geïntercepteerd aan een metrostation waar ze al lang in de kou stond. Ze werd op 2 februari 2020 verhoord en wenste gebruik te maken van het slachtofferstatuut en verklaarde zich benadeelde persoon. Zij vertelde dat ze onderweg twee dodelijke slachtoffers van het Essex-drama had ontmoet in het hotel in Maleisië en het *safehouse* in Turkije. Ze kwam in contact met de smokkelaars via kennissen van haar moeder. Voor het smokkeltraject van Vietnam naar Griekenland moest zij 20.000 dollar betalen en voor het traject vanuit Frankrijk naar het VK was dat 18.000 dollar. Ze vertrok als minderjarige op 8 augustus 2019 vanuit de luchthaven van Hanoi, samen met drie andere personen naar Maleisië, waar ze meer dan tien dagen in een hotel moest verblijven. De smokkelaars regelden de vliegtuigtickets via sociale media.

"Ik kreeg de vliegtuigtickets via 'Zalo' (messaging app) en diende die thuis te printen voor de vlucht richting Maleisië. Ik werd verplicht mijn Facebook-account en Zalo-account te verwijderen zodra ik op de luchthaven was. Dat werd verplicht door de persoon van wie ik de tickets heb ontvangen via 'Zalo'. Op dat ogenblik had ik geen persoonlijk contact met die persoon; ik heb hem niet gezien."[157]

Vanuit Maleisië reisde zij met het vliegtuig naar Azerbeidzjan, waar ze een viertal dagen verbleef. Daar moest ze een terugvlucht boeken naar Vietnam, met een tussenstop in Turkije. Tijdens die stop verliet ze in groep de luchthaven van Istanbul, via op het vliegtuig verkregen valse paspoorten. Daarna reisde ze met valse documenten met het vliegtuig naar Griekenland, Italië en Frankrijk waar ze in het *safehouse* van Vitry-sur-Seine, in de omgeving van Parijs, terechtkwamen. In de luchthaven van Griekenland konden ze gemakkelijk passeren met hun valse documenten:

"Dat gebeurde met ons Vietnamese paspoort, maar met een vals visum. Het was heel gemakkelijk om door de controle te geraken in Griekenland. Indien ze het valse visum ontdekten, probeerden we het gewoon opnieuw tot het lukte. Ik werd gemakkelijk door de controle gelaten, omdat ik een beetje Engels kan spreken en zo werd doorgelaten omdat ze dachten dat ik een toerist was."

---

156 Niet-begeleide minderjarigen die vermoedelijke slachtoffers zijn van mensenhandel of mensensmokkel krijgen doorgaans onderdak en opvang bij een opvangcentrum dat specifiek voor hen bestemd is, terwijl de begeleiding in verband met het slachtofferstatuut door een van de drie gespecialiseerde opvangcentra gebeurt (voor meerderjarigen).

157 Zie ook punt 2.3.2.: Onderzoek internet en sociale media.

Ten slotte beëindigde ze haar verhoor met de informatie dat het smokkelsysteem recent is aangepast:

"Ik wens nog toe te voegen dat ik weet dat de laatste groepen die uit Vietnam vertrokken zijn niet meer verblijven in een motel in Maleisië, maar nu ook in een *safehouse* verblijven. Ik heb eveneens vernomen dat er een nieuwe werkwijze is om van Vietnam naar Europa te komen. Er worden nu valse verklaringen afgelegd aan de ambassade. Ze doen zich voor als een directeur met zijn secretaresse om zo aan een werkvisum te geraken. Er vertrekken nu Vietnamezen rechtstreeks vanuit Vietnam naar Frankrijk met visa die frauduleus zijn verkregen."

2.4.6. | Twee ontsnapte minderjarige jongens uit een Nederlands jeugdopvangcentrum

In het Belgische en Nederlandse parlement waren er verschillende interpellaties waarbij de parlementsleden de respectieve justitieministers ondervroegen over twee Vietnamese jongeren die ontsnapt waren uit een Nederlands jeugdopvangcentrum en in het Brussels *safehouse* terechtkwamen om gesmokkeld te worden naar het VK, waarna ze omkwamen in het dodelijke Essex-drama. De Nederlandse autoriteiten hadden het Brusselse parket verwittigd, dat niet had opgetreden.[158]

Het Essex-dossier bevat hierover verschillende processen-verbaal. Vanuit Nederland volgde op 21 januari 2020 een spontane mededeling aan het federaal parket rond een onderzoek met betrekking tot twee minderjarigen die vanuit de beschermde opvang in Nederland verdwenen waren en die door een Belgische taxi onder supervisie en in het bijzijn van de luitenant van de smokkelleider werden afgezet in een Brussels *safehouse* op 11 oktober 2019.

Deze twee minderjarigen werden later geïdentificeerd als T. en C. (meerderjarig op het ogenblik van de feiten van het Essex-drama) die zich onder de negenendertig doden bevonden.

Smokkelinterceptie in Hoek van Holland en verdwijning uit Nederlands jeugdopvangcentrum

In Nederland werden op 27 mei 2019 twee minderjarigen zonder verblijfsdocumenten geïntercepteerd bij een transport met een koelwagen in Hoek van Holland samen met een dertiental andere Vietnamezen. De bedoeling was om er de smokkeloversteek te maken naar het Verenigd Koninkrijk. De politie beschouwde die elementen als feiten van mensensmokkel en startte een onderzoek. De twee minderjarigen werden opgevangen in een jeugdopvangcentrum in Nederland waar hun een voogd werd toegewezen.

In deze beschermde opvang in (…) werden in 2019 meerdere keren onder meer niet-begeleide minderjarige Vietnamezen ondergebracht. Volgens de Nederlandse politie was het opvallend dat zij geen van allen een asielaanvraag in Nederland wilden doen maar tijdens verhoren te kennen gaven door te willen reizen naar Engeland.

Er was een vermoeden dat de twee jongens wilden ontsnappen. De manier van weglopen van de eerder verdwenen minderjarige Vietnamezen vertoonde een gelijkaardig patroon:

1. Vlucht op een vrijdag;
2. Zich afzonderen van de rest van de groep;
3. Geen schoolactiviteiten meer volgen;
4. Mogelijk bezit van een mobiele telefoon.

Gelet op alle bovenstaande informatie rees het vermoeden dat C. de beschermde opvang in (…) zou kunnen gaan verlaten, met als doel uit Nederland te vertrekken en dat hij daarbij zou worden geholpen door een of meerdere onbekende personen.

De aanleiding van dit onderzoek was dat op vrijdag 11 oktober 2019 informatie werd ontvangen dat C. beschikte over een mobiele telefoon op zijn kamer. De telefoon werd vervolgens door het personeel van de beschermde opvang afgenomen van C. Vanwege dat incident met de telefoon bestond het vermoeden dat C. wel eens op korte termijn de beschermde opvang zou kunnen gaan verlaten, wat in de afgelopen maanden eerder was gebeurd met in de beschermde opvang geplaatste minderjarige Vietnamezen.

Op 11 oktober 2019 vluchtte hij samen met T. weg uit het opvangcentrum. Uit een observatie van de Nederlandse politie bleek dat ze in een taxi gestapt waren die hen opwachtte en hen rechtstreeks naar het *safehouse* in Brussel vervoerde (een van de twee *safehouses* in het Essex-dossier). De Nederlandse politie achtervolgde en observeerde de taxi tot in het *safehouse* van Brussel waar de twee jongens nog ongeveer tien dagen zouden blijven voor hun vertrek naar het dodelijke smokkeltransport.

158 Na verschillende parlementaire vragen over het incident in de zomer van 2020 verklaarde de toenmalige Belgische minister van Justitie dat de dienstdoende magistraat van het Brusselse parket op basis van de beschikbare informatie had geoordeeld dat het dossier onvoldoende elementen voor onmiddellijk verder onderzoek bevatte. De minister bevestigde daarbij dat de magistraat van dienst noch de referentiemagistraat mensensmokkel-mensenhandel, noch de Dienst Voogdij had verwittigd (Kamer van Volksvertegenwoordigers, Schriftelijke vragen en antwoorden, QRVA 55 026, 8 september 2020, p. 18). De huidige minister van Justitie gaf kort na zijn aantreden aan dat het dossier van de twee minderjarigen een leidraad moest vormen bij de evaluatie van de COL 13/2018 over mensensmokkel (Comm. Just., Integraal verslag, CRIV 55 COM 324, 6 januari 2021, p. 28).

Nederlands politieel verzoek

De spoedeisende grensoverschrijding en de observatie door Nederlandse politiebeambten werden gemeld aan het Landelijk Coördinatiepunt voor Grensoverschrijdende Observaties binnen het korps landelijke politiediensten KLPD/LCGO in Nederland dat onmiddellijk de Belgische autoriteiten op de hoogte bracht. Deze grensoverschrijding en deze observatie vonden plaats op vrijdag 11 oktober 2019 vanaf 18.15 uur tot 21.40 uur.

De Nederlandse magistraat van het parket Limburg nam telefonisch contact op met de Brusselse magistraat van wacht, met het verzoek om alle relevante informatie met betrekking tot het adres van het bewuste *safehouse* te krijgen. Deze vraag werd ook herhaald via het Europol-uitwisselingssysteem voor verbindingsofficieren SIENA, met "urgentie spoed, betreft een mensensmokkelzaak waarbij minderjarige Vietnamezen betrokken zijn".

De Belgische Europol-verbindingsofficier bevroeg daarop de Brusselse politiezone over het adres. De Brusselse politie controleerde haar politionele databank en verwees naar een lopend Brugs smokkelonderzoek dat na het dodelijke transport zal gevoegd worden aan het Essex-dossier.

Dit *safehouse* is niet hetzelfde als datgene dat daarvoor al door de slachtoffers in hun verklaringen werd aangewezen en waarvoor een observatieopdracht liep tussen eind september en begin oktober 2019. Maar het dossier toont aan dat dit Brusselse *safehouse* waar de twee Vietnamese jongens uit het Nederlandse jeugdopvangcentrum zaten ook door de Belgische politie geobserveerd werd in opdracht van de Brugse onderzoeksrechter. De machtiging tot observatie werd door de onderzoeksrechter op 2 augustus 2019 verleend met bijkomende aanvullingen en met een verwijzing naar een uitvoeringsperiode van 22 oktober tot 6 november 2019. Het observatieverslag van 22 oktober 2019 begon wel pas om 10u15 toen de slachtoffers al vertrokken waren richting hun dodelijke smokkeltransport.

Slachtofferverklaring minderjarige jongen zonder slachtofferstatuut in Nederland

Een van de beide minderjarigen, namelijk T., had daarvoor op 11 september 2019 nog een informatief gesprek gehad met een inspecteur van de Nederlandse politie over zijn reis van Vietnam naar Europa.

In Nederland bestaat er geen smokkelstatuut en de bedoeling van het gesprek was om na te gaan of de minderjarige in aanmerking kwam voor het Nederlandse slachtofferstatuut mensenhandel (B8-procedure[159]). De eindconclusie was wel dat er geen indicaties waren van mensenhandel en dat het slachtoffer niet in aanmerking kwam voor het Nederlandse slachtofferstatuut:

"Politie: Ik ga je uitleggen wat we gaan doen. We gaan eerst een informatief gesprek houden om te kijken of er signalen zijn met betrekking tot mensenhandel. Mocht dat zo zijn, dan nemen we direct na het gesprek de aangifte op ter zake mensenhandel. We hebben van de advocaat begrepen dat er signalen zouden zijn ter zake mensenhandel."

"Een informatief gesprek houdt in dat als er signalen zijn, jij een legale verblijfsstatus kunt krijgen. Je gaat dan de zogenaamde B8-procedure in. Dat houdt enkele rechten en plichten in, maar daar praten we later over. Het komt erop neer dat als jij de B8-procedure in gaat, jij legaal in Nederland mag verblijven. Je mag net zo lang in Nederland blijven totdat de strafzaak is geweest. Daarna wordt er verder gekeken."

"We gaan eerst bekijken wat jij te vertellen hebt met betrekking tot mensenhandel en/of mensensmokkel. Je hebt besloten om aangifte te doen. Waarvan moeten we nog bekijken, maar ik wil je wel vertellen dat het doen van een valse aangifte strafbaar is."

Uit dat gesprek bleek wel dat deze minderjarige in juni 2018 in Rusland een voorstel kreeg om in een cannabisplantage te gaan werken. Vietnamezen vroegen hem of hij wilde werken in Europa. Nadat hij daarmee had ingestemd, brachten zij hem naar een woning, waar hij op de grond moest slapen. De daar aanwezige personen moesten binnen blijven, mochten nooit naar buiten en moesten er planten verzorgen. Deze planten werden "*grass*" (wiet) genoemd. De minderjarige verbleef daar ongeveer anderhalve maand.

De minderjarige werd ook geconfronteerd met corruptie, waardoor hij opnieuw in de handen van smokkelaars werd gedreven. Toen de minderjarige in Oekraïne terug naar Vietnam wilde, stapte hij met anderen naar de politie. De aanwezige tolk heeft hen evenwel opnieuw gehuisvest in een smokkelpand en raadde hen aan om de reis toch voort te zetten. De politie bracht hen naar de Vietnamese ambassade en zij werden wederom benaderd door een smokkelaar en hij werd door deze persoon naar een appartement gebracht.

Hij moest zijn smokkelschulden afbetalen door middel van werk op de eindbestemming en werd door de smokkelaars in Duitsland gemanipuleerd om verder gesmokkeld te worden voor nog eens 20.000 euro, wat uiteindelijk tot zijn dood leidde:

"Als wij op de plaats van bestemming zouden komen, dan moesten we gaan werken om al het geld terug te betalen.

159 Over deze procedure, zie: Nederlandse Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen kinderen, Slachtoffermonitor 2016-2020 mensenhandel.

De familie of ikzelf moet dat betalen. Deze afspraken werden vooraf met mij gemaakt. Dat is die 18.000 euro tot in Duitsland. Als het verder ging, moest er meer betaald worden. Voor de tocht naar Engeland moest er nog 20.000 euro worden betaald. Mijn bedoeling was om te gaan werken. Ik had geen echt reisprogramma. Er werd mij in Duitsland verteld dat ik beter in Engeland kon werken. Dat werd gezegd door een Vietnamese man. Hij woont in Engeland. Ik heb hem zelf niet gezien. Ik heb met hem telefonisch contact gehad."

Conclusies

Het globale beeld van het fenomeen smokkel van en handel in Vietnamezen, en de analyse van het "Essex"-mensensmokkeldossier hebben zowel goede praktijken als aandachtspunten aan het licht gebracht.

Vietnamezen die illegaal in risicosectoren worden tewerkgesteld beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (*debt bondage*) en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen

Het is essentieel dat eerstelijnsdiensten die Vietnamese onderdanen aantreffen die onwettig aan het werk zijn in bepaalde sectoren zoals nagelstudio's, exotische restaurants, cannabisplantages of de verkoop van namaakproducten zoals sigaretten hen op basis van de relevante indicatoren beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen. In sommige gevallen kan het immers gaan om situaties van *debt bondage* om de kosten voor het clandestiene vervoer terug te betalen, ook al is het niet altijd duidelijk of het netwerk van smokkelaars zelf, dan wel een al dan niet gelieerde criminele organisatie achter de uitbuiting zit.[160]

In het Essex-dossier bijvoorbeeld blijkt dat de slachtoffers van mensensmokkel in verschillende landen hebben moeten werken om hun schulden af te betalen. Sommige in België aangetroffen slachtoffers (onder wie een vrouw in het gesloten centrum 127bis en een andere in een nagelstudio, maar die voordien in een restaurant had gewerkt[161]) kregen het slachtofferstatuut.

Anderen daarentegen werden niet correct opgespoord, ofwel omdat ze een bevel om het grondgebied te verlaten[162] hadden ontvangen, ofwel, zoals het geval was in Frankrijk, omdat er aanvankelijk een onderzoek was geopend wegens valse documenten.[163]

Opleiding van de eerstelijnsdiensten over indicatoren van mensenhandel en het actief promoten ervan zijn daarom essentieel.

Het verband leggen met mogelijke situaties van *debt bondage* voor Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel

Literatuuronderzoek en het Essex-dossier tonen aan dat de slachtoffers van mensensmokkel in sommige gevallen in België of in het buitenland in een situatie van *debt bondage* waren terechtgekomen. Belangrijk is om hen hierover te horen, om het verband met mensenhandel vast te stellen en het nationale doorverwijzingsmechanisme toe te passen. Deze aanpak geeft het onderzoek ook een meerwaarde, door te proberen het complete criminele netwerk te ontmantelen of een verwant dossier rond mensenhandel bloot te leggen, of, indien de feiten zich in het buitenland hebben voorgedaan, essentiële informatie te verstrekken in het kader van internationale samenwerking of informatie-uitwisseling.

Zo kunnen eerstelijnsdiensten, magistraten en politieke actoren bewust worden gemaakt van de mate waarin deze beide fenomenen verweven zijn en van de kwetsbare situatie waarin deze slachtoffers van mensensmokkel zich bevinden.

Over voldoende middelen beschikken om de meest kwetsbare slachtoffers "zonder *agency*", zoals de Vietnamezen, op te sporen

160 Zie hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming), punt 3.2.: Van mensensmokkel naar mensenhandel.

161 Dit slachtoffer verklaarde bij een smokkelaar in te wonen en in het restaurant van een vriend van de smokkelaar te hebben gewerkt. Hij moest ter plaatse slapen, vijftien uur per dag werken en maandelijks kreeg hij 300 euro. Zie hierboven, Essex-dossier, hoofdstuk 2, punt 2.4.3.: Slachtofferstatuut meerderjarigen.

162 In het Brusselse dossier dat bij het Essex-dossier is gevoegd, kreeg een Vietnamese man die in oktober 2018 door de plaatselijke politie in een nagelstudio was opgepakt een BGV, waarna hij is verdwenen. Zie Essex-dossier, hoofdstuk 2, punt 2.4.3.: Slachtofferstatuut meerderjarigen.

163 Het Essex-onderzoek in Frankrijk (Grenoble) werd aanvankelijk opgestart wegens valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken op basis van valse verblijfsmachtigingen van Vietnamezen die in restaurants werkten en pas in tweede instantie wegens mensenhandel en mensensmokkel. Zie in dit verband hoofdstuk 1 van deze focus (Globale beeldvorming), punt 2.3. (De structuur van smokkelnetwerken), en Essex-dossier, hoofdstuk 2, punt 2.2.5.: Link mensenhandel.

Vietnamese slachtoffers die in een situatie van *debt bondage* (schuldbinding) zitten vormen een slachtoffergroep in een heel kwetsbare positie en in een sterke afhankelijkheidspositie ten aanzien van hun uitbuiters. Vaak hebben ze geen fysieke bewegingsruimte of zelfbeschikkingsrecht en zitten zij sociaal-cultureel in een geïsoleerde omgeving waarin hun uitbuiters zelf Vietnamezen zijn. In het Essex-dossier zaten de slachtoffers zelfs opgesloten in *safehouses*. Daarnaast bleek ook dat veel slachtoffers niet altijd zelf hun eindbestemming konden bepalen. De kans is klein dat zij, in tegenstelling tot andere slachtoffergroepen die wel meer *agency* (vrijheid van handelen of zelfbeschikkingsrecht) hebben, zich op eigen initiatief als slachtoffer kunnen aanmelden bij een eerstelijnsdienst of de opvangcentra.

Het is cruciaal dat de eerstelijnsdiensten daarrond worden gesensibiliseerd en over de nodige middelen beschikken om een onderzoek te voeren en in te grijpen.

Bijzondere aandacht besteden aan en gevoelig zijn voor de culturele eigenheden van de Vietnamese slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel om een vertrouwensband op te bouwen

Bij het detecteren, verhoren en begeleiden van Vietnamese vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel is een vertrouwensbevorderend kader essentieel. Zo is het van belang om goed op de hoogte te zijn van de Vietnamese cultuur of van de rivaliteit tussen noordelijke en zuidelijke regio's in Vietnam, die van invloed kan zijn op het gehoor van een vermoedelijk slachtoffer, indien de tolk van een andere afkomst is.

Net zo belangrijk is het besef dat een Vietnamees een sterk gevoel van schaamte en wantrouwen voelt, en het gevoel heeft in het krijt te staan tegenover de familie die zich in de schulden heeft gestoken om hem of haar de kans te geven de clandestiene reis te ondernemen. Een ander aspect waarmee rekening moet worden gehouden is de druk van de familie in het thuisland – die zelf onder druk staat van het criminele netwerk – om de schuld verder af te betalen.

Het opbouwen van een vertrouwensband met een betrouwbare en veilige tolk en, voor minderjarigen, veiligheidsmaatregelen zoals het tijdelijk ontnemen van mobiele telefoons kunnen er mee voor zorgen dat het slachtoffer gemakkelijker alle details over de feiten zal onthullen. Dat soort veiligheidsmaatregelen biedt minderjarige slachtoffers immers een betere bescherming tegen het criminele netwerk dat druk blijft uitoefenen.

Het opleiden van alle actoren door ngo's met kennis van de Vietnamese cultuur – zoals dat in het verleden al is gebeurd – is een voorbeeld van een goede praktijk die moet worden voortgezet.

In de pv's van verhoor melding maken van het non-verbale gedrag van het slachtoffer kan ook helpen om de soms onsamenhangende verklaringen van de slachtoffers beter te begrijpen.

Onderzoeksmethoden: gebruik van sociale media, financiële onderzoeken en internationale samenwerking

Uit de analyse van het Essex-dossier is gebleken hoezeer de analyse van sociale netwerken/media en mobiele telefoons helpt om bewijsmateriaal te verzamelen, zowel om de (financiële) activiteiten van mensensmokkelaars op te sporen, verbanden te leggen tussen feiten van mensenhandel en mensensmokkel (met name mogelijke *debt bondage*), als om inzicht te krijgen in de manier waarop slachtoffers werden gerekruteerd of om de *safehouses* en passages binnen de reisroute te lokaliseren. De samenwerking met de Federal Computer Crime Unit (FCCU) is in dat verband een meerwaarde.

Magistraten moeten over de middelen beschikken om informaticazoekingen en netwerkzoekingen uit te voeren. De medewerking van webbedrijven (Google, Microsoft, Facebook in het bijzonder) is in dat verband essentieel.

Door een grootschalig onderzoek binnen een internationaal kader te plaatsen, waarbij gemeenschappelijke onderzoeksteams betrokken zijn die onder meer financiële onderzoeken verrichten, kan het netwerk in zijn geheel worden aangepakt en kunnen verdachte geldstromen worden opgespoord om de kern van de criminele activiteit te bestrijden.

Het Essex-dossier en verschillende recente Europol-operaties tonen aan hoe doorgedreven internationale samenwerking kan leiden tot de ontmanteling van Vietnamese smokkelnetwerken.

Detectie en opvang van niet-begeleide (Vietnamese) minderjarige vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel: het belang van een veilige en geruststellende omgeving

Wanneer niet-begeleide (Vietnamese) minderjarige vreemdelingen worden gedetecteerd is het essentieel dat zij voor opvang terechtkunnen in een gespecialiseerd opvangcentrum voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zoals Esperanto. Ze kunnen er rekenen op de gepaste begeleiding en de bestaande veiligheidsmaatregelen moeten het risico op verdwijning beperken.

(Politie)verhoren in een veilige omgeving en in aanwezigheid van een vertrouwenspersoon maken het ook gemakkelijker om een vertrouwensband op te bouwen.

Zo toonde het Essex-dossier aan dat verschillende Vietnamese minderjarigen met succes naar zo'n centrum zijn doorverwezen en er opvang hebben gekregen.

Ook werden verschillende niet-begeleide minderjarige vreemdelingen correct aangemeld bij zowel de Dienst Voogdij als bij de Dienst Vreemdelingenzaken met de vermelding "vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel/mensensmokkel".[164] Zij hebben het slachtofferstatuut gekregen. Wel hebben de gebrekkige kennis over mensenhandel of mensensmokkel bij bepaalde actoren op het terrein en het feit dat de Dienst Voogdij toen buiten de kantooruren en in het weekend geen permanentie had ertoe geleid dat sommige Vietnamese minderjarigen in een Observatie- en Oriëntatiecentrum van Fedasil zijn geplaatst, waaruit ze snel verdwenen zijn[165], of zelfs een nacht in een politiecel hebben doorgebracht.[166]

Het is van het grootste belang dat deze minderjarigen aangepaste opvang krijgen, door de eerstelijnsdiensten verder bij te scholen. De herinvoering van een permanentiedienst bij de Dienst Voogdij vanaf augustus 2022 kan dat probleem mee helpen oplossen.

De kennis vergroten en meer sensibiliseren

Een ngo zoals Pacific Links organiseert sensibiliserings- en empowermentactiviteiten.[167] Deze ngo heeft ook verschillende Belgische actoren opleidingen gegeven over en gesensibiliseerd rond de Vietnamese cultuur. Dat soort samenwerkingen moet worden aangemoedigd en voortgezet.

---

164 Dit overkwam met name een zeventienjarige minderjarige die het slachtoffer was van een verkeersongeval en door de lokale politie van Brussel werd opgespoord. Hij werd opgevangen in een gespecialiseerd centrum voor minderjarige vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel en kwam in aanmerking voor het slachtofferstatuut. Toch verdween deze vermoedelijke minderjarige, die begeleiding kreeg van een centrum voor volwassenen.

165 Zie hoofdstuk 1, punt 4: Detectie en bescherming van Vietnamese slachtoffers.

166 Zie hoofdstuk 2, punt 2.4.4.: Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: detectie, verhoren en verklaringen.

167 Zie de externe bijdrage van de Pacific Links Foundation hierna.

Externe bijdrage

Organisatie-overstijgend beeld van Vietnamezen in Nederland in relatie tot mensenhandel en mensensmokkel

Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM)[168]

Inleiding

Al jarenlang komen binnen Europa Vietnamezen in beeld in relatie tot hennepkwekerijen (cannabisplantages) en nagelsalons. Zeker wanneer daarbij Vietnamezen in illegaal verblijf worden aangetroffen, lijkt er vaak sprake te zijn van indicaties van mensenhandel, maar blijkt dat in de praktijk (juridisch) vaak lastig te concretiseren. Dat komt onder meer omdat Vietnamezen (in illegaal verblijf) weinig verklaringsbereid zijn en zichzelf niet als slachtoffer van mensenhandel zien. Het mensensmokkelaspect kan niet los worden gezien van de situatie waarin zij zich in Nederland en in Europa bevinden. In hun zoektocht naar een beter bestaan wordt door Vietnamezen vaak een beroep gedaan op mensensmokkelaars voor de reis naar Europa. De schulden die zijn opgebouwd bij de mensensmokkelaars blijven openstaan bij achtergebleven familieleden in Vietnam en worden vervolgens gebruikt om de gesmokkelde onder druk te zetten. Dit maakt dat zij uitermate kwetsbaar zijn voor uitbuiting, omdat ze niet willen dat hun familie in Vietnam in angst moet leven. Om de schulden af te lossen, worden Vietnamezen zowel onderweg als op de plaats van bestemming gedwongen om te werken in onder meer nagelsalons en hennepkwekerijen.

Aanleiding

In 2019 heeft het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) in opdracht van de toenmalige staatssecretaris van Justitie en Veiligheid een fenomeenonderzoek uitgevoerd naar de vermissing van Vietnamese alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's)[169] en de relatie van Vietnamezen met mensenhandel en mensensmokkel in Nederland.[170] Uit dat onderzoek bleek onder meer dat er geen zicht is op criminele Vietnamese netwerken die zich bezighouden met mensenhandel en mensensmokkel. De Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) heeft in 2019 een fenomeenonderzoek uitgevoerd waarin wordt gesteld dat er een sterke relatie bestaat tussen migratiefraude en nagelsalons. Uit de onderzoeken van zowel het EMM als de NLA is gebleken dat Vietnamezen in Nederland door verschillende organisaties worden geregistreerd in relatie tot (mogelijke situaties van) mensenhandel[171] of mensensmokkel. Een eenduidig organisatie-overstijgend beeld van de onderlinge samenhang in deze informatie ontbreekt evenwel. Die lacune heeft de aanleiding gevormd voor deze analyse.

Doelstelling

Het doel van deze analyse is op nationaal niveau vanuit verschillende criminaliteitsvormen meer zicht te krijgen op de geregistreerde aard en omvang van mensenhandel en mensensmokkel van Vietnamezen, alsmede het onderkennen van (niet eerder onderkende) Vietnamese personen en bedrijven die een centrale rol spelen met betrekking tot mensenhandel en mensensmokkel. De onderzoeksperiode van de analyse is 1 januari 2018 tot 1 november 2020. Eind 2021 zijn de operationele bevindingen en aanbevelingen ten behoeve van de opsporingspartners van het EMM geformuleerd in een vertrouwelijk landelijk operationeel *intelligence*-beeld. Daarna zijn de belangrijkste bevindingen

168 Het Nederlandse Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) is een samenwerkingsverband van de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee, de Nederlandse Arbeidsinspectie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst en het Openbaar Ministerie. Bij het EMM komen signalen van en strafrechtelijke onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel samen en vindt vervolgens een vertaling plaats naar operationele, tactische en strategische producten aan de hand waarvan de partnerorganisaties hun strafrechtelijke of publiekrechtelijke bevoegdheden kunnen toepassen.

169 Het equivalent van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) in België.

170 Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel, *De vermissing van Vietnamese amv's en de relatie van Vietnamezen met mensenhandel en mensensmokkel in Nederland (2015 tot en met 2018)*, december 2019.

171 In Nederland is mensenhandel strafbaar gesteld in artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht. In dat artikel is strafbaar gesteld degene die een ander door dwang, (dreiging met) geweld, afpersing, fraude, misleiding, misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht of misbruik van een kwetsbare positie werft, vervoert, overbrengt, huisvest of opneemt met het oogmerk van uitbuiting of de verwijdering van diens organen.

van algemene tactische aard samengevat in een openbare publicatie en in deze bijdrage voor Myria.

Onderzoeksmethode

Ten behoeve van dit onderzoek is informatie van de partnerorganisaties van het EMM verzameld over de periode 1 januari 2018 tot 1 november 2020. Dat betreft niet alleen informatie die geclassificeerd is als mensenhandel of mensensmokkel, maar ook informatie die verband zou kunnen houden met, dan wel mogelijk relevant kan zijn in het kader van (het onderkennen van) mensenhandel of mensensmokkel, zoals witwassen of het vervaardigen van softdrugs.

Registratie van (Vietnamese) persoonsgegevens vindt niet eenduidig en consequent plaats. Dat bemoeilijkt het stapelen en vergelijken van informatie (die afkomstig is van verschillende organisaties).

Om dat waar mogelijk te ondervangen, is de informatie die gebruikt is ten behoeve van deze analyse samengebracht in een separate database binnen het EMM. In deze database is de informatie zoveel mogelijk ontdubbeld. Maar feit blijft dat wanneer door de partnerorganisaties onzorgvuldig of incompleet is geregistreerd, dat van invloed kan zijn geweest op de uitkomsten.

Na het samenbrengen en ontdubbelen van de informatie zijn zogenaamde informatieclusters samengesteld om de materie vanuit organisatie-overstijgend perspectief te benaderen. Met informatieclusters wordt gedoeld op het koppelen van informatie die bij elkaar hoort; in dit geval het koppelen van informatie vanuit het perspectief van Vietnamese personen,[172] bedrijven of incidenten. Met andere woorden, de informatieclusters geven de samenhang weer tussen Vietnamese personen en/of bedrijven en de diverse (aan mensenhandel en mensensmokkel te relateren) vormen van criminaliteit. Uit capaciteitsoverwegingen zijn alleen de grootste clusters inhoudelijk geanalyseerd.

Onderzoeksbevindingen

De grootste clusters hebben zicht gegeven op een aantal hoofdcategorieën van incidenten waarbij Vietnamezen in beeld komen. Deze categorieën worden hier benoemd en toegelicht.

Hennepkwekerijen en criminele uitbuiting

In Nederland komen Vietnamezen de afgelopen jaren vaak in beeld (als verdachte) bij (meerdere) hennepkwekerijen. Soms gaat het om Vietnamezen die in Nederland woonachtig zijn, maar er zijn meerdere incidenten waarbij Vietnamezen in illegaal verblijf zijn aangetroffen in een hennepkwekerij en waarbij er sprake is van signalen die wijzen op mensenhandel. Aangezien Vietnamezen een homogene gemeenschap vormen, is het niet vreemd dat vaak ook Vietnamezen die in Nederland woonachtig zijn te relateren zijn aan deze voorvallen. Ook Vietnamezen met een verblijfsstatus voor Polen of Tsjechië komen daarbij in beeld. De verklaringsbereidheid van Vietnamezen (in illegaal verblijf) die in een mogelijke uitbuitingssituatie worden aangetroffen is door verschillende oorzaken laag.

Uitgebreid (digitaal en financieel) onderzoek kan leiden tot zicht op personen die een rol spelen bij het faciliteren van de tewerkstelling van Vietnamezen (in illegaal verblijf) in de hennepteelt dan wel zicht op samenhang tussen verschillende hennepincidenten. Zicht krijgen op personen die een rol spelen bij het faciliteren van de reis naar en het illegale verblijf van Vietnamezen in Nederland blijkt evenwel lastig te zijn.

Vermissingen uit de beschermde opvang en mensensmokkel

De (minderjarige) Vietnamezen die ondergebracht worden in de beschermde opvang, nadat zij bijvoorbeeld worden aangetroffen als 'inklimmer' of gesmokkelde, blijken nagenoeg allemaal uit deze opvang te verdwijnen. Het vermoeden bestaat dat mensensmokkelorganisaties daarbij een rol spelen. Het merendeel van deze groep Vietnamezen lijkt Engeland als reisdoel te hebben.

Nagelsalons en arbeidsuitbuiting/mensensmokkel

Signalen van arbeidsuitbuiting (mensenhandel)[173], schijnrelaties, gefingeerde dienstverbanden en valsheid in geschrifte zijn met betrekking tot Vietnamezen vooral aan de orde in relatie tot nagelsalons. Maar Vietnamezen komen eveneens in beeld als het gaat om misbruik van de kennismigrantenregeling.[174] Op de bovenstaande manieren wordt op onrechtmatige wijze een verblijf verkregen en kan het zo zijn dat ze daarvoor een 'tegenprestatie' dienen te leveren. Vanwege deze afhankelijkheidspositie is de kans op uitbuiting zeker aanwezig.

---

172 Met Vietnamese personen worden personen bedoeld die in de verzamelde bronnen geregistreerd staan met de Vietnamese nationaliteit of Vietnam als geboorteland.

173 Arbeidsuitbuiting is een van de vormen van mensenhandel die strafbaar worden gesteld in artikel 273f van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. De andere vormen zijn seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting, gedwongen bedelarij en gedwongen orgaanverwijdering.

174 Een "kennismigrant" is in Nederland een hoogopgeleide migrant, zoals een docent, wetenschappelijk onderzoeker of arts. Een niet-Europese kennismigrant kan onder voorwaarden naar Nederland komen om er te werken. De werkgever moet een erkend referent zijn bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De IND behandelt de verblijfsaanvragen van kennismigranten in een versnelde procedure.

Productie van en handel in harddrugs

In een aantal clusters komen Vietnamezen in beeld bij de productie van en de handel in synthetische drugs. In een aantal gevallen is er sprake van een link met Tsjechië en/of Duitsland dan wel met Vietnamezen die daar woonachtig zijn. Van (signalen van) mensenhandel is uit de geanalyseerde clusters vooralsnog niets gebleken. Ook België en Duitsland wijzen erop dat bij hen Vietnamezen in beeld komen bij de handel en productie van synthetische drugs.

In meerdere van de onderzochte informatieclusters komen Vietnamezen voor in verband met aangetroffen cashgeld, (illegaal) gokken en/of casino's en verdachte financiële transacties.

Conclusie

Uit het organisatie-overstijgende beeld van Vietnamezen in Nederland blijkt dat Vietnamezen betrokken zijn bij verschillende vormen van criminaliteit die aan mensenhandel en mensensmokkel te relateren zijn. Vooral bij illegaal in Nederland verblijvende Vietnamezen die worden aangetroffen in hennepkwekerijen is er regelmatig sprake van signalen van criminele uitbuiting. Daarnaast is er in relatie tot nagelsalons bij Vietnamezen vaak sprake van signalen van arbeidsuitbuiting (mensenhandel), schijnrelaties, valsheid in geschrifte, gefingeerde dienstverbanden en misbruik van de kennismigrantenregeling. Het blijkt complex te zijn om zicht te krijgen op personen die een rol spelen bij de smokkel van Vietnamezen naar Nederland. Het vermoeden bestaat dat mensensmokkelorganisaties een rol spelen bij verdwijningen van (minderjarige) Vietnamezen uit de beschermde opvang in Nederland.

Externe bijdrage

Mensenhandel voorkomen door empowerment van risicogemeenschappen in Vietnam

Auteurs: Christina Bui, Diep Vuong, Diane Truong, Loan Luong, Tien Nguyen
Non-profit organisatie: Pacific Links Foundation

Inleiding: migratie van Vietnam naar Europa

De afgelopen tien jaar is het aantal Vietnamese migranten dat vanuit Vietnam richting Europa reist toegenomen. Europese landen met een grote Vietnamese diaspora zoals Duitsland, Polen, Frankrijk en het VK zijn populaire bestemmingen voor migranten op zoek naar werk, zowel op basis van een arbeidsovereenkomst als op irreguliere wijze. Andere omliggende landen fungeren voor die migranten als transit- of bestemmingslanden (of allebei). Zo is België door zijn ligging tussen Duitsland en Frankrijk en door de toegang tot het Kanaal een populair transitland geworden voor mensensmokkelaars en mensenhandelaars die irreguliere migranten tot hier smokkelen vooraleer zij hen naar Frankrijk en/of het VK brengen.

In oktober 2019 werden 39 Vietnamese migranten dood aangetroffen in een koelwagen in Essex. Daardoor kreeg het fenomeen van onopgemerkte smokkel van en handel in irreguliere migranten vanuit Vietnam via Europa naar het Verenigd Koninkrijk heel wat aandacht in de internationale media. Daartoe aangezet door economische, familiale en sociale factoren betalen migranten meer dan 50.000 euro voor hun riskante en irreguliere reis naar Europa. Zodra ze in Europa aankomen, zijn zij evenwel kwetsbaar voor economische en/of seksuele uitbuiting en beschikken ze amper over middelen om hulp te krijgen.

En niet alleen irreguliere migranten zijn kwetsbaar, ook zij die met een wettige arbeidsovereenkomst naar Europa komen, lopen het risico om te worden uitgebuit. Zo werden in november 2021 in een Chinese bandenfabriek in Servië 500 Vietnamese arbeidsmigranten met geldige arbeidsovereenkomsten aangetroffen die in erbarmelijke omstandigheden leefden en werkten. Die 500 migranten hadden allemaal tot 4.000 Amerikaanse dollar aan bemiddelingskosten betaald voor hun arbeidsovereenkomst en voor hun reis. Nadat ze ontdekt waren, moesten de migranten beslissen: naar Vietnam terugkeren, in de fabriek in Servië blijven werken of illegaal naar andere Europese landen migreren. Aangezien ze schulden hadden door de bemiddelingskosten, hadden velen het gevoel maar weinig keuze te hebben.

Door haar werk op het terrein heeft de Pacific Links Foundation drie belangrijke problemen geïdentificeerd, met name wanneer kwetsbare mensen ver van huis op zoek gaan naar werk: 1) *fake news*, 2) verkeerde informatie en 3) jobkansen die er geen zijn. Een term die vaak in verband wordt gebracht met valse vacatures is *"việc nhẹ, lương cao"* ("makkelijk werk met een hoog salaris"). Zo'n typisch leugenachtig verhaal is dat je in een nagelstudio in het Verenigd Koninkrijk gemakkelijk meer dan 3.000 pond (3.542 euro) per maand kan verdienen, waarmee je dan je schulden kan afbetalen.

Bovendien hebben de economische gevolgen van COVID-19 er sinds 2020 voor gezorgd dat meer mensen ver van huis op zoek gaan naar werk, waardoor ze eens zo kwetsbaar zijn voor mensenhandel en uitbuiting. Zo is de arbeidstijd in industriegebieden verkort of zijn duizenden werknemers er ontslagen als gevolg van COVID-19-restricties of omdat klanten minder bestellingen plaatsen. Hierdoor zitten sindsdien veel werknemers met minder of helemaal geen werk thuis, waar ze wellicht meer tijd op sociale media doorbrengen en worden blootgesteld aan valse vooruitzichten op een baan.

De beloftes die werkzoekenden en potentiële migranten te horen krijgen blijken, zodra ze Vietnam hebben verlaten, vaak niet met de realiteit te stroken. Eens ze helemaal mee zijn in dat valse verhaal, raken ze verstrikt in *debt bondage*, waardoor ze alle moeite van de wereld hebben om hun enorme schulden af te betalen.

Alle Vietnamese migranten in Europa met wie we hebben gesproken verklaarden schulden te hebben gemaakt om hun reis te kunnen financieren. Veel vrouwen zijn zo in gevaarlijke situaties terechtgekomen. Vaak laten zij hun familie thuis in Vietnam niets weten uit vrees dat die zich zorgen zou maken of dat ze hun familie in gevaar zouden brengen. Maar omdat ze de gevaren en de mishandeling die ze tijdens hun reis

hebben meegemaakt verzwijgen, zijn potentiële migranten in Vietnam niet op de hoogte van de werkelijke situatie in Europa. Migranten kunnen op die manier ongewild de mythe in stand houden dat een baan aan de andere kant van de wereld lucratiever is dan een job zoeken in eigen land, terwijl dat in werkelijkheid misschien niet beter is dan de jobs thuis in Vietnam. Daarom is het meer dan ooit van belang om onveilige migratie in het land van herkomst te voorkomen.

Empowerment als een vorm van preventie

Pacific Links Foundation is een Amerikaanse niet-gouvernementele organisatie (ngo) met meer dan twintig jaar ervaring in het aanbieden van innovatieve en *evidence-based* oplossingen om de toegang tot onderwijs te verbeteren en mensenhandel te voorkomen, zowel in Vietnam als binnen de transit- en bestemmingslanden in Europa en Azië. Sinds 2001 hebben we meer dan 200.000 jongeren, vrouwen en mannen in gemeenschappen, fabrieken en scholen geholpen met cultuursensitieve content. In de loop van de jaren hebben we wereldwijd een divers netwerk in de publieke en private sector uitgebouwd, om capaciteit op te bouwen en tegelijkertijd technologie in te zetten om ons bereik te vergroten.

We weten intussen dat toegang tot betrouwbare informatie essentieel is om mensenhandel en onveilige migratie terug te dringen. In al onze preventie- en beschermingsprogramma's voor risicogemeenschappen wapenen we de begunstigden met kennis en vaardigheden om voor zichzelf en hun gezin de juiste beslissingen te kunnen nemen.

Empowerment in toeleveringsketens

Vietnam is de afgelopen jaren een van de snelst groeiende productie- en inkoopmarkten geworden. Daardoor trekken almaar meer jongeren van het platteland naar industriële/stedelijke gebieden. Veel van deze werknemers zijn kwetsbaar voor mensensmokkelaars en -handelaars die zich voordoen als arbeidsbemiddelaars en hun valselijk betere banen beloven. In reactie op deze problemen hebben wij het opleidingsprogramma Factory Awareness to Counter Trafficking (FACT), de PAXU-app voor veilige migratie en het welzijn van werknemers, en het programma Empower Migrants (EMMI) ontwikkeld, als oplossingen om het risico op dwangarbeid en mensenhandel voor laagbetaalde arbeiders in Vietnam en daarbuiten duurzaam te verminderen.

Het FACT-opleidingsprogramma wapent fabrieksmanagers en arbeiders met alle kennis die ze nodig hebben om zichzelf, hun werkplek en hun gemeenschappen tegen de risico's van mensenhandel en dwangarbeid te beschermen.[175] FACT helpt merken en leveranciers ook om beter te voldoen aan de internationale wetgeving inzake moderne slavernij en transparantie in de toeleveringsketen. FACT-opleidingsmodules omvatten de volgende aspecten: 1) een stand van zaken op het vlak van dwangarbeid en mensenhandel; 2) de tactieken van mensenhandelaars en de verschillende vormen van uitbuiting; 3) wetgeving inzake moderne slavernij en transparantie in de toeleveringsketen; 4) jezelf, je familie en je collega's beschermen tegen mensenhandel/dwangarbeid; 5) aanbevelingen voor managers om hun werknemers te beschermen en rekruteringskanalen proactief te monitoren; en 6) financiële geletterdheid om *debt bondage* te voorkomen.

Het EMMI-programma maakt van vrouwelijke arbeidsmigranten leiders, door hen, hun gezinnen en hun gemeenschappen de vaardigheden en netwerken te geven om veilig te kunnen migreren en aan te werven. We versterken ook de capaciteit van stakeholders binnen bedrijven, fabrieken, provinciale wervingsbureaus en centra voor juridische bijstand om werknemers te behoeden voor mensenhandel en dwangarbeid in de toeleveringsketen. Via EMMI maken we werk van robuustere systemen voor ethische aanwerving om de toegang tot veilige tewerkstellingsopties te verbeteren en risicogemeenschappen minder kwetsbaar te maken voor mensenhandel en dwangarbeid.

Casestudie: Kim

Kim* is een vrouwelijke arbeidsmigrant die sinds 2018 deelneemt aan de activiteiten van het Empower Migrants (EMMI) programma. Destijds waren de EMMI-activiteiten geen prioriteit voor Kim omdat zij in het weekend tijd met haar gezin wilde doorbrengen. Na het bijwonen van verschillende sessies leiderschapstraining groeide bij haar evenwel het besef dat ze dankzij de EMMI-activiteiten meer kennis had opgedaan over de zorg voor haar gezin en de bescherming van familieleden en vrienden tegen mensenhandel en dwangarbeid. Zo werd zij een enthousiast lid

175 We maken een onderscheid op basis van de definities van het Protocol van Palermo van 2000 van het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten (OHCHR) (voor mensenhandel) en het Verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende dwangarbeid van 1930 (voor "dwangarbeid of verplichte arbeid"). In de Anti-Trafficking Review's 2015 Issue 5 wordt uiteengezet hoe belangrijk het is om overlappende en onderscheidende factoren tussen de terminologie te erkennen – bijvoorbeeld bij het bestrijden van de systemische verschillen, vertekeningen, interventies en straffen; en hoe slachtoffers worden opgevangen en beschermd.

en probeerde ze alles te leren wat de lesgevers haar hadden aangereikt.

Toen in mei 2021 de ergste COVID-19-golf toesloeg in Vietnam, werd het aantal werkuren van Kim teruggeschroefd. Vervolgens sloten de fabrieken en zat zij thuis in quarantaine. Haar vrije tijd gebruikte ze om via het online leerplatform van de Pacific Links Foundation tien online cursussen te volgen. Zo kwam zij meer te weten over veilige migratie en COVID-19-overheidssteun – informatie die ze deelde met anderen binnen haar EMMI-groep.

Kim maakte ook van de gelegenheid gebruik om de lokale COVID-19-preventie-inspanningen te ondersteunen en leden van de gemeenschap te helpen die het moeilijk hadden. Zo deelde ze onder meer informatie over COVID-19-vaccins en de naleving van maatregelen op het vlak van volksgezondheid. "Bewustwording is het beste vaccin", zo luidt het advies van Kim.

**Naam gewijzigd om vertrouwelijkheidsredenen*

Empowerment door permanente vorming

De wijziging van de Vietnamese wetgeving inzake migranten met een arbeidsovereenkomst in het buitenland, ook wel de "Wet 69" genoemd, bevat bepalingen over de rechten en bescherming van arbeidsmigranten die in het buitenland werk zoeken of daar al werken. In de "Wet 69" is een bepaling opgenomen die buitensporige bemiddelingskosten voor het verkrijgen van een buitenlandse arbeidsovereenkomst verbiedt. Aangezien de wet in november 2020 is goedgekeurd en in januari 2022 in werking is getreden, zijn arbeidsmigranten niet altijd op de hoogte van de meest recente ontwikkelingen inzake hun rechten.

Dankzij onze PAXU-app voor veilige migratie en het welzijn van werknemers kunnen gebruikers nadenken vooraleer ze beslissen om ver van huis te gaan werken. De wildgroei van *fake news* en desinformatie, die in de hand wordt gewerkt door sociale media, kan ertoe leiden dat mensen op basis van deze misleidende informatie gevaarlijke en levensbepalende beslissingen gaan nemen; daarom is de PAXU-app zo relevant in de bestrijding van verkeerde informatie door gebruikers zorgvuldig gecontroleerde informatie te verstrekken, die voortdurend wordt geüpdatet. Zo verspreidt PAXU bijvoorbeeld informatie over de "Wet 69". De zelflerende functie in de app is gericht op het aanleren van vaardigheden die de kansen op de arbeidsmarkt moeten vergroten, zoals financiële geletterdheid en Engels via *microlearning*. Alle aspecten van de app bieden voortdurend bijgewerkte informatie over het migratietraject van werkzoekenden.

Empowerment door sector- en grensoverschrijdende samenwerking

Wij erkennen het belang van grens- en sectoroverschrijdende samenwerking voor de preventie van mensenhandel, vooral omdat mensenhandel zelf grensoverschrijdend is. Ons programma Capacity Building for Responders (CaRes) biedt instrumenten, middelen en training aan eerstelijnshulpverleners. Via onze opleiding culturele competentie, beschikbaar als een persoonlijke of online real-time training workshop en als online cursussen in modules die op ieders eigen tempo te volgen zijn, brengen we hulpverleners kennis en cultuursensitieve vaardigheden bij om Vietnamese migranten en slachtoffers van mensenhandel te identificeren en hen via een empathische benadering tijdige en aangepaste zorg te bieden.

Ons doel is om op permanente basis middelen beschikbaar te stellen met flexibiliteit voor de hulpverleners. Onze pocketgids, met interviewvragen in het Vietnamees, in het Engels of in een andere Europese taal, is een instrument dat hulpverleners kunnen gebruiken om taalbarrières te doorbreken. Onze online hulplijn wordt ondersteund door interculturele bemiddelaars die gesprekken met Vietnamese migranten faciliteren en eerstelijnshulpverleners en organisaties adviseren over dossiers waarin Vietnamese migranten en slachtoffers van mensenhandel betrokken zijn.

Onze eerdere grensoverschrijdende samenwerking met twee Britse non-profitorganisaties, ECPAT UK en Anti-Slavery International, resulteerde in het rapport "*Precarious Journeys*" van 2019. Daarin wordt voor elke fase van hun reis van Vietnam naar Europa belicht wanneer Vietnamese migranten kwetsbaar zijn. Daarnaast hebben we ook ECPAT UK geholpen bij het uitbrengen van hun drie minuten durende fictiefilmpje "*The Secret Gardeners*" over de reis van een Vietnamese jongen naar het Verenigd Koninkrijk en over de uitbuiting waarvan hij het slachtoffer werd.

In samenwerking met The British Council Vietnam en 021 Station hebben we een podcast in het Vietnamees uitgebracht met als titel "*Bước tới tương lai (Step to the Future)*", om jongeren en lokale gemeenschappen in Vietnam meer inzicht te geven in de verschillende facetten van veilige migratie en de preventie van mensenhandel. Onderwerpen

die aan bod komen zijn werken in het buitenland, studeren in het buitenland, een ander land bezoeken en financiële geletterdheid.

Casestudie: Effectieve grensoverschrijdende samenwerking

In januari 2020 werkte Pacific Links Foundation samen met Allison*, een ordehandhaver die werkzaam is binnen een ambassade in Berlijn, om een persoonlijke training te organiseren voor eerstelijnshulpverleners. We hebben haar uitgenodigd om in mei 2021 deel te nemen aan onze online opleiding voor Duitse politie- en douaneambtenaren, met een bijgewerkt leerplan dat aansluit bij de huidige realiteit.

"Zeer interessant om te zien hoe jullie de presentatie hebben aangepast/uitgebreid. En hoe cool dat menig collega-politieagent uit heel Duitsland eraan heeft deelgenomen!", aldus Allison. "Iedereen in de *break-out*- en netwerksessies leek gemotiveerd en geïnteresseerd. Deze workshops kunnen echt een verschil maken, waardoor ambtenaren migranten vanuit een ander perspectief gaan bekijken. Indrukwekkend werk dat jullie allemaal hebben geleverd!"

Via enquêtes en discussies in focusgroepen gaven deelnemers ons al vaker aan dat ze de groepsdiscussies het nuttigst vonden: "Nu we de ervaringen van andere collega's, hun problemen en oplossingen horen, was het vanuit het onderzoeksperspectief als een workshop die we normaal doen in de loop van ons project."

**Naam gewijzigd om vertrouwelijkheidsredenen*

Blik op de toekomst

In al die jaren dat we aan preventie doen is de rode draad doorheen ons verhaal dat voortdurende aandacht voor het thema en continue informatie nodig zijn om risicogemeenschappen op de hoogte te houden. Dat wordt door al onze programma's ondersteund; nu de doelgroepen gemakkelijker toegang hebben tot nieuwe technologieën, zijn wij in staat informatie uit betrouwbare bronnen te verschaffen en deze gemeenschappen voor te lichten over de gevaren van mensenhandel. In herkomstlanden zoals Vietnam is preventie van cruciaal belang, zodat we de kans krijgen om te beletten dat risicopersonen het slachtoffer worden van beloften van mensensmokkelaars en mensenhandelaars over goedbetaald en gemakkelijk werk in het buitenland.

Pacific Links Foundation is een in Vietnam gevestigde Amerikaanse niet-gouvernementele organisatie. Meer informatie op de website http://www.pacificlinks.org en de Facebook-pagina http://www.facebook.com/PacificLinks. Het team is altijd bereikbaar via e-mail op cares@pacificlinks.org of via de 24/7-hulplijn (+84 988 488 000).

Deel 2
Evolutie van en strijd tegen de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel

Hoofdstuk 1
Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader

1. Evoluties van het Europese juridische en politieke kader

1.1. | Mensenhandel

EU-Strategie ter bestrijding van mensenhandel

Een van de voornaamste recente ontwikkelingen binnen de Europese Unie is de goedkeuring van de strategie voor de bestrijding van mensenhandel 2021-2025.[176] Op 14 april 2021 heeft de Commissie deze strategie voorgesteld die toegespitst is op de volgende punten: de vraag die mensenhandel in de hand werkt terugdringen, het economische model van smokkelaars ontwrichten, slachtoffers beschermen en ondersteunen, en de internationale samenwerking bevorderen. Deze strategie kwam uitvoerig aan bod in het vorige verslag van Myria.[177] De Commissie is ook begonnen met een evaluatie van de richtlijn ter bestrijding van mensenhandel 2011/36[178] om na te gaan of die nog beantwoordt aan de nagestreefde doelstellingen en of de, intussen facultatieve, bepaling inzake de strafbaarstelling van de gebruikmaking van de diensten van slachtoffers van mensenhandel moet worden gewijzigd. Dat punt is overigens besproken tijdens een bijeenkomst van de nationale rapporteurs en gelijkwaardige mechanismen, en het *EU civil society platform* in mei 2022.

Sinds 1 juli 2021 is Diane Schmitt de nieuwe EU-coördinator voor de bestrijding van mensenhandel. Zij is belast met het verbeteren van de coördinatie en de samenhang, het vermijden van dubbel werk bij de Europese instellingen en agentschappen, en bij de lidstaten en internationale actoren, en voor het bevorderen van de ontwikkeling van nieuwe of bestaande beleidsmaatregelen en strategieën.

Gezamenlijk plan ter bestrijding van mensenhandel om de risico's van mensenhandel aan te pakken en potentiële slachtoffers te ondersteunen onder personen die de oorlog in Oekraïne ontvluchten

Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne op 24 februari 2022 zijn meerdere miljoenen mensen in de Europese Unie aangekomen[179], hoofdzakelijk vrouwen en kinderen. Hoewel het middenveld alles in het werk heeft gesteld om die mensen opvang te bieden, zien ook individuen of georganiseerde groepen met slechte bedoelingen hun kans schoon om van deze situatie te profiteren. Het risico inzake mensenhandel is dan ook reëel. Europese instanties zoals Europol hebben aan de alarmbel getrokken en de lidstaten gewaarschuwd voor het risico dat georganiseerde criminele groepen van de crisis profiteren om mensen die Oekraïne ontvluchten te rekruteren

176 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, over de EU-strategie voor de bestrijding van mensenhandel 2021-2025, 14 april 2021, COM(2021) 171 definitief, zie document.

177 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 9-10.

178 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB*, L101 van 15 april 2011.

179 Op 6 mei 2022 ging het naar verluidt om ruim 5,4 miljoen mensen (bron: A new Anti-Trafficking Plan to protect people fleeing the war in Ukraine (europa.eu)).

voor seksuele of arbeidsuitbuiting, of voor andere doeleinden zoals bedelarij of gedwongen criminaliteit.[180]

In maart 2022 heeft de Europese Commissie ook een 10-puntenactieplan[181] goedgekeurd, waarin onder meer de volgende punten aan bod komen: de oprichting van een Europees registratieplatform; het in kaart brengen van de opvang- en accommodatiecapaciteit; de ontwikkeling van operationele standaardprocedures en uniforme richtsnoeren voor de opvang en begeleiding van kinderen en de goedkeuring van een gezamenlijk plan ter bestrijding van mensenhandel om mensenhandel en uitbuiting te voorkomen.

Dit plan ter bestrijding van mensenhandel, dat op 11 mei 2022 is gepubliceerd en onder leiding van de EU-coördinatrice voor de bestrijding van mensenhandel ontwikkeld is, is gebaseerd op de EU-strategie ter bestrijding van mensenhandel (2021-2025).[182]

Het plan is opgebouwd rond vijf hoofddoelstellingen en omvat naast een reeks concrete acties op EU-niveau ook aanbevelingen voor de lidstaten:

- de bewustwording vergroten over de risico's van mensenhandel en gespecialiseerde hulplijnen opzetten. Zo heeft de Commissie een speciale website ontwikkeld voor personen die de oorlog in Oekraïne ontvluchten[183] en een video over mensenhandel, waarin concrete tips worden gegeven aan Oekraïners die de EU binnenkomen en onderdak zoeken.[184]
- de preventie van mensenhandel versterken, met name via de registratie van entiteiten en personen die accommodatie, vervoer of andere vormen van hulp willen verstrekken, en via het opleiden van personeel dat hulplijnen bemant.
- de rechtshandhavings- en gerechtelijke aanpak van mensenhandel versterken, onder meer via een nauwere samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten van de lidstaten om mogelijke gevallen van mensenhandel snel op te kunnen sporen.
- de vroegtijdige identificatie, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van mensenhandel verbeteren, onder meer door de uitrol van efficiënte nationale doorverwijzingsmechanismen voor slachtoffers.
- de risico's van mensenhandel in derde landen, vooral in Oekraïne en Moldavië, bestrijden, onder meer door bewustmakingscampagnes.

1.2. | Mensensmokkel

In september 2021 heeft de Europese Unie een nieuw actieplan (2021-2025) tegen de smokkel van migranten aangenomen.[185] Dat is een van de resultaten van het nieuwe migratie- en asielpact. Het actieplan voorziet in acties om de smokkel van migranten tegen te gaan en te voorkomen, en om te garanderen dat de grondrechten van migranten volledig worden beschermd.

Het actieplan is gebaseerd op de volgende actiepijlers:

- versterkte samenwerking met partnerlanden en internationale organisaties, onder meer door het opzetten van speciale en op maat gesneden operationele partnerschappen ter bestrijding van migrantensmokkel met derde landen of regio's die langs de migratieroutes naar de EU liggen;
- uitvoering van de wettelijke kaders en bestraffing van mensensmokkelaars die binnen en buiten de EU actief zijn, met name door een betere uitvoering van de wettelijke kaders die door de lidstaten en de partnerlanden worden toegepast en die gebaseerd zijn op het VN-Protocol tegen de smokkel van migranten;
- voorkoming van uitbuiting en de bescherming van migranten garanderen, met name door bescherming en bijstand te bieden aan kwetsbare migranten die ten prooi vallen aan smokkelaars, met een bijzondere aandacht voor vrouwen en kinderen;
- versterking van de samenwerking en ondersteuning van het werk van rechtshandhavingsinstanties en de rechterlijke macht om te reageren op nieuwe uitdagingen, onder meer door meer gebruik te maken van Eurojust, in het bijzonder voor gezamenlijke onderzoeksteams; door de strijd aan te gaan met digitale mensensmokkel, en door de financiële onderzoeken en de procedures inzake ontneming van vermogensbestanddelen te versterken;
- verbetering van de kennis over de *modi operandi* van mensensmokkelaars, met name door het ondersteunen van de ontwikkeling van nieuwe technologieën, waaronder artificiële intelligentie, om de basiskennis inzake irreguliere migratie en migrantensmokkel te vergroten.

---

180 War in Ukraine – refugees arriving to the EU from Ukraine at risk of exploitation as part of THB", zie website Europol.
181 Zie website Europese Commissie.
182 Zie website Europese Commissie.
183 Zie website Europese Commissie.
184 EC AV PORTAL (europa.eu)
185 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *Nieuw EU-actieplan tegen migrantensmokkel (2021-2025),* 29 september 2021, COM(2021) 591 definitief: Migrantensmokkel bestrijden: actieplan 2021-2025 (europa.eu).

2. Evoluties van het Belgische juridische en politieke kader

2.1. | Bijzondere commissie mensenhandel en mensensmokkel

Na een voorstel dat op 16 februari 2022 bij de Conferentie van voorzitters is ingediend, werd in februari 2022 in het parlement een bijzondere commissie opgericht, die de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en -smokkel moet evalueren.[186] Deze commissie bestaat uit dertien effectieve leden en evenveel plaatsvervangers, afkomstig uit de verschillende politieke fracties die in de Kamer van volksvertegenwoordigers vertegenwoordigd zijn.[187]

Deze bijzondere commissie heeft als taak om de balans op te maken van de huidige situatie op het vlak van de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, de geldende wettelijke bepalingen voor zowel de vervolging van de daders als de bescherming van de slachtoffers te evalueren, en de internationale samenwerking in de strijd tegen mensenhandel te onderzoeken. Ze moet ook bijzondere aandacht besteden aan het lot van minderjarigen en andere kwetsbare profielen. Tot slot moet zij ook een verslag indienen waarvan de conclusies en eventuele aanbevelingen, na een debat in de plenaire vergadering, binnen de acht maanden na de oprichting van de commissie ter stemming zullen worden voorgelegd.

De commissie hoort de personen en vraagt de documenten op die zij noodzakelijk acht. Zij heeft beslist zich bij te laten staan door twee experts om de werkzaamheden te begeleiden en in het bijzonder voor de redactie van de aanbevelingen.

De vergaderingen van de commissie zijn in principe publiek en de verslagen van de hoorzittingen worden gepubliceerd op de website van de Kamer[188].

Myria is verheugd dat zo'n commissie opnieuw[189] de balans kan opmaken van de fenomenen en het beleid ter bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, en had overigens een parlementaire opvolging aanbevolen, zoals aangekondigd in het regeerakkoord.[190]

Myria was een van de actoren die werden gehoord[191] en het hoopt dat deze werkzaamheden zullen leiden tot vooruitgang bij de bestrijding van deze fenomenen en de bescherming van de slachtoffers.

2.2. | Hervorming van het seksueel strafrecht: nieuwe wet treedt in werking

Op 1 juni 2022 is de nieuwe wet op de hervorming van het seksueel strafrecht, op initiatief van de minister van Justitie, in werking getreden.[192] In zijn vorige verslag heeft Myria aspecten van het wetsontwerp inzake prostitutie besproken en zijn bezorgdheid geuit over de mogelijke gevolgen ervan voor de bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers.[193] Hieronder volgt een overzicht van de voornaamste punten met betrekking tot de bepalingen inzake prostitutie van meerderjarigen.

Het wetsontwerp gaf aanleiding tot hevige discussies en tal van amendementen in het parlement, met name over aspecten die verband houden met prostitutie. De commissie Justitie heeft eveneens talrijke hoorzittingen gehouden, en daarbij ook Myria gehoord.[194] Zelfs na de goedkeuring van de tekst in eerste lezing werd de Raad van State opnieuw om advies gevraagd over de artikelen die tijdens de parlementaire

---

186 Instelling van een bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, tekst aangenomen door de plenaire vergadering op 24 februari 2022, G.Z. 2021-2022, Doc 55 2530/001 en volledig verslag van de Kamer van volksvertegenwoordigers, plenaire zitting van 24 februari 2022, G.Z. 2021-2022, CRIV 55 PLEN 166, p. 22.

187 De leden zijn door de Kamer van volksvertegenwoordigers uit haar midden aangesteld, volgens de regel van evenredige vertegenwoordiging van de politieke fracties.

188 Zie de website van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers.

189 De laatste werkgroep over het thema mensenhandel was in 2011 opgericht binnen de Senaat. Zie het verslag namens de werkgroep "Mensenhandel" uitgebracht door mevrouw Désir op 27 maart 2012, *Doc . parl.*, Senaat, zitting 2011-2012, Doc 5-1073/1.

190 Zie aanbeveling 1 van het jaarverslag 2020 van Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, p. 132.

191 Bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, volledig verslag van maandag 25 april 2022, n.v.t. 2021-2022, CRIV 55 001, beschikbaar op de website van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers.

192 Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *B.S.*, 30 maart 2022. De wet voorzag uitdrukkelijk in de inwerkingtreding ervan drie maanden na de bekendmaking.

193 Wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/001. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 14-19 en 35-40.

194 Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie door mevr. Claire Hugon en dhr. Christoph D'Haese over het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/006, p. 280 ev.

debatten waren gewijzigd, met name over de artikelen die verband houden met prostitutie.[195]

De nieuwe wet is bedoeld om het seksueel strafrecht aan te passen aan deze tijd maar ook om de inbreuken die verband houden met prostitutie in overeenstemming te brengen met de strafrechtelijke bepalingen inzake mensenhandel. Tegelijk moeten op die manier ook bepaalde misdrijven die verband houden met het aanzetten tot ontucht uit het strafrecht verdwijnen. De nieuwe wet schrapt de bestaande bepalingen van het Strafwetboek inzake pooierschap[196] en voegt in het Strafwetboek een nieuw hoofdstuk in, getiteld "Misbruik van prostitutie", dat verschillende artikelen bevat.[197] De uiteindelijk aangenomen artikelen of de formulering ervan verschillen na goedkeuring van de amendementen aanzienlijk van het oorspronkelijke ontwerp.[198] De strafbare feiten zijn pooierschap (nieuw artikel 433*quater*, lid 1), reclame maken voor prostitutie (artikel 433*quater*, lid 2), het openbaar aanzetten tot het zich prostitueren (artikel 433*quater*, lid 3) en het verzwaard misbruik van prostitutie (artikel 433*quater*, lid 4).

Nieuwe definitie van pooierschap

De aanvankelijke definitie uit het wetsontwerp is geamendeerd.[199] Dat misdrijf wordt nu gedefinieerd in artikel 433*quater*/1 van het Strafwetboek als "onverminderd de toepassing van artikel 433*quinquies*" (mensenhandel), een van de volgende handelingen gepleegd te hebben tegenover een meerderjarige:

- "het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel, behalve in de gevallen die de wet bepaalt;
- het bevorderen, ertoe aanzetten, aanmoedigen of vergemakkelijken[200] van prostitutie met als doel het, rechtstreeks of onrechtstreeks, bekomen van een abnormaal economisch voordeel of elk ander abnormaal voordeel;
- maatregelen nemen om het verlaten van de prostitutie te verhinderen of te bemoeilijken."

De opstellers van het amendement wilden op die manier een duidelijker onderscheid maken met de situatie waarin er sprake is van een vorm van dwang, die volgens hen dan onder de definitie van mensenhandel zou vallen. Myria wenst evenwel te benadrukken dat de definitie van mensenhandel in de Belgische wetgeving geen dwingend element vereist.[201] De opstellers benadrukken ook dat de voorkeur altijd moet uitgaan naar vervolging wegens het misdrijf mensenhandel. Dat is ook de betekenis van de formulering "onverminderd de toepassing van artikel 433*quinquies*", wat positief is.

De definitie van "het organiseren van de prostitutie van een ander" vermeldt de kenmerken van een arbeidsovereenkomst.[202] Bijgevolg is de activiteit van een sekswerker in loondienst (nog) niet mogelijk zonder de goedkeuring van een wet (die op vandaag nog niet bestaat). Een specifieke wet zal de erkenningsprocedure en dus de essentiële voorwaarden moeten bepalen die worden opgelegd aan de persoon die de prostitutie van een ander organiseert.[203]

Dat artikel beoogt ook het bestraffen van derden die misbruik maken van het aanbod van seksuele diensten in het kader van de prostitutie van een andere persoon. Dat omvat alle mogelijke misbruiken die niet rechtstreeks verband houden met inkomsten uit prostitutie (bijvoorbeeld buitensporige huurprijzen, …).

Volgens Myria zullen er in de praktijk veel vragen rijzen, met name over de interpretatie van het begrip (abnormaal) voordeel. En welk verschil zullen magistraten op het terrein maken met mensenhandel (ronselen met het oog op de uitbuiting van de prostitutie)?

Bestaat niet het risico dat sommige slachtoffers, vooral de meest kwetsbaren onder hen (zoals onderdanen van derde landen), de specifieke bescherming mislopen die

---

195 Advies van de Raad van State nr. 70.817/3 van 3 februari 2022 over het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. Stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/008.

196 Artikel 379 en volgende van het Strafwetboek.

197 Hoofdstuk III*bis*/1 met de artikelen 433*quater*/1 tot 433*quater*/9.

198 Zie de amendementen 71 tot 75 en 79 ingediend door mevr. Gabriëls *c.s.*: amendementen bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/005.

199 Amendement nr. 79 van mevr. Gabriëls *c.s.* bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/005. Aangezien deze nieuwe definitie van pooierschap betrekking heeft op artikel 433*quater*/4 van het ontwerp (het nastreven van een abnormaal voordeel door de prostitutie van een andere persoon), is deze definitie door een ander amendement geschrapt (zie amendement 72, *ibid*., p. 3).

200 Bedoeld is hier de situatie waarin een derde partij seks in zijn inrichting toelaat om zichzelf op abnormale wijze te verrijken.

201 In het Belgische recht omvat de definitie van mensenhandel als bestanddelen van het misdrijf alleen de handeling (werven, vervoeren, huisvesten, …) en de finaliteit van de uitbuiting (seksueel of andere). De middelen *(modi operandi)* zoals dwang, geweld, misbruik van kwetsbaarheid, die in internationale en Europese instrumenten als een derde bestanddeel van het misdrijf worden genoemd, vormen in het Belgische recht verzwarende omstandigheden.

202 Zie Amendement van het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/005, pp. 13-14: "Onder het 'organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel' wordt begrepen: het uitoefenen tegen vergoeding van een hiërarchische controle of een specifieke manier van werken over sekswerkers, het coördineren van de activiteit van personen die betaalde seksuele diensten verlenen, zoals bijvoorbeeld het coördineren van het werk of het bepalen van het werkschema of de werktijden".

203 Zoals het amendement bepaalt, gaat het dus niet om voorwaarden die aan de sekswerker worden opgelegd. Sekswerk is een beroep met specifieke kenmerken dat een sterke bescherming van de sekswerker vereist. Er zijn dus aanpassingen aan het arbeidsrecht en het socialezekerheidsrecht nodig om rekening te houden met deze specifieke kenmerken.

wordt geboden aan slachtoffers van mensenhandel indien de magistraat van oordeel is dat de nieuwe bepaling inzake pooierschap gemakkelijker vast te stellen is dan mensenhandel?

Na de hoorzittingen in de Commissie Justitie besloten dezelfde opstellers van het amendement de oorspronkelijke formulering van het verzwaard misbruik van prostitutie[204] te wijzigen, omdat die tot verwarring leidde met mensenhandel en derhalve nadelig kon zijn voor de slachtoffers. Dat was een van de bezorgdheden van Myria, die in het vorige verslag[205] en tijdens de hoorzitting[206] aan bod is gekomen.

Het nieuwe artikel 433*quater*/4 voorziet dus alleen in de kwetsbaarheid van het slachtoffer als verzwarende omstandigheid maar heeft de verwijzing naar andere middelen (zoals dwang, die eigen is aan mensenhandel) geschrapt.

Reclame maken voor prostitutie: verboden op enkele uitzonderingen na

De Raad van State had zich kritisch uitgelaten over de tekst van het ontwerp nadat een amendement was aangenomen in eerste lezing. Hij vond de grenzen ervan niet duidelijk genoeg afgebakend waardoor de voorgenomen strafbaarstelling onvoldoende voorspelbaar was. Het ging met name om het soort medium waarop reclame kon worden toegestaan.

Dit artikel (artikel 433*quater*, lid 2) is derhalve in tweede lezing opnieuw geamendeerd.[207] De uiteindelijk goedgekeurde tekst voorziet in een verbod op het maken van reclame voor de prostitutie van een meerderjarige, behalve in drie gevallen[208]:

- ten aanzien van een meerderjarige die reclame maakt voor de eigen seksuele diensten achter een raam in een ruimte die specifiek voor prostitutie is bestemd;
- ten aanzien van een meerderjarige die reclame plaatst voor de eigen seksuele diensten op een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan die specifiek voor dat doel zijn bestemd;
- ten aanzien van de aanbieder van een internetplatform of enig ander medium of een onderdeel ervan die specifiek voor dat doel zijn bestemd, die reclame voor diensten van seksuele aard of voor een plaats gewijd aan het aanbieden van deze diensten publiceert. Reclame door dat laatste is geoorloofd voor zover hij maatregelen neemt ter bescherming van de sekswerker en ter voorkoming van misbruik van prostitutie of mensenhandel, door mogelijke gevallen van misbruik en uitbuiting onmiddellijk aan de politiediensten of gerechtelijke overheden te melden en door zich te houden aan de nadere regels die door de Koning zijn vastgesteld. Deze modaliteiten moeten evenwel nog worden vastgesteld.

Multidisciplinaire evaluatie

Het nieuwe artikel 433*quater*/9 van het Strafwetboek voorziet in een evaluatie van de bepalingen van het hoofdstuk over misbruik van prostitutie door de Kamer van Volksvertegenwoordigers twee jaar na de inwerkingtreding ervan en vervolgens om de vier jaar. Deze bepaling is ook ingevoegd na een amendement bij dat wetsontwerp.[209] De opstellers van het amendement waren van mening dat het maatschappelijke belang van dit thema een periodieke evaluatie rechtvaardigt. Dat moet een objectivering van de situatie en de opvolging van de evolutie ervan mogelijk maken, niet alleen om de positieve gevolgen te verifiëren (bescherming, toegang tot rechten, …), maar ook om vast te stellen of bepaalde genoemde risico's zich al dan niet hebben voorgedaan (zoals de impact op de strijd tegen mensenhandel).

De wet bepaalt dat deze evaluatie multidisciplinair is en in het bijzonder stoelt op de expertise van vertegenwoordigers van het gerecht en van de politie, van vertegenwoordigers van openbare gespecialiseerde organen, van vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, alsook van gespecialiseerde academici. De modaliteiten van deze evaluatie moeten uiterlijk op 31 december 2022 in een wet worden vastgelegd.

204 Zie amendement nr. 71 van mevr. Gabriëls *c.s.* bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/005.

205 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 16 en 122.

206 Verslag van de eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie door mevr. Claire Hugon en dhr. Christoph D'Haese over het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/006, p. 282.

207 Amendement nr. 140 van mevr. Gabriëls *c.s.* bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/016. Zie ook het verslag van de tweede lezing namens de Commissie voor de Justitie door mevr. Sophie De Wit, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/017, pp. 30-35.

208 Reclame maken voor de prostitutie van een minderjarige is volledig verboden (nieuwe artikelen 417/39 en 417/40 van het Strafwetboek).

209 Amendement nr. 124 van mevr. Hugon, dhr. Van Hecke *c.s.* bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/012, p. 14.

2.3. | Wijzigingen van de wet van 1995: Belgische slachtoffers en nationaal doorverwijzings-mechanisme

De regering heeft de behandeling van het wetsontwerp betreffende de hervorming van het seksueel strafrecht aangegrepen om via een amendement[210] wijzigingen aan te brengen aan de wet van 13 april 1995 betreffende mensenhandel.[211]

Het doel was om te verduidelijken wat er wordt verstaan onder een slachtoffer van mensenhandel en (zwaardere vormen) van mensensmokkel en om eraan te herinneren dat Belgische slachtoffers van mensenhandel ook in aanmerking komen voor begeleiding door de gespecialiseerde opvangcentra.[212] Bovendien is in artikel 11 van deze wet voortaan uitdrukkelijk het algemene beginsel opgenomen dat alle slachtoffers van mensenhandel, zowel Belgische als buitenlandse, alsook de slachtoffers van zwaardere vormen van mensensmokkel, naar gespecialiseerde opvangcentra worden doorverwezen.[213]

Myria is blij met deze verduidelijking.

De wijzigingen verschaffen eveneens een wettelijke basis die het beginsel van subsidiëring van gespecialiseerde opvangcentra definieert.[214] De inspecteur van Financiën was immers van mening dat de huidige grondslag van de wetten van 1980 en 1995 te onduidelijk was. De wet maakt nu een onderscheid tussen de "erkenning" en de "vergunning". De "erkenning" slaat op het vermogen om de in de vreemdelingenwet bedoelde verblijfsprocedures toe te passen, en als doorverwijzingspunt te fungeren voor de diensten die belast zijn met de detectie van slachtoffers van mensenhandel en zwaardere vormen van mensensmokkel, om deze slachtoffers bij de rechtsgang te betrekken. De "vergunning" slaat op de bevoegdheid die de Koning toekent om in rechte op te kunnen treden. De wet bepaalt daarom dat erkende en vergunde centra kunnen worden gesubsidieerd bij de uitoefening van hun opdrachten die verband houden met hun erkenning en vergunning.[215]

2.4. | Andere maatregelen

Niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van sekswerkers

Op 31 maart 2022 is er een andere wet in werking getreden die een vermelding verdient. Het gaat om de wet van 21 februari 2022 betreffende de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van sekswerkers.[216]

Het doel van deze wet is om de mogelijke nietigheid van hun arbeidsovereenkomst niet-inroepbaar te maken ten aanzien van sekswerkers. De wet voorziet dus zowel in een autonome bepaling als in de wijziging van een aantal bestaande bepalingen in het arbeidsrecht en het socialezekerheidsrecht. De nietigheid van de overeenkomst kan dus niet worden ingeroepen tegen de rechten van de werknemer die zich in het kader van een arbeidsovereenkomst prostitueert.

Deze wet past in het kader van de uitvoering van het regeerakkoord. Dat bepaalt dat wat prostitutie betreft, de strijd tegen seksuele uitbuiting een prioriteit blijft. De aangenomen wet sluit aan bij de tweede as van het akkoord: in overleg met de actoren in het veld zal er worden nagedacht over de verbetering van de levens- en werkomstandigheden van sekswerkers.[217]

Zo wordt er voorkomen dat bepaalde werkgevers of derden in de toekomst de nietigheid van de overeenkomst inroepen om zich aan hun verplichtingen te onttrekken.[218] Door de nietigheid van de overeenkomst werd er immers vanuit gegaan dat de overeenkomst nooit had bestaan. De werknemer kon derhalve geen aanspraak maken op rechten en bescherming.

Deze wet betekent dus een stap vooruit voor sekswerkers/-sters.

---

210 Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel, *B.S.*, 25 april 1995.

211 Amendement nr. 114 van mevr. Gabriëls *c.s.* bij het wetsontwerp houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2141/011, p. 3.

212 Art. 11, §1, 3° nieuw van de wet van 13 april 1995. De wet bepaalt dat er wordt verstaan onder "slachtoffer van mensenhandel: elke Belgische of buitenlandse persoon tegen wie het misdrijf dat bedoeld wordt in artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek, zou zijn gepleegd".

213 Art. 11, §1/1 nieuw van de wet van 13 april 1995. Het mechanisme voor doorverwijzing van slachtoffers was al vastgelegd in de vreemdelingenwet van 15 december 1980, maar was alleen bedoeld voor vreemdelingen, aangezien deze bepalingen betrekking hebben op de voorwaarden voor de afgifte van verblijfstitels (artikelen 61/2 tot 61/5).

214 Art. 11, § 2 van de wet van 13 april 1995.

215 Artikel 11, § 2, vierde lid, van de wet van 13 april 1995.

216 Wet van 21 februari 2022 betreffende de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van sekswerkers, *B.S.*, 21 maart 2022.

217 Memorie van toelichting bij het wetsontwerp inzake de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van sekswerkers, *Parl. stukken*, Kamer, G.Z. 2021-2021, DOC 55 2385/001, p. 4.

218 *Ibid,* p. 5.

Maatregelen om het risico te beperken van mensenhandel van personen die de oorlog in Oekraïne ontvluchten

De Belgische regering heeft meerdere maatregelen genomen om mensen die de oorlog in Oekraïne ontvluchten te informeren en om het risico van mensenhandel te voorkomen:

- Informatie-tool over mensenhandel[219]: op de website info-ukraine.be staat een informatie-tool om personen uit Oekraïne die mogelijk het slachtoffer zijn van uitbuiting te waarschuwen rond de indicatoren van mensenhandel en hen op te roepen om contact op te nemen met een van de drie gespecialiseerde opvangcentra. Deze tool bestaat ook in de vorm van een flyer en was op groot scherm te zien aan de Heizel.
- Fedasil heeft eveneens een brochure opgesteld over de opvang van asielzoekers, met daarin een korte verwijzing naar mensenhandel en contactgegevens van gespecialiseerde opvangcentra.
- Brochures voor de actoren die werken met de minderjarigen en voor de minderjarigen zelf zullen eveneens beschikbaar zijn.
- Controle van personen die kandidaat zijn om personen die het conflict in Oekraïne ontvluchten onderdak te bieden: om het risico inzake mensenhandel tegen te gaan, zijn er bijzondere maatregelen getroffen voor burgers die onderdak wensen te bieden aan personen die het conflict in Oekraïne ontvluchten: van hen wordt een uittreksel uit het strafregister gevraagd.[220] Daarnaast zijn de gewesten en de gemeenten verantwoordelijk voor het toezicht op de infrastructuur voor de huisvesting van mensen die op de vlucht zijn en op de normen inzake veiligheid, hygiëne, kwaliteit en/of uitrusting van de accommodatie. Mensen die accommodatie willen aanbieden kunnen zich via een online platform inschrijven.

219 Ik word uitgebuit - Oekraïne (info-ukraine.be)

220 Omzendbrief van 18 maart 2022 betreffende de controle van de kandidaat-huisvesters van personen die vluchten voor het gewapende conflict in Oekraïne, *B.S.*, 8 april 2022.

Hoofdstuk 2

Overzicht van de rechtspraak 2021-begin 2022

1. Tendensen

De rechtspraakanalyse van deze editie is gebaseerd op de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, de beslissingen die Myria ontving van de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers en op beslissingen die zijn meegedeeld door magistraten of andere partners. Myria belicht ook twee uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, de ene over mensenhandel en de andere over mensensmokkel.

Ten slotte heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de vluchtelingenstatus toegekend aan een jonge vrouw uit Sierra Leone die slachtoffer was van mensenhandel. Aan het eind van dit overzicht gaat Myria ook op deze beslissing in.

Myria heeft dit jaar kennisgenomen van een bijzonder groot aantal beslissingen van de gerechtelijke autoriteiten, namelijk 107[221], waarvan 87 Nederlandstalige beslissingen en 18 Franstalige beslissingen.

Hieronder worden de meest interessante en relevante beslissingen hernomen, meer bepaald 57 beslissingen[222] met betrekking tot 50 dossiers in de verschillende rechtsgebieden van het land.[223]

- 35 beslissingen binnen deze selectie gaan over **mensenhandel** en 21 beslissingen hebben betrekking op **mensensmokkel**.
- 19 beslissingen handelen over **feiten van seksuele uitbuiting**. Die komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Franstalig en Nederlandstalig en hof van beroep), Gent (Oost-Vlaanderen (Oudenaarde) en West-Vlaanderen (Brugge) en hof van beroep), Luik (afdeling Luik) en Bergen (afdeling Charleroi).

Opnieuw gaat een groot deel van de dossiers inzake seksuele uitbuiting over Nigeriaanse prostitutienetwerken. Enkele dossiers komen dit jaar ook uit Oost- en West-Vlaanderen. Opvallend is een dossier uit Brugge waarbij een voormalig slachtoffer zelf meisjes ronselde in Nigeria en hen vanuit België in Dubai uitbuitte. Een ander bijzonder omvangrijk dossier uit Brussel dat verderop uitvoerig wordt besproken gaat over een Nigeriaans netwerk met internationale vertakkingen en tientallen slachtoffers waarbij er ook een link was met het oudere dossier rond 'Mama Leather'.

Daarnaast handelen er ook veel dossiers over de '*loverboy*'-techniek of tienerpooierschap, waarbij het vaak gaat om minderjarige – vaak Belgische – vrouwen uit een precaire gezinssituatie of die uit een jeugdinstelling zijn weggelopen.

Myria merkt eveneens een tendens op van slachtoffers van seksuele uitbuiting uit Latijns-Amerikaanse landen, zowel in het Franstalige als in het Nederlandstalige landsgedeelte. Vaak gaat het daarbij om transseksuele vrouwen.

In verschillende dossiers waren de beklaagden zelf voormalige slachtoffers.

In een van de Franstalige dossiers betreffende de '*loverboy*'-techniek werd de recente bepaling rond het niet-bestraffingsbeginsel toegepast voor een van de slachtoffers, dat zelf als '*lovergirl*' actief was geweest.

Wat opviel is dat in meerdere dossiers waarbij minderjarige slachtoffers betrokken waren daarvan door de klanten

221 Tegenover 42 beslissingen in 2021 en 58 beslissingen in 2020.

222 Voor verschillende dossiers kwam de uitspraak in eerste aanleg al aan bod in vorige verslagen.

223 Deze beslissingen zullen ook worden gepubliceerd op de website van Myria: www.myria.be.

melding was gemaakt bij de prostitutiewebsite, bij de politie of bij Child Focus.

Het valt op dat rechters heel veel belang hechten aan de verklaringen van slachtoffers als die ook door andere objectieve elementen kunnen worden ondersteund.

- 16 beslissingen hebben betrekking op economische uitbuiting in verschillende sectoren. Die worden hieronder voorgesteld per sector: bouw, transport, bakkerij, horeca, nachtwinkels, huishoudelijk werk (onder meer bij een diplomaat en een Europese ambtenaar), schoonmaak, en ook atypische sectoren (reisbureau, kapperszaak en de sector van metaalsorteren). De beslissingen komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Franstalig en Nederlandstalig), Gent (West-Vlaanderen (Brugge) en hof van beroep), Luik (Luik en Luxemburg (Marche-en Famenne)).

Een zaak in hoger beroep gaat over een detacheringscarrousel en onopzettelijke doodslag binnen de transportsector waarvan de beslissing in eerste aanleg in het vorige jaarverslag al aan bod kwam.

Opmerkelijk is dat bij een dossier rond huishoudelijk werk waarin de werkgever een Europese ambtenaar was de tewerkstelling volledige legaal was.

Myria stelt vast dat om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid — die een bestanddeel vormen van mensenhandel — de rechters rekening hebben gehouden met verschillende elementen zoals de arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, overdreven lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in slechte omstandigheden, onder diverse voorwendselen inhouden van loon, afhankelijkheid van de werkgever (bijvoorbeeld gebruik van bewakingscamera's). Opvallend is dat de rechtbanken in tal van dossiers heel wat geloof hechten aan de verklaringen van de werknemers, als die tenminste nauwkeurig en eensluidend zijn en onderbouwd worden door andere objectieve elementen. Toch geven sommige rechtbanken nog altijd blijk van een gebrekkige kennis rond de bepalingen inzake mensenhandel (door zich bijvoorbeeld te baseren op de criteria van de IAO inzake dwangarbeid, die nochtans restrictiever zijn zoals de beperking van de bewegingsvrijheid).

- Een dossier heeft betrekking op **feiten van gedwongen criminaliteit** in combinatie met seksuele uitbuiting door de '*loverboy*'-techniek. Dat dossier wordt hieronder besproken bij de beslissingen rond seksuele uitbuiting.
- Er was dit jaar geen enkele beslissing rond mensenhandel met het oog op uitbuiting van de **bedelarij**.
- De beslissingen inzake **mensensmokkel** komen voornamelijk uit West-Vlaanderen (Brugge), maar ook van de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Antwerpen (afdelingen Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Brussel Nederlandstalig en hof van beroep), Gent (Oost-Vlaanderen (Dendermonde, Gent)) en Luik ((afdeling Namen) en hof van beroep).

Bij mensensmokkel gaat het vaak om goed gestructureerde of zelfs criminele organisaties, zoals de Vietnamese, Albanese en Iraaks-Koerdische netwerken. Maar evengoed is er sprake van minder goed georganiseerde mensensmokkelaars, zoals de Ethiopische/Eritrese en Soedanese smokkelaars.

Een groot dossier heeft betrekking op de smokkel van Vietnamese onderdanen naar het VK, waarbij 39 dodelijke slachtoffers vielen. In het kader van dit dossier – waarin Myria zich burgerlijke partij had gesteld – werden 23 beklaagden vervolgd, zowel Vietnamese smokkelaars als meerdere Brusselse taxichauffeurs die de smokkelslachtoffers naar de vrachtwagens in West-Vlaanderen of Noord-Frankrijk brachten. Ook in verschillende kleinere dossiers ging het om smokkel van Vietnamese onderdanen, zowel via de inklimming in vrachtwagens als via een overtocht met kleine bootjes over de Noordzee. Opvallend is dat bij die laatste methode de Vietnamese smokkelaars een beroep doen op Iraaks-Koerdische smokkelorganisaties.

Een ander Iraaks-Koerdisch dossier inzake mensensmokkel, dat in beroep werd behandeld, houdt verband met de tragische dood van het Koerdische meisje Mawda dat door een politiekogel overleed.

Een algemene tendens is dat de inklimming van de vertrekkers in de vrachtwagens niet alleen op parkings in Vlaanderen gebeurt maar alsmaar vaker ook op parkings die verder van de kust zijn gelegen, zelfs tot in Wallonië. In een dossier gaat het om inklimming op parkings aan de Luxemburgse grens en er zijn indicaties dat het ook in het Groothertogdom is gebeurd.

De nieuwe *modus operandi* die vorig jaar al werd vastgesteld inzake mensensmokkel aan boord van kleine rubberbootjes of zeilschepen wordt voortgezet. Een groot deel van de ontvangen smokkeldossiers ging bovendien over de logistieke steun bij de oversteek met bootjes. Hierbij wordt het logistieke materiaal vanuit het buitenland via België naar Calais in Frankrijk doorgevoerd, waar de smokkel met bootjes vooral plaatsvindt omdat dat het kortste stuk van de Noordzee is tussen Europa en het VK. De meeste dossiers komen uit West-Vlaanderen maar er was ook een dossier uit Namen. Het gaat daarbij om aangehouden wagens, vaak in de smokkelgevoelige regio's aan de kust en de Franse grens waar men smokkelmateriaal aantreft in de

koffer van de wagen: rubberbootjes, buitenboordmotoren, zwemvesten en jerrycans met benzine. Het ging heel vaak om wagens met Duitse nummerplaten of soms Nederlandse of Franse nummerplaten die 's nachts of bij valavond werden aangetroffen en waarvan doorgaans de ruiten geblindeerd waren. Dat viel des te meer op in tijden van strenge coronarestricties. De beklaagden waren heel vaak woonachtig in Duitsland.

Opvallend is dat in nagenoeg alle smokkeldossiers de beklaagden vervolgd worden als dader of mededader overeenkomstig artikel 66 van het Strafwetboek, waarvoor het niet noodzakelijk is dat er een vermogensvoordeel voor de beklaagde wordt aangetoond.

Verschillende dossiers hadden ook betrekking op de smokkel van Albanese onderdanen. Enerzijds ging het om dossiers waarbij de smokkel gebeurde via de auto op de ferry vanuit Zeebrugge of via jacht- of zeilboten die vanuit jachthavens aan de Belgische kust vertrekken. Verschillende dossiers wijzen op een *modus operandi* waarbij een Albanese smokkelorganisatie die vanuit het VK en Italië opereert een beroep deed op Italianen die aan lager wal geraakt waren en zich in financiële moeilijkheden bevonden. De Italianen worden ingezet als chauffeurs of hun Italiaanse identiteitsdocumenten worden gebruikt om valse identiteitsdocumenten (met andere foto) te produceren. De Italianen brengen de Albanese vertrekkers naar de boten in de jachthavens of ze rijden met de vertrekkers tot in Engeland, waarbij ze de overtocht met de ferry doen.

Daarnaast zijn er ook verschillende beslissingen die betrekking hebben op de smokkel van Albanese onderdanen in de cabine van de vrachtwagens. De vertrekplaats is daar een hotel in de rand van Gent. De smokkel gebeurt met medeweten van de vrachtwagenchauffeurs, Italianen of Albanezen, die voor een Italiaans transportbedrijf werken.

Myria licht ook een arrest van het hof van beroep van Brussel toe in een zaak waarin de feiten van mensensmokkel geherkwalificeerd werden naar artikel 77 van de vreemdelingenwet, en de humanitaire clausule werd toegepast.

2. Mensenhandel

2.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, *Zoletić e.a. t. Azerbeidzjan* arrest van 7 oktober 2021

Dit arrest betreft het **verzuim om een effectief onderzoek te openen en te voeren** naar beschuldigingen van dwangarbeid en mensenhandel in de bouwsector.[224]

De verzoekers waren 33 onderdanen uit Bosnië-Herzegovina, die daar als tijdelijke bouwvakkers waren aangeworven om in Azerbeidzjan te werken. Zij voerden met name aan dat ze slachtoffers van mensenhandel waren en op de bouwwerven waar ze tewerkgesteld werden dwangarbeid of verplichte arbeid moesten verrichten. Zo zouden ze zonder contract of werkvergunning hebben gewerkt, hun werkgever zou hun papieren in beslag hebben genomen. Hij zou hun bewegingsvrijheid hebben beperkt en zij zouden geen loon hebben ontvangen.

Volgens het Hof zijn in deze zaak de drie bestanddelen van mensenhandel aanwezig: de aanwerving van de verzoekers in Bosnië-Herzegovina, hun vervoer in groepen naar Azerbeidzjan door een private onderneming en hun collectieve onderbrenging in speciaal daartoe gebouwde woningen, die ze niet mochten verlaten zonder toestemming van hun werkgever. Deze elementen kunnen worden beschouwd als het "werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van personen" (de "handeling"); de aantijgingen betreffende de aanwerving van de werknemers wijzen op een situatie die kan doorgaan voor aanwerving met misleiding of bedrog (het "middel"); en de vaststelling ten slotte van het Hof met betrekking tot het verdedigbare grief "dwangarbeid of verplichte arbeid" die de verzoekers hebben verricht, wijst erop dat zij mogelijk zijn gezocht om te worden uitgebuit door hen te dwingen arbeid te verrichten (het "doel").

Het Hof kwam tot het besluit dat er sprake was van een schending van artikel 4, lid 2 (verbod op dwangarbeid) van het Verdrag wat het procedurele luik betreft en oordeelde dat de Azerbeidzjaanse autoriteiten niet hebben voldaan aan hun procedurele verplichting om een daadwerkelijk onderzoek in te stellen en uit te voeren naar de klachten van de verzoekers over vermeende dwangarbeid en mensenhandel.

224 EHRM, *Arrest Zoletić e.a. t. Azerbeidzjan*, 7 oktober 2021, verzoekschrift nr. 20116/12.

2.2. | Seksuele uitbuiting

2.2.1. | Nigeriaanse netwerken

Net als in de overzichten van de rechtspraak in vorige jaren hadden verschillende beslissingen betrekking op Nigeriaanse netwerken, onder meer met minderjarigen. Het valt ook op dat er dit jaar beslissingen waren uit Oost- en West-Vlaanderen.

Minderjarige slachtoffers in een internationaal Nigeriaanse netwerk

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** boog zich in een **vonnis van 10 december 2021**[225] over een omvangrijk dossier rond een internationaal vertakt Nigeriaanse prostitutienetwerk.

In deze zaak werden vijf beklaagden met de Nigeriaanse en de Belgische nationaliteit vervolgd voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden, waaronder het feit dat het misdrijf gepleegd werd ten aanzien van minderjarigen. Ook zijn er de tenlasteleggingen van leidend persoon te zijn van een criminele organisatie, verwerven van criminele vermogensvoordelen, bezit van kinderpornografie, … Er was sprake van minstens tientallen slachtoffers.

In mei 2019 werd de federale politie van Brussel gecontacteerd door een Franse ngo uit Rijsel die slachtoffers van mensenhandel begeleidt. Twee meisjes vertelden hoe ze als minderjarigen al in 2015 door een Nigeriaans netwerk uit hun thuisland naar België gebracht waren en er jarenlang werden uitgebuit. De slachtoffers hadden in de loop van de jaren een schuld van bijna 30.000 euro afbetaald aan de beklaagden.

De leiders van de organisatie zijn de hoofdbeklaagde die overwegend in Italië verbleef en zijn helpster, de tweede beklaagde.

De politie startte een onderzoek en ging over tot het verhoren van de slachtoffers, het uitlezen van gsm's, analyse van de boekhouding van de slachtoffers, een huiszoeking in een '*safehouse*', nagaan van controles in het verleden waarbij de twee slachtoffers meermaals door de politiediensten waren opgemerkt in de prostitutiebuurt.

In oktober meldde zich nog een derde slachtoffer, de burgerlijke partij, die identieke verklaringen aflegde. Zij legde eveneens verklaringen af over haar helse tocht van Nigeria naar België waarbij ze tot zeven pogingen ondernam om de Middellandse Zee over te steken, opgepakt werd door de Libische kustwacht, in de gevangenis belandde, meermaals verkracht werd en verhandeld werd aan een onbekende man. Ze verbleef in het '*safehouse*' samen met de tweede beklaagde en andere meisjes. Regelmatig kwamen er nieuwe meisjes aan. Toen zij zwanger werd, werd ze naar Italië gebracht waar de twee hoofdbeklaagden een gedwongen abortus bij haar uitvoerden. Ze was toen ook getuige van een gedwongen abortus bij een zestienjarig meisje dat zeven maanden zwanger was. Het jongetje leefde nog en werd in een emmer verdronken. In 2018 was ze gestopt met betalen aan haar uitbuiters. Zij en haar familie werden daarop bedreigd. Twee Belgische vrienden van haar legden verklaringen af. De ene vriend verklaarde dat hij wist dat ze een slachtoffer was en werd uitgebuit en hij stopte haar geregeld geldsommen toe zodat ze sneller haar schuld kon afbetalen. De andere vriend was haar ex-partner. Hij bevestigde dat het slachtoffer op reis was geweest naar Italië maar hij kende toen niet de precieze redenen. Nadien had zij hem verteld dat ze zwanger was geweest van hem en gedwongen werd tot abortus.

In november 2019 komt er een gerechtelijk onderzoek. De slachtoffers werden opnieuw verhoord. Inlichtingen werden gevraagd aan de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ). Er werd een onderzoek gevoerd naar de verschillende Facebook- en Instagramaccounts. Uit het onderzoek bleek ook dat er linken waren tussen de eerste beklaagde en Noorwegen, Denemarken en Italië. Er werd een onderzoek verricht bij Ryanair waarbij werd vastgesteld dat er telkens retourvluchten werden geboekt op eenzelfde naam van Italië naar Denemarken maar dat er nooit iemand aanwezig was op de terugvlucht, wat erop wees dat dit gebruikt werd om meisjes over te brengen naar Denemarken. Er werden rechtshulpverzoeken verstuurd naar Noorwegen, Denemarken en Italië.

Er waren observaties van het '*safehouse*', afluistermaatregelen op de nummers van de verschillende beklaagden en er gebeurde een financieel onderzoek. Daarbij kwamen talrijke internationale contacten naar voren, ook met personen in Libië. Grote geldstromen binnen Europa en tussen Europa en Nigeria konden in beeld worden gebracht. Er was sprake van talrijke geldtransacties, onder meer via het '*black Western Union*-systeem', investeringen in onroerende goederen, eigendommen en handelszaken in Nigeria. Er werden valse identiteitspapieren gebruikt.

Het ging om een internationale organisatie die vrouwen uit Nigeria naar Europa bracht om hen in de prostitutie uit te buiten. Wanneer de vrouwen in Italië aankwamen, werden ze vanuit de organisatie in Turijn verder verdeeld over Europa. De vrouwen werden onder controle gehouden door voodoo-praktijken en moesten hoge schulden afbetalen. Het ging

225 Corr. Brussel Nederlandstalig, 10 december 2021, k. 23N (beroep).

om tientallen meisjes, wat volgens de rechtbank maar het topje van de ijsberg was. De meisjes moesten schulden van 30.000 tot 45.000 euro afbetalen. Als de meisjes iets verkeerd deden, werden hun schulden nog verhoogd.

Volgens de rechtbank was er sprake van een goed gestructureerde en georganiseerde vereniging. De top van de organisatie deed een beroep op een aantal personen. De eerste beklaagde was duidelijk een van de leiders van de organisatie. Hij liet de meisjes naar Italië komen en verdeelde hen dan over meerdere landen. Ook de tweede beklaagde was duidelijk een leider. De meisjes werden verdeeld onder de eerste en de tweede beklaagde. De eerste beklaagde had ook meisjes in Griekenland, Italië, Frankrijk, … Hij kwam om de twee maanden naar België om het geld op te halen. De rol van de tweede beklaagde bestond erin om voor de eerste beklaagde de gelden te innen. Soms werden de gelden ook rechtstreeks overgemaakt naar Italië. Ze controleerde zijn slachtoffers. Zelf had zij ook meisjes in België, Frankrijk en Italië. Ze was niet altijd in België aanwezig en reisde vaak naar Spanje.

De meisjes verbleven in het appartement van de tweede beklaagde en prostitueerden zich in vitrines via het 'Yemeshe'-systeem[226]. Meerdere meisjes verklaarden ook dat ze moesten werken in de vitrine van 'mama Leather'[227].

Uit het onderzoek bleek dat de tweede beklaagde werd bijgestaan door een aantal vriendinnen die ook haar rol overnamen en een oogje in het zeil hielden als zij in het buitenland zat, namelijk de derde, de vierde en de vijfde beklaagde.

De derde beklaagde was de rechterhand van de tweede beklaagde. Ze hield de meisjes nauwlettend in het oog. Zij was een actief lid van de organisatie waarbij ze contacten had met Nigeria in verband met het overbrengen van nieuwe meisjes uit Nigeria en het organiseren van de daarbij horende voodoo-rituelen. Ze had tientallen video's op haar gsm van voodoo-rituelen. Ze hield zich eveneens bezig met het versturen en het ontvangen van geld en het vervalsen van documenten. Ze begeleidde ook telefonisch de meisjes die onderweg waren, in Nigeria en in Europa. Ze had zelf meisjes in vitrines.

De vierde beklaagde was ook een actief lid. Ze leende het paspoort van haar eigen dochter uit opdat de andere meisjes van Italië naar België konden reizen. Zij reisde zelf vaak naar Nigeria om spullen en geld mee te nemen. Ze was de financiële tussenpersoon die het '*black Western Union*-systeem'[228] organiseerde. Ze werd bij controles op de luchthaven betrapt met een grote som geld in haar schoen. Uit haar paspoort bleek dat ze jaarlijks ongeveer tien vluchten naar Nigeria nam. Bij een huiszoeking vond men boekhoudingen en er werden talrijke gesprekken gehoord over wisselkoersen, spaarrondes en het '*black Western Union*'-systeem. Uit het onderzoek bleek de volgende *modus operandi*: de beklaagde ontving het geld en moest dat bezorgen aan iemand in Nigeria. Ze verstuurde via een tussenpersoon een bericht met de gegevens van de ontvanger (naam, voornaam, rekeningnummer, bank en bedrag). Deze tussenpersoon deed dan de overschrijving naar die rekening. Daarnaast beheerde de beklaagde ook de zogenaamde 'spaarrondes'. Daarbij draagt een groep personen geld bij. De organisator bepaalt wie mag bijdragen en wie de ontvanger is. In Europa wordt dat systeem vooral gebruikt binnen criminele milieus. In dit geval zijn het de inkomsten van de slachtoffers die de bijdrage van de pooier in de spaarronde dekken. Daarnaast werden op haar telefoon foto's van zwaar geweld, verminkingen en lijken teruggevonden, naast kinderporno.

Sommige beklaagden zijn gekend in andere lidstaten en gebruiken vaak verschillende identiteiten en paspoorten. Uiteindelijk werden twee beklaagden gearresteerd in België, een in Italië en de tweede beklaagde in Frankrijk waar zij naartoe was gevlucht toen ze vernam dat er een politieonderzoek tegen haar liep. De derde beklaagde was in Duitsland al veroordeeld voor poging tot zware prostitutie en bijzonder zware gedwongen prostitutie.

Tijdens het onderzoek contacteerde Payoke de politie in verband met bedreigingen van de burgerlijke partij door de beklaagden en hun entourage.

De hoofdbeklaagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van respectievelijk twaalf jaar en tien jaar en tot geldboetes van 96.000 euro en 64.000 euro. De andere beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk vijf jaar, vier jaar en drie jaar en tot geldboetes van 48.000 euro, 32.000 euro en 16.000 euro. Een bedrag

---

226 Een bekende *modus operandi* in het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Een meisje dat geen vaste prostitutieplaats heeft krijgt de mogelijkheid van een "contractuele prostituee" om zich te prostitueren achter haar vitrine. Als tegenprestatie moet het meisje 50 procent van haar prostitutie-inkomsten afstaan aan de contractuele prostituee.

227 'Mama Leather' is een Nigeriaanse pooister die in 2019 werd veroordeeld in een grote zaak van een Nigeriaans prostitutienetwerk. Zie Corr. Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60e k. en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 54 ev. en pp. 109-110 en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 118-119.

228 Het Nigeriaanse criminele milieu vermijdt officiële geldtransfermaatschappijen gezien de mogelijkheden qua traceren van identiteiten, bedragen en bestemmelingen. Het heeft een eigen systeem om cashgeld over te maken naar begunstigden in hun thuisland, zonder sporen achter te laten: het zogenaamde *Black Western Union*, dat niets te maken heeft met het bedrijf Western Union. Hierbij wordt een Afrikaanse winkel als draaischijf gebruikt voor heel frequente verzendingen van cash naar Nigeria. Personen brengen hun cash naar deze winkel met de vraag om het overeenstemmende bedrag over te maken aan een begunstigde in Nigeria en krijgen een codenummer. Op heel regelmatige tijdstippen (vermoedelijk om de twee weken) reist de koerier met het vliegtuig met het verzamelde geld (verborgen in hun bagage) naar Nigeria. In Nigeria beheert een familielid een winkelbureau waar de begunstigden van het geld zich aanbieden en de overeengekomen som uitbetaald krijgen. Hierop wordt een commissie aangerekend van 10% op elk verzonden bedrag. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 79.

van 11.000 euro werd verbeurdverklaard. De eerste beklaagde en de vijfde beklaagde werden bij verstek veroordeeld. Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij en kreeg een schadevergoeding van 55.500 euro, waarvan 10.000 euro morele schadevergoeding.

Uitbuiting Nigeriaans meisje met getuigenis van pastoor

De **correctionele rechtbank van Antwerpen**[229] sprak zich in een **vonnis van 22 maart 2022** uit over een dossier waarin een beklaagde met de Nigeriaanse nationaliteit vervolgd werd voor mensenhandel en mensensmokkel, allebei met verzwarende omstandigheden. Het slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

Het onderzoek werd opgestart in het najaar van 2019 nadat de FGP Antwerpen geïnformeerd was over een mogelijk slachtoffer van seksuele uitbuiting. Het slachtoffer legde heel gedetailleerde verklaringen af. In Benin City werd het slachtoffer aangesproken door een dame die haar werk kon geven als kapster in Europa. Ze moest hiervoor een voodoo-eed afleggen en 20.000 euro betalen. Nadien werd ze via de Libië-route en de Middellandse Zee samen met nog andere meisjes naar Italië gebracht. Met een '*black-taxi*'[230] werd ze naar Antwerpen gevoerd. Daar moest zij zich prostitueren in een café. Van haar 'madam' kreeg ze instructies over hoe ze klanten moest aanspreken, de prijs die ze moest vragen (100 euro per uur), naar welk hotel ze moest gaan met haar klanten, hoe ze een condoom moest gebruiken, … Het slachtoffer diende elke week 500 euro van haar inkomsten af te staan, en daarbovenop nog eens 200 euro per maand voor huur en 50 euro per week voor eten. In totaal had ze al 7.000 euro tot 8.000 euro afbetaald. Ze moest bovendien asiel aanvragen in Frankrijk en de uitkering van 360 euro per maand afstaan. In 2018 was het slachtoffer flauwgevallen in het station, ze werd opgenomen in het ziekenhuis, geraakte in coma en bleek suikerziekte te hebben. Na haar ontslag uit het ziekenhuis, trok haar 'madam' zich niets aan van haar ziekte en moest ze gewoon voortwerken.

Het slachtoffer verklaarde dat zij contacten had met een pastoor die ook verklaringen over haar situatie kon afleggen. Deze pastoor bevestigde het verhaal van het slachtoffer en verklaarde voorts dat hij was benaderd door de beklaagde die hem vroeg om het slachtoffer op haar schulden te wijzen, anders zou zij haar kapotmaken. Hij kon een geluidsfragment voorleggen waarin de beklaagde hem bedreigde en aangaf dat ze een netwerk had dat het slachtoffer zou volgen. Ook de familie van het slachtoffer in Nigeria werd bedreigd.

De rechtbank oordeelde dat de bijzonder consistente, gedetailleerde en geloofwaardige verklaringen van het slachtoffer konden worden ondersteund en geobjectiveerd door de vaststellingen door de politie, de verklaringen van de pastoor en de geluidsfragmenten van gesprekken tussen de pastoor en de beklaagde. Bovendien hadden de speurders inzage gekregen in een gelijkaardig dossier van mensenhandel met andere meisjes waarin de beklaagde eveneens voorkwam. De beklaagde had zich voor haar activiteiten laten bijstaan door meerdere andere personen die evenwel niet konden worden geïdentificeerd tijdens het onderzoek.

De beklaagde werd veroordeeld voor mensenhandel met onder meer de verzwarende omstandigheid dat ze gebruik had gemaakt van listige kunstgrepen (het voodoo-ritueel en bedreigingen van het slachtoffer en haar familie). Ze werd ook schuldig bevonden aan mensensmokkel met de verzwarende omstandigheid dat het leven van het slachtoffer in gevaar was gebracht (Libië-route en overtocht op de Middellandse Zee). Zij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 8.000 euro. Ook werd ze veroordeeld tot een schadevergoeding voor het slachtoffer van 15.700 euro materiële schadevergoeding (bestaande uit de prostitutiegelden, de uitkering in het kader van de asielaanvraag in Frankrijk, huurgelden en eten) en 3.750 euro morele schadevergoeding.

Ghanese 'madam' en minderjarig slachtoffer

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**[231] sprak zich in een **vonnis van 3 februari 2022** uit over een zaak van mensenhandel met het oog op de uitbuiting en de exploitatie van prostitutie met de verzwarende omstandigheid dat dit gebeurde ten aanzien van een minderjarige. De beklaagde had de Belgische nationaliteit maar was afkomstig uit Ghana.

Begin 2018 trof een patrouille in het prostitutiekwartier een heel jong ogend meisje aan achter een vitrine. Het meisje verklaarde dat zij vanuit Nigeria naar België gebracht werd door haar 'madam' om hier te werken. Haar 'madam' zou zich in Spanje bevinden. Voor haar vertrek moest ze een voodoo-eed ondergaan. Voor het afleggen van de eed werd zij geïnformeerd dat ze als prostituee zou moeten werken en dat ze voor de overtocht een schuld van 25.000 euro zou moeten afbetalen. Via de Libië-route en een boottocht kwam ze aan in Italië. Van daar werd zij per vliegtuig naar Spanje gebracht, waar ze zich samen met haar 'madam' moest prostitueren. Na enkele maanden werd ze per vliegtuig naar België gebracht, waarvoor ze 1.000 euro had moeten

229 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 22 maart 2022, k. AC10 (verstek).
230 Dit zijn niet-reglementaire taxichauffeurs.
231 Corr. Brussel Nederlandstalig, 3 februari 2022, k. 26 (definitief).

betalen. Ze werd hier ondergebracht bij de beklaagde in de rand van Brussel. De beklaagde dacht aanvankelijk dat het slachtoffer het zusje was van de 'madam' in Spanje en was kwaad toen bleek dat zij haar 'meisje' was. Na enkele dagen bracht ze het meisje naar de Noordwijk in Brussel en bracht haar in contact met een andere dame bij wie zij in een vitrine kon werken volgens het 50/50-systeem ('Yemeshe'-systeem). De beklaagde inde het geld voor de 'madam' in Spanje. Daarnaast moest het slachtoffer regelmatig geld afgeven aan de beklaagde. In totaal ging het om 500 euro en dat stond los van de afbetaling van haar schuld. De beklaagde had ook haar paspoort weggenomen toen het slachtoffer wou vertrekken uit haar huis.

Het slachtoffer werd begeleid door Payoke en liet tijdens het onderzoek weten dat het meisje gecontacteerd werd door de beklaagde en dat ook haar ouders onder druk werden gezet door de 'madam' in Spanje en haar entourage.

Uit onderzoek bleek dat het slachtoffer bij het begin van de feiten nog minderjarig was.

De beklaagde werd verhoord. Ze gaf aan dat zij in het begin niet op de hoogte was dat het meisje een slachtoffer van mensenhandel was. Ze verklaarde dat zij niet wilde dat het slachtoffer zich prostitueerde maar dat ze haar wel eigenhandig naar de Noordwijk had gebracht. Zij betwistte ook dat ze geld had ontvangen van het slachtoffer, behalve dan voor eten.

De rechtbank oordeelde dat de feiten inzake mensenhandel bewezen waren. "Mensenhandel met het oog op de uitbuiting van prostitutie is als dusdanig niet gericht op de persoon die een persoon rekruteert om die zelf uit te buiten – een gedraging die al op grond van artikel 380 §1, 1° van het Strafwetboek wordt bestraft – maar richt zich in het bijzonder op de personen die anderen in staat stellen over te gaan tot de exploitatie door een bijdrage te leveren aan het 'afleveren' van de slachtoffers om ze vervolgens in de prostitutie te werk te stellen." De beklaagde was in het begin misschien niet op de hoogte van de reden en van de omstandigheden van het slachtoffer in België maar na een week regelde ze wel een werkplek voor haar. Hiermee heeft zij wel daden gesteld die de exploitatie van de prostitutie door anderen mogelijk hebben gemaakt. Ze heeft haar niet begeleid in de richting van hulpverleningsdiensten die haar verder konden ondersteunen omwille van haar kwetsbare situatie en haar minderjarigheid. Dat volstaat om van mensenhandel te gewagen.

Voor de andere verzwarende omstandigheden vond de rechtbank onvoldoende elementen. De beklaagde heeft niet bewust deel willen uitmaken van een vereniging, het staat niet vast dat ze op enige wijze misbruik heeft willen maken van het slachtoffer, in tegenstelling tot de andere personen die rechtstreeks betrokken waren bij de overdracht. Er kon niet worden aangetoond dat ze van de activiteit een gewoonte had gemaakt. De tenlastelegging van exploitatie van de prostitutie werd niet bewezen geacht en de beklaagde werd hiervoor vrijgesproken.

Ze werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en tot een geldboete van 8.000 euro, allebei met uitstel voor drie jaar.

Nigeriaans prostitutienetwerk in West-Vlaanderen en linken met mensenhandel in Dubai

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een uitgebreid **vonnis van 26 mei 2021**[232] uit over een dossier van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in het kader van een Nigeriaans prostitutienetwerk. Het ging om een omvangrijk dossier waarin vijftien beklaagden met de Nigeriaanse, Sierra Leoonse of een onbekende nationaliteit werden vervolgd voor daderschap of mededaderschap bij mensenhandel, mensensmokkel, witwassen van crimineel vermogen, lidmaatschap van een criminele organisaties, … De hoofdbeklaagde werd eveneens vervolgd voor slagen en verwondingen ten aanzien van een slachtoffer. Twee slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.

De lokale politie van de zone Brugge stelde in het najaar van 2018 vast dat meer vrouwelijke prostituees van Afrikaanse origine dan gewoonlijk hun seksuele diensten aanboden op een seksdatingsite. Men analyseerde de advertenties en stelde vast dat die aan verschillende telefoonnummers gelinkt konden worden en dat ze werden beheerd via IP-adressen uit Nigeria, Frankrijk en het VK. In totaal ging het om drieëndertig verschillende *user ID's*.

Bij navraag bleek er een reeks klachten te zijn van klanten bij de seksdatingsite: klanten moesten bijkomend de chauffeur van de prostituee bekostigen, de prostituee was vergezeld van een man die intimiderend voor de deur bleef wachten, de prostituee deed het werk niet vrijwillig, de aangeboden diensten kwamen niet overeen met de diensten waarvoor er werd geadverteerd, of de prostituee bleek iemand anders te zijn dan afgebeeld op de foto's. Een klant werd geconfronteerd met een ogenschijnlijk minderjarig meisje dat geen ervaring leek te hebben met het verlenen van seksuele diensten.

Verschillende daders en slachtoffers kwamen in beeld.

Elementen uit het onderzoek tonen mensensmokkel aan vanuit Nigeria, enerzijds naar Europa en anderzijds naar Dubai. Vrouwen die werden overgebracht werden vervolgens tewerkgesteld in de prostitutie om het geld terug te betalen

232 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 26 mei 2021, k. B17 en hof van beroep Gent, 4 februari 2022, 10e k.

dat verschuldigd was aan de personen die verantwoordelijk waren voor de mensensmokkel.

Het onderzoek werd gevoerd via afluistermaatregelen, analyse van advertenties en bevraging van het advertentieplatform, huiszoekingen, uitlezen van laptops die aangetroffen werden bij huiszoekingen, verhoren van slachtoffers, getuigen en beklaagden.

Uit dit onderzoek bleek dat de eerste beklaagde duidelijk de spilfiguur van de criminele organisatie was. Zij had meerdere Nigeriaanse meisjes onder haar hoede. Ze organiseerde de overtocht van Nigeriaanse meisjes naar Europa via Libië, onder valse voorwendselen, en met 'voodoo' als drukkingsmiddel. Eens in Europa, moesten de meisjes in de prostitutie hun 'schuld' afbetalen. De eerste beklaagde stond in voor de advertenties op de seksdatingsite en voor het aansturen van de prostituees vanuit België en vanuit het buitenland. Ze maakte afspraken met de klanten, waarna zij prostituees stuurde vergezeld van een '*black taxi*' die instaat voor het vervoeren tegen betaling van prostituees. De eerste beklaagde ging met het leeuwendeel van de opbrengst aan de haal.

De opbrengsten werden vervolgens witgewassen en doorgesluisd. Er werden meerdere gesprekken afgeluisterd over het kopen van onroerende goederen in Nigeria door de eerste beklaagde. Bij de praktijken werd voortdurend gepoogd detectie te vermijden door het gebruik van sociale media zoals WhatsApp en Facebook Messenger, het gebruik van nummers op iemand anders naam, het gebruik van talrijke verschillende *user ID's* online, … Geweld werd als drukkingsmiddel niet geschuwd. Een van de slachtoffers werd door de politie aangetroffen nadat ze was geslagen door de eerste beklaagde en een ernstig blijvend oogletsel had opgelopen. Zij kreeg het slachtofferstatuut.

De tweede beklaagde stond ook hoog op de hiërarchische ladder binnen de criminele organisatie en werd door de eerste beklaagde met 'zuster' aangesproken. Samen met de eerste beklaagde stond zij in voor de organisatie en het aansturen van de prostituees zowel vanuit België als het buitenland. Net zoals de eerste beklaagde maakte zij afspraken met klanten voor de prostituees die ter plaatse werden gebracht door '*black taxi's*'. Ze hield ook toezicht op de uitvoering van de opdrachten en mengde zich in de vervoersopdrachten. Ook zij probeerde actief detectie te vermijden, maakte gebruik van sociale media, verschillende nummers en *user ID's*, …

Dankzij een afgeluisterd gesprek kregen de onderzoekers een goed zicht op hoe de betalingen verliepen. Een opdracht van twee meisjes leverde in totaal 250 euro op, waarvan 30 euro werd betaald aan de '*black taxi*'. Het resterende bedrag van 220 euro werd verdeeld onder de slachtoffers. Allebei moesten 10 euro betalen voor de aankoop van een simkaart en van de resterende 100 euro moesten zij elk de helft afstaan aan de eerste beklaagde. Na verrekening bleef er dus 50 euro voor elk van de escorts over.

De derde beklaagde is de partner van de tweede beklaagde en hielp haar bij het aansturen van de prostituees (transport, betalingen, …). Zijn gsm-nummer was gelinkt aan de advertenties en hij was de begunstigde van prostitutie-gerelateerde financiële transacties.

De vierde beklaagde komt onder meer in beeld als opdrachtgeefster van financiële transacties en witwas. Zij was aanvankelijk zelf een prostituee die aangestuurd werd door de eerste beklaagde en de tweede beklaagde. Zij ontgroeide evenwel haar rol van slachtoffer en raakte zelf betrokken bij (het financieren van) praktijken van mensensmokkel en -handel vanuit Nigeria en Dubai en seksuele exploitatie. Ze probeerde inkomsten te genereren uit dezelfde praktijken die haar door de eerste twee beklaagden eerder zelf waren aangedaan en deze vervolgens door te sluizen naar Nigeria voor de bouw van onroerende goederen. Zij en haar partner, de vijfde beklaagde, financierden het overbrengen van de meisjes van Nigeria naar Dubai. Zodra de meisjes daar aankwamen, moesten ze via prostitutie hun schulden afbetalen aan de zesde beklaagde in Dubai in opdracht van de vierde en de vijfde beklaagde. Zij stuurden dat aan vanuit Antwerpen. De zesde beklaagde was ook betrokken bij de smokkelpraktijken van de vierde beklaagde tussen Nigeria en Dubai. Haar rol werd daarbij als belangrijker ingeschat dan die van de vijfde beklaagde.

De zevende beklaagde bracht twee dames aan voor de vierde beklaagde, met het oog op hun tewerkstelling in de prostitutie. Minstens een van hen werd ook effectief door de betrokkene als escort ingeschakeld. Hij werkte ook als '*black taxi*' binnen de organisatie, in opdracht van de vierde beklaagde. Ook de vijf andere beklaagden in de zaak waren binnen de organisatie werkzaam als *'black taxi*'.

De veertiende beklaagde werd door de vierde beklaagde ingeschakeld voor het witwassen van prostitutie-gerelateerde inkomsten en hij gebruikte daarvoor een valse identiteit waaraan een apart gsm-nummer was gekoppeld. Hij organiseerde tegen commissie het witwassysteem gekend als *'black Western Union'*. Ook de vijftiende beklaagde was betrokken bij het witwassen van de prostitutie-gerelateerde inkomsten van de organisatie en was medefacilitator van de mensensmokkel tussen Nigeria en Dubai. Een van de beklaagden was overleden tijdens de procedure.

Verschillende beklaagden konden in de loop van de procedure niet worden aangetroffen en werden bij verstek veroordeeld.

De eerste belaagde en de tweede beklaagde werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk tien

jaar en zeven jaar en tot geldboetes van 8.000 euro. Ze werden voor tien jaar ontzet uit hun rechten. Grote bedragen werden verbeurdverklaard.

De vierde beklaagde, de vijfde beklaagde, de zesde beklaagde en de vijftiende beklaagde die betrokken waren bij de mensensmokkel en -handel van Nigeria naar Dubai werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk vijf jaar, veertig en dertig maanden en tot geldboetes van 8.000 euro.

De taxichauffeurs werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van achttien maanden en tot geldboetes van 8.000 euro. De overige beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van dertig maanden en tot geldboetes van 8.000 euro.

De slachtoffers kregen respectievelijk een schadevergoeding van 25.000 euro en 12.000 euro materieel en moreel vermengd.

Er werd beroep aangetekend door verschillende beklaagden en het **hof van beroep van Gent** boog zich opnieuw over de zaak in een **arrest van 4 februari 2022**.

Het hof bevestigde het vonnis in grote lijnen, op een aantal aspecten na. De eerste drie beklaagden werden vrijgesproken voor de feiten van mensenhandel en aanwervingen ten aanzien van een specifieke persoon wegens gebrek aan bewijzen.

De gevangenisstraffen werden teruggebracht tot respectievelijk zeven jaar, drie jaar, twee jaar en vijf jaar voor de eerste vier beklaagden en ook de geldboetes werden verminderd. Een van de taxichauffeurs kreeg een gevangenisstraf van een jaar en een geldboete van 8.000 euro.

Nigeriaanse prostitutie in nachtclub in Oudenaarde

De **correctionele rechtbank van Oudenaarde** sprak zich in een **vonnis van 16 april 2021**[233] uit over een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting waarbij drie beklaagden – met de Belgische, de Italiaanse en de Nigeriaanse nationaliteit – werden vervolgd voor feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden, en onder meer ook voor de exploitatie van prostitutie en het aanwerven van meerderjarigen met het oog op prostitutie. De eerste twee beklaagden werden eveneens vervolgd voor het houden van een huis van ontucht en het verhuren van kamers met het oog op prostitutie. De verschillende feiten speelden zich af van 2014 tot 2018.

De politie merkte sinds begin 2017 advertenties op van twee meisjes van Afrikaanse origine die hun diensten als prostituee/escort aanprezen in een nachtclub in Ronse.

De eerste beklaagde bleek de uitbater en de zaakvoerder van deze nachtclub te zijn. De tweede beklaagde stond in voor de effectieve uitbating van de club. De eerste beklaagde was gekend voor feiten in de prostitutie en voor het witwassen van gelden. Een onderzoek werd gestart, ook naar het witwassen van gelden. Daaruit bleek dat advertenties van andere meisjes eveneens konden worden gelinkt aan de nachtclub en dat de accounts waarmee de advertenties online werden geplaatst konden worden gelinkt aan de eerste beklaagde. Ook bleek dat de beklaagde grote sommen geld ontving via *European Merchant Services*, een dienst die betalingen van kredietkaarten verwerkt waarna het geld wordt afgehaald in contanten. Het onderzoek gebeurde via een telefonieonderzoek, huiszoekingen, tapmaatregelen, verhoren van de meisjes, getuigen en de beklaagden, …

Ondertussen hadden twee slachtoffers, die begeleid werden door een centrum, een klacht ingediend bij de politie. Ze waren ook al aangetroffen in de club door de politiediensten. De twee Afrikaanse meisjes bleken zussen, afkomstig uit Nigeria. Ze verklaarden dat ze vanuit Nigeria onder valse voorwendselen naar Europa waren gebracht. Ze hadden een schuldbinding van 36.000 euro en waren aan een voodoo-ritueel onderworpen. In Europa werden ze vanuit Italië naar België gebracht. In België werden ze opgewacht door hun vrouwelijke pooier, de derde beklaagde. Deze laatste bracht hen naar de nachtclub van de eerste beklaagde waar zij verbleven van december 2016 tot juli 2017. Ze moesten geld afstaan aan hun eigenlijke pooier en aan de eerste beklaagde. De pooier was de vriend of de broer[234] van de derde beklaagde die zich in Italië bevond. Een deel van het geld dat ze verdienden werd naar Italië gestuurd. Dat gebeurde via het '*black Western Union*-systeem'. Ze werkten ook als escort waarbij de eerste beklaagde dan chauffeur was. Toen ze niet genoeg verdienden, werden ze bedreigd en werd er geweld gebruikt tegen hen. Ook hun familie in Nigeria werd bedreigd.

Tijdens hun werk in de club moesten ze het geld afgeven aan de eerste beklaagde. Hij hield de betalingen bij en ook hoeveel de meisjes aan hun 'madam' gaven. Zij sliepen boven de club en ze moesten 700 euro per persoon per maand betalen. Ze stonden 24/7 ter beschikking van klanten en hadden geen rustdagen. Wekelijks kwam de politie en dan moesten ze uit het zicht verdwijnen en werd de deur slotvast gemaakt.

Verschillende personen verklaarden dat de meisjes in de club werkten volgens het 50/50-systeem. De eerste twee beklaagden ontkenden dat en verklaarden dat de meisjes

233 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, 16 april 2021, 3e k. (beroep).

234 Uit het onderzoek was het niet helemaal duidelijk of het nu om haar broer of vriend ging.

hun geld mochten houden en dat zij alleen verdienden op de consumpties en de verhuur van kamers. Ze wisten niets af van een schuldbinding van 36.000 euro en het onwettige verblijf in België van de slachtoffers.

De verschillende verklaringen van de meisjes, de slachtoffers, de beklaagden en andere getuigen waren soms tegenstrijdig. Ook de verklaringen van de zussen spraken elkaar op sommige vlakken tegen.

De drie beklaagden werden schuldig bevonden aan de feiten van mensenhandel ten aanzien van de twee slachtoffers. De rechtbank oordeelde dat artikel 433*quinquies* § 1 Sw. strafbaar stelt als mensenhandel: de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting. Een van deze gedragingen volstaat. Het is niet vereist dat de beklaagde deel uitmaakt van een netwerk dat de mensenhandel heeft opgezet. Ook de uitbuiters aan het einde van een keten zijn strafbaar, indien zij minstens een van deze gedragingen hebben gesteld. Het misdrijf vereist niet dat de dader enige vorm van winst opstrijkt.

De instemming van de persoon met de seksuele uitbuiting is daarbij van geen belang. Het is niet geheel duidelijk uit het onderzoek of de meisjes effectief hun inkomsten moesten afstaan aan de eerste twee beklaagden maar ze werden wel opgevangen en gehuisvest boven de nachtclub. Ze verdienden eraan via de huur voor de 'accommodatie', die bovendien ondermaats was, naast het drankverbruik. Zodoende verkregen de beklaagden minstens onrechtstreeks inkomsten uit de prostitutie.

De derde beklaagde huisvestte de zussen en bracht hen over naar de nachtclub van de eerste beklaagden. Volgens de rechtbank waren er geen bewijzen in het dossier dat de slachtoffers geld moesten afstaan aan de derde beklaagde en er is dus niet aangetoond dat zij deelde in de inkomsten uit prostitutie. Zij is wel mededader bij het misdrijf mensenhandel, aangezien zij de persoon was die de zussen in contact bracht met de nachtclub en hierdoor dus noodzakelijke hulp verstrekte aan de eerste twee beklaagden. Dat de vrouwen zich in de bar zouden prostitueren wist ze heel goed. Ze was volgens de rechtbank wel niet betrokken bij de aanwerving van de vrouwen.

De rechtbank oordeelde dat alles erop wees dat de zussen hun geld moesten afstaan aan hun pooier, de broer of vriend van de derde beklaagde. Hij kon tijdens het onderzoek niet worden aangetroffen.

De eerst twee beklaagden werden dus schuldig bevonden aan de feiten van mensenhandel en alle andere tenlasteleggingen ten aanzien van de twee slachtoffers en verschillende andere meisjes en werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk achttien maanden en twaalf maanden, die laatste met uitstel, en tot geldboetes van respectievelijk 16.000 euro en 8.000 euro.

De derde beklaagde werd schuldig bevonden voor de feiten van mensenhandel ten aanzien van de twee slachtoffers maar werd vrijgesproken voor de feiten van aanwerving met het oog op en voor de exploitatie van de prostitutie. Ze werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf maanden en tot een geldboete van 8.000 euro.

Twee slachtoffers stelden zich burgerlijke partij en kregen een schadevergoeding van 2.500 euro.

2.2.2. | Latijns-Amerikaanse slachtoffers

Bij drie beslissingen ging het om slachtoffers uit Latijns-Amerika, onder wie transseksuele vrouwen. Een uitspraak werd gedaan in Charleroi, de twee andere in Brugge.

Uitbuiting van jonge Zuid-Amerikaanse vrouwen in privé-prostitutie

De **correctionele rechtbank van Charleroi** heeft een grote zaak behandeld rond de uitbuiting van de prostitutie van jonge Latijns-Amerikaanse vrouwen in de privé-prostitutie.

In dat dossier werden veertien beklaagden met verschillende nationaliteiten (Brazilianen, Belgen, Peruanen, Fransen en Marokkanen) vervolgd: de meesten van hen wegens uitbuiting van de prostitutie met verzwarende omstandigheden, mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en criminele organisatie. Sommige beklaagden werden ook vervolgd voor hotelkamerprostitutie en een van hen voor drugsbezit en -verkoop, twee beklaagden eveneens voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden. Twee beklaagden gaven verstek. Drie beklaagden verkeerden in staat van wettelijke herhaling.

Ze werden beschuldigd van uitbuiting van de prostitutie van jonge Latijns-Amerikaanse vrouwen in flats. Drie slachtoffers en Myria hadden zich burgerlijke partij gesteld.

Het dossier bestaat uit twee parallelle onderzoeken die werden samengevoegd, waarbij twee prostitutienetwerken zijn blootgelegd.

De eerste negen beklaagden waren betrokken bij het eerste netwerk, de andere vijf bij het tweede. Een beklaagde dook in de twee onderzoeken op, omdat hij flats verhuurde aan de beide netwerken.

In een **vonnis van 27 oktober 2021** veroordeelde de **correctionele rechtbank van Charleroi**[235] de beklaagden voor de meeste tenlasteleggingen. De bewijsvoering was gebaseerd op de bekentenissen van verschillende beklaagden, verklaringen van slachtoffers, telefoontaps, uitlezen van gsm's en laptops.

In het eerste prostitutienetwerk erkent de hoofdbeklaagde, een Braziliaanse vrouw, zo'n netwerk te hebben uitgebaat. Zij had het netwerk opgezet en geleid, de rol van de verschillende leden omschreven en instructies gegeven over de opvang van de prostituees bij hun aankomst op de luchthaven, over de spreiding van de prostituees op de prostitutielocaties en over het telefoonbeheer. Zij ontving de helft van de opbrengsten van de jonge vrouwen die voor haar werkten en bepaalde ook de arbeidsvoorwaarden (uren, tarieven en locaties).

De jonge vrouwen moesten tussen 9 uur 's morgens en middernacht, en in het weekend zelfs tot 2 of 3 uur 's nachts beschikbaar zijn voor klanten die opbelden. Hun bewegingsvrijheid was beperkt en ze stonden onder druk om constant beschikbaar te zijn.

Een tweede beklaagde, haar partner, hielp haar met het opstellen van de advertenties en de publicatie ervan op de website "*Quartier Rouge*", en ook met de aankoop van het voor de prostitutie benodigde materiaal. Hij zamelde voorts het geld in dat de prostitutie opleverde en regelde de huur van een flat.

Drie andere beklaagden fungeerden als telefonisten. Zij beantwoordden telefoontjes van klanten, maakten afspraken en stuurden hen door naar de prostitutielocaties, verwittigden de prostituees, controleerden de duur en de voorwaarden van de prestaties en brachten verslag uit bij de hoofdbeklaagde.

Twee andere beklaagden, van wie er een de zoon van de hoofdbeklaagde was, werkten als chauffeur. Zij pikten de prostituees op bij hun aankomst in België op de luchthavens van Charleroi of Brussel en brachten hen naar de prostitutielocaties of vervoerden hen van de ene prostitutielocatie naar de andere.

Een beklaagde was beroepsfotograaf en maakte op verzoek van de hoofdbeklaagde tegen betaling pikante foto's van prostituees voor de online advertenties.

Voor de meeste beklaagden hield de rechtbank eveneens rekening met de verzwarende omstandigheden van misbruik van hun kwetsbare situatie, dwang en bendevorming.

Wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, oordeelde het hof dat deze was bewezen omdat de uitbuiting van de prostitutie van de slachtoffers hen in staat stelde in België over bestaansmiddelen en huisvesting te beschikken. Deze uitbuiting heeft dus bijgedragen tot het verblijf van de slachtoffers op het Belgische grondgebied.

In het kader van het tweede netwerk buitte de hoofdbeklaagde in een gebouw dat haar eigendom was een prostitutienetwerk uit in verschillende appartementen, die zij aan een andere beklaagde verhuurde. Sommige meisjes werkten voor haar en stonden 50 procent van hun inkomsten aan haar af. Zij plaatste ook de advertenties online en fungeerde als telefoniste. Een andere beklaagde was haar partner en stond samen met haar in voor de uitbating van het prostitutienetwerk. Nog een ander trad op als bewaker van het gebouw. Hij bracht de klanten ook naar de kamers en inde het geld. Hij hield de prostituees in de gaten. Nog een ander fungeerde als chauffeur en ronselaar voor het netwerk. Een laatste beklaagde verhuurde zijn flats aan het netwerk.

Ook hier hield de rechtbank voor de meeste beklaagden rekening met verzwarende omstandigheden zoals misbruik van een kwetsbare situatie, dwang en bendevorming.

Wat de twee beklaagden die eveneens voor mensenhandel werden vervolgd betreft, oordeelde het hof dat die ook was aangetoond: deze beklaagden hadden de slachtoffers die voor hen werkten geronseld, hen ertoe aangezet naar België te reizen om in hun prostitutienetwerk te werken; hen naar hun plaats van prostitutie vervoerd, onderdak verschaft en gecontroleerd, dat alles met het oog op de uitbuiting van hun prostitutie.

De uitgesproken straffen varieerden van achttien maanden tot vier jaar gevangenisstraf en van 2.000 tot 14.000 euro boete, waarvan de meeste met uitstel.

De rechter sprak de verbeurdverklaring per equivalent uit van de geïnde huurgelden van de huurflats en de verbeurdverklaring van de bij de beklaagden in beslag genomen sommen.

Myria ontving 1 euro en de slachtoffers die zich burgerlijke partij hadden gesteld 2.500 euro *ex aequo et bono*.

235 Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. (beroep).

Prostitutie van trans vrouwen in Vlaanderen – uitbuiting door voormalig slachtoffer

Twee zaken werden in Brugge behandeld.

In de eerste zaak, die beoordeeld werd door de **correctionele rechtbank van Brugge** op **5 november 2021**[236], werden negen beklaagden vervolgd, waaronder ook een vennootschap, voor verschillende feiten zoals het houden van een huis van ontucht en prostitutie, pooierschap en kinderpornografie. Maar vier beklaagden, met de Belgische, Dominicaanse en Thaise nationaliteit, werden ook effectief vervolgd voor de feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden. De eerste beklaagde en de vijfde beklaagde waren echtgenoten. Ook de tweede beklaagde en de derde beklaagde waren partners.

Het dossier is begonnen met de vaststelling dat er op een seksdatingsite een verhoogd aanbod was van seksuele diensten geleverd door (vaak transseksuele) Latijns-Amerikaanse vrouwen in bepaalde regio's in West-Vlaanderen. Tegelijk werd er opvallend veel passage vastgesteld in bepaalde villa's. In juli 2018 werd er een eerste controle uitgevoerd, waarbij verschillende vrouwen zonder geldige verblijfsvergunning werden aangetroffen. Er volgden nog controles en huiszoekingen, verhoren van slachtoffers en beklaagden. Daaruit bleek dat de tweede beklaagde fungeerde als tussenschakel tussen de meisjes en de eerste beklaagde. Zij verhuurde de kamers, plaatste advertenties, inde de huurgelden en beantwoordde de telefoontjes van de klanten. De meisjes moesten dagelijks huur betalen voor de kamer; voor sommigen was dat 30 euro, voor anderen 80 euro per dag. Indien de tweede beklaagde de telefoon had opgenomen, moesten de meisjes een deel van hun inkomsten afstaan, tot wel 50 procent. Bij een bankonderzoek sprongen op de rekeningen van de eerste beklaagde aanzienlijke cashstortingen en andere transacties in het oog die vermoedelijke inkomsten uit de prostitutie inhielden.

Het onderzoek bestond onder meer uit verhoren van slachtoffers en beklaagden, telefonieonderzoek, tapmaatregelen, analyse van WhatsApp- en email-communicatie en een financieel onderzoek.

De eerste beklaagde, de hoofdbeklaagde, was tijdens de procedure overleden, waardoor de strafvordering ten aanzien van hem kwam te vervallen.

Zijn echtgenote, de vijfde beklaagde, werd vrijgesproken voor de feiten aangezien zij kon aantonen dat ze tijdens de incriminatieperiode in Thailand verbleef, ook al gebeurden de stortingen van de inkomsten uit de prostitutie en de huurgelden op haar rekening, waarvan de hoofdbeklaagde de volmacht had. Ze werd noch door de andere beklaagden noch door de slachtoffers aangewezen als dader.

De tweede beklaagde, die de Dominicaanse nationaliteit had, was in 2010 in België aangekomen waar zij zelf ook seksueel werd uitgebuit. Via Payoke had ze het slachtofferstatuut gekregen. Zij werd schuldig bevonden aan mensenhandel en andere tenlasteleggingen. De rechtbank oordeelde dat ook al moest zij de opbrengsten innen voor de hoofdbeklaagden en maakte zij dus zelf geen grote winsten, dat geen afbreuk deed aan de strafbaarheid. Zij handelde namelijk als mededader aan het realiseren van een abnormaal profijt voor de eerste beklaagde, ook als ze daar zelf een veeleer beperkt economisch voordeel door genoot. Bovendien bleek uit het bankonderzoek dat ze minstens gedurende een bepaalde periode zelf ook een grote stroom aan inkomsten door cashstortingen had.

De beklaagde had bovendien geen blanco strafblad, ze was voor gelijkaardige feiten van seksuele uitbuiting veroordeeld in 2020, die gepleegd werden na de feiten waarvan in dit vonnis sprake is. Ze werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden en tot een geldboete van 76.000 euro (250 euro maal 38 slachtoffers), gedeeltelijk met uitstel op drie jaar. Een bedrag van 3.500 euro werd verbeurdverklaard.

De derde beklaagde werd ook schuldig bevonden aan mensenhandel en verschillende andere tenlasteleggingen, maar slechts voor een deel van de incriminatieperiode. Het andere deel werd als niet bewezen geacht. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar, met een deel uitstel op vijf jaar en tot een geldboete van 304.000 euro (1.000 euro maal 38 slachtoffers), gedeeltelijk uitgesteld tot drie jaar.

Een bijzondere verbeurdverklaring werd uitgesproken over twee onroerende goederen en verschillende sommen geld.

Twee slachtoffers met de Colombiaanse nationaliteit hadden zich burgerlijke partij gesteld. Zij kregen een schadevergoeding van respectievelijk 1.500 euro en 3.000 euro moreel en materieel vermengd.

De tweede zaak werd door de **correctionele rechtbank van Brugge** op **13 juli 2021**[237] beoordeeld.

Het betreft een beklaagde met de Belgische nationaliteit die vervolgd werd voor mensenhandel maar ook voor andere tenlasteleggingen zoals de exploitatie van prostitutie, de verhuur van kamers met het oog op prostitutie en valsheid in geschrifte.

236 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 november 2021, k. B15 (beroep).
237 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. VK1 (definitief).

In maart 2020 had de politie vastgesteld dat er op een seksdatingsite geadverteerd werd over een bepaald adres in Brugge en er werd vermoed dat er op dat adres aan verdoken prostitutie werd gedaan. Bij nazicht bleek dat het pand gehuurd werd door de beklaagde, die al gekend was bij de politie voor exploitatie van ontucht doordat hij panden huurde die hij dan aan sekswerkers doorverhuurde.

Er gebeurden verschillende controles waarbij Latijns-Amerikaanse, vaak transseksuele, vrouwen, werden aangetroffen. Zij wilden niet in het slachtofferstatuut mensenhandel stappen. Hun gsm's werden uitgelezen. De informatie wees op mensenhandel en drugsfeiten. Een gerechtelijk onderzoek werd opgestart en een telefoontap werd gevorderd op de telefoon van de beklaagde. Er gebeurden meerdere huiszoekingen en een retro-telefonieonderzoek.

De rechtbank oordeelde dat de beklaagde zich overduidelijk schuldig maakte aan mensenhandel en exploitatie van ontucht. Het systeem van seksuele uitbuiting bestond erin woekerprijzen aan te rekenen voor de verhuur van kamers in de door de beklaagde gehuurde panden in verschillende steden in België, heel goed wetende dat zo de prostitutie van de huurders werd geëxploiteerd. Dat gebeurde aan voorwaarden die de dames zich moesten laten welgevallen omdat ze door hun kwetsbare (verblijfs)situatie gewoonweg geen andere keuze hadden en *de facto* geen kansen kregen op de reguliere arbeids- en verhuurmarkt.

De beklaagde had al een strafverleden en bevond zich in een staat van wettelijke herhaling. Hij werd veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van veertig maanden en tot een geldboete van 56.000 euro, deze laatste voor de helft met uitstel op drie jaar.

Een bedrag van 54.700 euro werd verbeurdverklaard.

2.2.3. | 'Loverboy'-techniek (waaronder toepassing van het niet-bestraffingsbeginsel)

Bij verschillende beslissingen ging het om slachtoffers die via de '*loverboy*'-techniek zijn geronseld en uitgebuit, onder wie minderjarige meisjes. Bij de Nederlandstalige dossiers waren de slachtoffers meestal Belgische minderjarige meisjes met een precaire gezinssituatie of die waren weggelopen uit een jeugdinstelling. Enkele grote Franstalige dossiers betroffen eveneens minderjarige, vaak Albanese, slachtoffers van de '*loverboy*'-techniek.

Bij een van de beslissingen werd een slachtoffer, dat ook als dader werd vervolgd, vrijgesproken op grond van het niet-bestraffingsbeginsel.

'Loverboy'-techniek bij Belgische minderjarigen en gedwongen misdrijf

De **correctionele rechtbank van Brugge**[238] sprak zich in een **vonnis van 22 september 2021** uit over een dossier rond een '*loverboy*'.

De beklaagde met de Belgische nationaliteit had meerdere slachtoffers gemaakt, allemaal meisjes met de Belgische nationaliteit, van wie er verschillende nog minderjarig waren. Verschillende slachtoffers en Payoke stelden zich burgerlijke partij.

De beklaagde werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en voor mensenhandel met als doel het doen plegen van misdrijven, met als verzwarende omstandigheid onder meer het feit dat sommige slachtoffers minderjarig waren. Daarnaast werd hij ook vervolgd voor het opwekken van ontucht en prostitutie bij minderjarigen ouder dan veertien jaar, exploitatie van ontucht en prostitutie van minderjarigen boven de leeftijd van zestien jaar en exploitatie van de prostitutie (van meerderjarigen), verkrachting met geweld van kinderen jonger dan veertien jaar, opzettelijke slagen en verhandelen van verdovende middelen, ook aan minderjarigen jonger dan zestien jaar.

Tijdens het onderzoek traden zestien personen naar voren als slachtoffers, maar mogelijk konden niet alle slachtoffers worden geïdentificeerd. Meerderen onder hen werden verhoord en gaven toe effectief slachtoffer te zijn.

De beklaagde viseerde systematisch heel jonge en bijzonder kwetsbare meisjes, vaak met een instellingsverleden of uit een problematische familiale context. Hij benaderde hen in het begin als hun vriendje en maakte hen aanvankelijk loze beloftes, die na een tijd omsloegen in bedreigingen en zelfs grof geweld om hen te dwingen zich te prostitueren. Dat gebeurde over een langere periode en bij sommige meisjes met een heel hoge frequentie en intensiteit. Het geld dat zij verdienden moesten ze aan hem afstaan. De beklaagde bekostigde daarmee zijn gokverslaving. Prijsafspraken met klanten varieerden tussen de 250 euro en 300 euro en liepen soms op tot 1.000 euro. Tijdens het onderzoek werd geschat dat hij er minstens tussen de 120.000 euro en de 670.000 euro aan had verdiend. Afspraken werden geregeld door de beklaagde via onlineadvertenties op verschillende platformen. Hij zette de meisjes vaak aan tot het gebruiken van drugs en verdovende middelen.

238 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B.17 (beroep).

De beklaagde ging ook actief online op zoek naar meisjes die voor hem wilden werken. Hij benaderde hen dan en vroeg of ze voor hem wilden werken. Sommige slachtoffers waren al vertrouwd met het prostitutiemilieu.

Sommige meisjes liet hij ook zogenaamde 'ripdeals' uitvoeren, waarbij zij een afspraak met een klant maakten en nog voor ze de seksuele handelingen stelden ervandoor gingen met het geld.

De beklaagde werd in zijn activiteiten bijgestaan door zijn broers en vrienden. Ook vanuit de gevangenis had hij nog contact met verschillende meisjes of werden de meisjes benaderd door zijn entourage.

Het onderzoek gebeurde aan de hand van verschillende verhoren van de slachtoffers, huiszoekingen bij de slachtoffers en de beklaagde, een uitgebreid telefonieonderzoek, observaties, forensische analyses van laptops, gsm en simkaarten, internetonderzoek, ANPR-captaties[239], bevraging van de seksdatingsite, …

De beklaagde werd onderzocht door een forensisch psychiater en die kon geen geestesstoornis vaststellen, maar wel een antisociale persoonlijkheidsontwikkeling. Een geneesheer-deskundige stelde verschillende letsels vast bij de slachtoffers.

De beklaagde had een bijzonder ongunstig strafblad met meerdere veroordelingen en bevond zich in staat van wettelijke herhaling. Ook in de gevangenis werd hij betrapt met verdovende middelen in zijn bezit en had hij een penitentiair ambtenaar aangevallen.

De rechtbank oordeelde dat op basis van de talrijke verklaringen van verschillende slachtoffers – die konden worden bevestigd door objectieve elementen uit het dossier – de feiten bewezen waren.

Hij werd uiteindelijk veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar effectief en tot een geldboete van 8.000 euro. Hij moest een schadevergoeding betalen aan de verschillende slachtoffers van respectievelijk 45.000 euro en 12.000 euro. Payoke kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro. Een groot bedrag werd verbeurdverklaard en toegekend aan de slachtoffers.

'Loverboy'-methode en niet-bestraffingsbeginsel

Het niet-bestraffingsbeginsel werd toegepast in een grote zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting die in Luik is behandeld.

In deze zaak werden acht beklaagden, van wie de meeste personen de Belgische nationaliteit hadden, vervolgd om op verschillende manieren betrokken te zijn geweest bij verschillende tenlasteleggingen zoals mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van meerdere Belgische vrouwen en tienermeisjes, onder wie minderjarigen; werving en uitbuiting van de prostitutie van volwassenen vrouwen en minderjarige meisjes, en bendevorming. Voor de tenlasteleggingen mensenhandel en werving en uitbuiting van de prostitutie hield de rechtbank ook rekening met verzwarende omstandigheden zoals de minderjarigheid van bepaalde slachtoffers, het misbruik van hun kwetsbare situatie; geweld, bedreigingen of dwang. Sommige beklaagden werden eveneens vervolgd voor feiten van willekeurige opsluiting, vrijwillige slagen en verwondingen, bedreiging met een aanslag op personen of vernieling van afsluitingen. Een van de beklaagden, versteklatend, werd in een samengevoegd dossier ook vervolgd voor poging tot werving van twee meisjes, van wie er een minderjarig was, met het oog op prostitutie.

Een van de beklaagden die werd vervolgd was een van de slachtoffers en had zich burgerlijke partij gesteld. Ook een ander – minderjarig – slachtoffer had zich via haar moeder burgerlijke partij gesteld, naast Myria.

Het dossier werd in oktober 2020 opgestart toen de moeder van een van de slachtoffers via Instagram verschillende berichten van haar ontving waarin ze meldde dat zij samen met andere jonge meisjes door verschillende mannen werd vastgehouden.

De politiemensen leidden daaruit af dat zij het slachtoffer was van een netwerk dat haar dwong om zich te prostitueren. Het meisje was bij haar moeder gedomicilieerd maar woonde daar niet in. Ze werd opgevolgd door de diensten van de jeugdhulp en jeugdbescherming. Een onderzoek werd verricht aan de hand van telefoontaps en analyse van advertenties op de website "*Quartier Rouge*"; observaties van de locatie waar de foto's voor de advertenties zijn genomen; verhoor van slachtoffers en beklaagden.

De jonge meisjes, die vaak in moeilijke gezinssituaties leefden, werden geronseld via de '*loverboy*'-methode en vervolgens op verschillende plaatsen geprostitueerd.

In een uitvoerige motivering heeft de **correctionele rechtbank van Luik** in een **vonnis van 15 december 2021**[240] rekening gehouden met de meeste tenlasteleggingen en verzwarende omstandigheden, behalve voor een mannelijke beklaagde, die van alle tenlasteleggingen werd vrijgesproken, en een vrouwelijke beklaagde, die tevens slachtoffer was.

239 *Automatic number plate recognition.*

240 Corr. Luik, afdeling Luik, 15 december 2021, 19e k. (definitief).

Wat de mensenhandel betreft, oordeelde de rechtbank dat de slachtoffers wel degelijk zijn ontvangen, ondergebracht, vervoerd en gecontroleerd met het oog op uitbuiting van de prostitutie. De overname of overdracht van de controle kwam tot stand doordat de hoofdbeklaagde deed alsof hij een liefdesband had met het slachtoffer (*'loverboy'*). Hij moedigde ook verschillende jonge meisjes die zich prostitueerden aan om deze activiteit voort te zetten. Hij was het ook die de advertenties plaatste en de klanten regelde. De jonge meisjes moesten de helft van hun verdiensten afstaan.

De andere beklaagden hadden uiteenlopende taken zoals controle en toezicht op de prostitutieactiviteiten, huur van de panden (waaronder Airbnb's) waar de prostitutieactiviteiten plaatsvonden, vervoer naar de klanten, werving via de applicatie Snapchat of plaatsen van advertenties op de website "*Quartier Rouge*".

De beklaagden hadden voortdurend en regelmatig contact met elkaar en er was een groot verloop van meisjes, die regelmatig naar andere locaties werden "overgeplaatst".

Een slachtoffer werd ook vervolgd als dader: zij erkende te hebben deelgenomen aan de uitbuiting van de prostitutie van verschillende jonge meisjes, met name door foto's te hebben genomen voor advertenties die op "*Quartier Rouge*" werden geplaatst of door in verschillende hotels in het Luikse hotelkamers te hebben geboekt.

Tijdens de zitting voerden zowel de vrouwelijke beklaagde als het Openbaar Ministerie een rechtvaardigingsgrond aan, die haar dwong de ten laste gelegde feiten te plegen. Het Openbaar Ministerie verzocht om toepassing van het niet-bestraffingsbeginsel bepaald door artikel 433*quinquies*, § 5 van het Strafwetboek.[241] Het gaat hier om een strafuitsluitende verschoningsgrond.

De rechtbank heeft dat beginsel toegepast op deze beklaagde: zij heeft nooit een klacht ingediend tegen de hoofdbeklaagde met wie ze verschillende maanden lang een liefdesrelatie had en die haar prostitutie had uitgebuit. Hij sloeg haar maar trad tegelijk ook op als haar beschermer. Ze moest haar verdiensten met hem delen. Nadat zij het met deze beklaagde had uitgemaakt, begon zij een relatie met een andere beklaagde en sleurde zo een van de andere slachtoffers de prostitutie in, waardoor zij de rol van *'lovergirl'* speelde.

De rechtbank was dan ook van oordeel dat zij in de eerste plaats een slachtoffer was, aangezien de beide beklaagden van haar kwetsbare positie misbruik hadden gemaakt. De rechtbank baseerde zich daarvoor op de bevindingen van de speurders dat zij zich net als de andere meisjes prostitueerde, op haar verhoor (vooral het non-verbale) tijdens de behandeling ter terechtzitting en haar bewaking door een van de beklaagden. Wat de dwang betreft, was de rechtbank van oordeel dat zij niet voldoende controle over de andere meisjes had om hen tot prostitutie aan te zetten. In een toestand van onderwerping en afhankelijkheid werd zij zelf door haar opeenvolgende partners "op de prostitutiemarkt" geplaatst.

De rechtbank sprak haar daarom vrij van de tenlasteleggingen mensenhandel. Op die manier herinnerde de rechtbank eraan dat de gedachte achter het begrip "niet-bestraffing", dat per geval moet worden beoordeeld, is dat het slachtoffer – ondanks het feit dat het strafbare feiten heeft gepleegd – niet echt autonoom heeft gehandeld, ofwel door de mate van controle die de dader uitoefende, ofwel door de door deze laatste gebruikte methoden.

Op grond van deze dwang sprak de rechtbank deze beklaagde ook vrij van de tenlastelegging werving met het oog op prostitutie.

Verscheidene beklaagden werden eveneens vrijgesproken van bepaalde tenlasteleggingen inzake uitbuiting van de prostitutie, onder wie de vrouwelijke beklaagde die ook slachtoffer was. De rechtbank sprak vonnissen uit van achttien maanden tot zes jaar gevangenisstraf en boetes van 8.000 euro (vermenigvuldigd met het aantal slachtoffers), waarvan sommige deels met uitstel. Er werden ook verbeurdverklaringen uitgesproken. De rechtbank veroordeelde de beklaagden tot betaling aan de moeder van een slachtoffer, die zich in eigen naam burgerlijke partij had gesteld, van 500 euro en 1.000 euro provisioneel voor haar dochter.

De beklaagde die zich burgerlijke partij had gesteld en werd vrijgesproken van de tenlastelegging mensenhandel kreeg een euro provisioneel en Myria kreeg een euro definitief.

In een ander dossier van de **correctionele rechtbank van Antwerpen** waarin een slachtoffer zowel burgerlijke partij was als beklaagde was er geen toepassing van het niet-bestraffingsbeginsel.

Het **vonnis van 29 juli 2021**[242] ging over een dossier van pooierschap met meerdere minderjarige meisjes. Vier beklaagden, met de Belgische, de Spaanse en de Nederlandse nationaliteit, werden vervolgd als dader of mededader van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden, onder meer dat de slachtoffers minderjarig waren.

---

241 Dat bepaalt dat "het slachtoffer van mensenhandel dat betrokken is bij misdrijven als rechtstreeks gevolg van zijn uitbuiting geen straf oploopt voor deze misdrijven".

242 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 29 juli 2021, k. ACV3 (definitief).

Drie minderjarige slachtoffers en de moeder van een van de slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld. Een van de beklaagden had zich eveneens burgerlijke partij gesteld als slachtoffer. Zij was in het verleden zelf slachtoffer geweest van de '*loverboy*'-techniek van een van de beklaagden.

De meeste meisjes waren minderjarig en verbleven in jeugdinstellingen.

Een deel van de tenlasteleggingen ging over de seksuele uitbuiting door de eerste beklaagde en de tweede beklaagde van de vierde beklaagde en een ander slachtoffer. In juni 2020 legde de vierde beklaagde klacht tegen hen neer bij de politie. Enkele maanden lang had zij zich moeten prostitueren in hotels en in een leegstaand huis. De beklaagden beheerden de onlineadvertenties en regelden de klanten. De inkomsten, of minstens een deel ervan, moest ze aan hen afgeven. Er waren meerdere tussenkomsten van de politie geweest op vraag van haar moeder. De beklaagden gaven de slachtoffers drugs zodat ze langer konden werken.

De rechtbank achtte de feiten bewezen. De gedetailleerde verklaringen van de vierde beklaagde konden worden ondersteund door verschillende objectieve elementen (telefonieonderzoek met zendmastbepaling, uitlezen van gsm-toestellen, vaststellingen door de politie, analyse van de profielen op het advertentieplatform). Het feit dat de slachtoffers akkoord waren om zich te prostitueren is niet relevant voor de beoordeling van de schuld van de beklaagden, oordeelde de rechtbank. Artikel 433*quinquies* § 1 Sw. bepaalt immers dat de toestemming van het slachtoffer met de uitbuiting van geen belang is.

De andere tenlasteleggingen hadden betrekking op de seksuele uitbuiting door de derde beklaagde en de vierde beklaagde van vier minderjarigen en een meerderjarig meisje. Op basis van een onderzoek van de profielen op een seksdatingsite en de meldingen bij Child Focus door een aantal bezorgde klanten werden enkele minderjarigen geïdentificeerd en verhoord.

De vierde beklaagde, die eerst zelf slachtoffer was geweest, liet zich door de derde beklaagde, met wie zij een relatie had aangeknoopt en met wie ze uiteindelijk ook een kind kreeg, overhalen om zelf mee jonge slachtoffers te ronselen en van hun opbrengsten te leven.

De twee beklaagden benaderden vooral meisjes die in jeugdinstellingen verbleven en hielpen hen ontsnappen. Ze lieten de meisjes bij hen inwonen, gingen samen veel uit en gebruikten daarbij drugs en alcohol. Uiteindelijk haalden ze de meisjes in ruil daarvoor over om zich te prostitueren. De beklaagden regelden de afspraken, boekten de hotels en inden de gelden. In sommige gevallen sloten zij de meisjes op in de hotelkamer. De derde beklaagde gebruikte ook vaak geweld en bedreigingen tegen de meisjes. Hij zou ook in het bezit geweest zijn van een alarmpistool. Verschillende klanten vonden de situaties verdacht en deden meldingen bij Child Focus of bij de politie.

De rechtbank achtte de andere feiten bewezen, behalve ten aanzien van een meisje, omwille van onduidelijkheid over haar identiteit.

De beklaagden hadden ondanks hun jeugdige leeftijd al verschillende strafrechtelijke veroordelingen op hun strafblad. Een beklaagde bevond zich in staat van wettelijke herhaling. De vierde beklaagde had een blanco strafblad. De rechtbank hield bij de straftoemeting rekening met haar precaire persoonlijke situatie en de geboorte van haar kindje in de gevangenis. De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk drie jaar, veertig maanden en vijf jaar en tot geldboetes van 16.000 euro en 24.000 euro. De vierde beklaagde werd veroordeeld tot drie jaar en tot een geldboete van 24.000 euro, gedeeltelijk met uitstel. Zaken en gelden werden verbeurdverklaard en gedeeltelijk toegewezen aan de slachtoffers.

De slachtoffers kregen schadevergoedingen van respectievelijk 5.000 euro provisioneel en een euro provisioneel. De moeder van een van de slachtoffers kreeg een schadevergoeding van 1.546,51 euro (materieel en moreel). En de vierde beklaagde, tevens burgerlijke partij, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro. Een van de slachtoffers had ook een contactverbod gevraagd maar dat werd afgewezen door de rechtbank.

Albanese 'loverboy'

In verschillende zaken ging het om jonge Albanese vrouwen die het slachtoffer waren van '*loverboys*'. Ze werden behandeld in Brussel en in Luik.

Zo heeft het **hof van beroep van Brussel** een zaak van mensenhandel met Albanese meisjes opnieuw behandeld, waarover de **correctionele rechtbank van Brussel** zich **op 28 juni 2019** in eerste aanleg had uitgesproken en die in een eerder verslag[243] aan bod is gekomen.

In deze zaak werden zeven Albanese beklaagden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden ten aanzien van zeven jonge Albanese vrouwen; voor vervalsing en gebruik van valse paspoorten en voor bendevorming. Een beklaagde gaf verstek. De eerste zes werden ook vervolgd voor werving en uitbuiting van de prostitutie van deze jonge vrouwen.

243 Corr. Brussel Franstalig, 28 juni 2019, 47e k. zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020: Achter gesloten deuren*, pp. 78 en www.myria.be (rechtspraak).

De jonge vrouwen, die als raamprostituees werkten, komen allemaal uit dezelfde Albanese stad of uit naburige dorpen. De hoofdbeklaagden behoren tot hetzelfde gezin en zijn afkomstig uit dezelfde stad, waar een wijk hun naam draagt en waar de familie veel invloed heeft. Het geld uit de prostitutie werd in contanten naar Albanië gebracht om geen sporen achter te laten van overschrijvingen via agentschappen of banken.

De rechtbank had de beklaagden voor alle tenlasteleggingen veroordeeld, omdat mensenhandel volgens de rechtbank was aangetoond: de beklaagden rekruteerden hun slachtoffers via de '*loverboy*'-techniek; ze waren betrokken bij hun vervoer van Albanië naar België, vingen ze bij hun aankomst op het grondgebied op en zorgden voor hun huisvesting. Slachtoffers werden voortdurend in de gaten gehouden en hun inkomsten dienden voor het levensonderhoud van de beklaagden en/of om hun (echte of vermeende) schulden af te lossen. Het onderzoek heeft de banden tussen de beklaagden blootgelegd, naast de organisatie die was opgezet om de slachtoffers te vervoeren en hun samenwerking bij het toezicht op en de huisvesting van de slachtoffers. Bovendien hadden de beklaagden samen met een gemeenschappelijke vervalser een netwerk opgezet voor het verkrijgen van valse documenten zodat de slachtoffers in België konden verblijven.

De zes hoofdbeklaagden werden veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf en tot een boete van 84.000 euro, de versteklatende beklaagde tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een boete van 42.000 euro.

Drie beklaagden gingen in beroep. Een van hen gaf verstek.

In een **arrest van 28 april 2022** wees het **hof van beroep van Brussel**[244] op de chronologie van de feiten en met name op het aanvankelijk proces-verbaal, waarin stond dat de versteklatende beklaagde in juni 2005 op de luchthaven van Zaventem was opgepakt in het bezit van valse documenten. Hij was er in het gezelschap van een jonge vrouw (een van de slachtoffers), in wiens paspoort een valse Schengeninreisstempel was aangebracht. De jonge vrouw verklaarde dat de beklaagde een vriend was en dat zij als raamprostituee in de Brusselse Aarschotstraat kwam werken, om haar gezin te onderhouden. Uit onderzoek van de speurders bleek dat tegen deze beklaagde al een dossier was geopend voor een ander slachtoffer.

Het onderzoek zou aan het licht brengen dat andere leden van deze familieclan actief waren in de uitbuiting van de prostitutie van verschillende jonge Albanese vrouwen.

Het onderzoek werd verricht via telefoontaps, observaties, inlichtingen die bij de Albanese autoriteiten werden ingewonnen, en huiszoekingen.

Tijdens hun verhoor verklaarden verschillende jonge vrouwen dat ze zichzelf niet als slachtoffers beschouwden, dat ze uit eigen beweging in de prostitutie waren gestapt en dat ze niet op de hoogte waren van de activiteiten van de clanleden, wat werd tegengesproken door de telefoontaps.

Het hof bevestigde de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen en straffen, met de verzwarende omstandigheden van misbruik van een kwetsbare situatie, bendevorming en gebruikelijke activiteit, en bevestigde ook de veroordeling van de beklaagden tot betaling van een schadevergoeding van 2.500 euro aan Myria.

Twee andere zaken werden in Luik berecht, allebei bij verstek.

In het eerste dossier werd een Albanese beklaagde vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen: mensensmokkel en mensenhandel, werving met het oog op prostitutie en uitbuiting van de prostitutie, oplichting en, in ondergeschikte orde, misbruik van vertrouwen.

Hij wordt ervan beschuldigd bijna vijftien jaar lang te hebben geprofiteerd van de prostitutie van zijn partner, door haar ervan te overtuigen dat ze samen een leven konden opbouwen en dat hij in Albanië in vastgoed wou investeren. Op die manier zou hij minstens 804.000 euro uit haar prostitutie hebben gepuurd.

Het slachtoffer en Myria hadden zich burgerlijke partij gesteld.

Het dossier werd in 2015 opgestart toen het slachtoffer een klacht had ingediend wegens uitbuiting van de prostitutie. Ze verklaarde de beklaagde in 1999 – zestien jaar eerder dus – te hebben ontmoet, door hem te zijn verleid en met hem een liefdesrelatie te zijn begonnen. Heel snel maakte hij haar duidelijk dat hij geen geld meer had en dat zij zich moest prostitueren. Om haar zover te krijgen, beloofde hij haar om alle opbrengsten in een gezamenlijk vastgoedproject in Albanië te investeren. Ze moest zich prostitueren op verschillende prostitutieplaatsen in België. In juni 2014 kwam ze erachter dat alle winsten die zij aan de beklaagde had afgestaan waren geïnvesteerd in vastgoed op zijn naam of op naam van zijn familieleden.

Tijdens haar uitbuiting werd ze herhaaldelijk door de politie opgepakt en het land uitgezet. Telkens kocht de beklaagde voor haar visa en bracht haar via Oostenrijk terug. Hij probeerde ook een schijnhuwelijk voor haar te regelen, dat

244 Brussel, 28 april 2022, 12e k.

door de gemeente werd geweigerd omdat zij bekend stond voor feiten van prostitutie. Ze moest dertien abortussen ondergaan.

Verschillende onderzoekstaken werden uitgevoerd, waaronder internationale rogatoire commissies naar Albanië, om haar verklaringen te checken.

In zijn **vonnis van 10 november 2021** veroordeelde de **correctionele rechtbank van Luik**[245] de versteklatende beklaagde voor de tenlasteleggingen. Volgens de rechtbank waren de verklaringen van het slachtoffer consistent en nauwkeurig, en werden ze gestaafd door de informatie die tijdens het onderzoek was verzameld. Wat de mensenhandel betreft, baseerde de rechtbank zich met name op getuigenverklaringen, waaruit bleek dat de beklaagde deed alsof hij een liefdesband had met het slachtoffer (*'loverboy'*-houding).

De beklaagde is bij verstek veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, tot een geldboete van 30.000 euro, en tot een verbeurdverklaring per equivalent van 804.000 euro, die aan de burgerlijke partij werd toegewezen.

Bij de tweede zaak ging het om een Italiaanse beklaagde die de prostitutie van een jonge Albanese vrouw had uitgebuit in Italië en vervolgens op verschillende plaatsen in België.

Bij een **verstekvonnis van 30 november 2021** heeft de **correctionele rechtbank van Luik**[246] hem veroordeeld voor mensenhandel met verschillende verzwarende omstandigheden en voor uitbuiting van de prostitutie.

De zaak begon met een klacht van het slachtoffer bij de federale gerechtelijke politie. Zij verklaarde dat ze als jonge studente in Albanië de beklaagde op vakantie in Italië had ontmoet en dat die haar had verleid. Ze besloot toen haar studies stop te zetten. De beklaagde nam vervolgens haar paspoort en identiteitskaart af en dwong haar tot prostitutie, omdat hij zogezegd geldproblemen had. Ze moest zich op straat prostitueren en kreeg klappen als ze weigerde. Zij kwam met valse documenten in België aan en moest een abortus ondergaan. Na haar abortus moest ze zich verplicht prostitueren in bars in Sint-Truiden en Seraing, waarbij zij minstens 500 euro per dag moest opbrengen.

Talrijke onderzoeksopdrachten bevestigden de verklaringen van het slachtoffer.

De beklaagde werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, tot een geldboete van 24.000 euro en tot betaling aan het slachtoffer van 307.200 euro schadevergoeding. Ze vroeg ook om haar het bedrag van 4.100 euro toe te wijzen, dat na de controle van het voertuig van de beklaagde in beslag was genomen, maar de rechtbank heeft dit geweigerd. Volgens de rechtbank was het immers niet aangetoond dat dit geldbedrag overeenkwam met een vermogensvoordeel dat is verkregen uit de twee in de dagvaarding genoemde inbreuken, aangezien de som geruime tijd na het einde van de inbreukperiode in beslag was genomen.

Schijnhuwelijk en verjaring in hoger beroep

Het **hof van beroep van Antwerpen**[247] boog zich in een **arrest van 4 november 2021** over een **vonnis** van de **correctionele rechtbank van Antwerpen** van **22 december 2020**[248]. In die zaak werd de *'loverboy'*-methode toegepast en was er een schijnhuwelijk afgesloten. Dat laatste kwam al aan bod in een vorig jaarverslag[249].

Twee beklaagden werden in eerste aanleg vervolgd voor mensenhandel en exploitatie van andermans ontucht of prostitutie van een slachtoffer, met verschillende verzwarende omstandigheden. De eerste beklaagde en de tweede beklaagde vormen samen een gezin met drie schoolgaande kinderen.

Het slachtoffer had zich burgerlijke partij gesteld.

Het slachtoffer moest zich in de periode van 2000 tot 2012 prostitueren en werd seksueel uitgebuit door haar ex-vriend, de eerste beklaagde. Zij had hem leren kennen in Albanië toen ze daar studeerde. Door middel van de *'loverboy'*-methode ontstond er een relatie. Zij kwam naar België om hier een gezin te stichten waarvoor de eerste beklaagde haar visum, een vlucht en vervolgens een schijnhuwelijk met een Belg regelde om een verblijfsvergunning te bekomen. Nadien dwong hij haar om zich te prostitueren teneinde de kosten terug te betalen. Het slachtoffer werkte dagelijks in de prostitutie in Antwerpen of Oostende en werd soms ondergebracht in Nederland. Zij verdiende veel geld dat ze moest afstaan aan de beklaagden die het investeerden in vastgoed in Albanië en in België.

De beklaagden hadden in eerste aanleg al ingeroepen dat de strafvordering was verjaard.

De rechtbank stelde dat de feiten niet verjaard waren en oordeelde dat de tenlasteleggingen bewezen waren. De

245 Corr. Luik, afdeling Luik, 10 november 2021, 19e k. (bij verstek).
246 Corr. Luik, afdeling Luik, 30 november 2021, 19e k. (bij verstek).
247 Hof van Beroep Antwerpen, 4 november 2021, k. C6.
248 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 22 december 2020, k. AC10.
249 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 65-66 en Correctionele rechtbank van Antwerpen, 22 december 2020 | Myria.

eerste beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en tot een geldboete van 6.000 euro. De vermogensvoordelen voor een bedrag van 37.570 euro werden verbeurdverklaard met een gedeeltelijke toewijzing aan de burgerlijke partij. De tweede beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar, waarvan een jaar met uitstel, en tot een geldboete van 6.000 euro. De beide beklaagden moesten een morele schadevergoeding van 7.500 euro betalen aan de burgerlijke partij.

In beroep meende het hof dat uit de stukken in het dossier kon worden afgeleid dat de relatie tussen de eerste beklaagde en het slachtoffer eindigde in juni 2011. Er zijn geen bewijzen van enige controle na deze datum. Het slachtoffer legde in augustus 2016 een klacht neer wegens feiten van gedwongen prostitutie tussen 2001 en 2012. Het hof meende dat de schuld aan de feiten niet bewezen was en de incriminatieperiode voor de tenlastelegging moest worden ingeperkt tot de periode van september 2005 tot juni 2011. Bijgevolg was de strafvordering al vervallen door verjaring.

2.2.4. | Seksuele uitbuiting van jonge Roemeense vrouwen

In Brussel is een dossier rond de uitbuiting van jonge Roemeense vrouwen behandeld.

In deze zaak werd een Roemeense beklaagde vervolgd voor mensenhandel en uitbuiting van de prostitutie, allebei met verzwarende omstandigheden, van verschillende jonge Roemeense vrouwen, van wie sommigen niet waren geïdentificeerd. Hij werd vervolgd voor feiten gepleegd in België, Duitsland en Nederland. Hij werd er ook van beschuldigd een slachtoffer te hebben verkracht.

Een van de slachtoffers, die onderdak vond in een opvangcentrum, heeft zich burgerlijke partij gesteld. Door haar werd de zaak opgestart, na een uitvoerige verklaring aan de politie over haar levensparcours en haar relatie met de beklaagde. Ze woonde in een weeshuis tot ze een koppel ontmoette dat haar meesleurde in het prostitutiemilieu in verschillende landen. De beklaagde had zij ontmoet toen ze in de luchthaven van Schiphol werkte. Hij verleidde haar, ze begonnen een liefdesrelatie en ze ging hem opzoeken in Duitsland, waar ze in een club werkte. Al haar opbrengsten moest ze aan de beklaagde afstaan. Daarna werkte ze in Nederland. Om het vol te houden en zoveel mogelijk klanten af te werken, nam zij veel cocaïne. Ze verdiende meer dan 1.000 euro per nacht, een bedrag dat zij volledig aan de beklaagde gaf. Daarna werd ze naar Brussel gebracht, waar ze als escort werkte. De beklaagde sloeg of wurgde haar, als ze zich tegen hem verzette. Tijdens de *lockdown* wou ze geen klanten meer ontvangen maar de beklaagde dwong haar daartoe. Een van haar toenmalige klanten gaf haar geld zodat ze zich niet langer zou prostitueren, maar dat gaf ze aan de beklaagde. Uiteindelijk vertelde zij hem haar verhaal en hij verwees haar door naar een vereniging.

Een van haar vroegere klanten, met wie ze een tijdje had samengewoond, verklaarde tijdens zijn verhoor op geen enkel moment te hebben vermoed dat ze onder controle van een pooier stond.

De beklaagde is in Roemenië bekend omdat hij daar is veroordeeld voor een diefstal waarbij het slachtoffer om het leven is gekomen.

Na de arrestatie van de beklaagde zou het slachtoffer nog door hem en zijn zus worden benaderd, met het verzoek haar klacht in te trekken.

In een **vonnis van 30 juni 2021** heeft de **correctionele rechtbank van Brussel**[250] de beklaagde voor de tenlasteleggingen veroordeeld op grond van de geloofwaardige verklaringen van het slachtoffer, die werden bevestigd door de verklaringen van de andere slachtoffers. Hij hield ook rekening met de verzwarende omstandigheid van het in gevaar brengen van het leven van het slachtoffer. Die had immers samen met de beklaagde grote hoeveelheden drugs gebruikt en haar gedwongen haar activiteiten tijdens de *lockdown* voort te zetten.

De rechtbank veroordeelde hem voor dezelfde tenlasteleggingen tegenover andere slachtoffers, die werden vastgehouden en tot prostitutie gedwongen. Een van de slachtoffers had de beklaagde via Facebook leren kennen en werkte toen als prostituee in Italië. Zodra zij in Brussel was, moest ze al haar verdiensten aan de beklaagde afstaan, die agressief was. Er werd ook rekening gehouden met de tenlastelegging verkrachting.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes jaar, tot een geldboete van 24.000 euro en tot betaling aan de burgerlijke partij van een schadevergoeding van 307.200 euro.

2.2.5. | Uitbuiting van minderjarige meisjes door een stadsbende

Een groot dossier van mensenhandel met minderjarige meisjes werd behandeld in Brussel.

In deze zaak werden twaalf beklaagden vervolgd om op verschillende manieren betrokken te zijn geweest bij een

250 Corr. Brussel Franstalig, 30 juni 2021, 47e k. (definitief).

reeks strafbare feiten, waaronder mensenhandel met verzwarende omstandigheden, met name van minderjarigen; de werving en uitbuiting van de prostitutie van minderjarigen en meerderjarigen, met verzwarende omstandigheden, en de verkoop van verdovende middelen (cannabis) aan minderjarigen. Meerdere beklaagden verkeerden in staat van wettelijke herhaling. Child Focus, Myria en de ouders van een van de uitgebuite minderjarigen hadden zich burgerlijke partij gesteld. Twee beklaagden verschenen niet en werden bij verstek veroordeeld.

In 2019 vernamen speurders van een Brusselse politiezone van een politiebron dat de hoofdbeklaagde de prostitutie van minderjarige meisjes zou hebben uitgebuit op de benedenverdieping en in de kelder van een gebouw, alsook in een flat. De advertenties zouden op de website "*Quartier Rouge*" zijn geplaatst. Ze namen contact op via het telefoonnummer dat in de advertentie vermeld was om een afspraak te maken. Een jong minderjarig meisje, dat bijna een jaar eerder van thuis was weggelopen, opende de deur. Tijdens het verhoor zei het meisje dat ze zich vrijwillig prostitueerde. Zij zou de hoofdbeklaagde vijf maanden daarvoor op feestjes hebben ontmoet. Ze verklaarde ook andere minderjarige meisjes te kennen die zich samen met haar prostitueerden. Een van hen was volgens haar naar Frankrijk teruggekeerd, een ander naar haar ouders.

In december 2019 werd een onderzoek ingesteld naar een ander jong meisje, toen speurders van een andere Brusselse politiezone eveneens van politiebronnen vernamen dat een andere beklaagde de prostitutie van twee meisjes tussen zeventien en achttien jaar zou uitbuiten. Hij huurde telkens twee hotelkamers voor twee of drie dagen en veranderde dan van hotel. Hij zou met een medeplichtige een van de kamers betrekken, de andere kamer werd gebruikt door de meisjes die zich voor zijn rekening en onder zijn controle zouden prostitueren. Advertenties werden op de website "*Quartier Rouge*" geplaatst. Kort daarna nam de Franse gendarmerie contact op met de Belgische politie om melding te maken van de zorgwekkende verdwijning van een jong minderjarig meisje. Haar vader zou via een vriendin van zijn dochter hebben vernomen dat ze werd vastgehouden in een flat en dat ze op de prostitutiesite "*Quartier Rouge*" was ingeschreven. Hij zou zijn dochter op deze site hebben herkend.

Er werden telefoontaps, observaties en ook een huiszoeking in een gebouw uitgevoerd, waar het Franse minderjarige meisje werd aangetroffen. Tijdens haar verhoor verklaarde zij dat ze vrijwillig een Franse vriend en drie Belgen vanuit Parijs naar België had vergezeld, om er zich te prostitueren. Bij haar aankomst belandde ze meteen in de flat van de hoofdbeklaagde. Toen besefte ze dat haar vriend haar had "verkocht aan de Belgen". Zij verklaarde dat de vriendin van de hoofdbeklaagde de foto's nam en de afspraken met de klanten regelde. Anderen moesten haar tijdens haar verplaatsingen begeleiden of stonden in voor haar veiligheid.

De tarieven varieerden van 80 euro tot 250 euro, afhankelijk van het tijdstip van de "beurt" en de locatie (thuis of op verplaatsing). Ze werkte gemiddeld van 17 uur tot 6 uur. Het geld dat zij verdiende gaf ze onmiddellijk aan de persoon die haar "bewaakte". Aan het einde van haar werkdag gaf haar bewaker haar meestal een joint, zodat ze sneller in slaap zou vallen.

Via telefoontaps en telefonieonderzoeken konden sommige beklaagden worden gelokaliseerd. Ook werden advertenties op de website "*Quartier Rouge*" geanalyseerd en gsm's uitgelezen.

Van sommige slachtoffers van het netwerk zou de identiteit evenwel nooit worden achterhaald.

In een **vonnis van 30 juni 2021** hield de **correctionele rechtbank van Brussel**[251] rekening met de meeste tenlasteleggingen. Wat de mensenhandel betreft, baseerde de rechtbank zich onder meer op de door de speurders verrichte controles op de website "*Quartier Rouge*". Die kwamen er bovenop de door de politie verzamelde informatie, telefoontaps, het verhoor van twee slachtoffers en het uitlezen van hun gsm's, telefonieonderzoeken en observaties.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijftig maanden tot acht jaar (voor de hoofdbeklaagde) en tot boetes van 8.000 tot 40.000 euro. Sommige straffen waren met uitstel.

De rechtbank kende 2.000 euro toe aan Child Focus, 5.250 euro aan de ouders van het jonge slachtoffer en 15.000 euro aan de ouders als wettelijke vertegenwoordigers van hun minderjarige dochter, en ook een euro aan Myria.

Vier beklaagden gingen in beroep. In een uitvoerige motivering bevestigde het **hof van beroep van Brussel** in een **arrest van 27 januari 2022** de in eerste aanleg uitgesproken straffen voor de beklaagden in hoger beroep, maar het verminderde bepaalde straffen.[252] Een beklaagde verscheen niet en werd bij verstek veroordeeld.

Het hof benadrukte dat de operationele rol die een van de beklaagden in hoger beroep – de vriendin van de hoofdbeklaagde (niet in hoger beroep) – bij de uitbuiting van de prostitutie had gespeeld centraal stond, aangezien

251 Corr. Brussel Franstalig, 30 juni 2021, 47e k. (beroep).
252 Brussel, 27 januari 2022, 16e k.

zij de telefoontjes van klanten kreeg, tarieven voorstelde en de prestaties beschreef. Zij speelde deze oproepen dan door naar de mannen die de meisjes die zich prostitueerden in het oog hielden en verwees de klanten door naar de meisjes. Ze nam ook actief deel aan het onderbrengen van de meisjes en maakte misbruik van hun kwetsbare situatie.

Een andere vrouwelijke beklaagde behandelde de telefoontjes van het Franse meisje en "bereidde" haar op de prostitutie voor. De rechtbank wees er in dit verband op dat de verzwarende omstandigheid van minderjarigheid voor mensenhandel is vastgesteld wanneer er wordt aangetoond dat het slachtoffer ten tijde van de feiten jonger was dan achttien jaar, ongeacht of de dader wist of had moeten weten dat het slachtoffer minderjarig was.

Een derde beklaagde boekte de hotelkamers waar de meisjes zich prostitueerden, zocht voor hen een onderkomen en buitte hun prostitutie uit. Hij gaf het Franse meisje ook drugs. De laatste beklaagde deed dienst als "bewaker" en leverde ook de drugs.

Het hof kende de per equivalent in beslag genomen sommen toe aan het jonge, intussen meerderjarige meisje dat zich burgerlijke partij had gesteld, en aan haar ouders, ten belope van de hun toekomende bedragen.

2.3. | Economische uitbuiting

2.3.1. | Bouw

Valse detacheringen uit Spanje

In een **vonnis van 11 februari 2022**[253] sprak de **correctionele rechtbank van Brugge** zich uit over een dossier van economische uitbuiting in de bouw met verschillende slachtoffers.

Er werden zeven beklaagden met de Bulgaarse, de Chileense en de Marokkaanse nationaliteit vervolgd voor onder meer mensenhandel met verzwarende omstandigheden ten aanzien van veertien slachtoffers, sociaalrechtelijke inbreuken en het lidmaatschap van of het feit een leidend persoon te zijn van een criminele organisatie. Vijf slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.

Bij een controle op een werf in West-Vlaanderen werden vier slachtoffers aangetroffen en verhoord, waarbij er vermoedens waren van mensenhandel. Nadien werden er nog andere slachtoffers aangetroffen.

In januari 2017 werd er een gerechtelijk onderzoek opgestart en volgden er een telefonieonderzoek, afluistermaatregelen en huiszoekingen.

De slachtoffers werden gerekruteerd in Spanje, meestal via advertenties op een website. Indien de slachtoffers reageerden, kwamen zij in contact met de Spaanse firma's van de eerste, de tweede of de derde beklaagde. De Spaanse firma's deden dan een beroep op een Belgische firma die de onderaannemer was van de uiteindelijke hoofdaannemer. De Belgische firma werd geleid door de vijfde beklaagde en de zesde beklaagde. De zevende beklaagde stond in voor de logistieke operaties.

De werknemers werden rechtstreeks naar België gestuurd en niemand van hen had ooit in Spanje gewerkt. Ze maakten gebruik van valse detacheringen met vervalste A1-documenten. Er was sprake van een frauduleuze carrousel waarbij Dimona-aangiftes en bijdrageverplichtingen werden ontdoken.

De rechtbank oordeelde dat de Belgische rechter bevoegd was om zich uit te spreken en dat het Belgische arbeidsrecht wel degelijk van toepassing was op de situatie. Er was namelijk geen rechtsgeldige detachering van werknemers gebeurd.

De werknemers werd beloofd dat zij rond de 1.800 euro per maand zouden verdienen. In werkelijkheid kregen ze kleine voorschotten en werden zij voor het overige niet uitbetaald. Ze werden gehuisvest in erbarmelijke omstandigheden, eerst in appartementen in de buurt van de werven waar ze op matrassen op de grond moesten slapen, nadien op een camping.

De rechtbank oordeelde dat er sprake was van mensenhandel. De werknemers bevonden zich in een kwetsbare positie en hadden gezien hun precaire sociale en verblijfsrechtelijke situatie *de facto* geen andere keuze dan zich deze woon- en arbeidsomstandigheden te laten welgevallen. Ze werkten zes dagen op zeven, hadden geen betaald verlof, kregen zo goed als geen loon en genoten geen sociale bescherming.

De rechtbank oordeelde daarnaast dat er sprake was van een criminele organisatie. Uit de hoeveelheid van feiten en de lange periode waarbinnen de groep actief was kon er worden afgeleid dat de organisatie een voortdurend karakter had. De eerste beklaagde tot en met de vierde beklaagde ronselden de arbeidskrachten en de vijfde beklaagde tot en met de zevende beklaagde regelden de werken in België. De tweede beklaagde en de vijfde beklaagde waren duidelijk de leiders van de organisatie.

253 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 11 februari 2022, k. B.17 (definitief).

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen zes maanden en twee jaar met uitstel, en tot geldboetes van 6.000 euro, gedeeltelijk met uitstel. Een beklaagde kreeg een werkstraf van 120 uur. De burgerlijke partijen kregen schadevergoedingen tussen een euro provisioneel en 9.025,43 euro.

Renovatie van een privéwoning

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 7 oktober 2021**[254] over een **vonnis van 18 september 2020**[255] van de **correctionele rechtbank van Dendermonde**.

In eerste aanleg werden drie beklaagden vervolgd onder meer wegens mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid in de bouw van twee Marokkaanse broers.

De zaak werd opgestart toen de politie werd opgeroepen voor een burgerlijk geschil. Voor het huis trof ze twee werknemers aan. Zij hadden er verbleven tot ze ontdekten dat de sloten waren veranderd en hun spullen voor de deur waren gezet.

Een van de slachtoffers was in Spanje actief geweest binnen de bouwsector en had zijn eigen bedrijf. Een van de beklaagden had zijn bedrijf online gevonden en had hem ingeschakeld om renovatiewerkzaamheden te verrichten in een huis in België. Er was overeengekomen dat hij 25 euro per uur zou verdienen, zijn broer 15 euro per uur. Hij werkte tien uur per dag, ook in het weekend. Hij kreeg 500 euro. Voor drie maanden moesten ze 1.500 euro huur betalen, die van hun loon werd afgetrokken. De woning was vuil en er was alleen een kleine boiler. Er was geen plaats om te douchen of te koken. De zaken begonnen uit de hand te lopen toen zij een van de beklaagden om een kopie van het contract en hun geld vroegen. Daarop werden ze bedreigd.

De werknemers werden opgevangen door een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel.

De rechtbank veroordeelde de twee beklaagden voor de tenlastelegging mensenhandel. De derde beklaagde werd vrijgesproken omwille van twijfel. Ze werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar (met uitstel voor een van hen) en tot een boete van 8.000 euro (deels met uitstel voor een van hen). De slachtoffers die zich burgerlijke partij hadden gesteld kregen een schadevergoeding van respectievelijk 7.120 euro en 8.852 euro als materiële en morele schadevergoeding.

Tegen deze beslissing werd beroep aangetekend door de beklaagden en het Openbaar Ministerie. Het hof oordeelde ten aanzien van de eerste beklaagde dat ook hij minstens op grond van twijfel moest worden vrijgesproken. Hij fungeerde als tussenpersoon en tolk tussen de tweede beklaagde en de slachtoffers. In deze feitelijke rol konden de constitutieve bestanddelen van mensenhandel niet worden verenigd: het is niet zeker dat hij de hoedanigheid van werkgever heeft willen bekleden. Daarnaast kan er niet worden geconcludeerd dat hij zich moedwillig schuldig heeft gemaakt aan mensenhandel. Op basis van de gegevens in het dossier was het pas in een eindfase voor de beklaagde duidelijk dat de slachtoffers niet vergoed en botweg gedumpt zouden worden. Uit de gegevens in het dossier blijkt dat hij zich daardoor van de andere beklaagde had gedistantieerd.

Ten aanzien van de tweede beklaagde oordeelde het hof alleen over de strafmaat omwille van de beperkte saisine in hoger beroep. Alleen de boetevervangende gevangenisstraf werd daar herleid van 150 dagen naar drie maanden.

De vrijspraak van de derde beklaagde werd bevestigd door het hof.

De vordering van de burgerlijke partijen ten aanzien van de eerste beklaagde werd ongegrond verklaard omwille van de vrijspraak.

De tweede beklaagde diende een cassatieberoep in, omdat het hof van beroep verkeerdelijk alleen over de strafmaat geoordeeld had en niet over alle andere beschikkingen van het eerste vonnis waartegen hij beroep had ingediend. Het **Hof van Cassatie** oordeelde in zijn van **arrest van 1 februari 2022**[256] inderdaad dat het hof van beroep zich ook had moeten uitspreken over alle andere grieven van de eerste beklaagde en vernietigde het arrest op dat vlak. Het verwees de zaak naar het hof van beroep van Antwerpen.

2.3.2. | Transport

Carrousel van frauduleuze detachering en onopzettelijke doodslag

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 20 januari 2022**[257] over een zaak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting binnen de transportsector. De **correctionele rechtbank van Brugge** had zich in een

254 Gent, 7 oktober 2021, 3e k.

255 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 18 september 2020, k. 13D. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 68-69 en zie de website Myria.

256 Cass. 1 februari 2022.

257 Gent, 20 januari 2022, 3e k. (Cassatie 03/01/2023).

vonnis van 27 november 2020, dat in het vorige jaarverslag aan bod is gekomen[258], al over de zaak uitgesproken.

Bij deze zaak ging het om een carrousel van frauduleuze detacheringen en onopzettelijke doodslag waarbij zes beklaagden werden vervolgd. De tweede beklaagde en de derde beklaagde waren transportbedrijven. De eerste beklaagde (een natuurlijke persoon) stond in voor de dagelijkse leiding. De vierde beklaagde (vennootschap) trad op als afgevaardigd bestuurster voor de tweede, de derde beklaagde en de vijfde beklaagde (ook vennootschappen). De vijfde beklaagde was gespecialiseerd in de verkoop van nieuwe en gebruikte paletten. De zesde beklaagde was de werkgever van de palletherstellers.

De zes beklaagden werden vervolgd wegens mensenhandel van vijf Poolse werknemers, van wie er twee overleden zijn door een brand in een loods die dienstdeed als slaapruimte voor de arbeiders. De hoofdbeklaagde en twee bedrijven werden eveneens vervolgd voor onopzettelijke doodslag jegens de twee overleden Poolse mecaniciens. Bij de andere tenlasteleggingen ging het om onvrijwillige slagen en verwondingen, niet-naleving van het sociaal strafrecht en huisjesmelkerij.

Uit het dossier bleek dat verschillende ondernemingen waren opgezet in een carrousel van detacheringen om frauduleus aan de toepassing van de Belgische wetgeving te ontkomen. Het personeel werd frauduleus gelijktijdig in Polen en in België tewerkgesteld waarbij de in België actieve Poolse werknemers zelfs niet wisten voor welke Poolse firma zij werkzaam waren. De beweerde Poolse onderaannemer fungeerde in werkelijkheid louter als een doorgeefluik van goedkoop personeel dat enkel en alleen in België tewerkgesteld werd en derhalve onder het gezag stond van de Belgische klant.

De rechtbank achtte de feiten bewezen, waaronder de feiten van mensenhandel.

De eerste beklaagde werd schuldig bevonden aan onopzettelijke doding, onopzettelijke slagen en verwondingen en mensenhandel van verschillende werknemers, en huisjesmelkerij. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar met gedeeltelijk uitstel en tot een geldboete van 60.000 euro waarvan de helft met uitstel voor drie jaar. De zesde beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden met gedeeltelijk uitstel en tot een geldboete van 15.000 euro waarvan 3.000 euro met uitstel voor een periode van drie jaar. De andere beklaagden werden veroordeeld tot geldboetes van 18.000 euro of 45.000 euro met gedeeltelijk uitstel. Een bedrag van 1.475.408,03 euro werd verbeurdverklaard.

De moeder van een van de overleden Poolse mecaniciens die zich burgerlijke partij had gesteld kreeg een schadevergoeding van 15.000 euro voor vermengde morele en materiële schade. Myria kreeg een schadevergoeding van 5.000 euro voor vermengde morele en materiële schade.

In beroep hadden de beklaagden de schending van de rechten van verdediging en de verjaring ingeroepen maar het hof ging niet mee in hun redenering. Het hof oordeelde dat de vijf Poolse arbeiders die overleden waren of gewond raakten in de brand in de loods ontegensprekelijk gekwalificeerd moesten worden als slachtoffers van mensenhandel. De vijf slachtoffers werden allemaal geworven en gehuisvest door de eerste beklaagde en de firma's die rond zijn persoon waren opgebouwd. Het hof oordeelde dat zij zich in een situatie bevonden die in strijd was met de menselijke waardigheid. Volgens het hof waren de feiten bewezen.

Het hof oordeelde dat het duidelijk was dat de slaapplaats een loods betrof, die geenszins kon doorgaan voor een volwaardige gezinswoning om zestien personen in menswaardige omstandigheden te huisvesten, met maar één toilet, lavabo en douche. De elektriciteit was bovendien gebrekkig en rudimentair, de loods werd heringericht met brandbaar isolatiemateriaal, …

Daarnaast vormden ook de werkomstandigheden en de verloning een schending van de menselijke waardigheid. Daarbij moet er vooral worden bekeken wat *de facto* werd betaald voor het aantal te presteren uren. De Belgische lonen moesten daarbij in acht worden genomen om na te gaan of een loon al dan niet aanvaardbaar is. Uit het strafdossier blijkt voldoende dat de slachtoffers werden ingeschakeld in ruil voor een verloning die de grens van de menselijke waardigheid niet bereikte. Bij wijze van voorbeeld verwijst het hof naar verklaringen van een slachtoffer dat 6 euro per uur verdiende en 1.500 euro per maand (wat neerkomt op 250 werkuren en 25 werkdagen van 10 uren). Anderen hadden verklaard dat zij 800 euro per maand verdienden, wat neerkwam op 5 euro per uur met daarbovenop 'gratis' 'huisvesting'. Gelet op deze vaststellingen stond het voor het hof vast dat de verdiensten in strijd waren met de menselijke waardigheid, mede gelet op de arbeidsduur.

Volgens het hof was het duidelijk dat alle beklaagden noodzakelijke medehulp geleverd hadden, en dat door mee te werken aan de werving, de overbrenging en de huisvesting van de Poolse arbeiders.

Wat de vijfde beklaagde en de zesde beklaagde betreft, waaronder een vennootschap, hervormde het hof het vonnis en sprak het de beklaagden vrij voor de

258 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 27 november 2020, k. B17. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 69-70 en Correctionele rechtbank van Brugge, 27 november 2020 | Myria.

mensenhandel ten aanzien van de drie slachtoffers die waren tewerkgesteld als mecanicien. Zij hadden namelijk alleen een verantwoordelijkheid gehad ten aanzien van de palletherstellers en niet ten aanzien van de mecaniciens en de chauffeurs.

De eerste beklaagde werd opnieuw schuldig bevonden aan onopzettelijke doding, onopzettelijke slagen en verwondingen en mensenhandel van verschillende werknemers, en huisjesmelkerij. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar met uitstel op vijf jaar en tot een geldboete van 25.000 euro. Hij werd voor tien jaar ontzet uit zijn rechten en een bedrag van 924.000 euro werd verbeurdverklaard. De zesde beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden met volledig uitstel op vijf jaar en tot een geldboete van 18.000 euro.

De andere beklaagden werden veroordeeld tot geldboetes tussen de 30.000 euro en de 60.000 euro zonder uitstel. Grote bedragen werden verbeurdverklaard maar de bedragen werden door het hof aangepast.

De schadevergoedingen voor de burgerlijke partijen werden bevestigd, behalve voor wat de gedeeltelijke vrijspraken betreft voor de vijfde beklaagde en de zesde beklaagde.

2.3.3. | Horeca

In Marche is een dossier inzake mensenhandel binnen een pizzeria behandeld.

In dit dossier werden twee Tunesische onderdanen (een koppel) en hun vennootschap als burgerlijk aansprakelijke vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen: mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid van een Tunesische werknemer, met verzwarende omstandigheden, en meerdere tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht (waaronder het niet betalen van loon).

De werknemer stelde zich burgerlijke partij.

Het dossier werd opgestart toen politieagenten in het kader van een ander dossier rond mensenhandel een buurtonderzoek in Vielsalm verrichtten. Ze stapten een pizzeria binnen, waar ze werden begroet door een persoon, de werknemer die zich burgerlijke partij zou stellen, die gekleed was als een *pizzaiolo* en bezig was pizzadeeg te maken. Hij leek nogal gespannen en vertelde hun in gebroken Frans dat het zijn eerste werkdag was. De vrouwelijke beklaagde legde de politieagenten toen een door Italië voor deze werknemer afgegeven identiteitskaart voor. Daarop werd een proces-verbaal wegens onwettig verblijf opgesteld.

De werknemer zou een paar maanden later door de politie worden verhoord. Hij had er zich op eigen initiatief aangeboden, nadat een andere dienst hem naar hen had doorverwezen. Hij wilde zijn situatie aanklagen. Hij gaf uitleg over de manier waarop hij in België was aangekomen, via Italië, over de arbeidsvoorwaarden in de pizzeria en over zijn verblijfsomstandigheden. Een paar dagen later werd hij ondervraagd door sociaal inspecteurs, die indicaties van mensenhandel vonden.

Aansluitend vonden meerdere controles en onderzoekstaken plaats (verhoor, buurtonderzoek, …).

In een **vonnis van 19 november 2021** hield de **correctionele rechtbank van Marche**[259] rekening met de tenlasteleggingen, waarbij er wel enkele werden beperkt. Volgens de rechtbank was er sprake van mensenhandel: de beklaagden hadden de werknemer gerekruteerd, om zijn arbeidskracht ter beschikking te stellen. In dit verband deed het feit dat de werknemer zelf contact met de beklaagden had opgenomen omdat hij op zoek was naar werk niet ter zake. De beklaagden gaven hem ook onderdak. De tewerkstelling vond plaats onder omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid en dat gedurende meer dan twee jaar (loon van 150 à 200 euro per week; 6 dagen/7, tussen 9 en 11 uur werk per dag; zwartwerk, met beloften rond regularisatie die niet werden nagekomen).

De rechtbank veroordeelde de beklaagden tot respectievelijk twaalf en tien maanden gevangenisstraf met uitstel en tot een geldboete van 8.000 euro deels met uitstel, en tot betaling aan de burgerlijke partij, samen met de burgerlijk aansprakelijke vennootschap, van 1.500 euro voor de morele schade en 1 euro provisioneel voor de materiële schade.

2.3.4. | Bakkerij

Bij verschillende beslissingen gaat het om feiten van mensenhandel in bakkerijen. Ze werden behandeld in Brussel, Mechelen en Marche.

In een **vonnis van 16 februari 2022** sprak de **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**[260] zich uit over een zaak van mensenhandel in een Marokkaanse koekjesbakkerij.

Twee beklaagden met de Nederlandse nationaliteit werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische

259 Corr. Luxemburg, afdeling Marche-en-Famenne, 19 november 2021, 14e k., nr. 2021/277 (definitief).
260 Corr. Brussel, Nederlandstalig, 16 februari 2022, k. 25N (beroep).

uitbuiting, de tewerkstelling van werknemers in onwettig verblijf en andere sociaalrechtelijke inbreuken. Er waren meerdere slachtoffers, afkomstig uit Marokko, maar slechts een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

In oktober 2019 werd een controle uitgevoerd door de sociale inspectie en de politiediensten in de Marokkaanse koekjesbakkerij. Er werden tien personen aan het werk aangetroffen en verhoord.

De rechtbank oordeelde dat het op basis van alle elementen uit het strafdossier vaststond dat er sprake was van werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. De ruimtes waar de mensen werkten waren niet geschikt voor de activiteiten die ze deden, de werkomstandigheden waren lamentabel en de gevaren en veiligheidsrisico's waren heel groot (brand, giftige dampen, …). De werknemers klopten lange uren, sliepen samen in een appartement of op een matras in een aanpalende ruimte van de bakkerij. Hun verloning lag ver onder het minimum. Ze waren tewerkgesteld zonder sociale bescherming of verzekering. Ze bevonden zich allemaal in een precaire toestand en dus was het eenvoudig om controle over deze personen uit te oefenen.

De bakkerij werd in 2021 failliet verklaard.

De beklaagden werden schuldig bevonden, ook voor mensenhandel. Ze werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden, gedeeltelijk met uitstel en tot een geldboete van 38.400 euro. Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 10.727,46 euro en een morele schadevergoeding van 500 euro.

In het dossier dat de **correctionele rechtbank van Mechelen** op **21 januari 2022**[261] heeft behandeld gaat het om tussen 2011 en 2020 gepleegde feiten in een Marokkaanse bakkerij.

De twee beklaagden waren respectievelijk de zaakvoerder van de bakkerij met meerdere filialen en de curator voor de failliet gegane vennootschap. De vennootschap is een opvolger van een vennootschap die eerder failliet was verklaard. Los van de mensenhandel, werden zij ook vervolgd voor andere sociaalrechtelijke inbreuken.

Bij meerdere controles werden er door de inspectiediensten personen in onwettig verblijf aangetroffen in de bakkerij, onder wie ook de burgerlijke partij.

In een vonnis van 19 maart 2021 van de correctionele rechtbank van Mechelen was de beklaagde voor vergelijkbare feiten maar voor een kortere periode veroordeeld en hij beriep zich bijgevolg op het '*non bis in idem*'-beginsel. De rechtbank oordeelde dat het inderdaad ging om vergelijkbare feiten maar dat de veroordeling betrekking had op andere feiten, andere personen en een andere periode.

De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel bewezen. Het slachtoffer, de burgerlijke partij, moest jarenlang – minstens sinds 2012 – 's nachts werken, zonder pauzes en voor een bijzonder laag loon. Hij genoot geen sociale bescherming, werkte 7/7 en werd met camera's in de gaten gehouden door de beklaagde. Hij leefde in een ruimte boven de bakkerij, zonder douche en zonder toilet, waar hij op een matras sliep. Hij bevond zich in een zwakke positie, sprak geen Nederlands en had geen geldige verblijfspapieren. Dat kon worden vastgesteld aan de hand van de gedetailleerde verklaringen van het slachtoffer en de andere werknemers, vaststellingen van de sociaal inspecteurs en de politie, via vingerafdrukken en foto's. In 2012 was het slachtoffer namelijk al eens bij een controle aangetroffen door de inspectiediensten en er waren destijds vingerafdrukken genomen.

De feiten van mensenhandel waren ook materieel en moreel toerekenbaar aan de tweede beklaagde, de vennootschap, maar de incriminatieperiode werd ingeperkt aangezien de vennootschap pas werd opgericht in mei 2019.

De eerste beklaagde werd veroordeeld tot een bijkomende gevangenisstraf van een jaar, verleend met probatie-uitstel. Voorts werd er een som van 15.000 euro verbeurdverklaard. De tweede beklaagde werd tot een verbeurdverklaring van 5.000 euro veroordeeld.

Het slachtoffer kreeg een schadevergoeding: een provisionele materiële schadevergoeding van 5.000 euro en een definitieve morele schadevergoeding van 9.000 euro.

In het **in Marche behandelde dossier** werden een Italiaanse beklaagde en zijn vennootschap vervolgd wegens mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid van een Congolese onderdaan, wegens mensensmokkel van diezelfde persoon, allebei met verzwarende omstandigheden, en ook wegens meerdere tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht betreffende verschillende werknemers, onder wie de Congolees.

De beklaagde is de zaakvoerder van een bakkerij.

De Congolese werknemer stelde zich burgerlijke partij maar is niet verschenen.

Het dossier werd opgestart na een klacht van een echtpaar dat als vrijwilliger had meegewerkt aan de restauratie van het gebouw waarin de bakkerij zou worden gevestigd. Zij hadden

261 Corr. Antwerpen, afdeling Mechelen, 21 januari 2022, k. MC7 (definitief).

de feiten van economische uitbuiting van de Congolese werknemer door de beklaagde aangeklaagd. Die zou in de kelder slapen en 's nachts schoonmaaktaken uitvoeren. De inspectiedienst van de RSZ stelde een verslag op waarin er sprake was van meerdere onregelmatigheden met betrekking tot deze bakkerij. Er volgde een gerechtelijk onderzoek waarbij verschillende onderzoeksdaden werden verricht (huiszoeking in de bakkerij waar de Congolese werknemer aan het werk bleek te zijn maar vluchtte voordat hij werd opgepakt, huisbezoek boven de bakkerij waar het slachtoffer zou hebben geslapen). Tijdens zijn verhoor verklaarde de werknemer dat hij ongeveer vijf jaar had gewerkt (aanvankelijk ging het om een opleiding met de belofte dat hij na afloop een bakkerij zou overnemen) en dat hij ongeveer 80 euro per week verdiende. De werknemer werd opgevangen in een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers.

In een **vonnis van 19 november 2021** hield de **correctionele rechtbank van Marche**[262] rekening met de meeste tenlasteleggingen, zonder de verzwarende omstandigheden, zowel voor de beklaagde als voor de vennootschap. Volgens de rechtbank was er sprake van mensenhandel: de beklaagde had de werknemer gerekruteerd om zijn arbeidskracht ter beschikking te stellen in zijn bakkerij. In dat verband deed het feit dat de werknemer zelf contact met de beklaagde had opgenomen of opnieuw had opgenomen, omdat hij op zoek was naar werk of een opleiding als bakker wou volgen, niet ter zake. De beklaagde gaf hem ook onderdak. De tewerkstelling vond plaats in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid en dat gedurende meer dan vier jaar (loon van gemiddeld 80 euro per week; buitensporig lange werkuren (van 83,5 tot 87,5 uur per week; zwartwerk; angst om door de politie te worden opgepakt; onevenwichtige relatie met de werkgever, die hem loze beloften deed, zoals de overname van een bakkerij of de hoop op regularisatie).

Met betrekking tot de mensensmokkel oordeelde de rechtbank dat de beklaagde heeft bijgedragen tot het illegale verblijf van de Congolese werknemer, aangezien hij financieel voordeel heeft gehaald uit de economische uitbuiting van het slachtoffer, dat in het zwart werkte.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van achttien maanden met uitstel en tot een geldboete van 24.000 euro deels met uitstel; de vennootschap kreeg een geldboete van 32.000 euro, deels met uitstel.

2.3.5. | Schoonmaak

Vrijspraak omwille van twijfel over de mensonwaardige omstandigheden

In een dossier dat beoordeeld werd door de **correctionele rechtbank van Antwerpen** in een **vonnis van 7 mei 2021**[263] werden vier beklaagden, met de Turkse, de Nederlandse, de Duitse en de Belgische nationaliteit, vervolgd voor daderschap en mededaderschap bij (onder meer) feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van verschillende slachtoffers. Daarnaast werden ze ook vervolgd voor verschillende sociaalrechtelijke inbreuken, deelname aan een criminele organisatie en het witwassen van gelden.

De beklaagden waren achtereenvolgens de zaakvoerders van een bvba tijdens de periode van de feiten van 2009-2011, 2013-2016 en 2016. De vennootschap had als maatschappelijk doel het reinigen van gebouwen. De vennootschap werd in 2016 failliet verklaard.

Het strafonderzoek omvatte twee luiken:

Enerzijds was er naar aanleiding van twee klachten over de mensonwaardige werkomstandigheden en verschillende sociale controles op het bedrijfsterrein een onderzoek gevoerd naar mogelijke feiten van mensenhandel en sociaalrechtelijke inbreuken. Anderzijds was er na een melding van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CIF) omtrent aanwijzingen van het witwassen van gelden bekomen via sociale fraude en handel van clandestiene arbeidskrachten een onderzoek gestart naar financieel-economische inbreuken.

Midden 2014 werd op vraag van Payoke een man met de Algerijnse nationaliteit gehoord door de Toezicht op de Sociale Wetten (TSW) Inspectie. De man, in onwettig verblijf, verklaarde uitgebuit te worden door de schoonmaakfirma. Hij moest dertien uur per dag werken voor een laag loon, gedurende zes dagen per week. Soms kreeg hij 60 euro per week, soms niets. In 2016 werd de federale gerechtelijke politie (FGP) geïnformeerd over een man met de Marokkaanse nationaliteit die werd tewerkgesteld in mensonwaardige omstandigheden en werd uitgebuit door het schoonmaakbedrijf. Hij moest vele uren werken in onhygiënische omstandigheden zonder beschermingskledij en er waren problemen met de uitbetaling van zijn loon. Hij werd af en toe uitbetaald en kreeg dan 30 à 50 euro per dag. Hij woonde in erbarmelijke omstandigheden. Er vonden verschillende controles plaats door de sociale inspectie in de bedrijfsgebouwen waarbij telkens verschillende personen werden aangetroffen die zonder verblijfsdocumenten of arbeidsvergunningen werkten, zonder arbeidsovereenkomst en zonder Dimona-aangifte.

262 Corr. Luxemburg, afdeling Marche-en-Famenne, 19 november 2021, 14e k., nr. 2021/276 (beroep).
263 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 7 mei 2021, k. AC5 (definitief).

De sociale inspectie stelde ook een aanzienlijke discrepantie vast tussen de omzet en de totale som aan brutolonen die de werkgever had aangegeven bij de RSZ. Er werden voorts aanzienlijke sommen geld in contanten opgenomen van de vennootschapsrekening. Er vond een huiszoeking plaats in de privéwoning van een van de beklaagden waarbij de volledige boekhouding en de harde schijven van de computers in beslag werden genomen.

Wat de feiten van mensenhandel betreft, oordeelde de rechtbank dat er niet boven elke gerede twijfel kon worden vastgesteld dat de beklaagden daadwerkelijk personen aan het werk zouden hebben gezet in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid en/of dat zij daarbij misbruik zouden hebben gemaakt van de kwetsbare toestand waarin deze personen zich bevonden. Het loutere feit dat de betrokken werkkrachten zich illegaal in België bevonden en op vrijwillige basis een appartement of kamer huurden van de eerste beklaagde, of dat door de beklaagden mogelijk sociaalrechtelijke inbreuken werden gepleegd volstaat hiertoe niet. De rechtbank stelde bovendien vast dat er geen verder onderzoek was gevoerd naar de concrete werk- en leefomstandigheden van de betrokken werkkrachten. In deze omstandigheden kon de rechtbank dan ook niet vaststellen dat de beklaagden zich schuldig hadden gemaakt aan het misdrijf mensenhandel en werden ze daarvan vrijgesproken.

De beklaagden werden wel veroordeeld voor verschillende sociaalrechtelijke inbreuken en witwassen van gelden.

2.3.6. | Huishoudelijk werk

Verschillende beslissingen hadden betrekking op de sector van het huishoudelijk werk. Bij twee daarvan ging het om feiten die respectievelijk door een diplomaat en een Europees ambtenaar zijn gepleegd.

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 18 november 2021**[264] over een zaak van moderne slavernij in de huishoudhulp van drie Bulgaarse slachtoffers beoordeeld door de **correctionele rechtbank van Gent** in een **vonnis van 7 oktober 2020** dat in een vorig jaarverslag aan bod is gekomen[265].

Het onderzoek door de politie gebeurde in twee fasen. In de periode van augustus 2018 en een jaar later in april-september 2019. De feiten kwamen voor het eerste ter ore van de Gentse lokale politie naar aanleiding van de ambtshalve afvoering van een van de beklaagden. Bij een buurtonderzoek vermeldden verschillende buurtbewoners feiten van ernstige geweldpleging tegen onder meer een inwonende man met een handicap. De beklaagden en de slachtoffers werden verhoord maar ontkenden alles, waardoor de beklaagden door de politie 'ontseind' werden.

In april 2019 werd de politie opnieuw verwittigd omtrent terugkerende verwondingen van een van de slachtoffers. Er waren verschillende nieuwe klachten van buurtbewoners bij de politie binnengekomen. Getuigen omschreven de slachtoffers als de slaven van de beklaagden. Ditmaal legde het slachtoffer wel verklaringen af over zijn erbarmelijke leefomstandigheden. In het verdere onderzoek kwam aan het licht dat er nog een tweede en een derde slachtoffer waren. Het tweede slachtoffer legde gelijkluidende verklaringen af. Het derde slachtoffer werkte als zogezegde aandeelhouder als zelfstandige voor de pitazaak van de tweede beklaagde. De beklaagden hadden samen met familieleden een hele frauduleuze constructie met vennootschappen gecreëerd.

De rechtbank achtte de beide beklaagden (vader en zoon) schuldig aan de tenlastelegging mensenhandel. De rechtbank verwees daarbij naar "het houden van hulpbehoevende landgenoten in een systeem van moderne slavernij, met gebruik van zwaar en zinloos geweld". De slachtoffers werden ontegensprekelijk tewerkgesteld in strijd met de menselijke waardigheid. De eerste beklaagde werd ook schuldig geacht aan het opzettelijk toedienen van slagen en verwondingen. De twee beklaagden hadden een zwaar strafverleden en werden allebei veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 24.000 euro.

De burgerlijke partijen kregen schadevergoedingen van 21.232,62 euro voor het eerste slachtoffer (materiële schadevergoeding en morele schadevergoeding), 10.975,63 euro voor het tweede slachtoffer (materiële schadevergoeding en morele schadevergoeding). Payoke kreeg 2.500 euro.

In beroep achtte het hof de tenlasteleggingen opnieuw bewezen. Het trad de motivering van de eerste rechter integraal bij. Het hof ging dieper in op de constitutieve bestanddelen, het materiële en het morele element, van het misdrijf mensenhandel. Op basis van de gegevens uit het strafdossier meende het dat de slachtoffers ontegensprekelijk in strijd met de menselijke waardigheid werden tewerkgesteld door de beklaagden. Ze moesten in mensonterende omstandigheden leven en werken, dienden te werken voor een bijzonder laag loon of geen loon. Een van de slachtoffers werd zelfs buiten zijn weten om ingezet als vennoot van een van de pitazaken. Twee slachtoffers waren naar België gelokt door de beklaagden onder valse voorwendselen, zoals dat ze hier medische verzorging of werk zouden krijgen. Eenmaal in

264 Hof van beroep Gent, 18 november 2021, 3e k.

265 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 7 oktober 2020, k. G29. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 73-75 en Correctionele rechtbank van Gent, 7 oktober 2020 | Myria.

België werd er misbruik gemaakt van hun kwetsbare positie ten gevolge van hun onwettige en precaire administratieve situatie. Bijgevolg was voor het hof ook de verzwarende omstandigheid bewezen. Een van de slachtoffers was bovendien slachtoffer van chronische fysieke verwaarlozing en fysieke en psychische agressie vanwege de beklaagde. Dat werd vastgesteld door een gerechtsgeneesheer. Het hof hield er wel rekening mee dat voor een deel van de feiten van de tenlastelegging van geen Dimona-aangifte de eerste beklaagde al in een eerder vonnis was veroordeeld.

De beide beklaagden werden veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van zesendertig maanden en tot geldboetes van 24.000 euro. De schadevergoedingen voor de slachtoffers werden bevestigd.

Huishoudhulp bij diplomaten

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** sprak zich in een **verstekvonnis van 15 december 2021**[266] uit over een zaak van moderne slavernij.

De beklaagden waren een diplomatenkoppel uit Koeweit. Ze werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, het niet-uitbetalen van lonen en andere sociaalrechtelijke inbreuken. Het slachtoffer, een vluchteling uit Ethiopië, was in handen gevallen van mensenhandelaren en was zo in Koeweit bij de beklaagden terechtgekomen. In 2012 begon ze als huishoudhulp. Zij moest er 7/7 werken en diende 24 uur per dag klaar te staan voor het koppel en hun kinderen. Ze had geen contact met de buitenwereld, geen eigen leven en nauwelijks persoonlijke bezittingen. Zij verdiende nauwelijks geld. Ze mocht eten als het gezin gegeten had en dan nog alleen wat er over bleef. Als ze boos waren, scholden ze haar uit. Ook de kinderen deden dat. In 2017 werd zij samen met het gezin naar België overgebracht. Ze mocht het huis niet verlaten. Als het gezin er niet was, werd het huis afgesloten. Het koppel hield haar paspoort bij. Ze kon pas ontsnappen toen het koppel 's nachts de sleutels op de deur had laten zitten. Ze vluchtte en werd nadien opgevangen door PAG-ASA.

De rechtbank oordeelde eerst en vooral dat het koppel wel degelijk kon worden vervolgd voor de feiten volgens het Verdrag van Wenen inzake Diplomatiek verkeer. De beklaagde had ondertussen zijn diplomatieke functie beëindigd en het koppel was teruggekeerd naar Koeweit. Bovendien strekt volgens het Verdrag de diplomatieke immuniteit, zodra de diplomatieke functie ten einde is gekomen, zich alleen tot handelingen die de diplomaat heeft gesteld bij de uitoefening van zijn taken als lid van de diplomatieke missie. De uitbuiting van huispersoneel binnen de private residentie is geen officiële, diplomatieke handeling.

De beklaagden lieten verstek gaan maar de rechtbank oordeelde dat de feiten op basis van de elementen in het strafdossier bewezen waren. Ze oordeelde in het bijzonder dat de verklaringen van het slachtoffer consistent waren en er geen redenen waren om aan deze te twijfelen.

De beklaagden werden bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en tot een geldboete van 12.000 euro.

Het slachtoffer en PAG-ASA hadden zich burgerlijke partij gesteld. Het slachtoffer kreeg een materiële en morele schadevergoeding van in totaal 33.327,44 euro (waarvan 5.000 euro morele schadevergoeding). PAG-ASA kreeg geen schadevergoeding, omdat het voor de rechtbank niet duidelijk was welke schade de vzw zou hebben geleden.

Huishoudhulp bij een Europese ambtenaar

Een echtpaar, waarvan de echtgenoot een Europese ambtenaar is, werd vervolgd wegens mensenhandel van hun Afrikaanse kindermeisje en voor tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

Het slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

Het koppel had een tijdje in Senegal gewoond omdat de man er zijn werk had, en daar hadden ze een dienstmeisje aangeworven. Toen ze naar België waren verhuisd, was de werkster meegekomen. Een arbeidsovereenkomst voor dienstboden werd ondertekend en volgens de loonfiches zou zij na fiscale en sociale afhoudingen netto 1.400 euro ontvangen. Een bankrekening was geopend op haar naam en op naam van de echtgenoot.

Na analyse van de verrichtingen op deze bankrekening bleek dat behalve ongerechtvaardigde geldopnames en uitgaven, ook systematisch bedragen werden gerecupereerd die als loon of jaarlijkse vakantie waren uitbetaald. De beklaagden betwistten niet dat de werkneemster tijdens de gehele duur van haar dienstverband (meer dan tien jaar) niet over haar loon had kunnen beschikken en evenmin toegang had tot de bankrekening waarop dat loon werd gestort.

Zowel het slachtoffer als de beklaagden werden verhoord. Er vond ook een huisbezoek met toestemming plaats.

Het slachtoffer woonde in een kamer die in de kelder was ingericht (ze noemde zichzelf "*madame cave*"), ze maakte schoon en zorgde voor de kinderen. Ze werkte van 6u30 tot 23u30 (17 uur per dag). Ze had geen bankkaart en kon geen geld van haar rekening afhalen, omdat de echtgenote de kaart bij zich hield. Vakantie nam ze nooit.

266 Corr. Brussel Nederlandstalig, 15 december 2021, k. 25N (verzet).

In zijn **vonnis van 20 april 2022** is de **correctionele rechtbank van Brussel**[267] van oordeel dat de twee leden van het echtpaar de werkgevers zijn, in de zin van "iedere natuurlijke persoon die gezag uitoefent over het personeel, ongeacht de titel ervan".

In een uitvoerige motivering oordeelt de rechtbank dat er wel degelijk sprake was van mensenhandel: het echtpaar heeft het slachtoffer onderdak geboden om haar te laten werken in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Bij de beoordeling van dit criterium houdt de rechtbank rekening met verschillende omstandigheden: ze moest op elk uur van de dag beschikbaar zijn voor de beklaagden, materiële verblijfsomstandigheden (kelder van het gebouw met zeer rudimentair en verouderd comfort, met sporen van schimmel en vocht), gebrek aan voorzieningen op vlak van veiligheid, hygiëne en welzijn op de werkplek, geen enkele toegang tot informatie of cultuur (geen mogelijkheid om televisie te kijken in een begrijpelijke taal, en die achteraf werd afgenomen), geen betaling van loon, geen enkele mogelijkheid om een sociaal of gezinsleven te hebben.

De rechtbank hield ook rekening met de verzwarende omstandigheden van gezag over het slachtoffer en misbruik van een kwetsbare situatie, en met de tenlasteleggingen op het vlak van sociaal strafrecht.

De beklaagden werden respectievelijk veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar met uitstel en tot een geldboete van 6.000 euro, en tot een gevangenisstraf van vijftien maanden met uitstel en tot een geldboete van 6.000 euro. De rechtbank gelastte de verbeurdverklaring van het gebouw en wijst de opbrengst bij voorrang toe aan de burgerlijke partij. De beklaagden werden veroordeeld tot betaling aan het slachtoffer van 216.000 euro bruto provisioneel.

2.3.7. | Kapsalon

Op **21 december 2021** behandelde de **correctionele rechtbank van Brussel** een dossier rond een kapsalon.[268]

Drie beklaagden met de Belgische nationaliteit maar van Palestijnse afkomst werden vervolgd wegens mensenhandel met het oog op de uitbuiting door arbeid van twee Marokkaanse onderdanen en wegens verschillende tenlasteleggingen op het vlak van sociaal strafrecht.

Het dossier werd opgestart toen een van de beklaagden om een politie-interventie in een kapsalon vroeg, waarbij hij verklaarde het pand te mogen gebruiken en daarbij een huurovereenkomst voorlegde. Een van de werknemers was ook aanwezig. Hij zei dat hij een arbeider was en dat zijn baas, de hoofdbeklaagde, over alle huurdocumenten beschikte. Hij beschreef zijn werkomstandigheden: zeven dagen op zeven, van 10 tot 20 uur voor 50 à 70 euro per week (nooit meer dan 350 euro per maand) en dat al meer dan twee jaar. Zijn baas had hem vanaf het begin een arbeidsovereenkomst beloofd maar is die belofte nooit nagekomen. Hij sliep ergens achteraan de winkel. Behalve zijn baas zouden ook twee partners van zijn uitbuiting profiteren. De politieagenten stelden vast dat er geen badkamer of douche was, en evenmin een ruimte om te koken. Dat laatste deed hij op een gaspit. Hij was hier onwettig. Zijn baas en zijn partners (de twee andere beklaagden) zouden verschillende kapsalons hebben, waar ze andere mensen zonder papieren zouden uitbuiten. Hij verklaarde ook dat de drie beklaagden vennootschappen naar elkaar doorschoven, er een aantal van die personen in opnamen om hen te regulariseren, om ze vervolgens failliet te verklaren.

Het onderzoek werd verricht op basis van verklaringen van werknemers, zendmastbepalingen, een buurtonderzoek en diverse controles in de kapsalons, waar het andere slachtoffer (ook een werknemer) zou worden aangetroffen.

De rechtbank hield rekening met de tenlastelegging mensenhandel maar alleen in hoofde van de hoofdbeklaagde, met name op basis van de verklaringen van de werknemers, die in het geval van een van hen zijn bevestigd na het uitlezen van zijn telefoon en na het buurtonderzoek. Hij oordeelde dat de beide mannen wel degelijk in een kapsalon waren tewerkgesteld, in bestaansonzekerheid en totale afhankelijkheid van hun werkgever. Bovendien werd dat werk verricht in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid (slechte materiële woonomstandigheden, onwettig verblijf waardoor ze kwetsbaar waren, geen sociale bescherming, buitensporig aantal werkuren, beperkte bezoldiging, ruim onder het minimumuurloon, een sociaal of gezinsleven was onmogelijk).

De rechtbank oordeelde dat de hoofdbeklaagde de beide slachtoffers had gerekruteerd en ondergebracht met het oog op uitbuiting. De twee andere beklaagden daarentegen werden vrijgesproken bij gebrek aan bewijs dat ze bij de feiten betrokken waren en omdat ze ontkenden.

Zo hield de rechtbank ook rekening met de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht, maar alleen voor de hoofdbeklaagde, die als de werkgever werd beschouwd.

De andere beklaagden werden voor deze tenlasteleggingen vrijgesproken.

---

267 Corr. Brussel Franstalig, 20 april 2022, 69e k. (beroep).

268 Corr. Brussel Franstalig, 21 december 2021, 69e k. (beroep).

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden volledig met uitstel, een geldboete van 24.000 euro en een beroepsverbod van vijf jaar. Hij werd tevens veroordeeld tot betaling aan de werknemer die zich burgerlijke partij had gesteld van 74.169,75 euro materiële schadevergoeding en 14.000 euro morele schadevergoeding.

2.3.8. | Andere sectoren

Religieuze congregatie

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 2 december 2021**[269] over een omvangrijk dossier van economische uitbuiting binnen een kloosterorde. De **correctionele rechtbank van Gent** had in een **vonnis van 26 juni 2019**[270] de beklaagden al vrijgesproken voor mensenhandel. Dat dossier is aan bod gekomen in een vorig jaarverslag[271].

In dit dossier werden de Gentse paters augustijnen en hun overste evenals de vzw die instond voor de organisatie van evenementen in het klooster vervolgd voor verschillende sociaalrechtelijke inbreuken (tewerkstelling van vreemdelingen zonder verblijfsrecht of arbeidskaart, geen aangifte van tewerkstelling), mensenhandel, hulp bij illegale immigratie, valsheid in geschrifte en een onjuiste of onvolledige RSZ-aangifte.

Volgens het arbeidsauditoraat rekruteerde de overste van de kloosterorde in Afrika jonge seminaristen, aan wie hij een officiële functie binnen de katholieke kerk (opleiding tot het priesterschap) beloofde, terwijl zij in werkelijkheid ook gerekruteerd werden als goedkope arbeidskrachten voor de commerciële activiteiten van het klooster. De jonge seminaristen kwamen voornamelijk uit Benin, Togo en Ivoorkust. De tenlastelegging mensenhandel had betrekking op dertien personen, die zich burgerlijke partij hadden gesteld.

De beklaagden zouden eveneens valse uitnodigingen, attesten en verbintenissen tot tenlasteneming hebben opgesteld en gebruikt voor het verkrijgen van verblijfsvergunningen voor de seminaristen, met vermelding van een valse hoedanigheid als monnik of van een voorafgaande opleiding als monnik in het land van herkomst.

Tijdens een lange en gedetailleerde motivering sprak de rechtbank de beklaagden vrij voor de tenlastelegging mensenhandel, hulp bij illegale immigratie, valsheid in geschrifte en de meeste tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

Wat de mensenhandel betrof, stelde de rechtbank vast dat de kandidaat-postulanten (en hun families) goed op de hoogte waren van het feit dat zij deel zouden uitmaken van een religieuze gemeenschap waar alle inkomsten naar die gemeenschap zouden gaan en dat ze volgens de regels van die gemeenschap zouden moeten leven. Ze kregen wel degelijk de beloofde opleiding en de prestaties die ze in het klooster leverden vielen binnen het normale kader van het kloosterleven. Bovendien betaalden de paters alle verblijfskosten (reis, visum, verblijf en maaltijden) en hun vorming. Maandelijks kregen ze zakgeld en ook wat geld om kledij te kopen. Mits ze daarvoor de toestemming kregen, mochten ze ook naar buiten. Ze mochten het klooster ook definitief verlaten en de monniken zorgden ervoor dat ze konden terugkeren naar hun land van herkomst, op hun kosten.

Wat de tenlastelegging hulp bij illegale immigratie betrof, oordeelde de rechtbank dat uit het strafdossier niet bleek dat de beklaagden bewust niet-EU-burgers hadden geholpen om België binnen te komen of er te verblijven in strijd met de wetgeving.

De rechtbank weerhield maar enkele tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht voor vrijwilligers van wie de prestaties verder gingen dan louter vrijwilligerswerk, evenals voor het niet-aangeven van (in het zwart betaalde) overuren van twee werknemers.

De rechtbank veroordeelde de overste tot een boete van 10.800 euro, deels met uitstel, en de vzw's tot een boete van 36.000 euro, ook deels met uitstel. Gelet op de vrijspraken verklaarde de rechtbank zich onbevoegd om zich uit te spreken over de vorderingen van de burgerlijke partijen.

In beroep bevestigde het hof van beroep van Gent in grote lijnen het vonnis. Voor de tenlastelegging mensenhandel verwees het hof naar de overwegingen van de eerste rechter. De opdrachten en taken die de postulanten moesten uitvoeren moeten worden gezien in het kader van een vrijwillig religieus engagement ten aanzien van de kloosterorde. Het is niet bewezen dat zij tewerkgesteld waren in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Het feit dat de eerste beklaagde zich vaak autoritair, denigrerend en zelfs racistisch opstelde volstaat op zich niet om te spreken van globale arbeidsomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. Voorts kan er niet worden aangetoond dat er misbruik werd gemaakt van hun kwetsbare positie.

Het hof achtte wel een aantal sociaalrechtelijke inbreuken en de hulp bij illegale immigratie bewezen ten aanzien

269 Gent, 2 december 2021, 3e k.

270 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 26 juni 2019, k. G29w. en de website van Myria.

271 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, pp. 95-96.

van de eerste en de tweede beklaagde, alsook voor de tenlasteleggingen van valsheid in geschrifte. De eerste rechter had de eerste twee beklaagden schuldig bevonden voor de onjuiste en onvolledige RSZ-aangiftes en het hof bevestigde dat opnieuw.

Het hof veroordeelde de eerste beklaagde tot een gevangenisstraf van drie maanden en tot een geldboete van 27.000 euro en een afzonderlijke geldboete van 1.000 euro (voor de tenlastelegging van valsheid in geschrifte en hulp bij illegale migratie), allebei met uitstel op drie jaar. De tweede beklaagde werd veroordeeld tot een geldboete van 9.000 euro en een afzonderlijke geldboete van 10.800 euro, beide met uitstel op drie jaar. De derde beklaagde werd veroordeeld tot een geldboete van 14.400 euro met uitstel op drie jaar. Er werd bij de strafmaat rekening gehouden met de (beperkte) overschrijding van de redelijke termijn. De vorderingen van de burgerlijke partijen werden afgewezen.

Administratief werk in een reisbureau

Het **hof van beroep Antwerpen**[272] boog zich in zijn **arrest van 9 september 2021** over een **vonnis van de correctionele rechtbank van Antwerpen van 14 december 2020**, dat al aan bod is gekomen in een vorig jaarverslag[273] over een zaak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in een reisbureau en sociaalrechtelijke inbreuken. De incriminatieperiode liep van december 2017 tot december 2019. Een beklaagde met de Marokkaanse nationaliteit werd vervolgd. Het Marokkaanse slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

Het slachtoffer werd tijdens een onaangekondigde controle aangetroffen in een reisbureau dat uitgebaat werd door de beklaagde. Het slachtoffer verklaarde al 2,5 jaar op deze plaats te wonen en te werken. Hij was niet Dimona-geregistreerd en werkte zonder de nodige arbeids- en verblijfspapieren aangezien hij in irregulier verblijf in het land was en al eerder een bevel om het grondgebied te verlaten had gekregen. De beklaagde had hem beloofd te helpen met zijn verblijfsdocumenten, maar die belofte bleef dode letter. Hij was gehuisvest in de kelder van het gebouw en werkte zonder contract en zonder vast loon, maar in ruil voor onderdak (in een muffe, vochtige kelder zonder voorzieningen), brood, koffie en af en toe wat geld voor sigaretten. Hij opende de zaak om 10 uur 's ochtends en sloot opnieuw af rond 19 uur. Hij ontving klanten, woog hun bagage en deed alle administratie voor de verzending van de pakketten. Alle transacties werden in boekjes genoteerd.

De beklaagde voerde aan dat hij maar even weg was en dat hij – om de burgerlijke partij een plezier te doen – hem soms toeliet om te helpen bij het werk. Hij verschafte hem onderdak nadat de burgerlijke partij daarom gesmeekt had omdat hij zich in een irreguliere verblijfssituatie bevond.

De beklaagde werd schuldig bevonden aan mensenhandel en sociaalrechtelijke inbreuken (met name verzaken aan de Dimona-meldingsplicht en tewerkstelling van een vreemdeling die niet gemachtigd is om te werken). Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en tot een geldboete van 24.000 euro. Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 45.846,62 euro (berekening loon) en een morele schadevergoeding van 5.000 euro.

In beroep bevestigde het hof van beroep het vonnis in eerste aanleg voor wat de tenlastelegging mensenhandel betrof. De overige tenlasteleggingen werden niet meer betwist door de beklaagde. Het veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van een jaar maar het beperkte de geldboete tot 8.000 euro. Het slachtoffer kreeg een schadevergoeding van 40.846.62 euro voor de materiële schade en 2.500 euro voor de morele schade.

Sorteercentrum voor metalen

Het hof van beroep van Luik heeft een zaak van metaalsorteren opnieuw behandeld, waarover de **correctionele rechtbank van Marche** zich **op 30 juni 2017** had uitgesproken.[274] In deze zaak werden drie Belgische beklaagden (twee broers en hun vader) vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen: mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid van twee onwettig verblijvende Burkinese onderdanen, mensensmokkel van diezelfde personen, hulp bij onwettig verblijf en verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht (zoals tewerkstelling van werknemers zonder verblijfsrecht en het niet betalen van loon).

De twee werknemers stelden zich burgerlijke partij.

De beklaagden waren in eerste aanleg veroordeeld voor de tenlasteleggingen tegen hen (zonder de verzwarende omstandigheden van gezag en misbruik van een kwetsbare situatie).

De zaak werd opgestart toen een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel in augustus 2013 contact opnam met de sociale inspectie om een van de twee werknemers te horen, die de feiten van mensenhandel waarvan hij het slachtoffer was geweest wenste aan te klagen. Hij is afkomstig uit Burkina Faso en

272 Hof van Beroep Antwerpen, 9 september 2021, k. C6.

273 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 14 december 2020, Kamer AC1. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 75-76 en de website van Myria.

274 Corr. Luxemburg, afdeling Marche-en-Famenne, 30 juni 2017, 14e k. (onuitgegeven).

deed het relaas van zijn tocht naar België. Hij had twee keer tevergeefs een asielaanvraag ingediend, had in tal van kraakpanden gewoond en werkte voor een van de beklaagden, een baan die hij via een vriend had gevonden. Hij moest een terrein ontruimen, om er een schroothandel te vestigen. Daarna sorteerde hij het schroot. Hij woonde samen met de andere arbeider in een caravan op het ingerichte terrein, zonder warm water of verwarming. Hoewel er was overeengekomen dat hij 25 euro per dag zou krijgen, kreeg hij uiteindelijk maar 300 euro voor drie maanden. Voor de vader van de verdachte werkte hij ook op een werf met oud ijzer in Vielsalm, waar hij het oud ijzer moest sorteren en de auto-onderdelen diende te demonteren. Hij werkte er zeven dagen op zeven, van 8 uur tot 21 uur. Een andere beklaagde, de broer, runde deze sloperij. Ook daar verbleef hij in een caravan.

In maart 2014 liet het opvangcentrum de sociale inspectie weten dat een andere werknemer het slachtoffer was van de handelingen van diezelfde beklaagden. De laatstgenoemde, die eveneens de Burkinese nationaliteit had, werd door twee van de beklaagden tewerkgesteld op de werf van Vielsalm. Op dat moment had hij een hangende asielprocedure (hij had drie asielaanvragen ingediend, die allemaal waren afgewezen). Toen hij op een dag zijn boodschappen deed, had hij de vader ontmoet die hem een baantje had aangeboden. Hij had om een arbeidsovereenkomst gevraagd, die hij nooit heeft gekregen. Zijn loon ontving hij op heel onregelmatige tijdstippen. Hij werkte tegelijk op de werf van de andere beklaagde en verbleef daar ook in een caravan.

Daarop werd een onderzoek geopend, op basis waarvan de verklaringen van de twee slachtoffers konden worden gestaafd, ondanks de ontkenningen van de beklaagden: analyse van de transacties, buurtonderzoek, door de slachtoffers verstrekte materiële elementen (*rail pass* waaruit de ritten tussen de verschillende locaties bleken, foto's, uitlezen van de gsm's van de slachtoffers).

In een **arrest van 9 september 2021** bevestigde het **hof van beroep van Luik**[275] de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen maar in tegenstelling tot de rechtbank hield het hof wel rekening met de verzwarende omstandigheid van misbruik van een kwetsbare situatie met betrekking tot de twee werknemers, zowel voor mensenhandel als voor mensensmokkel. In een uitvoerige motivering stelde het hof dat de burgerlijke partijen wel degelijk waren aangeworven om hun arbeidskracht ter beschikking te stellen. Rekrutering moet worden opgevat in de gewone zin van aanwerving: het volstaat voor de werkgever dat hij een baan aanbiedt aan een persoon die contact met hem opneemt. De burgerlijke partijen kregen tevens onderdak, althans gedeeltelijk. De schending van de menselijke waardigheid bleek uit de oneerlijke beloning, de arbeidstijd, het niet aangeven van werk en de arbeidsomstandigheden. Ook het misbruik van een kwetsbare situatie stond vast, aangezien de werknemers zich ten tijde van de voor de beklaagden verrichte werkzaamheden in een onwettige of precaire administratieve situatie bevonden (vluchtelingenstatus geweigerd of in onderzoek).

Het hof stelde vast dat de redelijke termijn was overschreden en sprak daarom een eenvoudige schuldigverklaring uit.

Anders dan de rechtbank oordeelde het hof voor de burgerlijke partijen dat het niet betalen van loon als gevolg van zwartwerk, zoals *in casu*, toch aanleiding kon geven tot een schadevergoeding, aangezien de werknemers het slachtoffer van mensenhandel waren geweest. Het hof volgde daarmee niet de redenering van het Hof van Cassatie[276], dat stelt dat het ontvangen van loon uit zwartwerk in de regel onwettige arbeid is waarvan het verlies geen aanleiding kan geven tot een schadevergoeding.

Het veroordeelde daarom één beklaagde (een van de broers) tot betaling aan de burgerlijke partijen van respectievelijk meer dan 6.000 euro en meer dan 32.000 euro als materiële schadevergoeding; de andere twee (de andere broer en de vader) werden hoofdelijk veroordeeld om hun respectievelijk meer dan 6.000 euro en meer dan 17.000 euro materiële schadevergoeding te betalen. De drie werden ook veroordeeld tot het betalen van 2.500 euro morele schadevergoeding.

3. Mensensmokkel

3.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest *Al Alo t. Slovakije* van 10 februari 2022

Deze zaak betreft de onterechte veroordeling van een migrantensmokkelaar op basis van verklaringen van getuigen die tijdens het proces niet konden worden gehoord. De kwesties werden getoetst aan artikel 6 (recht op een eerlijk proces) van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.[277] De verzoeker, een Syrische onderdaan, voerde aan dat zijn proces en veroordeling wegens migrantensmokkel

275 Luik, 9 september 2021, 6e k.
276 Cass. 14 mei 2013; RG P.02.1204.F.
277 EHRM, arrest *Al Alo t. Slowakije* (verzoekschrift nr. 32084/19).

oneerlijk waren verlopen omdat een aanzienlijk deel van het bewijsmateriaal tegen hem afkomstig was van de migranten die hij had geholpen. Zij waren evenwel alleen in de eerste fase van de procedure verhoord, voordat zij Slovakije waren uitgewezen, en waren niet op zijn proces verschenen. Hij was op dat ogenblik niet vertegenwoordigd door een advocaat en had hun verhoor niet bijgewoond.

In januari 2017 werd hij ervan beschuldigd met andere personen samen te werken om migranten te smokkelen. Twee politieagenten, die hem in Bratislava in de gaten hielden, zagen hem en twee vermoedelijke migranten in een taxi stappen, die vervolgens richting de grens tussen Slovakije en Oostenrijk reed. De politieagenten onderschepten de auto en namen de migranten in hechtenis.

Zowel de verzoeker als de migranten werden verhoord. De eerstgenoemde verklaarde dat hij de laatstgenoemden als kennissen van zijn vader beschouwde en dat hij hun alleen onderdak en vervoer had verschaft. De migranten stelden evenwel dat de betrokkene hun overbrenging naar Duitsland had geregeld op basis van een vooraf gesloten en betaalde overeenkomst. In mei 2017 werd hij voor de hem ten laste gelegde feiten schuldig verklaard en tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Het Hof[278] heeft ten aanzien van de verzoeker een schending van artikel 6, §§ 1 en 3, sub d, van het Verdrag (recht op een eerlijk proces/recht het oproepen en de ondervraging van getuigen te doen geschieden) vastgesteld, aangezien de procedure tegen hem in zijn geheel niet eerlijk was verlopen. Zo heeft het Hof vastgesteld dat de betrokkene zonder voldoende rechtvaardiging de mogelijkheid is ontzegd om getuigen wier verklaringen voor zijn veroordeling van belang waren geweest te ondervragen of te doen ondervragen. Hoewel het feit dat de migranten niet op Slovaaks grondgebied aanwezig waren in beginsel een geldige reden was om de verklaringen die ze in de eerste fase hadden afgelegd tot het proces toe te laten, waren er geen voldoende redenen voor hun niet-verschijnen op het proces, aangezien de autoriteiten in het bezit waren van hun adres en identiteitsdocumenten en geen van de hun ter beschikking staande middelen hadden gebruikt om ervoor te zorgen dat zij op afstand zouden verschijnen. Het Hof oordeelde ook dat er onvoldoende elementen waren om het aldus aan de verdediging berokkende nadeel te compenseren. Het feit dat de verzoeker ervoor had gekozen niet aanwezig te zijn bij het aanvankelijke verhoor van de migranten kon geenszins worden beschouwd als een impliciete volledige afstand van zijn recht om de getuigen à charge te ondervragen of te doen ondervragen. De autoriteiten hadden ervoor moeten zorgen dat de verzoeker, die vanaf het begin duidelijk had gemaakt dat hij moeite had met het begrijpen van juridische kwesties, de gevolgen van het niet-uitoefenen van zijn rechten had kunnen kennen.

3.2. | Vietnamese smokkelnetwerken

Essex-dossier rond 39 overleden slachtoffers in een koelwagen

De **correctionele rechtbank van Brugge** boog zich in een **vonnis van 19 januari 2022**[279] over een omvangrijk dossier van mensensmokkel door een Vietnamees smokkelnetwerk waarbij 23 beklaagden vervolgd werden. De beklaagden hadden de Vietnamese, de Belgische, de Marokkaanse of de Armeense nationaliteit.[280]

Op 23 oktober 2019 werden in het Verenigd Koninkrijk 39 lichamen aangetroffen in de aanhangwagen van een vrachtwagen. De slachtoffers hadden allemaal de Vietnamese nationaliteit en waren in een container van een vrachtwagen vanuit Zeebrugge per schip naar het VK gesmokkeld.

Het onderzoek in België werd gevoerd door het federaal parket sinds 24 oktober 2019. Op het ogenblik van de feiten – op 22 en 23 oktober 2019 – liepen er in West-Vlaanderen al meerdere gerechtelijke onderzoeken naar eerdere feiten van mensensmokkel van Vietnamese onderdanen. Deze onderzoeken werden bij het onderzoek van de feiten van 22 en 23 oktober 2019 gevoegd. Het onderzoek had dus betrekking op zowel feiten in de periode ervoor als erna. Aan de hand daarvan kon een geheel van activiteiten en *modi operandi* van het smokkelnetwerk in kaart worden gebracht. Verschillende methodes werden gebruikt tijdens het onderzoek om de slachtoffers te identificeren en te linken met de smokkelaars en de gevolgde smokkelroutes van België naar Frankrijk en terug naar België en van daar naar het VK.

Aangezien de smokkelactiviteiten van dit netwerk zich in verschillende landen afspeelden, werden er onderzoeken in meerdere landen gevoerd: België, Frankrijk, het VK, … België en het VK sloten begin november 2019 een overeenkomst voor een gemeenschappelijk onderzoeksteam (JIT: joint investigation team). Ook Ierland en Frankrijk namen daaraan deel. EUROPOL en EUROJUST werden eveneens betrokken. In het kader van een Britse rogatoire commissie werden

278 Bron: Persbericht van de griffier van het Hof van 10 februari 2022.

279 Corr. West-Vlaanderen, Afdeling Brugge, 19 januari 2022, k. B17 (beroep vastgelegd in december 2022).

280 Ondertussen werden er nog twee bijkomende Vietnamese beklaagden veroordeeld in het recente Essex-bis dossier. Zij werden pas later gearresteerd en na het eerste proces van januari door het Verenigd Koninkrijk uitgeleverd aan België.

de families van de slachtoffers in Vietnam bezocht. Deze informatie werd door de FGP gebruikt in het dossier.[281]

De slachtoffers in de aanhangwagen waren acht vrouwen en eenendertig mannen, allen met de Vietnamese nationaliteit. Vier van hen waren minderjarig. De aanhangwagen waarin de slachtoffers werden aangetroffen was een koelwagen. Uit Brits onderzoek bleek dat de koeling (en daardoor ook de luchtcirculatie) van de koelwagen niet aanstond. De slachtoffers zijn bijgevolg overleden aan zuurstofgebrek. Dat moet al tijdens de reis op het schip gebeurd zijn.

Uit onderzoek bleek dat meerdere slachtoffers vanuit Anderlecht, Parijs en Berlijn naar Noord-Frankrijk waren gebracht met taxi's, waar ze in de aanhangwagen van de vrachtwagen stapten. Meerdere slachtoffers verbleven voordien in '*safehouses*' in Brussel in afwachting van hun overtocht. Vervolgens werd de aanhangwagen naar Zeebrugge gereden en daar achtergelaten in de haven waar hij op het schip geladen werd. In het VK werd de aanhangwagen dan opgehaald in Purfleet door een andere vrachtwagen. Op de eindbestemming werden de lichamen van de slachtoffers ontdekt door de vrachtwagenchauffeur.

Het onderzoek werd op basis van verschillende technieken gevoerd, onder meer de camerabeelden in de havens en van de boten, van de tankstations op de route, analyses van de gps-tracking van de vrachtwagens, ANPR-bevraging[282] voor de vrachtwagens en de taxi's, buurtonderzoek van onder meer bedrijven in de havens en de '*safehouses*', inlichtingen bij de douane, bevraging van de lading van de trekkers, mastonderzoeken, retro op telefoonnummers, bevraging van de noodcentrale en telefoonproviders, onderzoek via IMEI-tracks[283]. Er waren verhoren, herverhoren en confrontatieverhoren van de beklaagden, een verhoor van een slachtoffer met een rondrit om de adressen te herkennen. Er gebeurde een bankonderzoek. Er was een onderzoek van de sociale media waaronder een Facebook-onderzoek, …

De onderzoeksrechter werd gevat voor het instellen van verschillende onderzoekshandelingen. Er waren observaties van de verschillende '*safehouses*' gedurende verschillende maanden. Meerdere nummers werden onder bewakingsmaatregel geplaatst aansluitend op het telefonieonderzoek. Er waren tal van huiszoekingen in verschillende fases van het onderzoek waarbij meerdere beklaagden en slachtoffers werden aangetroffen, een onderzoek van de DNA-sporen gebeurde op de gsm-toestellen die waren aangetroffen in de '*safehouses*', gevangenisgegevens werden onderzocht zoals de rekeninggegevens, bezoekerslijsten en telefonische contacten.

Er waren verschillende Europese Onderzoeksbevelen (EOB) voor Nederland, Duitsland en het VK. De data op de 21 gsm-toestellen die werden aangetroffen in de trailer met 39 slachtoffers werden geanalyseerd door de Britse politie. De FGP ontving via de JIT deze gedownloade data van de gsm-toestellen en simkaarten. De FGP combineerde al deze informatie met de Britse verslagen van de bezoeken aan de families van de slachtoffers in het kader van hun rogatoire opdracht in Vietnam. Er was een bevraging van DVZ waaruit bleek dat verschillende visa voor zogenaamde familiale redenen waren afgeleverd aan de slachtoffers voor Frankrijk.

Uit het onderzoek blijkt dat smokkelslachtoffers in Vietnam vaak gelokt worden door criminele organisaties met valse beloftes rond lucratieve werkgelegenheid in Europa.

De meerderheid van de slachtoffers zijn mannen, meestal tussen de twintig en de veertig jaar, vaak afkomstig uit bepaalde regio's in Vietnam. Sociale media spelen een grote rol bij het lokken van potentiële slachtoffers. De uiteindelijke bestemming is vaak het VK waarbij België meestal fungeert als transitland voor de migranten. Er zijn meerdere routes: vaak reizen ze via Rusland, Wit-Rusland, de Baltische staten via Polen, Tsjechië, Slovakije naar Duitsland en van daar naar Nederland, België en Frankrijk, en vaak van daar verder naar het VK. Er zijn ook routes vastgesteld via Oekraïne en het Russische Kaliningrad of via Zuid-Amerika. Een andere reisroute was die via Vietnam, Maleisië, Griekenland, Portugal, Frankrijk en dan België.

De prijs om te worden gesmokkeld naar West-Europa kan oplopen tot 40.000 euro, waarbij de gezinnen of de migranten geld moeten lenen. De last voor het terugbetalen komt uiteindelijk wel op de schouders van de migrant.

De kosten voor een reis variëren, al naargelang het om een standaardreis gaat of om een 'VIP route'. Wie naar het VK wil, moet nog bijbetalen. De bedragen kunnen verschillen: een familie betaalde 11.000 euro om het slachtoffer naar het VK te smokkelen. Een andere familie moest 11.500 euro betalen, waarvan ze 5.500 euro moesten betalen aan een van de beklaagden en dat bedrag leenden van een familielid van een beklaagde. Een andere familie betaalde 10.000 euro voor de reis naar Hongarije en nadien nog eens 15.000 pond voor de doorreis naar het VK. Nog een andere familie moest 39.500 euro betalen zodra ze veilig in het VK waren aangekomen.

Het grootste deel van de smokkelactiviteiten gebeurde door het Vietnamese netwerk, waarbij voor het laatste deel, het vervoeren van de slachtoffers naar de vrachtwagens, een beroep werd gedaan op plaatselijke taxichauffeurs.

281 Door de coronarestricties kon het Belgische onderzoeksteam destijds niet naar Vietnam afreizen.

282 *Automatic number plate recognition*.

283 *International Mobile Equipment Identity* (IMEI): elke telefoon wordt geleverd met een uniek IMEI-nummer dat van pas kan komen om een verloren of gestolen telefoon te volgen. Dat nummer kan je vinden door middel van *#06#.

Verschillende van deze taxichauffeurs staan ook terecht in dit dossier.

Het gebeurde eveneens dat er voor het laatste deel van de reis, namelijk de overtocht naar het VK, een beroep werd gedaan op andere smokkelnetwerken, zoals de Koerdische en Albanese netwerken. In het VK werden dan plaatselijke vrachtwagenchauffeurs ingeschakeld.

De slachtoffers die in België verbleven in zogenaamde *'safehouses'* in Brussel die toebehoorden aan Vietnamezen waren geenszins vrij om te gaan en te staan waar ze wilden. Ze verbleven er soms een lange tijd tot ze de oversteek naar het VK maakten.

De verschillende beklaagden in dit dossier kunnen worden onderverdeeld in: 1) de beklaagden die een essentiële rol speelden binnen het Vietnamese netwerk; 2) de beklaagden die eerder een nevenrol als facilitator van de smokkelactiviteiten hadden, zoals de eigenaren van de '*safehouses*' en 3) de taxichauffeurs die de slachtoffers vervoerden van hun verblijfplaatsen naar verschillende plaatsen in België en de buurlanden met de bedoeling om hen daar in vrachtwagens te verbergen. Een van de beklaagden was de zaakvoerder van een taxibedrijf.

De verschillende beklaagden werden vervolgd als dader of mededader[284] voor onder meer mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, waaronder het feit dat het misdrijf de dood van de slachtoffers heeft veroorzaakt zonder oogmerk te doden, dat het misdrijf werd gepleegd ten aanzien van minderjarigen, … Een beklaagde werd vervolgd voor poging tot mensensmokkel.

De beklaagden werden ook vervolgd als leidend persoon, of voor deelname aan de besluitvorming, of voor deelname aan de voorbereiding of uitvoering van activiteiten van een criminele organisatie. Daarnaast werden er verschillenden onder hen vervolgd voor bedrieglijk gebruik van identiteitsdocumenten, voor valse naamdracht, en onwettig verblijf op het Belgische grondgebied.

De rechtbank beoordeelde de rol van elke beklaagde. Maar tien van de beklaagden werden rechtstreeks met de feiten van 22 oktober 2019 in verband gebracht.

De eerste beklaagde werd gezien als de leider van *het 'safehouse'* in België. Hij ronselde slachtoffers om via hem naar het VK te reizen. Hij bepaalde de prijzen en gaf de opdracht aan de familieleden om de prijs aan zijn familie in Vietnam te betalen. Hij kon ook worden gelinkt met verschillende smokkeltransporten voor en na de feiten van 22 en 23 oktober 2019. De rechtbank oordeelde dat hij de onbetwiste leider was van de criminele organisatie, meer bepaald van de Belgische cel ervan. Hij had contact met de coördinatoren in Duitsland en Frankrijk. Hij had nauw contact met het Vietnamese faciliteringsnetwerk waarvan de organisatie gebruikmaakte om slachtoffers te smokkelen naar het VK. Hij bepaalde wie wel en wie niet mee mocht met de transporten en hoe en wanneer er betaald moest worden bij aankomst in het VK. De tweede beklaagde en de derde beklaagde werden ook gezien als mede-facilitators. Ze stonden in voor de '*safehouses*' in Brussel en konden allebei rechtstreeks worden gelinkt aan de feiten van 22 oktober 2019.

De zesde beklaagde en de achtste beklaagden behoorden tot het middenkader van de organisatie, tussen de eerste beklaagden en de facilitators en de taxichauffeurs.

De negende beklaagde, de tiende beklaagde en de elfde beklaagde waren de eigenaren van de '*safehouses*' en waren mede daardoor belangrijke facilitators binnen de criminele organisatie. De dertiende beklaagde en de veertiende beklaagde zijn een vader en diens zoon die samen een nagelstudio uitbaatten. De vijftiende beklaagde en de zestiende beklaagde kochten simkaarten op hun naam.

De zeventiende beklaagde tot de zesentwintigste beklaagde waren taxichauffeurs die instonden voor de smokkel van de slachtoffers naar de vrachtwagens.[285] De achttiende beklaagde is taxichauffeur en medezaakvoerder van een taxibedrijf die zelf slachtoffers vervoerde of ritten regelde voor andere taxichauffeurs. Hij bepaalde de prijs van de taxiritten. Hij wist volgens de rechtbank wel degelijk dat het ging om smokkelpraktijken. De ritten gebeurden naar afgelegen locaties en werden niet vermeld op de rittenbladen. De negentiende beklaagde was taxichauffeur. Hij was de contactpersoon van het Vietnamese netwerk en had contact met de Vietnamese smokkelaars. Hij ondernam zelf ritten of gaf ze door aan andere taxichauffeurs. Hij bracht mensen naar Frankrijk, Nederland, Duitsland en terug naar België. Hij bepaalde ook de prijs en ontving het geld van de Vietnamese smokkelaars. Hij gaf dat bedrag dan door aan de taxichauffeurs die de ritten uitvoerden. De taxichauffeurs moesten een percentage van het bedrag afgeven aan hem omdat hij de contacten regelde. De twintigste beklaagde, de eenentwintigste beklaagde en de zesentwintigste beklaagde waren ook taxichauffeurs. Volgens de rechtbank moesten zij wel op de hoogte geweest zijn van de smokkelactiviteiten. Niet alleen waren de opdrachtgevers altijd dezelfde personen, en werd er betaald voor transport van derden, de klanten waren steeds zogezegd 'familie'. De klanten hadden ook meestal niets van bagage mee en konden zich niet verstaanbaar

284 In de zin van art. 66 Strafwetboek.

285 De strafvordering voor de zeventiende beklaagde was onontvankelijk, aangezien hij al eerder werd veroordeeld voor dezelfde feiten.

maken. De bestemmingen waren duidelijk verdacht, niet zelden totaal afgelegen locaties aan de kust. De ritten werden ook meestal niet vermeld op de rittenbladen door de chauffeurs, in acht genomen dat zij professionele chauffeurs waren en dus het onderscheid met reguliere transporten konden inschatten. Het ging om veelvuldige verplaatsingen gedurende lange tijd, waarbij men wist dat een en ander illegale praktijken betrof. Een van de beklaagden was ook na de dramatische gebeurtenissen van 22 oktober 2019 blijven opdrachten aanvaarden om Vietnamese migranten te vervoeren.

Vier andere beklaagden waren eveneens taxichauffeurs maar werden vrijgesproken. Volgens de rechtbank werden zij niet rechtstreeks aangesproken door Vietnamese opdrachtgevers maar handelden zij in opdracht van een collega-taxichauffeur, een niet onbelangrijk deel van de bestemmingen waren in wezen niet per se verdacht en ook de verdiensten waren niet abnormaal hoog. Er waren onvoldoende objectieve elementen om te beoordelen dat zij zich bewust waren van de aard of het doel van de transporten voor de criminele organisatie.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar effectief en tot een geldboete van 920.000 euro. Hij werd voor twintig jaar ontzet uit zijn rechten. Een bijzondere verbeurdverklaring werd uitgesproken voor het bedrag van 2.284.005,19 euro. De tweede beklaagde en de derde beklaagde werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk vier jaar effectief en zevenendertig maanden en tot geldboetes van 8.000 euro. De zesde beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar en tot een geldboete van 480.000 euro. Een bijzondere verbeurdverklaring werd uitgesproken voor een bedrag van 337.335,25 euro. Hij werd voor tien jaar ontzet uit zijn rechten.

De achtste beklaagde tot de zestiende beklaagde werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen achttien maanden en vijftig maanden, sommige met uitstel, en tot geldboetes van 8.000 euro.

Een van de taxichauffeurs werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar effectief en tot een geldboete van 368.000 euro. Een bijzondere verbeurdverklaring van een bedrag van 17.103,50 euro werd uitgesproken. De andere taxichauffeurs werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen twee jaar en vier jaar, met uitstel, en tot geldboetes tussen 88.000 euro en 160.000 euro, gedeeltelijk met uitstel. Op verschillende bedragen werden bijzondere verbeurdverklaringen uitgesproken.

Drie beklaagden werden bij verstek veroordeeld.

Myria en PAG-ASA stelden zich burgerlijke partij, naast acht andere familieleden van slachtoffers. Myria en PAG-ASA kregen een schadevergoeding van elk 5.000 euro. De vordering van de andere burgerlijke partijen, namelijk de rechtstreekse en dichte familieleden van de overleden slachtoffers, werd gegrond verklaard voor wat de beklaagden betreft die konden worden gelinkt aan de feiten van 22 oktober 2019. Een morele schadevergoeding werd toegekend tussen 9.000 euro en 4.500 euro naargelang van de familieband tussen de burgerlijke partij en het slachtoffer. De materiële schade werd begroot tussen de 1.000 en de 2.000 euro, vermeerderd met de intresten.

Bootjes met Vietnamese slachtoffers en Koerdische smokkelorganisaties

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 9 februari 2022**[286] uit over een dossier rond mensensmokkel met bootjes die de oversteek over het Kanaal maakten. Een beklaagde met de Iraakse nationaliteit werd vervolgd. In mei 2021 trof een patrouille een bestelwagen met een Franse nummerplaat aan in Koksijde die geparkeerd stond met open deuren. De patrouille stelde vast dat verschillende personen de duinen invluchtten. Men vermoedde dat er sprake was van smokkel per boot.

Een droneteam kwam ter plaatse en speurde het duinengebied af met een warmtebeeldcamera waarbij ongeveer zestig personen werden aangetroffen. Het Maritieme Informatie Kruispunt werd ingelicht en een bootploeg voer de kustlijn af. In het duingebied werden opgeblazen RHIB's [287], enkele dozen met reddingsvesten en meerdere jerrycans met brandstof aangetroffen. Er was ook een rugzak aangetroffen met onder meer amfetaminen, heroïne, cannabis en XTC, …

De meer dan tachtig transmigranten die men die nacht aantrof waren hoofdzakelijk van Vietnamese en Koerdische origine. Een van de personen, de beklaagde, had de autosleutel bij van de aangetroffen wagen met de Franse nummerplaat. Uit onderzoek bleek deze meermaals via ANPR gecapteerd te zijn in België. In de wagen werd ook heroïne aangetroffen. De beklaagde en verschillende personen uit zijn entourage werden gearresteerd en hun gsm-toestellen werden uitgelezen. Meerdere transmigranten werden verhoord. Er gebeurden zoekingen van voertuigen, in de duinen, sporenonderzoek van de RHIB's en toebehoren, van de voertuigen, uitlezing van de gsm-toestellen van de transmigranten.

In dezelfde periode werd een RHIB onderschept door de Scheepvaartpolitie met aan boord vijftien vrouwen en negenentwintig mannen van Vietnamese en Koerdische

286 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 9 februari 2022, k. B17 (beroep).
287 *Rigid hull inflatable boat*.

origine. Er was onvoldoende brandstof aan boord om het VK te bereiken, de reddingsvesten waren maar geschikt voor binnenlandse wateren, alle noodzakelijke uitrusting ontbrak en het vaartuig voldeed op geen enkel vlak aan de voorschriften. In geval van nood had men buiten het bereik van een gsm-netwerk geen enkel middel om een noodsignaal te geven. Onder de opvarenden waren er enkele slachtoffers die ook al aangetroffen werden bij een andere interventie.

Volgens de rechtbank waren er voldoende bewijzen dat de beklaagde betrokken was bij de smokkel en was zijn verklaring dat hij gewoon een van de gesmokkelden was ongeloofwaardig en strijdig met de andere elementen. Er werd aangetoond dat hij in contact stond met een bij justitie gekende mensensmokkelaar. Op zijn gsm werd voldoende informatie gevonden over 'Hawala'-bankieren, informatie over RHIB's en buitenboordmotoren, naast dreigementen ten aanzien van een persoon die zijn schuld niet kon betalen.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar en tot een geldboete van 640.000 euro. Payoke stelde zich burgerlijke partij en kreeg een schadevergoeding van 5.500 euro.

Britse vrachtwagenchauffeur betrokken bij smokkel van Vietnamese slachtoffers

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 13 oktober 2021**[288] uit over een dossier van mensensmokkel van Vietnamese onderdanen. Een Britse beklaagde werd vervolgd.

Via de FGP West-Vlaanderen was er politionele informatie beschikbaar waaruit bleek dat een organisatie actief was die trailers naar België bracht om er nadien transmigranten mee naar het VK over te brengen via de route Zeebrugge-Purfleet. Via informatie van de Britse autoriteiten kon de identiteit van de verdachten worden achterhaald. Ook de betrokken trailers waren gekend en konden worden gelokaliseerd. In de trailer werden tien personen aangetroffen, onder wie acht minderjarigen, allen van Vietnamese origine. De beklaagde was de chauffeur en ontkende op de hoogte te zijn van de gesmokkelden in de trailer.

Er gebeurde een telefonieonderzoek, camerabeelden werden geanalyseerd, inlichtingen werden ingewonnen uit Frankrijk en het VK, er gebeurde een sporenonderzoek, analyse van de WhatsApp-conversaties, er waren verklaringen van de slachtoffers en de tegenstrijdige verklaringen van de beklaagde.

De rechtbank achtte de feiten met de verzwarende omstandigheden bewezen. De beklaagde had al een strafblad. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zevenendertig maanden effectief en tot een geldboete van 8.000 euro. Hij werd voor tien jaar ontzet uit zijn rechten.

3.3. | Iraakse smokkelnetwerken

Smokkel van Koerdische slachtoffers met tragische afloop voor minderjarig slachtoffer

Het hof van beroep van Luik moest zich opnieuw uitspreken over feiten van mensensmokkel in het dossier in verband met de dood van Mawda, het Koerdische meisje dat om het leven kwam door een politiekogel tijdens een achtervolging met de bestelwagen die de migranten vervoerde. Het luik met betrekking tot het schot door de politieman was behandeld door de correctionele rechtbank van Bergen op 12 februari 2021. De smokkelfeiten in dit dossier waren op **31 maart 2021** in eerste aanleg behandeld door de **correctionele rechtbank van Luik**[289]. Het gaat daarbij om zes Iraakse beklaagden, van wie er drie niet zijn verschenen. Zij werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, waaronder het in gevaar brengen van het leven van de slachtoffers en de minderjarigheid van sommigen van hen tijdens de fatale nacht. De vervoerde migranten hadden de nationaliteit van de volgende landen: Irak, Syrië, Pakistan, Iran en Afghanistan. Met name de vermeende bestuurder van de bestelwagen (veroordeeld in het Bergense dossier) en de smokkelaar (vrijgesproken in het Bergense dossier) werden vervolgd. Deze laatste werd samen met een andere beklaagde ook vervolgd voor enkele andere tenlasteleggingen inzake mensensmokkel. Alle beklaagden werden vervolgd voor deelname aan bendevorming en wegens onwettig verblijf. De ouders van het overleden meisje hadden zich in eigen naam en als wettelijke vertegenwoordigers van hun zoon burgerlijke partij gesteld. Ook Myria heeft zich burgerlijke partij gesteld.

De zaak werd opgestart toen speurders van de federale politie in Luik begin mei 2018 een aanvankelijk proces-verbaal opstelden waarin melding werd gemaakt van een Iraaks-Koerdische groep die zich inliet met mensensmokkel. De migranten passeerden via het Luikse. Deze smokkel van migranten uit Syrië en Irak zou worden georganiseerd tussen Frankrijk, België en andere landen, met Engeland als eindbestemming. De *modus operandi* bestond erin de migranten te groeperen in een kamp bij Duinkerke. Vervolgens

288 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 oktober 2021, k. B17 (beroep).

289 Corr. Luik, afdeling Luik, 31 maart 2021, 19e k. Zie. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 81-82. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria.

werden groepen, elk vergezeld van een smokkelaar, opgepikt in bestelwagens met valse nummerplaten. Deze voertuigen werden naar verluidt bestuurd door twee chauffeurs en hielden 's nachts halt op de verschillende parkings langs de autosnelwegen, op zoek naar mogelijkheden om de migranten aan boord van vrachtwagens richting Groot-Brittannië te krijgen. Het traject tussen Duinkerke en Groot-Brittannië moest bij aankomst worden betaald. Om de overtocht te kunnen maken, moesten de migranten evenwel garanderen dat het bedrag beschikbaar was via een geldtransfer-"kantoor" zoals Western Union, door de naam van de begunstigde en de code van de operatie mee te delen. Het onderzoek van de Luikse politie deed vermoeden dat bepaalde organisaties bij eenzelfde garagehouder hoofdzakelijk in Luik bestelwagens kochten. Die werden vervolgens aangepast (wegnemen van de wand tussen de bestuurders- en de laadruimte) en voorzien van valse nummerplaten.

Op 17 mei 2018 zette de politie op de autosnelweg richting Bergen de achtervolging in op een bestelwagen met valse nummerplaten die net een parking had verlaten. De bestuurder van de bestelwagen zou met zijn rijgedrag andere weggebruikers en de inzittenden van het voertuig in gevaar hebben gebracht en zou hebben geweigerd gevolg te geven aan de bevelen van de politie. Tijdens de achtervolging sloegen inzittenden plots de achterruit (verduisterd met zwarte verf) kapot en gooiden allerlei voorwerpen door de ruit om de achtervolgers, waaronder de politie, te hinderen. Ze hielden ook een klein kind voor het raam. Nadat een politieagent had geschoten, kwam de bestelwagen tot stilstand. In de bestelwagen zaten ongeveer dertig personen opeengepakt, waardoor de chauffeur zich onder de passagiers kon mengen. Een Irakees meisje, dat door het schot was geraakt, overleed.

Er werd een onderzoek geopend om de bestuurder(s) of begeleiders, smokkelaars en de organisatoren van deze smokkeltransporten te identificeren. Verschillende onderzoeksmiddelen werden daarvoor gebruikt (*open-source*-onderzoek van sociale netwerken, uitlezen van gsm's, analyse van DNA en vingerafdrukken, …). Ook werden er anonieme getuigen gehoord.

De rechtbank oordeelde dat er wel degelijk sprake was van mensensmokkel en had de beklaagden voor de meeste ten laste gelegde feiten veroordeeld.

De smokkelaar (vrijgesproken in het Bergense dossier) en een andere beklaagde, die de bestelwagen aanvankelijk bestuurde en vervolgens de plaats van de begeleider had ingenomen, gingen tegen de beslissing in beroep. De eerste beweerde gewoon een migrant zoals alle andere te zijn, wat door verschillende stukken uit het dossier werd tegensproken.

In zijn **arrest van 18 januari 2022** bevestigde het **hof van beroep van Luik**[290] de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen.

Iraakse en Syrische smokkelorganisatie

Een ander dossier werd behandeld door de **correctionele rechtbank van Antwerpen**. Die sprak zich in een **vonnis van 3 november 2021**[291] uit over een dossier van mensensmokkel waarin acht beklaagden werden vervolgd, als dader of mededader, voor mensensmokkel met de verzwarende omstandigheden lid of leidend persoon te zijn van een criminele organisatie. De beklaagden hadden ofwel de Iraakse, Syrische of Britse nationaliteit ofwel een onbekende nationaliteit.

Het onderzoek begon na een melding van een persoon die opgesloten zat met andere slachtoffers in een koelwagen. Ze hadden de politie kunnen bellen nadat de koelwagen geactiveerd was en het te koud werd.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van analyses van gsm-toestellen, tapmaatregelen, een retroactief telefonieonderzoek, verklaringen van beklaagden, foto's, huiszoekingen, …[292]

Uit het onderzoek bleek dat de criminele organisatie actief was tijdens de periode van augustus 2018 tot januari 2020 bij de smokkel van minstens 91 personen. Ze opereerden op parkings langs de E34 ter hoogte van Oud-Turnhout en Postel maar ook op parkings in andere delen van het land, Luik, Gent en Maasmechelen. Ze lieten er vertrekkandidaten tegen betaling van aanzienlelijke bedragen in vrachtwagens richting het VK klimmen. De slachtoffers betaalden rond de 3.000 à 5.000 euro en tot zelfs 10.000 of 11.000 euro voor smokkel met garantie waarbij de vrachtwagenchauffeur op de hoogte was. De betaling gebeurde via het 'Hawala'-systeem waarbij het geld aan iemand in bewaring gegeven werd. Pas bij aankomst op de bestemming werd dat bedrag vrijgegeven voor de criminele organisatie door deze tussenpersoon. De vertrekkandidaten werden gecontacteerd in Brussel. Ze verbleven in de omgeving van het Noordstation, het Maximiliaanpark. Ze kregen instructies van de smokkelaars over waar en wanneer ze naar de parkings moesten gaan. Ofwel namen ze het openbaar vervoer naar de parkings of ze werden met de auto gebracht.

290 Luik, 18 januari 2022, 18e k.

291 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 3 november 2021, k. AC10 (beroep).

292 De rechtbank sloot bepaalde tapgesprekken uit het Franse dossier uit van de bewijsvoering tegen één beklaagde. Er bestond alleen een uitgetypte versie van de audiobestanden en ondanks aandringen gaven de Franse autoriteiten de audiobestanden niet door.

De Belgische speurders kregen informatie uit een dossier in Frankrijk waar enkele van de beklaagden eveneens bij betrokken waren.

De organisatie was internationaal georganiseerd met contacten in België, Frankrijk, Nederland, het VK en Irak. Ze bestond uit opdrachtgevers-organisatoren en uitvoerders op het terrein die logistieke ondersteuning gaven. De leden hadden allemaal uiteenlopende taken en een verschillende rol, gaande van opdrachten en instructies geven, chauffeur zijn, als uitvoerders de slachtoffers verzamelen, de vrachtwagens openbreken, toezicht houden op de parking, … Ze schuwden het geweld niet, ook niet ten aanzien van andere leden. Er was sprake van bedreigingen met een vuurwapen. De organisatie was ook plannen aan het smeden voor smokkelactiviteiten op de Noordzee met boten.

De rechtbank achtte de feiten bewezen. De twee hoofdbeklaagden waren de leiders van de criminele organisatie. De andere beklaagden waren leden van de organisatie die bepaalde taken uitvoerden tegen een vergoeding. Sommige beklaagden argumenteerden dat zij meewerkten aan de smokkelactiviteiten om zo hun eigen oversteek te kunnen bekostigen en zelf geen geld ontvingen. De rechtbank meende evenwel dat hun vermogensvoordeel in dat geval een voordeel in natura vormde.

De zesde beklaagde was een aanbrenger van en contactpersoon voor nieuwe slachtoffers. Hij stond in voor de financiële regelingen, de 'Hawala'-transacties. Hij was niet actief op de parkings. Een van de beklaagden was ondertussen succesvol in het VK geraakt, van waar hij de smokkelactiviteiten voortzette.

De zevende beklaagde had de Britse nationaliteit en was de partner van de hoofdbeklaagde met wie ze een zoontje had. Zij vervoerde regelmatig personen. Ze was ook op de hoogte van de plannen om smokkelactiviteiten via bootjes te organiseren.

Drie beklaagden lieten verstek gaan.

De beklaagden werden veroordeeld tot zware gevangenisstraffen tussen de vijftig maanden en tien jaar en tot hoge geldboetes tussen 256.000 euro en 728.000 euro, waarvan sommige met uitstel. Er werden ook grote bedragen verbeurdverklaard.

Er werd beroep ingediend tegen het vonnis door de eerste, de zesde en de achtste beklaagde en het **hof van beroep van Antwerpen** boog zich over de zaak in een **arrest van 28 april 2022**[293].

Het hof bevestigde het vonnis in grote mate. De gevangenisstraf van tien jaar ten aanzien van de eerste beklaagde werd bevestigd. Ten aanzien van de zesde beklaagde werd de gevangenisstraf verminderd tot veertig maanden, met uitstel op vijf jaar en de geldboete werd teruggebracht naar 134.000 euro, gedeeltelijk met uitstel. De achtste beklaagde kreeg een gevangenisstraf van vijftig maanden met uitstel en de geldboete werd teruggebracht tot 208.000 euro, gedeeltelijk met uitstel.

3.4. | Soedanees smokkelnetwerk

Smokkelnetwerk actief tot in de provincie Luxemburg

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** sprak zich in een **vonnis van 2 april 2021**[294] uit over een dossier van mensensmokkel waarbij negen beklaagden als dader of mededader werden vervolgd voor mensensmokkel en poging tot mensensmokkel met verzwarende omstandigheden in de periode tussen november 2019 tot juli 2020. Ze worden ook vervolgd voor deelname aan de besluitvorming, aan de voorbereiding of uitvoering van activiteiten van een criminele organisatie, en voor illegaal verblijf.

Het ging om een organisatie van voornamelijk mannen van Soedanese nationaliteit. Zij waren bijzonder actief in de Brusselse regio en op de autosnelwegparkings bij Aarlen, dicht bij de grens met het Groothertogdom Luxemburg. Het Maximiliaanpark in Brussel diende als locatie om transmigranten te ronselen om de oversteek naar het VK te maken, voor bedragen tussen 700 en 1.200 euro afhankelijk van het profiel van de migrant. Vanuit Brussel werden de transmigranten naar de parkings bij Aarlen gebracht waar ze in vrachtwagens werden geladen. Zowel de smokkelaars als de vertrekkandidaten verbleven soms een aantal dagen op de parkings in tenten.

Er werd een telefonieonderzoek gevoerd (retrozollers, zendmastverkeeranalyse en afluistermaatregelen). Tien nummers werden onder een afluistermaatregel geplaatst. Er waren observaties aan het Noordstation en op de snelwegparking en huiszoekingen.

Twee vrouwelijke slachtoffers die begeleid werden door PAG-ASA legden verklaringen af bij de politie. Zij verklaarden dat de hoofdbeklaagde hen elk op een ander moment bedreigd

293 Antwerpen, 28 april 2022, k. C6.
294 Corr. Brussel Nederlandstalig, 2 april 2021, 23e k. (beroep).

had met geweld en seksueel had geïntimideerd. Een van de meisjes raakte daarbij gewond. Zij konden verschillende smokkelaars aanwijzen op foto's.

De rechtbank oordeelde dat er tussen de beklaagden een erg goed gestructureerd en georganiseerd verband bestond met een duidelijke taakverdeling tussen het grote aantal leden (leiders, ronselaars, inladers …). Ook voor de materiële organisatie (het indelen van de tentenkampen op de parking, ticketverdeling, het organiseren van een constante stroom van slachtoffer, innen van gelden, het ondernemen van verschillende pogingen indien de kandidaten werden geïntercepteerd, …), de bestendigheid van de organisatie en de systematiek en hoge frequentie waarmee de feiten werden gepleegd zijn allemaal elementen die het bestaan aantonen van een goed georganiseerde criminele organisatie die zich onderscheidt van een vereniging. De feiten werden gepleegd in onderling overleg. In de tapgesprekken was er ook sprake van verschillende leden die geld overmaakten naar het buitenland.

De rechtbank achtte de feiten van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden bewezen.

Twee beklaagden werden ook veroordeeld als leidend persoon binnen de criminele organisatie. Zij bepaalden wanneer er naar de parkings werd gegaan, wie er mocht gaan en hoeveel mensen er konden instappen. Zij werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van respectievelijk vijf jaar en veertig maanden en tot geldboetes van 1.644 euro en 832 euro. Vijf beklaagden werden eveneens veroordeeld voor de deelname aan de besluitvorming binnen de criminele organisatie. Ze inden geldsommen en onderhandelden over de prijs. Zij werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier jaar en tot geldboetes tussen de 1.456 euro en 10.192 euro. Twee beklaagden werden veroordeeld voor de deelname aan de voorbereiding of uitvoering van activiteiten. Zij hielpen bij het inladen van de vrachtwagen en voerden opdrachten uit die ze kregen van de andere leden. Ze werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van dertig maanden en tot geldboetes van 8.320 euro en 8.944 euro.

Voor de tenlastelegging illegaal verblijf werden afzonderlijke straffen opgelegd en werd er aan alle beklaagden een gevangenisstraf van drie maanden opgelegd.

Er werd beroep ingesteld door verschillende beklaagden en het parket. Het **hof van beroep van Brussel** boog zich over de zaak in een **arrest van 15 oktober 2021**[295].

Het hof meende dat de feiten onder hun zwaarste kwalificatie moesten worden omschreven. Het heromschreef de tenlasteleggingen door het weglaten van de verzwarende omstandigheid van mensensmokkel binnen een vereniging (artikel 77*quater*, 7° vreemdelingenwet). Dat aangezien er ook werd vervolgd voor de verzwarende omstandigheid van deelname aan de activiteit van een criminele organisatie (artikel 77*quinquies* Vw.).

Een van de beklaagden verklaarde tijdens de procedure minderjarig te zijn op het ogenblik van de feiten. De eerste rechter had daarover geoordeeld dat de meerderjarigheid vaststond op basis van het verslag van de gerechtsdeskundige (na een radiologisch onderzoek van de wijsheidstanden, de pols en het sleutelbeen) dat met redelijke wetenschappelijke zekerheid kon worden aangetoond dat de beklaagde ouder was dan achttien jaar. Het hof oordeelde evenwel dat met een redelijke wetenschappelijke zekerheid niet alle twijfel over de leeftijd kon worden uitgesloten. De gerechtsdeskundige maakte namelijk zelf het voorbehoud dat het onderzoek uitgaat van de resultaten van een "Kaukasiër" en dat het wetenschappelijk niet duidelijk is dat de resultaten ook gelden voor andere etnisch groepen. Het hof meende dat het niet zonder enige twijfel vaststond dat de beklaagde op het ogenblik van de feiten meerderjarig was en oordeelde dat daarom de strafvordering ten aanzien van de beklaagde niet-ontvankelijk was.

Voorts beoordeelde het hof de bewering van sommige beklaagden dat zij persoonlijk niets aan hun tussenkomst zouden hebben verdiend als irrelevant voor de kwalificatie van de feiten als mensensmokkel. Mededaderschap aan mensensmokkel geldt voor iedereen die ertoe bijdraagt, op welke manier dan ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon. Elk van de beklaagden heeft bewust deelgenomen en noodzakelijke medewerking verleend om de smokkelactiviteiten te doen slagen, met het uiteindelijke doel dat de organisatie er geld aan zou verdienen. Zij zijn dan ook allen mededaders, ongeacht welk persoonlijk vermogensvoordeel zij daaruit gepuurd hebben.

Het hof meende ook dat er voor de strafmaat rekening moest worden gehouden met de omstandigheden van de beklaagden, die allemaal zelf ook op de vlucht zijn geweest voor een humanitaire catastrofe of schrijnende situaties in hun land. Wellicht handelden zij aanvankelijk niet uit puur winstbejag maar probeerden ze ook ondanks hun kwetsbare situatie toch enig inkomen te verwerven.

De straf van de hoofdbeklaagde werd uiteindelijk bevestigd. Voor de andere beklaagden werd de gevangenisstraf verminderd naar dertig maanden. De geldboetes werden bevestigd.

295 Brussel, 15 oktober 2021, 15e k.

3.5. | Ethiopisch-Eritrees smokkelnetwerk

De **correctionele rechtbank van Dendermonde** sprak zich in een **vonnis van 15 maart 2022**[296] uit over een zaak waarbij vijf beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De beklaagden waren afkomstig uit Eritrea en Ethiopië. Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.[297]

De smokkelactiviteiten vonden voornamelijk plaats op de snelwegparking in Wetteren in januari en februari 2020.

Het gerechtelijk onderzoek gebeurde via observaties, tapmaatregelen, retro-telefonieonderzoek, uitlezen van gsm's en ondervragingen van transmigranten. Er werd vaak gebruikgemaakt van Britse prepaid-simkaarten.

De hoofdbeklaagde was duidelijk de leider van de smokkelgroep. Hij vroeg 800 euro aan de kandidaat-vertrekkers om gesmokkeld te worden. Hij was diegene die de vrachtwagens opende, de bestemming controleerde en de vrachtwagens opnieuw sloot. De nieuwe transmigranten konden pas worden gesmokkeld indien de beklaagde daartoe uitdrukkelijk de toestemming gaf.

De andere vier beklaagden verleenden hulp aan de eerste. Sommige beklaagden argumenteerden dat zij zelf geen geld ontvingen maar in ruil in het VK probeerden te geraken. De rechtbank oordeelde dat het volgens artikel 77*bis* van de vreemdelingenwet niet vereist is dat iedere medebeklaagde persoonlijk geld ontvangt. Als men rechtstreeks of via een tussenpersoon zijn medewerking verleent en deelneemt aan een organisatie die mensen smokkelt, volstaat dat om als mededader schuldig te zijn. Volgens de rechtbank beoogden ze minstens een indirect vermogensvoordeel.

De rechtbank achtte de beklaagden schuldig maar beperkte wel het aantal slachtoffers.

Ook de verzwarende omstandigheden waren bewezen. Er werd misbruik gemaakt van de kwetsbare positie van de transmigranten. Ze werden in laadruimtes van koelwagens en bulkwagens geladen, wat grote risico's inhield voor hun leven. Er was ook sprake van een vereniging: individueel smokkelen is onmogelijk. Mensensmokkel is teamwerk en alle beklaagden hadden een specifieke rol binnen het systeem, als wachter (uitkijker), uitvoerder of begeleider. De vereniging was duidelijk gestructureerd waarbij de overige beklaagden in contact stonden met de eerste beklaagde die hoger in de hiërarchie stond. Hij besliste wanneer er naar de parkings zou worden gegaan, in welke vrachtwagens de transmigranten zouden worden "ingeladen" en stond in voor het openen en het sluiten van de vrachtwagens. Hij deed er zelf alles aan om onder de radar te blijven. De andere beklaagden fungeerden als tussenpersoon en stonden in contact met de transmigranten, hielpen hen naar de parkings te brengen, stonden op de uitkijk en zorgden voor het nodige materiaal.

De eerste beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 46.000 euro. De andere beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen een jaar en drie jaar en tot geldboetes tussen 5.000 euro en 24.000 euro, gedeeltelijk met uitstel.

3.6. | Albanese smokkelnetwerken

Zoals vermeld bij de tendensen in het begin van dit hoofdstuk, hadden de beslissingen die Myria ontving enerzijds betrekking op de 'VIP'-smokkel van Albanese onderdanen in de vrachtwagencabine, en anderzijds op de smokkel via de overtocht op de ferry vanuit Zeebrugge met valse Italiaanse identiteitsdocumenten, of via zeil- of jachtboten vanuit de jachthavens aan de Belgische kust.

Italiaanse chauffeurs[298]

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 12 mei 2021**[299] uit over een zaak van mensensmokkel van Albanese onderdanen die gebruikmaakten van valse identiteitsdocumenten.

Er werden drie beklaagden vervolgd in dit dossier, twee met de Albanese en een met de Italiaanse nationaliteit. Twee van hen lieten verstek gaan.

Het dossier werd opgestart na een inlichting dat een van de beklaagden de organisator was van internationale mensensmokkel. Hij verbleef in het VK maar organiseerde mensensmokkel van Albanezen naar het VK via de haven van Zeebrugge. Hij werkte daarvoor samen met zijn broer die in Italië woonde. De *modus operandi* was het benaderen van Italianen, vooral afkomstig uit de regio van Toscane, die financiële problemen hadden, om hun identiteitsdocumenten

296 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 15 maart 2022, k. D19D (beroep).

297 De vordering van het slachtoffer was onontvankelijk omdat hij niet vermeld stond in de verwijzingsbeschikking en de rechtbank zichzelf niet kan vatten voor nieuwe feiten die niet bij haar aanhangig gemaakt zijn.

298 Zie andere beslissing: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 november 2021, k. B17 (onuitgegeven).

299 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 12 mei 2021, k. B17 (verzet).

te gebruiken voor Albanese onderdanen of door als chauffeur de Albanese onderdanen met de wagen te vervoeren naar het VK. De Italiaanse identiteitsdocumenten werden vervalst (door fotoverandering) zodat ze gebruikt konden worden door de migranten. De Italiaanse chauffeurs zouden daarbij tussen de 1.000 en de 3.000 euro verdienen per geslaagde overtocht, plus een vergoeding van alle onkosten. De vertrekkers betaalden rond de 35.000 euro voor de overtocht van een gezin van drie.

Verschillende wagens werden in Zeebrugge onderschept waarbij Albanese onderdanen trachtten de overtocht te maken. De aangehouden personen konden worden gelinkt met de beklaagden. In een van de dossiers had een getuige uitgebreide verklaringen afgelegd lastens de hoofdbeklaagden.

De twee beklaagden, twee broers, waren gekend voor zware criminele feiten waaronder mensensmokkel. De eerste beklaagde was de spilfiguur van de organisatie. Hij woonde in het VK. Zijn naam kwam voor in verschillende dossiers inzake mensensmokkel. Hij gebruikte meerdere Britse telefoonnummers en was ook met verschillende personen in contact via Facebook. Zijn broer verbleef in Italië.

De eerste beklaagde en de tweede beklaagde werden veroordeeld tot respectievelijk vijftig en veertig maanden effectief en tot geldboetes van 56.000 euro en 40.000 euro. De Italiaanse chauffeur kreeg zevenendertig maanden en een geldboete van 8.000 euro.

Op **8 december 2021**[300] sprak de **correctionele rechtbank van Brugge** zich uit over een dossier inzake mensensmokkel waarbij een persoon probeerde met valse identiteitsdocumenten de overtocht met de ferry naar het VK te maken.

Er werden vier beklaagden vervolgd, twee met de Italiaanse nationaliteit en twee met de Albanese nationaliteit, als dader of mededader van mensensmokkel, voor het gebruik van valse paspoorten en een valse naam. Twee van hen lieten verstek gaan.

Hun wagen werd gecontroleerd aan de grensdoorlaatpost in de haven van Zeebrugge. De foto van een van de personen leek niet overeen te stemmen met de persoon en het paspoort bleek vals.

De Italiaanse bestuurder legde verklaringen af. Hij zou met de andere beklaagde met de Italiaanse nationaliteit naar België gereden zijn met zijn wagen. In België zou de vierde beklaagde in de wagen gestapt zijn onder het mom dat hij de tweede beklaagde was.

De tweede beklaagde werd gearresteerd in Italië en uitgeleverd aan België. De eigenlijke opdrachtgever was een Albanees in Italië die de eerste twee beklaagden zou betalen voor het overbrengen van de derde beklaagde naar het VK.

De eerste en de tweede beklaagde werden veroordeeld tot dertig maanden en tot een geldboete van 8.000 euro, allebei met uitstel. De derde beklaagde werd veroordeeld tot 37 maanden effectief en tot een geldboete van 8.000 euro. De vierde beklaagde werd veroordeeld voor valse naamdracht en gebruik van valse documenten. Hij kreeg een gevangenisstraf van zes maanden effectief en een geldboete van 800 euro.

Zeilbootjes op de Noordzee

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 10 maart 2021**[301] uit over een dossier rond mensensmokkel van Albanese onderdanen op een zeilboot. De beklaagde had de Litouwse nationaliteit.

De scheepvaartpolitie van Oostende had een oproep gekregen van de haven dat er een slecht verlichte zeilboot vertrokken was uit de haven van Blankenberge. De politie kon de boot terug naar de haven begeleiden. De schipper was de beklaagde. Daarnaast bevonden zich nog vier Albanezen aan boord, onder wie meerdere familieleden.

De schipper was in Antwerpen aangesproken door Albanezen met de vraag om hen naar het VK te brengen. De zeilboot was niet in orde en maakte water tijdens de tocht. De opvarenden waren bang geweest.

De rechtbank achtte de feiten van smokkel bewezen en veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 8.000 euro. De beklaagde tekende beroep aan en het **hof van beroep van Gent** bevestigde in een **arrest van 30 juni 2021**[302] de veroordeling. Het herleidde wel de gevangenisstraf naar drie jaar.

'VIP'-smokkel in een vrachtwagencabine

Myria ontving verschillende beslissingen, in eerste aanleg en in graad van beroep,[303] over deze *modus operandi*. Een

300 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 december 2021, k. B17 (definitief).
301 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 maart 2021, k. B17 (beroep).
302 Gent, 30 juni 2021, 8e k.
303 Zie o.a. verschillende beslissingen: Gent, 3 november 2021, 8e k. (onuitgegeven); Gent 4 mei 2022, 8e k. (onuitgegeven); Gent, 23 februari 2022, 8e k. (onuitgegeven).

van de beslissingen was een arrest van het hof van beroep van Antwerpen[304] over een zaak waarin Myria zich eerder burgerlijke partij had gesteld en waarin na een cassatie-uitspraak een nieuw arrest was tussengekomen dat de beslissing van de eerste rechter grotendeels bevestigt ten aanzien van één beklaagde en zelfs een hogere straf oplegt.

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in verschillende vonnissen[305] uit over mensensmokkel van voornamelijk personen met de Albanese nationaliteit. Myria heeft ervoor gekozen om twee van die beslissingen te presenteren.

In een **vonnis van 13 juli 2021**[306] betrof de zaak een beklaagde met de Albanese nationaliteit. Hij had **verzet aangetekend** tegen een **vonnis van 29 juli 2020**.

In januari 2019 werd omwille van verdachte smokkelhandelingen een interventieploeg gestuurd naar een locatie in Veurne. Een onderzoek werd opgestart. Dat bracht aan het licht dat de uitvalsbasis van deze smokkelorganisatie in Londen gelegen was, en geleid werd vanuit een bar.

De aanvoer van de vertrekkers gebeurde via Albanië of via Griekenland. Ze werden in eerste instantie ondergebracht in *'safehouses'* in de regio van Brussel. Daar gebeurde de selectie van de vertrekkers en werden er foto's gemaakt.

De vertrekkers verzamelden zich vanuit Brussel in een hotel bij de haven van Gent.

Handlangers van de organisatie zorgden voor het ophalen en rondvoeren van de vertrekkers, zij zorgden voor het herbergen in hotels en '*safehouses'*, selecteerden de vertrekkers en stuurden hun foto's door naar hun opdrachtgevers.

De taxichauffeurs brachten de vertrekkers van de hotels/'*safehouses'* richting de vrachtwagen, ontvingen het geld en verdeelden dat via *moneytransfers*. De vertrekkers werden gesmokkeld in de vrachtwagencabine, dus met medeweten van de chauffeurs. De vrachtwagenchauffeurs werkten allemaal voor een Italiaans bedrijf. De vertrekkers mochten geen bagage meenemen; die werd nadien overgebracht naar het VK, bij een geslaagde overtocht.

De leden van de Londense bar stonden in voor de opvang van de vertrekkers wanneer deze aankwamen met de vrachtwagens in het VK, zij ontvingen de verschuldigde saldo's ter plaatse en stonden in voor het vrijgeven van de transmigranten aan hun garantiepersoon in het VK.

Het onderzoek werd gevoerd met retro's op telefoonnummers, afluistermaatregelen, observaties, bevraging van de *moneytransmitters*, huiszoekingen en een telefonieonderzoek. Er werd vaak van telefoonnummer gewijzigd en er werden valse namen gebruikt. Er waren contacten met nummers uit België, Italië, Griekenland en het VK.

In dit geval was de beklaagde een handlanger/helper. Hij werd veroordeeld tot veertig maanden en tot een geldboete van 72.000 euro, allebei gedeeltelijk met uitstel.

Een ander dossier werd behandeld door het **hof van beroep van Gent** in een **arrest van 23 februari 2021**[307]. Het betreft een dossier van mensensmokkel van Albanese onderdanen in vrachtwagencabines. De **correctionele rechtbank van Brugge** had in zijn **vonnis van 6 november 2019**[308] de beklaagde, die de Belgische nationaliteit heeft, veroordeeld.

Hij werd vervolgd als dader of mededader van mensensmokkel van twee personen. Hij stelde vrachtwagens ter beschikking van andere chauffeurs. Bij een van zijn chauffeurs werden twee slachtoffers aangetroffen in de cabine. Het ging om een vrouw en haar kind die zich bij de echtgenoot in het VK wilden vervoegen.

De beklaagde vroeg de herkwalificatie van de feiten naar artikel 77 van de vreemdelingenwet, namelijk humanitaire redenen of minstens hulp bij illegale migratie. Het hof volgde deze redenering niet. De beklaagde was wel degelijk op de hoogte geweest van de smokkelpraktijken.

Zijn bewering dat hij geen geld zou hebben ontvangen werd bovendien niet geloofd door het hof. De beklaagde werd vervolgd als dader of mededader. Voor een veroordeling als mededader is het niet vereist dat aan alle bestanddelen van het misdrijf voldaan is. Het is voldoende dat hij wetens en willens aan de uitvoering van het misdrijf heeft meegewerkt. Het is dus niet vereist dat hij persoonlijk geld ontvangen heeft.

De feiten van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden werden opnieuw bewezen geacht door het hof. Het oordeelde wel dat er een lichte niet-verantwoorde vertraging was bij de behandeling van de zaak, aangezien de feiten dateerden van september 2016. Daarmee werd er rekening gehouden bij de beoordeling van de straf.

---

304 Antwerpen, 10 juni 2021, k. C6 en Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 14 december 2018, k. B17. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, pp. 101-102 en website Myria.

305 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. B17 (onuitgegeven); Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 maart 2022, k. B17 (onuitgegeven); Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 februari 2022, k. B17 (onuitgegeven).

306 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. VK1 (verzet en beroep).

307 Gent, 23 februari 2021, 8e k.

308 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 6 november 2019, k. B17.

De beklaagde had een ongunstig strafblad. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden effectief.

3.7. | Small boats

Er waren verschillende beslissingen inzake feiten van mensensmokkel met bootjes op de Noordzee. Enerzijds ging het om dossiers over de logistieke helpers, namelijk zij die de bootjes en het andere materiaal aankochten of vervoerden.[309] Het logistieke materiaal wordt vanuit het buitenland via België naar Calais getransporteerd, wat het kortste stuk is om met bootjes via de Noordzee het VK te bereiken. En anderzijds zijn er de dossiers waarin bootjes op zee werden aangetroffen. Myria heeft ervoor gekozen drie van deze beslissingen toe te lichten: twee die in Brugge zijn behandeld, een in Namen.

Logistiek bootjes

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 9 maart 2022**[310] uit over een dossier waarin de twee beklaagden de Nederlandse nationaliteit hadden.

Zij werden tijdens een politiecontrole opgemerkt omdat de ruiten van hun wagen waren afgedekt met karton. Tijdens de controle bleek dat de wagen volgeladen was met oranje zwemvesten, een buitenboordmotor, een rubberboot, een jerrycan met benzine, een doos vol documenten en kopieën van paspoorten. De FGP nam het onderzoek over. In Nederland bleek een van de beklaagden gekend voor diverse antecedenten. Een gesprek in het cellencomplex werd opgevangen waarbij de twee beklaagden afspraken wie wat zou verklaren.

Uiteindelijk bevestigde een van de beklaagden dat hij in Duitsland een boot, een lattenbodem en zwemvesten was gaan ophalen en naar een adres in Frankrijk moest brengen voor een opdrachtgever in Den Haag. De buitenboordmotor bleek naderhand gestolen bij een watersportvereniging in Nederland.

De rechtbank achtte de beklaagden schuldig aan mensensmokkel en veroordeelde hen tot gevangenisstraffen van dertig maanden met uitstel en tot geldboetes van 8.000 euro.

In een ander **vonnis van 23 juni 2021**[311] ging het ook over feiten van mensensmokkel met bootjes op de Noordzee.

De vijf beklaagden hadden de Iraanse of een onbekende nationaliteit. Meerderen onder hen verbleven in Duitsland. Twee van hen lieten verstek.

In mei 2020 werden twee beklaagden aangetroffen in hun auto met materiaal voor mensensmokkel. Uit info van de Duitse politie bleek dat andere beklaagden eveneens waren aangetroffen met materiaal in hun wagen. Een van de bootjes, dat was aangekocht door een beklaagde, werd eerder al door de Britse kustwacht onderschept. Van de Duitse politiediensten werd er vernomen dat bij een bepaalde sportwinkel meerdere buitenboordmotoren waren aangekocht. Bij een andere winkel waren er meerdere boten verkocht aan dezelfde persoon. Op de gsm's van de beklaagden vond de politie foto's van boten en zwemvesten.

Een van de beklaagden kocht al gedurende een langere periode boten en motoren en organiseerde de smokkeloperaties, zelfs met Vietnamezen. Tussen augustus en september 2020 had hij voor 10.000 euro aan boten gekocht bij een winkel, bleek uit het onderzoek.

De beklaagden werkten samen met een persoon die zich in Calais bevond en daar slachtoffers ronselde om hen tegen betaling met een rubberboot naar het VK te smokkelen. De boten waren niet geschikt om de oversteek te maken.

De rechtbank beoordeelde de feiten op basis van de bevraging van de ANPR-camera's, de resultaten van de retro's, resultaten van de uitlezing van in beslag genomen gsm-toestellen, aangetroffen WhatsApp-conversaties, foto's op de gsm's van rubberboten en buitenboordmotoren, foto's van Google Maps, het feit dat sommige beklaagden waren aangetroffen in een auto met smokkelmateriaal, ongeloofwaardige en tegenstrijdige verklaringen van de beklaagden.

Ze oordeelde dat de feiten bewezen waren en dat de beklaagden duidelijk deel uitmaakten van een criminele organisatie. Ze kregen gevangenisstraffen tussen de zes jaar en de twaalf jaar en geldboetes tussen 96.000 euro en 240.000 euro.

Een gelijkaardig dossier werd in Namen behandeld.

In deze zaak werd een Iraanse beklaagde vervolgd voor mensensmokkel, kwaadwillig belemmeren van het verkeer en gewapende weerspannigheid.

In september 2021 werd hij aan boord van het voertuig dat hij bestuurde door de verkeerspolitie onderschept, na een snelheidsovertreding (161 km/u) op de E42-autosnelweg

309 Gent, 21 april 2021, 8e k.; Gent, 10 maart 2021, 8e k.; Gent 14 april 2021, 8e k.; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 maart 2022, k. B17; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 februari 2022, k. B17; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 december 2021, k. B17; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. B17.

310 Corr. West Vlaanderen, afdeling Brugge, 9 maart 2022, k. B17 (definitief).

311 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 juni 2021, k. B17 (verzet en beroep).

richting Bergen. De bestuurder weigerde te gehoorzamen aan de bevelen om de politie te volgen en maakte verschillende gevaarlijke manoeuvres in een poging om de politie van zich af te schudden. Na een achtervolging van 57 km werd het voertuig uiteindelijk aan de kant gezet.

Aan boord zat ook een vrouwelijke passagier, eveneens met de Iraanse nationaliteit. Zij stelde zich burgerlijke partij. Geen van beiden kon identiteitsdocumtenten voorleggen. Het voertuig was door de Franse autoriteiten geseind (Schengen) in het kader van een illegale transit van vreemdelingen richting Engeland, waarbij de beklaagde een van de verdachten was. In het voertuig trof de politie behalve dertig reddingsvesten ook een opblaasbare rubberboot aan in een daarvoor bestemde tas, en in een andere tas ook zitjes, roeispanen, pompen en een motor.

De passagier barstte in tranen uit en verklaarde de chauffeur niet te kennen. Ze zei dat ze vanuit Denemarken kwam en dat hij haar had opgepikt om haar met een reddingsvest via Frankrijk per boot naar Engeland over te brengen.

De beklaagde verklaarde dat het voertuig hem in Duitsland was toevertrouwd, dat hij het naar een parkeerplaats in Brussel moest brengen en ook de passagier moest ophalen, die met drie andere personen in een voertuig met Deense nummerplaat was aangekomen. Hij ontkende een smokkelaar te zijn. De passagier had asiel aangevraagd in Denemarken, wat haar even voordien was geweigerd. Ze was dan ook van plan via Frankrijk naar Engeland te reizen. Ze had contact opgenomen met mensen die de reis al hadden gemaakt en zo het nummer van de smokkelaars gekregen. De reis zou haar zo'n 1.700 euro kosten. Daarop werd ze overgebracht naar een opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel, dat zich over haar heeft ontfermd.

In een **vonnis van 17 maart 2022** hield de **correctionele rechtbank van Namen**[312] rekening met alle tenlasteleggingen. Op basis van telefoontaps en vaststellingen van de politie kon er worden aangetoond dat de beklaagde herhaaldelijk meerdere reizen had gemaakt van Nederland naar Duitsland, en uiteindelijk via België richting Frankrijk, met de bedoeling om mensen in een onwettige en precaire situatie over het Kanaal naar Engeland te brengen.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde tot een gevangenisstraf van vijf jaar met gedeeltelijk uitstel en tot een geldboete van 8.000 euro met uitstel, en tot betaling aan de burgerlijke partij van 1 euro definitief als morele schadevergoeding.

Bootjes op zee

In een **arrest van 8 oktober 2021**[313] van het **hof van beroep van Gent** werd een beklaagde met de Iraakse nationaliteit maar met woonplaats in Denemarken vervolgd als dader of mededader van mensensmokkel met bootjes op de Noordzee.

De politie onderschepte op zee een bootje met dertien Syrische personen na een klacht van getuigen die een aanvaring gezien hadden van de boot met een andere boot in de jachthaven. De beklaagde vervoerde transmigranten van de 'Jungle' in Calais naar de jachthaven van Nieuwpoort waar ze in een bootje stapten.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zeven jaar en tot een geldboete van 12.000 euro.

3.8. | Herkwalificatie naar artikel 77 vreemdelingenwet (hulp bij illegale migratie) – vrijspraak humanitaire clausule

Het hof van beroep van Brussel heeft de humanitaire clausule toegepast voor feiten van hulp bij illegale immigratie.

Het **hof van beroep van Brussel** boog zich in een **arrest van 12 januari 2022**[314] over een zaak van mensensmokkel waarbij de beklaagde in eerste aanleg was vrijgesproken in een vonnis van de **correctionele rechtbank** van **4 februari 2019**[315]. Het Openbaar Ministerie had beroep aangetekend.

De twee beklaagden, beiden met de Syrische nationaliteit maar met een verblijf in het VK, werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Ze hadden een vriend, een Syrische man met een verblijf in Griekenland met wie ze ook een familieband hadden, geholpen per vliegtuig met valse documenten naar het VK te reizen. Zij deden dat op vraag van de broer van de man.

De eerste rechter had de feiten geherkwalificeerd naar artikel 77 van de vreemdelingenwet en had de beklaagden allebei vrijgesproken.

312 Corr. Namen, afdeling Namen, 17 maart 2022, 13e k. (definitief).
313 Gent, 8 oktober 2021, 8e k.
314 Brussel Nederlandstalig, 12 januari 2022, 13e k.
315 Corr. Brussel Nederlandstalig, 4 februari 2019, 24e k.

Het hof volgde de herkwalificatie naar artikel 77 van de eerste rechter. Uit geen enkel element bleek dat de beklaagden hadden gehandeld met het oog op het verkrijgen van enig vermogensvoordeel, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks. Er was geen enkel gegeven in het strafdossier dat toeliet te stellen dat er vermogensvoordelen beloofd waren of dat de beklaagden vermogensvoordelen zouden hebben ontvangen.

Het hof onderzocht voorts of de drijfveer van de beklaagden niet kon worden gelijkgesteld met hulp "voornamelijk om humanitaire redenen" in de zin van artikel 77, 2e lid. Volgens de parlementaire werkzaamheden in het kader van de aanpassing van dat artikel moet deze hulp "zo ruim mogelijk worden begrepen en moet die alle niet-criminele en niet-economische doelstellingen omvatten".

Het hof oordeelde daarnaast dat "belangeloos hulp bieden aan een persoon die beweert een Syrische vluchteling te zijn, die de broer van een vriend of een familielid is, die na een lange en moeizame reis te hebben ondernomen, in moeilijke omstandigheden in Griekenland verblijft en zijn familie wenst te vervoegen die zich elders in Europa bevindt, terwijl men zelf als vluchteling de oorlog is ontvlucht en een kruisweg heeft afgelegd om in een veiliger oord te geraken, valt onder het begrip hulp bieden 'voornamelijk om humanitaire redenen'." Volgens het hof bleek niet dat de beklaagden met enige economische of criminele doelstelling hadden gehandeld.

Het hof bevestigde het vonnis en sprak de beide beklaagden vrij.

4. Erkenning van de status van vluchteling voor een slachtoffer van mensenhandel

De **Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV)** erkende in een **beslissing van 13 januari 2021**[316] een vrouw uit Sierra Leone als vluchteling. De vrouw verklaarde dat zij in Sierra Leone was geronseld door een Nigeriaanse vrouw om in het buitenland te werken. Uiteindelijk werd zij het slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting door een netwerk. Ze werd eerst in Sierra Leone uitgebuit en nadien naar België gestuurd, waar zij is kunnen ontsnappen op de luchthaven in Brussel. Ze werd aangehouden in een gesloten centrum waar zij asiel aanvroeg. Ze had ernstige psychische problemen ten gevolge van de traumatische ervaringen. Een eerste asielaanvraag werd afgewezen omwille van het ongeloofwaardige karakter van het asielrelaas. Zij kwam nadien in contact met PAG-ASA maar ze viel niet onder de voorwaarden om het slachtofferstatuut te krijgen. Bij een tweede asielaanvraag kon het slachtoffer bijkomende elementen voorleggen, maar opnieuw werd haar aanvraag geweigerd door het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS). Ze ging in beroep tegen deze weigering en de RVV erkende haar als vluchteling op basis van het behoren tot een bepaalde sociale groep, namelijk vrouwen uit Sierra Leone.

316 RVV, 13 januari 2021, nr. 247 309.

Deel 3
Data

Inleiding

In dit deel van het verslag zijn de kerncijfers gebundeld die Myria heeft ontvangen van de actoren die mogelijk een rol spelen in een dossier mensenhandel of mensensmokkel in België. De recentste gegevens rond mensenhandel en mensensmokkel komen aan bod naast – waar mogelijk – een terugblik naar de afgelopen tien jaar om deze in perspectief te plaatsen.

De actoren waarvan Myria cijfers heeft ontvangen zijn:

- De politie, met informatie afkomstig uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG);
- De inspectiedienst van de RSZ (Themadirectie mensenhandel, ECOSOC-teams);
- Het College van procureurs-generaal met informatie over de vervolgingen die door de correctionele parketten en de arbeidsauditoraten zijn ingesteld;
- De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- PAG-ASA, Payoke en Sürya: centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers;
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) van de FOD Justitie, met informatie over de definitieve veroordelingen.

Dit hoofdstuk wordt traditiegetrouw afgesloten met een externe bijdrage van de inspectiediensten van de RSZ. Tot slot gaat de Directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC) van de federale politie dieper in op enkele markante ontwikkelingen inzake mensensmokkel.

Let op

- De cijfers in dit verslag tonen geenszins de werkelijke omvang van de fenomenen mensenhandel en -smokkel in België. Ze betreffen alleen de feiten, slachtoffers en daders die door de autoriteiten als dusdanig zijn geïdentificeerd. Over niet-geïdentificeerde feiten kunnen er geen uitspraken worden gedaan.
- Deze cijfers en hun evolutie geven veeleer informatie over het optreden van de autoriteiten in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, meer dan over die fenomenen zelf.
- De cijfers van de verschillende actoren zijn onderling niet geharmoniseerd en leveren geenszins een coherent en uniform beeld op van deze criminele fenomenen. Dat beperkt de mogelijkheden om het beleid te evalueren, strategische analyses te onderbouwen en de rapportage te verzekeren ten aanzien van de Europese instellingen. Uiteraard werkt Myria met de vermelde actoren samen om de best mogelijke cijfers te verzamelen.

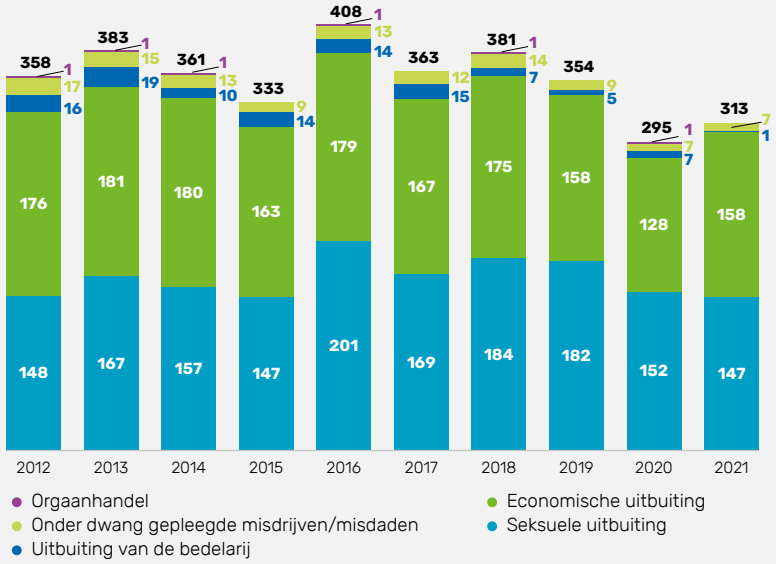
1. Mensenhandel

Inbreuken mensenhandel (gegevens van de politie)

In 2021:

- Werden er 313 inbreuken mensenhandel vastgesteld door de politiediensten, een lichte stijging ten opzichte van 2020 maar nog altijd een lager niveau dan voor de coronacrisis.
- Blijven economische (51%) en seksuele uitbuiting (47%) de voornaamste gedetecteerde inbreuken inzake mensenhandel.
- Werd slechts 1 geval van uitbuiting van de bedelarij vastgesteld. Deze uitbuitingsfinaliteit kent de jongste jaren een opmerkelijk laag aantal vastgestelde inbreuken gelet op een gemiddelde van 15 vastgestelde inbreuken per jaar in de periode 2012-2017. Een vergelijkbare daling wordt ook vastgesteld voor de onder dwang gepleegde misdrijven.

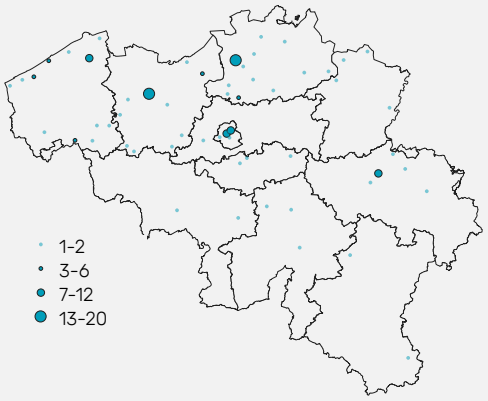
Evolutie geregistreerde inbreuken mensenhandel 2012-2021, per type

In 2021 werd **seksuele uitbuiting** het vaakst gedetecteerd in de grote centrumsteden zoals Brussel-Hoofdstad (24 inbreuken in de 19 gemeenten), Antwerpen (20), Gent (13), Luik (9) en Oostende (5). Buiten de grote steden worden er maar sporadisch inbreuken vastgesteld.

De voorbije tien jaar werden in bepaalde provincies heel weinig inbreuken geregistreerd. Zo werden er maar 11 feiten vastgesteld in Waals-Brabant. Ook in Namen (36) en Vlaams-Brabant (38) worden weinig inbreuken voor seksuele uitbuiting opgetekend in diezelfde periode.

Geregistreerde inbreuken inzake seksuele uitbuiting in 2021

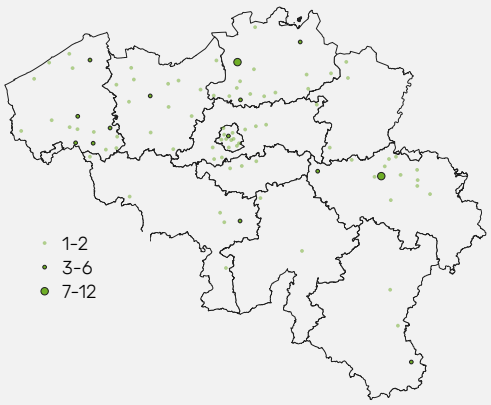

Provincie	Aantal inbreuken
Antwerpen	34
West-Vlaanderen	29
Oost-Vlaanderen	28
Brussel-Hoofdstad	24
Luik	14
Limburg	5
Namen	4
Waals-Brabant	3
Henegouwen	3
Luxemburg	2
Vlaams-Brabant	1
Totaal	**147**

De meeste inbreuken inzake mensenhandel met het oog op **economische uitbuiting** in 2021 werden vastgesteld in de steden Brussel-Hoofdstad (22 inbreuken in de 19 gemeenten), Antwerpen (10) en Luik (8). In tegenstelling tot seksuele uitbuiting is de geografische spreiding meer uitgesproken en lijken de geregistreerde inbreuken veel minder gebonden aan centrumstedelijke milieus.

De voorbije tien jaar werden er in de provincie Luxemburg maar 48 inbreuken inzake mensenhandel met het oog op economische uitbuiting vastgesteld door de politie. Ook in Waals-Brabant (51) en Limburg (55) werden er betrekkelijk weinig feiten geregistreerd in de periode 2012-2021.

Geregistreerde inbreuken inzake economische uitbuiting in 2021

Provincie	Aantal inbreuken
Antwerpen	33
West-Vlaanderen	30
Luik	22
Brussel-Hoofdstad	22
Oost-Vlaanderen	18
Henegouwen	10
Vlaams-Brabant	9
Luxemburg	5
Waals-Brabant	4
Limburg	3
Namen	2
Totaal	**158**

Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie

RSZ-inspectiedienst (ECOSOC-teams) – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting

Om de werkzaamheden van de ECOSOC-teams en hun rol in de strijd tegen de mensenhandel voor te stellen, wordt er gebruikgemaakt van twee indicatoren:

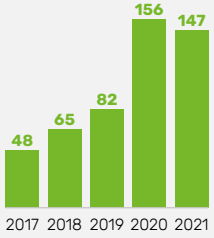
- Het jaarlijkse aantal vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel uit afgesloten onderzoeken die op basis van strafrapporten of processen-verbaal werden doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten.
- Het jaarlijkse aantal opgestelde checklists. Hierbij wordt er voor elk vermoedelijk slachtoffer een checklist opgesteld zodra er voldoende indicaties zijn dat het om een mogelijke situatie van mensenhandel gaat, ongeacht de status van het onderzoek (bij aanvang, tijdens of aan het einde).

Niet elk onderzoek dat in 2021 afgesloten is werd datzelfde kalenderjaar geopend, sommige onderzoeken nemen meerdere maanden of jaren in beslag. Dat is ook de reden waarom het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de afgesloten onderzoeken niet hetzelfde is als het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de checklists.

» *Voor meer informatie over de resultaten van de inspectiediensten van de RSZ, zie de externe bijdrage aan het einde van dit deel.*

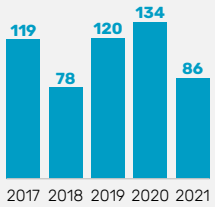
Vermoedelijke slachtoffers in afgesloten onderzoeken

In 2021 werden er 147 vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten naar aanleiding van een afgesloten onderzoek. Dat is een verdrievoudiging ten opzichte van 2017. Mannen vormen de grote meerderheid van deze slachtoffers (123). Opvallend is de grote groep Roemeense slachtoffers die tewerkgesteld werden in de land- en tuinbouwsector.

Nationaliteit	Bouw	Land- en tuinbouw	Horeca	Garages	Kleinhandel	Metaal-industrie	Huishoudelijk werk	Voedingsindustrie	Schoonmaak	Andere	**Totaal**
Roemenië	3	37								2	42
Marokko			1	1	2		3	1	3	1	12
Portugal	10										10
Turkije			8					2			10
Oekraïne	7									1	8
Guinee-Bissau	6			1	1						8
Bulgarije		1	4								5
Albanië				1		4					5
Pakistan	1				3						4
Spanje	4										4
Afghanistan				4							4
Brazilië	2						1				3
Tunesië				1	1					1	3
België		1		1						1	3
Palestina			1							1	2
Hongarije			2								2
Egypte			2								2
Syrië			2								2
Ecuador	2										2
Bangladesh			2								2
Algerije	1				1						2
Mali				1						1	2
Senegal	2										2
Andere	3	1	2							2	8
Totaal	**41**	**40**	**24**	**10**	**8**	**4**	**4**	**3**	**3**	**10**	**147**

Opgestelde checklists

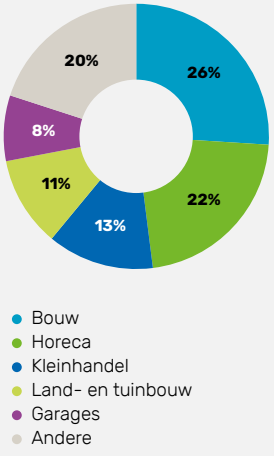

In de afgelopen vijf jaar werden er 537 checklists opgesteld wat impliceert dat er gemiddeld meer dan 100 vermoedelijke slachtoffers worden gedetecteerd door de inspectiediensten per jaar, al schommelt het aantal opgestelde checklists sterk van jaar tot jaar. Zo werden er in 2021 86 vermoedelijke slachtoffers gedetecteerd.

Bijna de helft van alle vaststellingen vond plaats in de bouw- en horecasector met respectievelijk 139 en 118 checklists. Met kleinere aantallen zijn ook de kleinhandel (69), land- en tuinbouw (59) en garages/carwashes (45) van belang.

De meest voorkomende nationaliteiten in de voorbije vijf jaar zijn Marokko, Roemenië (38 gevallen in de land- en tuinbouw), Oekraïne (37 gevallen in de bouwsector), Bulgarije en Afghanistan (20 gevallen in de sector van garages en carwashes).

Voornaamste sectoren en nationaliteiten uit checklists 2017-2021

Marokko	63
Roemenië	62
Oekraïne	40
Bulgarije	31
Afghanistan	26
Polen	25
Egypte	21
China	20
India	20
België	18
Andere	211
Totaal	**537**

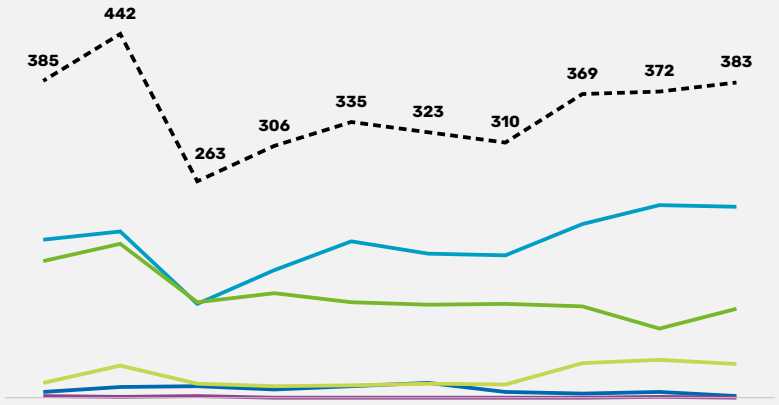
Bron: Inspectiedienst van de RSZ (ECOSOC-teams)

Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten

In 2021:

- Zijn er 383 strafzaken bij de correctionele parketten binnengekomen wegens mensenhandel, een minieme stijging ten opzichte van 2020.
- Werd er, met uitzondering van economische uitbuiting, een bescheiden daling van het aantal strafzaken vastgesteld voor elke uitbuitingsfinaliteit.
- Werden er maar twee nieuwe strafzaken geregistreerd voor uitbuiting van de bedelarij, het laagste aantal in de afgelopen tien jaar.

Een **nieuwe strafzaak** wordt geopend op basis van een aanvankelijk proces-verbaal (op basis van een navolgend pv wordt geen nieuwe strafzaak geopend). Een nieuwe strafzaak kan ook worden geopend op basis van een klacht of een burgerlijke partijstelling.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Seksuele uitbuiting	192	202	114	155	190	175	173	211	234	232
Economische uitbuiting	166	187	116	127	116	113	114	111	84	108
Uitbuiting van de bedelarij	7	13	14	10	14	18	7	5	7	2
Onder dwang gepleegde misdrijven	18	39	17	14	15	17	16	42	46	41
Orgaanhandel	2	1	2	0	0	0	0	0	1	0
-- Totaal	385	442	263	306	335	323	310	369	372	383

Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, zoals vastgesteld op 7 mei 2022.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die bij de correctionele parketten (met inbegrip van het federaal parket) zijn binnengekomen en zijn beperkt tot de inbreuken gepleegd door meerderjarigen.
- Voor een vollediger beeld van het gerechtelijke optreden ten aanzien van economische uitbuiting, dient men het aantal binnengekomen strafzaken bij de arbeidsauditoraten mee in beschouwing te nemen. In 2019, 2020 en 2021 zijn er respectievelijk 277, 198 en 231 nieuwe strafzaken binnengekomen bij de arbeidsauditoraten wegens economische uitbuiting.
- De zaken die bij het parket van Eupen binnenkomen worden pas sinds 19 februari 2019 opgenomen. De jaren voordien werd er geen rekening mee gehouden, door een probleem in de harmonisering van het IT-systeem.
- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer ze naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijke arrondissement worden verwezen.
- Bij elke strafzaak kunnen een of meerdere beklaagden betrokken zijn.

Meer dan een kwart van de strafzaken die in 2021 zijn binnengekomen was op 7 mei 2022 geregistreerd als behandeling zonder strafrechtelijke vervolging

Van de 383 strafzaken die in de loop van 2021 bij de parketten zijn binnengekomen waren er op 7 mei 2022 137 zaken geregistreerd als behandeling zonder strafrechtelijke vervolging.

Deze beslissing werd in 97 gevallen genomen omdat de zaak niet tot een vervolging kon leiden (vooral omwille van een gebrek aan bewijslast of niet te identificeren daders). In 40 gevallen werd de vervolging niet-opportuun geacht.

Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, analisten

Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.

- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen

Ressort Antwerpen

- Het totale aantal nieuwe strafzaken mensenhandel daalt voor het tweede jaar op rij. Desondanks is in dit ressort het hoogste aantal nieuwe strafzaken opgetekend in 2021, samen met het ressort Brussel.
- Bijna driekwart van de nieuwe strafzaken had betrekking op seksuele uitbuiting (67).

Ressort Brussel

- Met 92 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2021 blijft dat gegeven relatief stabiel de voorbije jaren.
- Zeven op de tien nieuwe strafzaken hadden betrekking op seksuele uitbuiting (64).

Ressort Gent

- Het totale aantal dossiers benadert het niveau van voor het coronajaar 2020.
- Er werden 52 nieuwe strafzaken wegens seksuele uitbuiting geregistreerd, een historisch hoogtepunt voor dit ressort.

Ressort Luik

- Met 57 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2021 blijft dat gegeven relatief stabiel de voorbije jaren.
- Het enige gerechtelijke ressort waar er steevast meer strafzaken worden geregistreerd voor economische uitbuiting dan voor seksuele uitbuiting.

Ressort Bergen

- Met 46 nieuwe strafzaken is in het ressort Bergen het laagste aantal dossiers opgetekend wegens mensenhandel.
- Meeste dossiers geopend voor onder dwang gepleegde misdrijven (31 van de 46).

Federaal parket

- Recentelijk worden er alsmaar meer nieuwe strafzaken geregistreerd door het federaal parket, al blijven de absolute aantallen relatief klein.
- In 2021 waren er 20 nieuwe strafzaken inzake mensenhandel, waarvan 17 met het oog op seksuele uitbuiting.

Nomenclatuur van de inbreuken

Seksuele uitbuiting	37L	art. 433*quinquies* § 1 1°C. Sw.
Economische uitbuiting	55D	art. 433*quinquies* § 1 3°C. Sw.
Uitbuiting van de bedelarij	29E	art. 433*quinquies* § 1 2°C. Sw.
Gedwongen misdrijf/misdaad	55F	art. 433*quinquies* § 1 5°C. Sw.
Orgaanhandel	55E	art. 433*quinquies* § 1 4°C. Sw.

Seksuele uitbuiting
Economische uitbuiting
Uitbuiting van de bedelarij
Gedwongen misdrijf
Orgaanhandel
Totaal per ressort
Antwerpen
Brussel
Gent
Luik
Bergen
Federaal parket

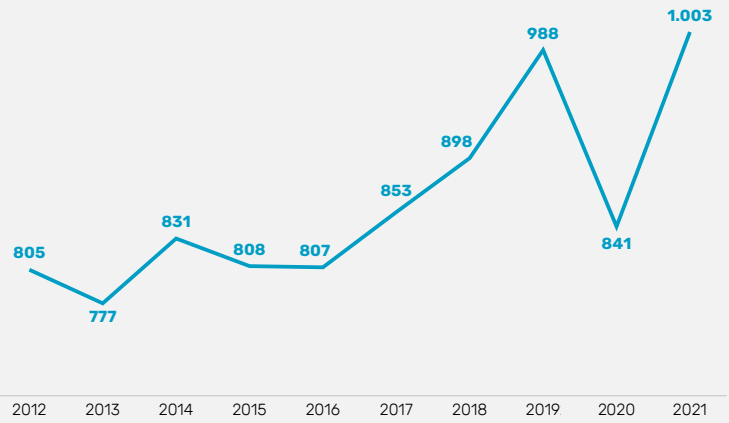
Aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra

De afgelopen tien jaar registreerden de centra een totaal van 8.611 aanmeldingen van vermoedelijke slachtoffers mensenhandel en/of -smokkel.

Het jaarlijkse **aantal aanmeldingen** bij de gespecialiseerde centra stijgt de jongste jaren sterk met uitzondering van de daling in het coronajaar 2020. Zo werden er in 2021 voor het eerst meer dan 1.000 vermoedelijke slachtoffers aangemeld.

Het stijgende aantal aanmeldingen staat in schril contrast met het aantal nieuw **opgestarte begeleidingen** dat door de jaren heen schommelt rond de 130 gevallen.

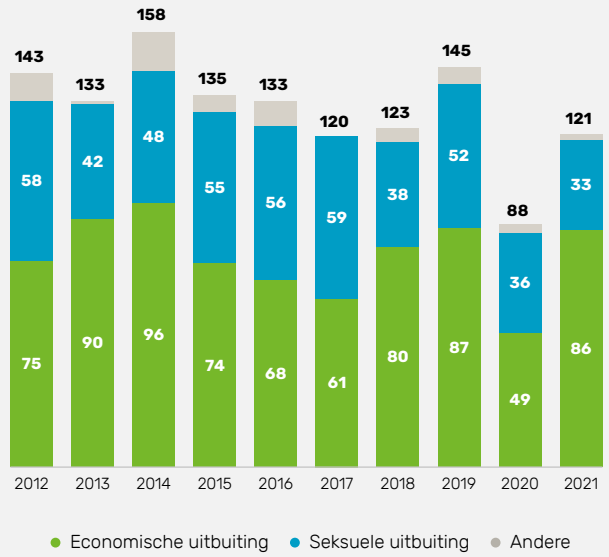
Aantal aanmeldingen van vermoedelijke slachtoffers mensenhandel en/of -smokkel 2012-2021

Bron: Payoke, PAG-ASA, Sürya

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra

Aantal opgestarte begeleidingen slachtoffers mensenhandel naar uitbuitingsfinaliteit 2012-2021

Er is sprake van een **begeleiding** zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, dus zodra een bijlage 15 is uitgevaardigd.

›› *Zie het onderdeel "Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken" voor meer informatie.*

In 2021:

- Werd voor 121 slachtoffers van mensenhandel een begeleiding opgestart. Onder hen waren er **86 slachtoffers van economische uitbuiting** en **33 slachtoffers van seksuele uitbuiting**.
- Bij de nieuwe begeleidingen was er daarnaast een Roemeens slachtoffer van uitbuiting van de bedelarij alsook een Marokkaans slachtoffer dat misdrijven diende te plegen onder dwang.
- Er zijn 17 Marokkaanse, 14 Bulgaarse en 8 Oekraïense slachtoffers. Dat zijn de drie voornaamste nationaliteiten van de slachtoffers van mensenhandel die in 2021 bij een van de drie gespecialiseerde centra in een begeleidingstraject zijn gestapt.

De gegevens over de nieuwe begeleidingen volstaan niet om de omvang van het werk van de gespecialiseerde centra weer te geven.

De duurtijd van de begeleiding kan meerdere jaren in beslag nemen maar komt hier niet aan bod als indicator. De cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken over de verlenging van de documenten in het kader van de procedure mensenhandel zijn daar wel een mogelijke indicator van.

Bron: Payoke, PAG-ASA, Sürya

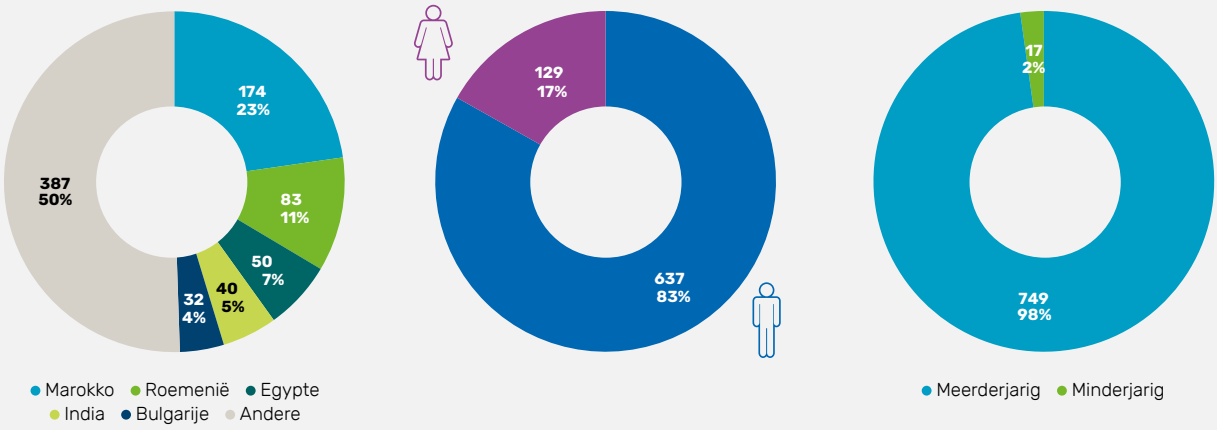
Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers mensenhandel in 2021 per type en nationaliteit

Nationaliteit	Economische uitbuiting				Seksuele uitbuiting				Uitbuiting van de bedelarij				Onder dwang gepleegde misdrijven				Totaal
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	
Marokko		1		13				2							1		17
Bulgarije		1		12		1											14
Oekraïne				7		1											8
Nigeria				1		5											6
Brazilië		3		1		1											5
Colombia				3		2											5
Roemenië		2		2						1							5
Turkije		3		1		1											5
Guinee				3		1											4
Ivoorkust				4													4
Albanië						3											3
Mali				3													3
Senegal			1	2													3
Spanje		1		1		1											3
China						2											2
Congo		1				1											2
Ecuador						1		1									2
Egypte				2													2
India				2													2
Iran				1		1											2
Moldavië		1		1													2
Tunesië		1		1													2
Venezuela						2											2
Afghanistan				1													1
Algerije				1													1
België						1											1
Cuba				1													1
Duitsland						1											1
Ghana				1													1
Hongarije						1											1
Irak				1													1
Italië				1													1
Kameroen				1													1
Kosovo				1													1
Liberia				1													1
Macedonië		1															1
Servië						1											1
Suriname						1											1
Syrië				1													1
Thailand						1											1
Zweden						1											1
Totaal	**0**	**15**	**1**	**70**	**0**	**30**	**0**	**3**	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**121**

Bron: Payoke, PAG-ASA, Sürya

Opgestarte begeleidingen mensenhandel 2012-2021 naar type uitbuiting

De voorbije tien jaar stapten 766 slachtoffers van economische uitbuiting in een begeleidingstraject

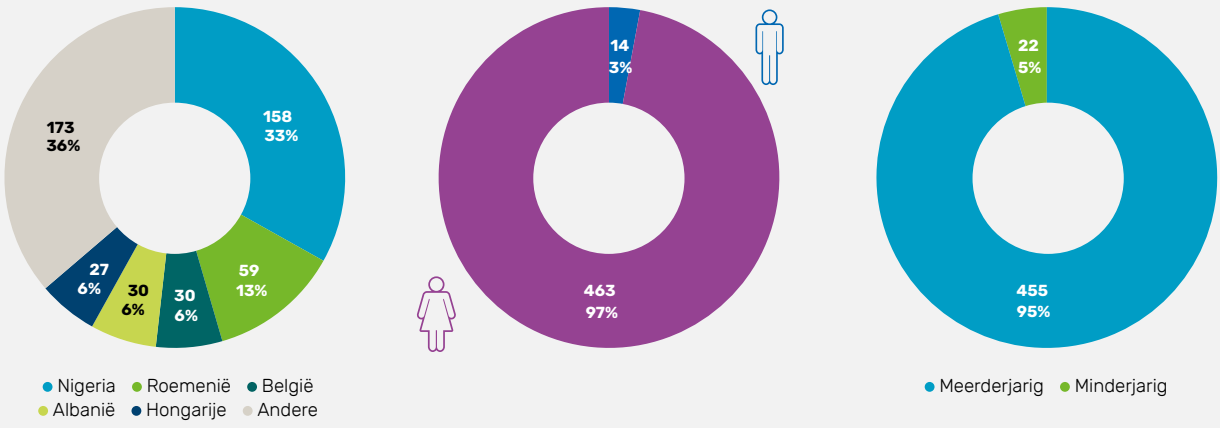

Bijna een kwart van alle nieuwe begeleidingen in 2012-2021 betreft een slachtoffer met de Marokkaanse nationaliteit (23%). Met geringere aantallen volgen de Roemeense (11%), Egyptische (7%), Indiase (5%) en Bulgaarse slachtoffers (4%).

Onder alle nieuw opgestarte begeleidingen van de jongste tien jaar zijn de mannelijke slachtoffers in de meerderheid. Met 637 personen vertegenwoordigen zij 83% van alle slachtoffers.

Meerderjarige slachtoffers zijn ruim in de meerderheid, toch werd er in 17 gevallen een begeleiding opgestart voor een minderjarig slachtoffer. Deze verhouding is wel niet evenredig verdeeld naargelang van het geslacht. Zo zijn er 9 minderjarige vrouwen tegenover 120 meerderjarige vrouwen, terwijl er 8 minderjarige mannen zijn tegenover 629 meerderjarige mannen.

De voorbije tien jaar stapten 477 slachtoffers van seksuele uitbuiting in een begeleidingstraject

De afgelopen tien jaar heeft maar liefst een slachtoffer op de drie de Nigeriaanse nationaliteit. Andere grote nationaliteitsgroepen zijn afkomstig uit Roemenië (13%), België, Albanië en Hongarije (allemaal 6%).

De slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn quasi exclusief vrouwelijk. Er werden maar 14 begeleidingen opgestart voor mannelijke slachtoffers. In de helft van deze gevallen ging het om een man met de Zuid-Amerikaanse nationaliteit.

In de periode 2012-2021 werd er een begeleiding opgestart voor 22 minderjarige slachtoffers. In 21 gevallen betrof het een vrouwelijk minderjarig slachtoffer.

Bron: Payoke, PAG-ASA, Surya

De voorbije tien jaar stapten 31 slachtoffers van uitbuiting van de bedelarij in een begeleidingstraject waarvan:

- De overgrote meerderheid met de Roemeense nationaliteit (24) en met kleinere aantallen de Slovaakse (3) en Servische nationaliteit (2).
- 18 mannen tegenover 13 vrouwen.
- 7 minderjarige slachtoffers.

De voorbije tien jaar stapten 22 slachtoffers van onder dwang gepleegde misdrijven in een begeleidingstraject waarvan:

- 7 Roemeense slachtoffers.
- Evenveel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers (11).
- 6 minderjarige slachtoffers.

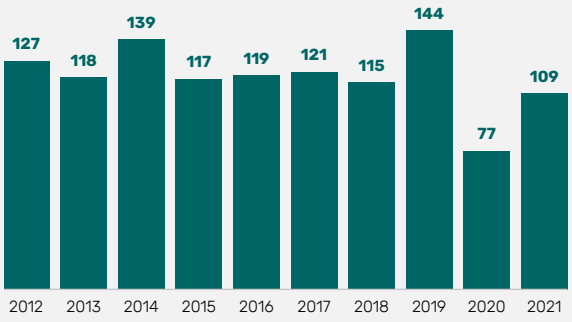
Bron: Payoke, PAG-ASA, Surya

Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (DVZ)

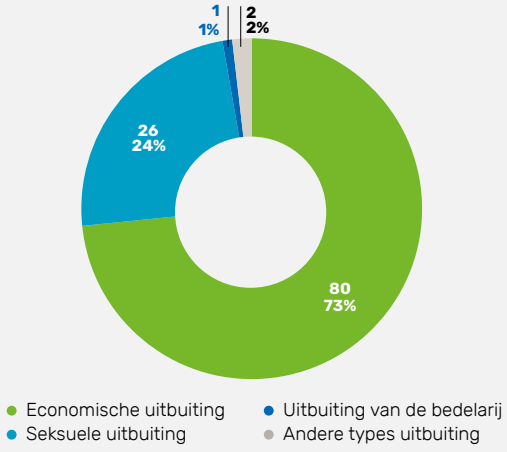
In België komen slachtoffers van mensenhandel die ermee instemmen om samen te werken met de gerechtelijke overheden in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut (artikel 61/2 tot 61/5 van de vreemdelingenwet).
Dat is mogelijk onder drie basisvoorwaarden, met name dat het slachtoffer:

- Medewerking verleent aan het strafonderzoek mensenhandel;
- Het contact met de uitbuiter verbreekt;
- Zich laat begeleiden door een van de gespecialiseerde centra.

Aantal slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt 2012-2021

Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt in 2021 per type uitbuiting

Na de terugval in 2020 is er een bescheiden herstel van het aantal slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt

In 2021:

- Zijn er 109 slachtoffers van mensenhandel in de procedure gestapt.
- Meer dan 70% van deze slachtoffers werd economisch uitgebuit. Bijna een op vier was slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en 1 persoon werd uitgebuit in de bedelarij.
- Volgens de gegevens van DVZ is er in 2021 geen enkel slachtoffer van orgaanhandel of van onder dwang gepleegde misdrijven in de procedure gestapt. Er wordt wel melding gemaakt van 2 slachtoffers van een "ander type uitbuiting".

De categorie "Andere types uitbuiting" heeft betrekking op gevallen waarvoor het type uitbuiting op het ogenblik van de 1e aanvraag nog niet duidelijk is bepaald.

Opmerking: De Dienst Vreemdelingenzaken wenst bepaalde informatie niet vrij te geven om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

Bron: DVZ

Onder de 80 slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in 2021:

- Is de overgrote meerderheid van de slachtoffers mannelijk (62).
- Oekraïne is de vaakst voorkomende nationaliteit (13 slachtoffers), gevolgd door Marokko (12) en Bulgarije (11).
- Het relatief hoge aantal Oekraïense slachtoffers steekt schril af tegenover de voorbije tien jaar. In de periode 2012-2020 stapten er in totaal 3 Oekraïense slachtoffers van economische uitbuiting in de procedure.

Onder de 26 slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in 2021:

- Gaat het bijna exclusief om vrouwelijke slachtoffers (24).
- Nigeria blijft de voornaamste nationaliteit met 5 slachtoffers gevolgd door Venezuela en Bulgarije (allebei 3).
- Het aantal Nigeriaanse slachtoffers die in de procedure stappen toont evenwel een dalende trend sinds 2017. Toen registreerde men 42 slachtoffers met de Nigeriaanse nationaliteit.

7 minderjarige slachtoffers van mensenhandel zijn in 2021 in de procedure gestapt, onder wie:

- 5 slachtoffers van economische uitbuiting, 1 slachtoffer van seksuele uitbuiting en 1 slachtoffer van een ander type uitbuiting;
- 6 minderjarige jongens en een minderjarig meisje;
- Allemaal waren ze jonger dan 14 jaar;
- Een van deze slachtoffers is een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV). Ter herinnering, een NBMV die een vermoedelijk slachtoffer is moet worden gemeld bij de Dienst Voogdij. Na identificatie door deze laatste krijgt de minderjarige een voogd toegewezen.

Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt naar leeftijd, geslacht en type uitbuiting

		0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
Seksuele uitbuiting	2019	3	28	12	9	52	3	49
	2020	0	7	12	7	26	3	23
	2021	1	6	7	12	26	2	24
Economische uitbuiting	2019	7	13	11	57	88	65	23
	2020	2	8	6	32	48	37	11
	2021	5	9	14	52	80	62	18
Uitbuiting van de bedelarij	2019	1	1	0	1	3	1	2
	2020	0	1	0	0	1	0	1
	2021	0	1	0	0	1	0	1
Andere types uitbuiting	2019	0	0	1	0	1	0	1
	2020	2	0	0	0	2	0	2
	2021	1	0	0	1	2	2	0
Totaal	2019	11	42	24	67	144	69	75
	2020	4	16	18	39	77	40	37
	2021	7	16	21	65	109	66	43

Bron: DVZ

Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en -smokkel

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BGV 45 dagen		**36**	**28**	**32**	**17**	**10**	**3**	**0**	**0**	**0**	**0**
Bijlage 15		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**20**	**44**	**43**	**16**	**42**
Attest van immatriculatie (AI)		**140**	**117**	**133**	**114**	**116**	**112**	**113**	**136**	**80**	**98**
Verlenging AI		**12**	**15**	**11**	**22**	**26**	**31**	**19**	**16**	**7**	**6**
Mensenhandel/ Mensensmokkel	A-kaart	**104**	**98**	**84**	**90**	**84**	**97**	**91**	**108**	**78**	**62**
	Verlenging A-kaart	**437**	**458**	**443**	**425**	**413**	**383**	**348**	**370**	**384**	**398**
	B-kaart	**35**	**44**	**33**	**36**	**49**	**50**	**61**	**42**	**29**	**25**
Humanitair	A-kaart	**4**	**2**	**2**	**6**	**2**	**0**	**3**	**3**	**5**	**0**
	Verlenging A-kaart	**44**	**31**	**30**	**29**	**20**	**29**	**20**	**26**	**34**	**40**
	B-kaart	**11**	**24**	**21**	**36**	**22**	**23**	**18**	**26**	**13**	**22**
Totaal		**823**	**817**	**789**	**775**	**742**	**748**	**717**	**770**	**646**	**693**

In 2021:

- Bij deze cijfers gaat het zowel om slachtoffers van mensenhandel als om slachtoffers van sommige verzwarende vormen van mensensmokkel.
- De 693 beslissingen inzake de uitreiking of verlenging van een verblijfstitel betreffen nieuwe slachtoffers uit 2021 maar ook diegenen van de voorgaande jaren die in een erkenningsprocedure voor het slachtofferstatuut zitten en tegenover wie eerder al een of meerdere beslissingen zijn genomen.

Sinds 21 mei 2017 vervangt de bijlage 15 het bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) - 45 dagen. De juridische grondslag en de voorwaarden voor het verkrijgen zijn niet veranderd, het type document wel. Als het slachtoffer rechtstreeks een klacht indient of verklaringen aflegt tegen de daders, dan wordt dit document niet uitgereikt maar ontvangt het slachtoffer onmiddellijk een attest van immatriculatie (AI).

Bijlage 15
Na aanmelding van het slachtoffer bij een van de gespecialiseerde centra vraagt het centrum dit verblijfsdocument aan. De bijlage 15 is geldig voor 45 dagen en omspant de zogenaamde reflectieperiode. Binnen dit tijdsbestek heeft het slachtoffer de tijd om te beslissen om ofwel mee te werken aan het strafonderzoek, of van deze procedure af te zien.

Attest van immatriculatie
Indien het slachtoffer beslist mee te werken aan het strafonderzoek (afleggen van verklaringen en/of neerleggen van een klacht), vraagt het centrum een attest van immatriculatie aan. Dat is geldig voor een periode van drie maanden en kan eenmalig worden verlengd met drie maanden mits het dossier nog in behandeling is door het parket.

A-kaart
Deze verblijfstitel is geldig voor zes maanden en wordt uitgereikt onder verschillende voorwaarden, onder andere dat de magistraat instemt met de kwalificatie van het slachtofferschap. Deze kan worden verlengd voor dezelfde duur zolang de gerechtelijke procedure loopt.

B-kaart
De machtiging tot verblijf voor onbepaalde duur wordt toegekend indien de afgelegde verklaringen of klacht van het slachtoffer tot een veroordeling heeft geleid of men de tenlastelegging van mensenhandel of -smokkel onder verzwarende omstandigheden weerhouden heeft in de vorderingen.

Humanitaire regularisatie
De minister of diens gemachtigde kan op basis van zijn discretionaire bevoegdheid beslissen het verblijf van een slachtoffer te regulariseren.

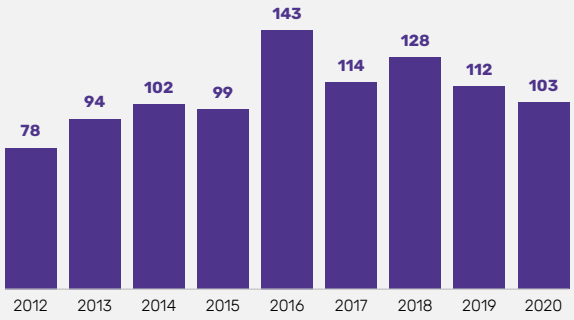
Bron: DVZ

Definitieve veroordelingen voor mensenhandel

In 2020 werden er 103 definitieve veroordelingen uitgesproken wegens mensenhandel, een voortzetting van de dalende trend sinds 2018.

Aangezien een veroordeling uit meerdere strafbeslissingen kan bestaan, ligt het totale aantal straffen hoger dan het aantal veroordelingen. Zo werd er in 2020 over 321 straffen beslist. Gemiddeld genomen bestaat 90% van alle veroordelingen uit een gevangenisstraf in combinatie met een boete (al dan niet met uitstel). In 77 gevallen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten en in 38 gevallen was er sprake van een verbeurdverklaring. Andere strafmaten komen maar sporadisch voor.

Aantal definitieve veroordelingen mensenhandel 2012-2020

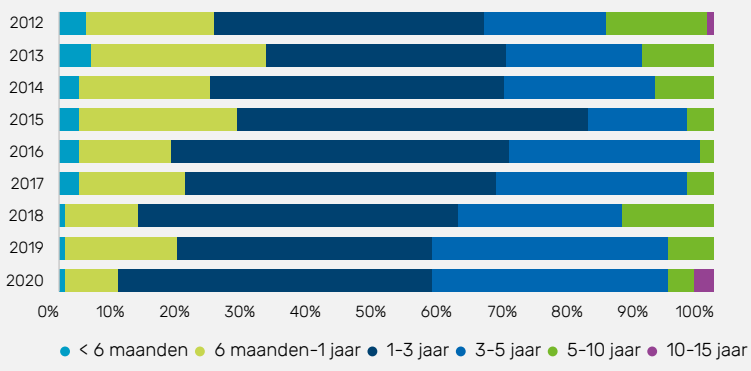

Voornaamste straffen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gevangenisstraf	72	82	93	94	128	93	120	100	97
Zonder uitstel	36	45	37	41	40	44	63	43	42
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	36	37	56	53	88	49	57	57	55
Boete	71	85	99	82	132	109	126	103	97
Zonder uitstel	43	54	62	49	73	58	83	51	54
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	28	31	37	33	59	51	43	52	43
Verbeurdverklaring	31	40	58	53	64	39	67	58	38
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	58	57	73	53	115	71	102	85	77
Werkstraf	0	3	3	1	6	2	1	4	0
Andere	5	11	3	3	4	7	19	14	12
Totaal	237	278	329	286	449	321	435	364	321

Methodologische opmerkingen

- Deze cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Aangezien het type uitbuiting niet voor elke veroordeling bekend is, worden deze gegevens geaggregeerd gepresenteerd.
- Een aantal dossiers wordt met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2021 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens komen overeen met de situatie zoals die op 14 maart 2022 is vastgesteld.

Duur van de uitgesproken gevangenisstraffen 2012-2020 (met en zonder uitstel)

Bij 82 van de 97 uitgesproken gevangenisstraffen in 2020 ging het om een celstraf van 1 tot 5 jaar. In nauwelijks zes gevallen werd een celstraf van meer dan 5 jaar uitgesproken.

Zowel in absolute als in relatieve termen nemen kortere celstraffen (minder dan een jaar) sterk af in de voorbije jaren. Zo werden er maar 9 dergelijke celstraffen uitgesproken in 2020 tegenover 26 in 2013, wat duidt op een verstrenging in de uitspraken mensenhandel.

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

Voornaamste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensensmokkel in 2020

België	35
Roemenië	15
Onbekend	11
Bulgarije	8
Albanië	7
Nigeria	6
Brazilië	4
Nederland	3
Polen	3
Andere	11
Totaal	**103**

Net zoals in de jaren voordien hebben de meeste veroordeelden in 2020 de Belgische nationaliteit, terwijl Roemenië, Bulgarije en Albanië de top 5 vervolledigen. In 11 gevallen was de nationaliteit van de veroordeelde niet gekend.

Met de blik op een langere periode komen deze nationaliteiten terug in een gelijkaardige grootteorde. Zo zijn personen met de Belgische nationaliteit goed voor 30% van het totale aantal veroordeelden voor mensenhandel tussen 2012 en 2020, terwijl veroordeelden van Oost-Europese afkomst goed zijn voor 16% (Roemenië, Bulgarije en Hongarije). In 13% van de gevallen was de nationaliteit van de veroordeelde niet bekend.

Voornaamste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensenhandel in 2012-2020 (n=973)

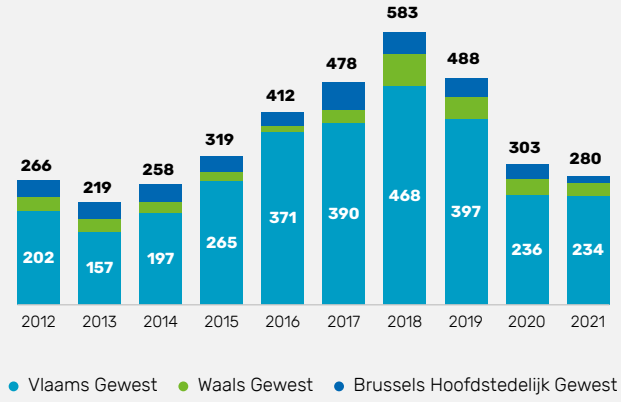

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

2. Mensensmokkel

Inbreuken mensensmokkel (gegevens van de politie)

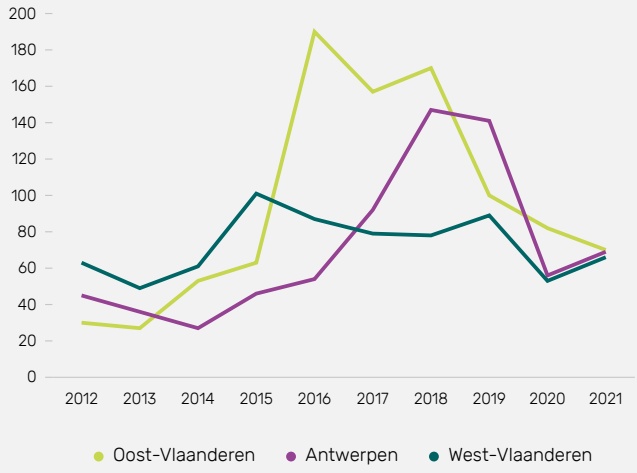
Evolutie geregistreerde inbreuken mensensmokkel 2012-2021, per gewest

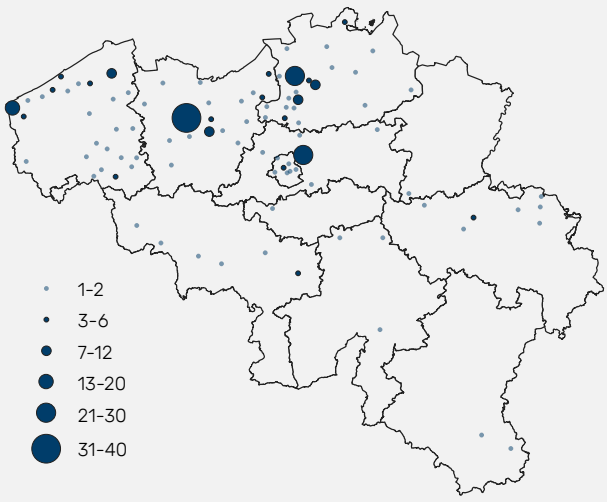
In 2021:

- Werden 280 inbreuken mensensmokkel vastgesteld door de politiediensten. Hiermee wordt de dalende trend na de piek van 2018 voortgezet.
- Werden er zelfs minder feiten vastgesteld dan in 2020, een jaar dat in het teken stond van de gezondheidscrisis, *lockdown*-maatregelen en alle reisrestricties van dien.
- Vindt 85% (234) van de vaststellingen plaats in het Vlaamse Gewest. In het Waalse Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden er respectievelijk 27 en 14 feiten geregistreerd. Vijf feiten konden niet aan een locatie worden gelinkt.

Evolutie geregistreerde inbreuken mensensmokkel 2012-2021 voor de voornaamste provincies

Geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel in 2021

De provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Antwerpen zijn samen goed voor twee derde van het totale aantal geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel in de afgelopen tien jaar.
In deze periode verschuift het zwaartepunt van de vaststellingen oostwaarts van West-Vlaanderen (2012-2015) naar Oost-Vlaanderen (2016-2018) en vervolgens naar Antwerpen (2019) vooraleer de coronacrisis de cijfers beïnvloedt.

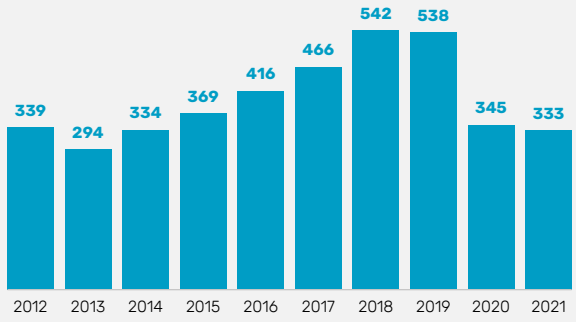
De inbreuken werden voornamelijk vastgesteld in de provincies Oost-Vlaanderen (70), Antwerpen (69) en West-Vlaanderen (66). Deze vallen hoofdzakelijk te herleiden tot de provinciehoofdsteden zoals Gent (33), Antwerpen (23) en Brugge (12) alsook de site van de luchthaven in Zaventem (23). In 2021 werden er in de kustgemeente De Panne 15 inbreuken geregistreerd.

» *Voor meer informatie over de recente ontwikkelingen inzake mensensmokkel, zie de externe bijdrage van de DJSOC aan het einde van dit deel.*

Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie

Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten

In 2021 zijn er 333 strafzaken bij de correctionele parketten binnengekomen wegens mensensmokkel.

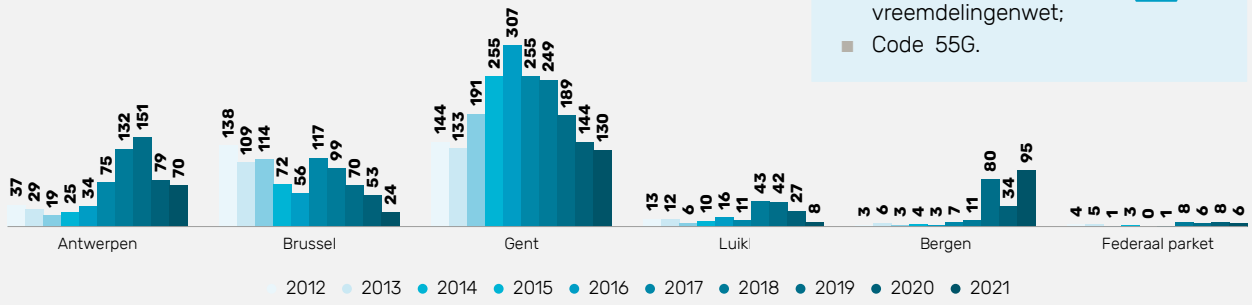

- Na de piek tussen 2018 en 2019 blijft het aantal binnengekomen strafzaken de jongste paar jaren stabiel.
- In elk rechtsgebied worden er minder nieuwe strafzaken opgetekend in vergelijking met 2020 met uitzondering van het ressort Bergen waar het aantal binnengekomen strafzaken bijna verdrievoudigde van 34 naar 95. Een situatie die eens zo opmerkelijk is gelet op het lage aantal geregistreerde inbreuken door de politie. Zo werden er maar 37 inbreuken geregistreerd tussen 2019 en 2021, terwijl de parketten van het ressort Bergen 209 nieuwe strafzaken openden wegens mensensmokkel in diezelfde periode.
- Net zoals dat sinds 2012 het geval is, blijft het ressort Gent ook in 2021 het rechtsgebied met het grootste aantal nieuwe dossiers (130 zaken of 39% van het totaal), gevolgd door de ressorten Bergen en Antwerpen (respectievelijk 29% en 21%).

Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.

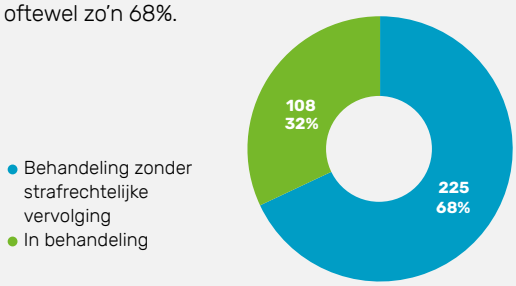
- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen

- Art. 77*bis*, 77*ter*, 77*quater* en 77*quinquies* van de vreemdelingenwet;
- Code 55G.

Onmogelijkheid om daders te identificeren blijft de voornaamste hindernis voor een succesvolle vervolging

Van de 333 strafzaken mensensmokkel die in 2021 bij de parketten binnengekomen zijn, waren er op 7 mei 2022 al 225 geregistreerd als "behandeling zonder strafrechtelijke vervolging", oftewel zo'n 68%.

- In 80 van deze gevallen gebeurde dat omwille van opportuniteitsredenen en in 145 gevallen om technische redenen (waarvan 35 omwille van onvoldoende bewijslast).
- Bijna de helft (105) van deze beslissingen vloeit voort uit de onmogelijkheid om de dader(s) te identificeren. Anders gesteld, bijna 1 op de 3 binnengekomen strafzaken in 2021 was op 7 mei 2022 al geregistreerd als "behandeling zonder strafrechtelijke vervolging" wegens onbekende dader(s).
- In 30 gevallen werd de strafzaak niet verder vervolgd omwille van onvoldoende onderzoekscapaciteit. In 2020 was dat maar in 7 dossiers het geval.

Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, analisten

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel door de gespecialiseerde centra

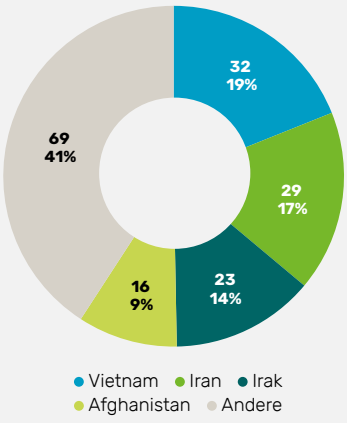

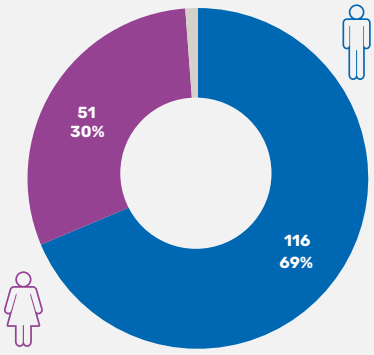
- Met uitzondering van een minderjarige vrouw waren alle slachtoffers **meerderjarige mannen**.
- De overgrote meerderheid van de slachtoffers heeft de **Vietnamese** nationaliteit (23).

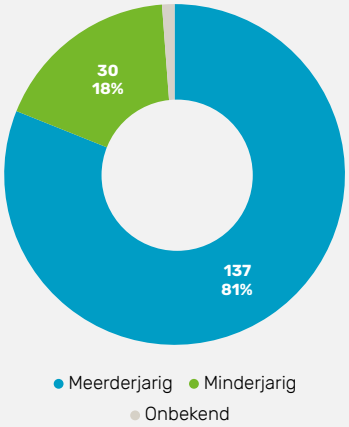
In 2021 zijn er **28 slachtoffers** van een zwaardere vorm van mensensmokkel in een begeleidingstraject gestapt bij een van de drie gespecialiseerde centra, meer dan een vervijfvoudiging ten opzichte van het coronajaar 2020 en het op een na hoogste aantal in de afgelopen tien jaar.

Nationaliteit	Vrouwen		Mannen		Totaal
	<18	≥18	<18	≥18	
Irak				1	1
Iran				3	3
Suriname				1	1
Vietnam	1			22	23
Totaal	**1**	**0**	**0**	**27**	**28**

De voorbije tien jaar stapten 169 slachtoffers van mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden in een begeleidingstraject

Bijna 1 op de 5 slachtoffers heeft de Vietnamese nationaliteit. Dat hoge aandeel valt te verklaren door de vrij recente intrede van deze nationaliteit in de statistieken, niet in het minst in 2021. In de periode 2012-2018 werd er maar 1 Vietnamees slachtoffer geregistreerd.

Andere grote nationaliteitsgroepen zijn afkomstig uit West-Azië zoals Iran, Irak en Afghanistan, al komen zij sinds 2019 nauwelijks voor in de nieuw opgestarte begeleidingen.

Onder de nieuw opgestarte begeleidingen van de jongste tien jaar zijn de mannelijke slachtoffers in de meerderheid. Met 116 personen vertegenwoordigen zij ongeveer 70% van alle slachtoffers, terwijl vrouwelijke slachtoffers goed zijn voor 30% van het totaal.

Meerderjarige slachtoffers zijn ruim in de meerderheid. Toch werd er in 30 gevallen een begeleiding opgestart voor een minderjarig slachtoffer.

Deze verhouding is wel niet evenredig verdeeld naargelang van het geslacht. Zo zijn er 14 minderjarige vrouwen tegenover 37 meerderjarigen, terwijl er 16 minderjarige mannen zijn tegenover 100 meerderjarige mannen.

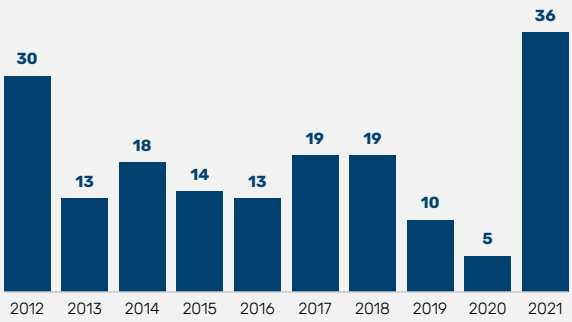
Bron: Payoke, PAG-ASA, Sürya

Slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel die in de procedure zijn gestapt (DVZ)

Net als de slachtoffers van mensenhandel kunnen ook de slachtoffers van een zwaardere vorm van mensensmokkel aanspraak maken op het slachtofferstatuut. De zwaardere vormen van mensensmokkel worden omschreven in artikel 77*quater* 1° tot 5° van de vreemdelingenwet van 15 december 1980 en zijn van toepassing indien:

- Het misdrijf gepleegd is ten aanzien van een minderjarige;
- Er misbruik werd gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betrokkene verkeert, waardoor het slachtoffer geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken;
- Er gebruik werd gemaakt van geweld, dwang, bedreigingen of bedrog;
- Het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, hetzij opzettelijk of door grove nalatigheid;
- Het misdrijf de oorzaak is van een blijvend fysiek of psychisch letsel.

Aantal slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt

In 2021 waren er **36 slachtoffers van mensensmokkel** met verzwarende omstandigheden voor wie DVZ een eerste verblijfsaanvraag had ontvangen. In 10 jaar tijd lag dat cijfer nooit zo hoog.

Onder deze slachtoffers waren er:

- 31 mannen en 5 vrouwen.
- 24 personen met de Vietnamese nationaliteit, 4 Iraniërs en 8 slachtoffers met een andere nationaliteit.
- Voor het tweede jaar op rij werden er geen minderjarige slachtoffers geregistreerd die in de procedure zijn gestapt.

Slachtoffers mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt naar leeftijd en geslacht

	0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
2012	8	7	5	10	30	20	10
2013	1	3	5	4	13	11	2
2014	5	3	3	7	18	9	9
2015	5	2	4	3	14	7	7
2016	2	6	1	4	13	8	5
2017	4	6	5	4	19	13	6
2018	8	5	4	2	19	12	7
2019	3	2	3	2	10	6	4
2020	0	3	1	1	5	2	3
2021	0	20	7	9	36	31	5

Opmerking: Dit jaar wenst DVZ bepaalde informatie niet vrij te geven om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

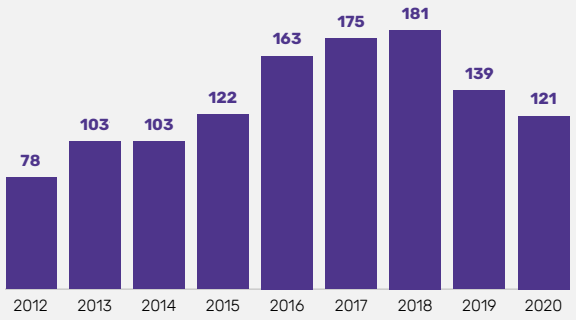
Bron: DVZ

Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel

In 2020 werden er 121 definitieve veroordelingen uitgesproken wegens mensensmokkel, een derde minder dan het recordaantal veroordelingen in 2018.

Aangezien een veroordeling uit meerdere strafbeslissingen kan bestaan, ligt het totale aantal straffen hoger dan het aantal veroordelingen. Zo werd er in 2020 over 416 straffen beslist.
Bij zo goed als alle veroordelingen werd er een gevangenisstraf uitgesproken in combinatie met een boete (al dan niet met uitstel). In 97 gevallen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten en in 77 gevallen was er sprake van een verbeurdverklaring. Andere strafmaten komen slechts sporadisch voor.

Aantal definitieve veroordelingen mensensmokkel 2012-2020

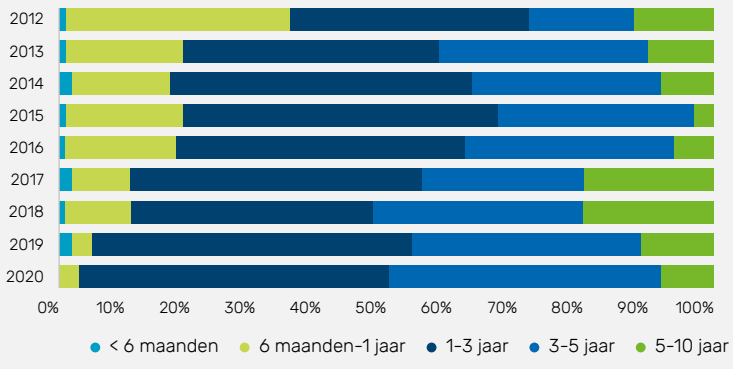

Voornaamste straffen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gevangenisstraf	74	96	100	120	154	174	176	128	118
Zonder uitstel	43	45	59	60	56	123	113	85	71
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	31	51	41	60	98	51	63	43	47
Boete	76	94	100	117	158	172	177	132	120
Zonder uitstel	40	64	69	57	71	102	110	87	56
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	36	30	31	60	87	70	67	45	64
Verbeurdverklaring	48	64	55	76	76	101	110	88	77
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	60	79	75	89	120	130	135	90	97
Werkstraf	1	4	1	1	4	1	5	8	2
Andere	3	0	0	0	1	0	4	8	2
Totaal	264	338	332	403	513	578	607	454	416

Methodologische opmerkingen

- Deze cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Sommige dossiers worden met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2021 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens komen overeen met de situatie zoals die op 14 maart 2022 is vastgesteld.

Duur van de uitgesproken gevangenisstraffen 2012-2020 (met en zonder uitstel)

Bij 104 van de 118 in 2020 uitgesproken gevangenisstraffen ging het om een celstraf van 1 tot 5 jaar. In tien gevallen werd er een celstraf van meer dan 5 jaar uitgesproken.

Zowel in absolute als in relatieve termen nemen kortere celstraffen (minder dan een jaar) sterk af in de voorbije jaren. Zo werden er maar 4 dergelijke celstraffen uitgesproken in 2020 tegenover 26 in 2012, wat duidt op een verstrenging in de uitspraken mensensmokkel.

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

Voornaamste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensensmokkel in 2020

Onbekend	**25**
Irak	**17**
Soedan	**9**
Albanië	**8**
België	**7**
Italië	**7**
Algerije	**6**
Eritrea	**5**
Syrië	**4**
Afghanistan	**3**
Verenigd Koninkrijk	**3**
Ethiopië	**3**
Andere	**24**
Totaal	**121**

Net zoals in de afgelopen jaren is ook in 2020 de nationaliteit van een groot aantal veroordeelden niet bekend. Irak, Soedan, Albanië en België vervolledigen de top 5.

De opkomst van sommige Oost-Afrikaanse nationaliteiten is een recent fenomeen, zo kwam er in de periode 2012-2019 geen enkele veroordeelde met de Ethiopische of Eritrese nationaliteit voor. Ook de 9 veroordeelde Soedanezen steken schril af tegenover twee veroordeelden in de periode 2012-2019.

Met de blik op een langere periode vallen de voornaamste veroordeelden wegens mensensmokkel grotendeels terug te brengen tot enkele nationaliteitsgroepen, namelijk diegene met de Belgische nationaliteit, van West-Aziatische oorsprong (Irak, Afghanistan, Syrië en Iran), Albanezen, en Oost-Europeanen (Bulgarije en Roemenië)

Voornaamste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensensmokkel in 2012-2020 (n=1.185)

Bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

Externe bijdrage

Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2021

Stéphanie Schulze
Peter Van Hauwermeiren
RSZ-inspectiedienst – Themadirectie mensenhandel

Inleiding

Deze bijdrage betreft de RSZ-inspectiediensten (Themadirectie mensenhandel en ECOSOC-teams).

Buiten de louter statistische gegevens volgt hier ook kwalitatieve informatie over de onderzoeken van de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectiedienst in 2021.

De gegevens in deze bijdrage zijn afkomstig van twee bronnen:

1. Het interne dossierbeheersysteem ARTEMIS[317], waaruit de gegevens zijn opgevraagd van de in 2021 afgesloten dossiers. In 2021 werden er 267 onderzoeken naar mensenhandel afgerond, waarbij 147 vermoedelijke slachtoffers betrokken waren.
2. De analyse van de checklists die de sociaal inspecteurs in 2021 hebben opgesteld overeenkomstig hoofdstuk VIII van de gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Werk, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude en het College van procureurs-generaal inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel (COL 01/2015). De RSZ-inspecteurs stellen zo snel mogelijk een dergelijke checklist op na een vaststelling waarbij er voldoende duidelijke indicaties zijn dat het om een potentiële situatie van mensenhandel gaat. In 2021 werden er 86 van die checklists opgesteld, wat impliceert dat er 86 vermoedelijke slachtoffers werden aangetroffen. Het verschil met de 147 potentiële slachtoffers uit het ARTEMIS-dossierbeheersysteem vloeit voort uit het feit dat de checklists worden opgesteld zodra er voldoende indicaties zijn voor economische uitbuiting, ongeacht de status van het onderzoek (op het ogenblik dat het wordt geopend, tijdens of aan het eind van het onderzoek), terwijl de cijfers uit onze dossierbeheersystemen betrekking hebben op onderzoeken die in 2021 zijn afgesloten maar in 2021 of vroeger zijn geopend. Daarom zijn de gegevens met betrekking tot de checklists het meest representatief voor het jaar 2021.
   De Themadirectie mensenhandel bezorgt de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie jaarlijks een specifiek analyserapport op basis van deze checklists.

Een andere bron van kwalitatieve informatie is de informatie over de onderzoeken naar mensenhandel die door de ECOSOC-teamchefs wordt uitgewisseld.

Statistieken over processen-verbaal en strafrapporten (ARTEMIS)[318]

Sinds maart 2020 zijn de ECOSOC-onderzoeken van de RSZ-inspectiediensten onderdeel van een nieuw dossierbeheersysteem: ARTEMIS. De statistieken over de **in 2021 afgesloten onderzoeken** komen dus uitsluitend uit dat dossierbeheersysteem. Aangezien de functionaliteiten van dat beheersysteem niet dezelfde zijn als die van het vorige en aangezien het in de loop van 2021 verschillende keren is aangepast, moesten de ruwe cijfers manueel worden "herwerkt" en was het niet gemakkelijk om statistieken op te stellen, zoals dat in het verleden gebeurde:

In 2021 heeft de RSZ **54 processen-verbaal (PV's) en/of aanvankelijke strafrapporten (SR'en) opgesteld, en ook 65 aanvullende strafrapporten en 39 informatieverslagen** inzake economische uitbuiting (artikel

317 Vroeger heette dit instrument Inspectie 2020 of I2020.
318 Deze statistieken zijn gebaseerd op afgesloten onderzoeken.

433*quinquies* van het Strafwetboek). In die rapporten is er sprake van 147 vermoedelijke slachtoffers. Na onderzoeken in samenwerking met andere inspectie- of politiediensten gebeurt het bovendien dat een andere dienst (meestal de politie) het proces-verbaal of het strafrapport inzake mensenhandel opstelt. Concreet zijn veertien rapporten of processen-verbaal door andere diensten opgesteld in het kader van een samenwerking met de RSZ.

Opgemerkt zij dat in 2020 de "aanvullende strafrapporten" gewoon "strafrapporten" werden genoemd. Op basis van ARTEMIS kon er immers geen onderscheid worden gemaakt tussen aanvankelijke strafrapporten en aanvullende strafrapporten.

Een aanvullend strafrapport wordt opgesteld wanneer de magistraat aanvullende onderzoeksdaden vraagt voor een situatie van uitbuiting waarvan al melding is gemaakt via een proces-verbaal of een aanvankelijk strafrapport, voor zover het hetzelfde slachtoffer of dezelfde slachtoffers betreft. Dat onderscheid tussen aanvankelijke en aanvullende strafrapporten moet vermijden dat eenzelfde situatie van uitbuiting of eenzelfde vermoedelijk slachtoffer meermaals in de resultaten wordt meegerekend.

De term "informatieverslag" slaat op de rapporten die bestemd zijn voor de gerechtelijke autoriteiten, hetzij om zwakke elementen van economische uitbuiting te melden (zonder vermoedelijk slachtoffer bijvoorbeeld), hetzij om het resultaat van onderzoeksdaden, informatievergaring of gegevensonderzoek door te geven wanneer er nog geen onderzoek naar mensenhandel is geopend.

- De RSZ-inspectie heeft **147** vermoedelijke slachtoffers van MH op basis van strafrapporten of processen-verbaal doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten.
- De meest vertegenwoordigde nationaliteiten zijn: Roemenië (42), Marokko (12), Portugal (10), Turkije (10), Guinee-Bissau (8) en Oekraïne (8). Opvallend is daarnaast dat van deze 147 vermoedelijke slachtoffers er 66 EU-onderdanen waren, onder wie ook 3 Belgen. Wat de uitsplitsing naar geslacht betreft, waren 24 vermoedelijke slachtoffers vrouwen en 123 mannen.
- De meest vertegenwoordigde activiteitsectoren waren de bouw, de land- en tuinbouw, de horeca en de garagesector.
- De twee provinciale directies met de meeste vermoedelijke slachtoffers volgens de cijfers van de in 2021 afgesloten onderzoeken zijn Oost-Vlaanderen en Namen-Luxemburg.
- In Oost-Vlaanderen werkten 25 van de 54 in de tabel vermelde slachtoffers voor een Portugees bedrijf op verschillende werven in Vlaanderen (het onderzoek werd in 2020 opgestart na de vaststelling van een uitbraak van COVID-19-besmettingen), 14 slachtoffers met uiteenlopende nationaliteiten werkten in de horecasector.
- Wat Namen-Luxemburg betreft, waren van de 40 geregistreerde personen 37 Roemenen werkzaam in boomgaarden in de provincie Namen. Het onderzoek was in 2019 opgestart.

Provinciale directies	PV's/SR'en opgesteld door de RSZ	Aanvullende strafrapporten	Informatieverslagen	PV's/SR'en opgesteld door een andere dienst[319]	Vermoedelijke slachtoffers
West-Vlaanderen	**3**	**1**	**1**	**6**	**5**
Oost-Vlaanderen	**12**	**0**	**0**	**2**	**54**
Antwerpen	**6**	**0**	**6**	**3**	**7**
Limburg	**2**	**0**	**0**	**0**	**10**
Henegouwen	**1**	**2**	**2**	**1**	**1**
Namen-Luxemburg	**4**	**4**	**8**	**0**	**40**
Luik	**10**	**17**	**8**	**1**	**14**
Vlaams-Brabant	**7**	**0**	**2**	**0**	**7**
Brussel	**8**	**41**	**12**	**1**	**8**
Waals-Brabant	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**
Totaal	**54**	**65**	**39**	**14**	**147**

319 In het kader van een onderzoek uitgevoerd in samenwerking met de RSZ.

Analyse van de checklists

Inleiding

Rekening houdend met de vereisten van de COL 01/15 werd **in 2021** een checklist ingevuld zodra er **voldoende nauwkeurige indicaties** waren van een potentiële situatie van mensenhandel, en dat ongeacht het feit of het onderzoek nog liep dan wel afgesloten was.

In totaal werden er **86 checklists** opgesteld (1 checklist per vermoedelijk slachtoffer; verschillende checklists kunnen dus betrekking hebben op dezelfde werkgever/uitbuiter). Die zijn als volgt onderverdeeld:

Provinciale directies	
West-Vlaanderen	17
Oost-Vlaanderen	24
Antwerpen	6
Limburg	7
Henegouwen	3
Namen-Luxemburg	2
Luik	12
Vlaams-Brabant	6
Brussel	8
Waals-Brabant	1
Totaal	**86**

Geografische spreiding per sector (2021)

	Namen-Luxemburg	Brussel	Luik	Henegouwen	Limburg	Waals-Brabant	Vlaams-Brabant	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	**Totaal**
Bakkerij								1			**1**
Carwash en truckwash	1		1					1		5	**8**
Detailhandel	1	4	3					1	1		**10**
Bouw		1	1		7				11	2	**22**
Garage							2				**2**
Horeca		2				1	2	3	11		**19**
Landbouw/tuinbouw				3					1	10	**14**
Manege			1								**1**
Schoonmaak							1				**1**
Huishoudelijk werk		1	6				1				**8**
Totaal	**2**	**8**	**12**	**3**	**7**	**1**	**6**	**6**	**24**	**17**	**86**

Verdeling volgens leeftijd, geslacht en nationaliteit van de vermoedelijke slachtoffers 2021

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
Minderjarigen (-18 jaar)	1	2
Tussen 18 en 30 jaar	19	2
Tussen 30 en 40 jaar	27	2
Tussen 40 en 50 jaar	19	2
Ouder dan 50 jaar	10	2
Totaal	**76**	**10**

Nationaliteit	Mannen	Vrouwen
Afghanistan	3	0
Albanië	5	0
Algerije	1	0
Bangladesh	3	0
België	4	2
Brazilië	0	1
Bulgarije	17	4
Burkina Faso	2	0
Colombia	1	0
Egypte	2	0
Spanje	1	0
India	4	0
Irak	2	0
Iran	1	0
Italië	1	0
Marokko	6	2
Pakistan	1	0
Palestina	1	0
Filipijnen	1	0
Portugal	2	0
Roemenië	7	1
Tunesië	2	0
Turkije	6	0
Oekraïne	3	0
Totaal	**76**	**10**

Uit een snelle analyse van de tabel hiernaast kan er worden afgeleid dat het bij 88% van de vermoedelijke slachtoffers van economische uitbuiting om mannen gaat (76/86). Wat de leeftijd betreft, is 24% van de vermoedelijke slachtoffers tussen 18 en 30 jaar oud, 34% tussen 30 en 40 jaar oud, en 24% tussen 40 en 50 jaar oud. Bij de mannelijke vermoedelijke slachtoffers waren de twee oudsten 67 jaar. Het oudste vrouwelijke vermoedelijke slachtoffer was op het ogenblik van de feiten 74 jaar. Opvallend is dat de vrouwen voornamelijk actief zijn in de horeca en het huishoudelijk werk. De drie minderjarigen, twee meisjes (Marokko en Roemenië) en een jongen (Roemenië), werden uitgebuit in dienst van particulieren.

Wat de nationaliteit van de slachtoffers betreft, zijn er 68 van de 86 afkomstig uit derde landen (buiten de EU). Onder de achttien EU-onderdanen waren er acht Roemenen, **zes Belgen**, twee Portugezen, een Spanjaard en een Italiaan.

Indicatoren van mensenhandel en verzwarende omstandigheden

Bijlage 5 van de COL 01/2015 bevat verschillende indicatoren van mensenhandel onder het punt “omstandigheden”. Na een analyse van de in 2021 ontvangen checklists kan het volgende worden vastgesteld:

a. Identiteitsdocumenten

De helft van de onderdanen van derde landen verbleef illegaal op het Belgische grondgebied. Ofwel hadden ze geen identiteits- of reisdocumenten, ofwel hadden ze hun nationale paspoort of een tijdelijke verblijfstitel in een EU-land. Onder de niet-Belgische Europeanen hadden er maar enkelen stappen gezet om zich in België te vestigen. De anderen waren over het algemeen in het bezit van hun nationale identiteitsbewijs.

Verschillende vermoedelijke slachtoffers hadden geen eigen identiteitsdocumenten, soms waren ze in het bezit van kopieën.

b. Financieel aspect – sociale zekerheid – sociale documenten

Qua inkomsten: in bijna alle situaties die zich hebben voorgedaan kregen de betrokkenen weinig, heel weinig of soms helemaal geen loon. Van de 86 vermoedelijke slachtoffers hadden er 23 geen loon ontvangen. Sommigen stelden ook met hun “werkgever” geen loon te zijn overeengekomen. Anderen verklaarden dat er een loon was beloofd, maar slechts gedeeltelijk of helemaal niet was uitbetaald. Soms moest het vermoedelijke slachtoffer

een deel van het loon afstaan om de door de werkgever ter beschikking gestelde woning te betalen.

Sommigen verklaarden dat zij zelf moesten opdraaien voor de betaling van hun sociale-zekerheidsbijdragen of verplaatsingskosten.

Een vermoedelijk slachtoffer verklaarde 5.000 euro aan de werkgever "verschuldigd" te zijn. Twee andere slachtoffers verklaarden dat ze de werkgever een bedrag moesten betalen voordat ze met hun werk konden beginnen, zonder te weten waarvoor dat geld bestemd was (400 euro voor de ene, 700 euro voor de andere).

Een koppel slachtoffers betaalde weinig huur (450 euro per maand inclusief lasten) maar moest vele uren werken om de lage huurprijs te compenseren … zonder dat ze daar enig loon voor ontvingen.

Andere slachtoffers kregen na verloop van tijd nog minder loon dan het lage loon dat ze aanvankelijk ontvingen (bijvoorbeeld een paar maanden lang 850 euro/maand en daarna 450 euro/maand; 6,80 euro/uur en daarna 5 euro/uur).

Enkele concrete voorbeelden uit 2021 waren de volgende, als er al een loon werd betaald: 5,85 euro/uur; 20 tot 40 euro per dag; 40 tot 50 euro per nacht van 11 uur; 150 euro/week; 210 euro per week van 72 uur; 250 euro per week van 45 tot 60 uur; 400 euro/maand; 600 tot 700 euro/3 maanden; 700 tot 900 euro/maand (70u/week); 1.000 euro/maand (49u/week); 100 euro betaald voor 5 maanden werk.

Qua sociale zekerheid en sociale documenten: heel weinig werknemers waren in Dimona geregistreerd (ongeveer 14%); 7 vermoedelijke slachtoffers werkten op het Belgische grondgebied in het kader van een bewezen of vermoedelijk frauduleuze detachering. De anderen waren illegaal tewerkgesteld zonder dat enige formaliteit was geregeld op het vlak van sociale zekerheid of sociale documenten. Bij de buitenlandse werknemers die rechtstreeks voor een Belgische werkgever werkten, mochten van de derdelanders maar enkelingen in België werken (arbeidskaart/*single permit*).

c. Uitbuitingsomstandigheden

De checklist bevat de hieronder opgesomde indicatoren. Sommige indicatoren komen vaak terug, zoals de erbarmelijke huisvestingsomstandigheden of de danig lange werktijden. Details en voorbeelden voor elk van de indicatoren staan hieronder.

- **Het slachtoffer beschikt niet over geschikte uitrusting/werkkleding**
- **Het slachtoffer werkt in gevaarlijke/ongezonde omstandigheden**
  Indicatoren met betrekking tot de bescherming op het werk (veiligheid en gezondheid van de werknemers: hygiënemaatregelen, kleding en werkplekken, …) zijn bij ongeveer 35% van de vermoedelijke slachtoffers vastgesteld. Een slachtoffer werd opgespoord als gevolg van een ernstig arbeidsongeval.
  Opvallend was dat meerdere vermoedelijke slachtoffers geen beschermende uitrusting tegen het coronavirus hadden.
- **Het slachtoffer mag geen contact hebben met de buitenwereld**
- **De bewegingsvrijheid van het slachtoffer is beperkt**
  Zo'n 20% van de vermoedelijke slachtoffers die we hebben ontmoet had weinig of geen contact met de buitenwereld en hun bewegingsvrijheid was beperkt.
- **Het slachtoffer is in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest**
  In tal van potentiële situaties van mensenhandel waren de slachtoffers in erbarmelijke en ongezonde woningen gehuisvest. Vaak is het de dader/werkgever die dat soort woningen ter beschikking stelt. Dat was het geval voor een vijftigtal personen, of ruim de helft van de vermoedelijke slachtoffers.
- **Het slachtoffer krijgt geen geneeskundige verzorging**
  Verschillende vermoedelijke slachtoffers werd medische zorg ontzegd toen zij die nodig hadden.
- **Het slachtoffer werkt bijzonder lang**
  Bijna 75% van de vermoedelijke slachtoffers die we hebben ontmoet werkte abnormaal lang. De duur van de prestaties was buitensporig en overschreed ruimschoots het aantal arbeidsuren dat in België per week is toegestaan. Veel mensen moesten zes of zeven dagen per week werken, van 9 tot 14 uur per dag.

d. Verzwarende omstandigheden

Bijlage 5 van de COL 01/2015 bevat verschillende verzwarende omstandigheden van mensenhandel. Een aantal daarvan kon worden vastgesteld in de gevallen van 2021:

- **Wat de situatie van het slachtoffer betreft**
  Onder de slachtoffers zijn er drie mensen uitgebuit toen ze minderjarig waren. Onder hen een broer en een zus met de Roemeense nationaliteit die moesten deelnemen aan de activiteiten van hun gastgezin onder omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Het derde slachtoffer, dat ten tijde van de feiten vermoedelijk

minderjarig was, had de Marokkaanse nationaliteit en moest het huishouden doen bij particulieren.

- **Inzake de hoedanigheid van de dader**
  In de meeste gevallen maakte de dader misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, had hij gezag over het slachtoffer of maakte hij misbruik van zijn functie.
  In geen enkele checklist is er sprake van een politieambtenaar in de uitoefening van zijn functie als dader.

- **Wat de omstandigheden en de gevolgen van de mensenhandel betreft**
  Van de 86 slachtoffers op de checklists van 2021 verklaarden er 23 dat zij het slachtoffer waren van bedreigingen, geweld of dwang vanwege de dader.
  De levens van enkele vermoedelijke slachtoffers werden in gevaar gebracht. Een slachtoffer is na een schotwonde zelfs blijvend arbeidsongeschikt. Een ander slachtoffer moest seksueel geweld ondergaan.
  In de overgrote meerderheid van de gevallen was de activiteit een gewoonte geworden.

Doorverwijzing van de slachtoffers naar een gespecialiseerd opvangcentrum in 2021

Op basis van de 86 geregistreerde checklists ging het in **42** gevallen om vermoedelijke slachtoffers die zijn opgevangen door een gespecialiseerd opvangcentrum (Sürya, Payoke of PAG-ASA).

Een aantal onder hen verbleef daar al of had reeds contact gehad met deze centra voor de interventie van de sociaal inspecteurs van de RSZ. In dergelijke gevallen treedt de RSZ onder meer op om het vermoedelijke slachtoffer te horen en/of het onderzoek naar economische uitbuiting te voeren, in samenwerking met het opvangcentrum, de magistraat en, desgevallend, de politie of andere diensten.

Van die 42 vermoedelijke slachtoffers vond een minderjarige onderdak in een centrum voor NBMV's (niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). De andere twee minderjarigen werden opgespoord toen ze net meerderjarig waren, terwijl de feiten van uitbuiting waren begonnen toen ze nog minderjarig waren.

Opvallend is ook dat sommige vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel geen contact wensten op te nemen met een opvangcentrum, wat vaak het geval is bij werknemers die in het kader van een frauduleuze detachering zijn tewerkgesteld.

De verdeling per provinciale directie ziet er als volgt uit:

Provinciale directies	Aantal doorverwezen vermoedelijke slachtoffers	Nationaliteit en geslacht
Namen-Luxemburg	**2**	**2 Tunesië (M)**
Brussel	**6**	**4 Marokko (3M en 1V)** **1 Bangladesh (1M)** **1 Algerije (M)**
Luik	**6**	**1 Marokko (M)** **1 India (M)** **2 Roemenië (1M en 1V)** **1 Oekraïne (M)** **1 Afghanistan (M)**
Henegouwen	**3**	**3 Roemenië (M)**
Waals-Brabant	**1**	**1 Burkina Faso (M)**
Antwerpen	**3**	**1 Marokko (M)** **1 India (M)** **1 Irak (M)**
Vlaams-Brabant	**3**	**1 Brazilië (V)** **1 Marokko (V)** **1 Turkije (M)**
Oost-Vlaanderen	**3**	**1 Iran (M)** **1 Bulgarije (M)** **1 Egypte (M)**
West-Vlaanderen	**12**	**10 Bulgarije (M)** **1 Spanje (M)** **1 Colombia (M)**
Limburg	**3**	**2 Bulgarije (M)** **1 Italië (M)**
Totaal	**42**	

Empact Action Days

In 2021 namen de inspectiediensten van de RSZ voor het zesde jaar op rij deel aan de "***Empact Action Days***", een Europees initiatief met steun van Europol dat voordien *Joint Action Days* (JAD) heette. Dat EU-initiatief kadert in het Europese EMPACT-project (*European multidisciplinary platform against criminal threats* – Europees multidisciplinair platform tegen criminaliteitsdreiging), waarbij de strijd tegen mensenhandel een van de prioriteiten vormt. Het EMPACT-project past op zijn beurt in het EU-actieplan tegen mensenhandel.

Van 31 mei tot en met 6 juni 2021 werden de "*Empact Action Days* – ***Labour Exploitation***" georganiseerd met de steun van Europol. In meerdere EU-lidstaten hebben politie- en sociale inspectiediensten controles uitgevoerd om **economische uitbuiting** op te sporen.

In België stonden de inspectiediensten van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid in voor de organisatie van deze acties, in samenwerking met de politie, het Toezicht op de Sociale Wetten en andere inspectiediensten. De nadruk lag op het opsporen van economische uitbuiting van gedetacheerde derdelanders in de bouwsector. Het doel van de acties was om na te gaan of de regels inzake arbeidsvoorwaarden werden nageleefd. Bijzondere aandacht ging uit naar risicovolle of gevaarlijke werksituaties en naar mogelijke inbreuken op de coronamaatregelen. Tijdens deze onderzoeken werd er ook nagegaan of het Belgische dan wel het buitenlandse arbeids- en socialezekerheidsrecht van toepassing was, een ander belangrijk facet van de wetgeving.

De buitenlandse werknemers werden met behulp van beëdigde tolken grondig gehoord in hun eigen taal.

Er werd ook efficiënt samengewerkt met de inspectiediensten van de uitzendende landen, met name Portugal. Europol heeft een essentiële faciliterende rol gespeeld. Het heeft zijn traditionele actieterrein uitgebreid door ook de diensten van de sociale inspectie te betrekken bij de coördinatie van acties ter bestrijding van economische uitbuiting.

In totaal werden er 35 werven, 126 werkgevers, 419 werknemers en 29 zelfstandigen gecontroleerd. Bij vijf werkgevers werden aanwijzingen van economische uitbuiting vastgesteld en bij 24 bedrijven werden aanvullende onderzoeksdaden gesteld naar vermoedelijke frauduleuze detachering.

Van de gecontroleerde werknemers waren er achttien zwartwerkers en twaalf mochten niet in België worden tewerkgesteld. Voor 78 gedetacheerde personen hadden de buitenlandse werkgever of de Belgische gebruiker de specifieke verplichtingen om in België te werken niet vervuld.

Op twee plaatsen werden de werven verzegeld en twee voertuigen werden in beslag genomen. Bovendien werden tijdens de controles zes valse identiteitsdocumenten en een vals rijbewijs ontdekt.

Opvallend was dat de gebruikelijke internationale samenwerking op het terrein wegens de pandemie nog niet mogelijk was. Daarom had Europol de deelnemende politie- en inspectiediensten een digitaal alternatief ter beschikking gesteld waarmee tijdens controles de uitwisseling van relevante internationale gegevens mogelijk was. Tijdens de twee actiedagen bood de politie extra technologische ondersteuning door boven de werven een drone in te zetten.

In juli 2021 heeft het Brusselse ECOSOC-team deelgenomen aan de Europese actie "*Empact Action Days* – ***Child trafficking***", ook hier onder auspiciën van Europol. In samenwerking met de Dienst Vreemdelingenzaken, de FGP Brussel, de sectie Mensenhandel van de directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC) en de lokale politie werden drie bedrijven gecontroleerd. In dat verband werden elf werknemers gecontroleerd. Onder hen werden vijf potentiële slachtoffers van mensensmokkel opgespoord en ook werden er inbreuken op het sociaal strafrecht vastgesteld (vijf werknemers werkten in het zwart, zonder Dimona-aangifte, vijf buitenlandse werknemers verbleven hier onwettig en hadden geen machtiging om op het Belgische grondgebied te werken, voor een werknemer werd er ook een inbreuk inzake deeltijds werk vastgesteld). Opvallend was dat bij deze actie ter bestrijding van kinderarbeid geen minderjarigen zijn aangetroffen.

Tot slot heeft het ECOSOC-team Oost-Vlaanderen in november 2021 deelgenomen aan de Europese actie "*Empact Action Days* – ***Sexual exploitation***". Het ECOSOC-team Oost-Vlaanderen heeft verschillende politie- en inspectiediensten begeleid. In totaal werden 30 bedrijven, 45 werknemers en 33 zelfstandigen gecontroleerd. Verschillende inbreuken werden vastgesteld: negen werknemers waren niet aangegeven in Dimona, zes buitenlandse werknemers hadden geen machtiging om in België te mogen werken, zeven "gedetacheerde" werknemers beschikten niet over hun detacheringsdocument of voor hen was geen Limosa-aangifte ingediend. Tot slot werden acht potentiële slachtoffers van economische en/of seksuele uitbuiting gedetecteerd.

Markante gebeurtenissen in 2021

Uiteraard liet de impact van de **COVID-19-pandemie** die in 2020 begon zich ook in 2021 nog sterk voelen.

Heel wat activiteitsectoren gingen immers gedurende verschillende maanden gedeeltelijk of helemaal dicht. Dat was bijvoorbeeld het geval voor de evenementensector, die achttien maanden op slot ging en pas op 1 september 2021 zijn activiteiten mocht hervatten; de horecasector moest op 19 oktober 2020 de deuren sluiten (behalve voor afhaalmaaltijden) en mocht pas op 8 mei 2021 opnieuw open in de openlucht en vanaf 9 juni zowel binnen als buiten, mits bepaalde maatregelen werden nageleefd (afstand tussen de tafels, sluitingstijden, beperkt aantal personen per tafel, …). Ook de contactberoepen werden zwaar getroffen, de kapsalons moesten op 2 november 2020 sluiten en mochten pas op 13 februari 2021 hun activiteiten hervatten. Massage-, schoonheids-, manicure- en pedicuresalons, … pas op 1 maart, waarna ze van 27 maart tot 25 april 2021 opnieuw de deuren moesten sluiten. Bovendien kregen deze handelszaken toen ze heropend waren tal van regels

opgelegd zoals afstand bewaren, het aantal klanten beperken, een COVID Safe Ticket voorleggen, … waardoor ze niet "op volle toeren" konden draaien.

De sluiting van vele activiteitsectoren heeft ongetwijfeld rechtstreekse gevolgen gehad voor de opsporing van slachtoffers van economische uitbuiting. Aangezien het hier om een verborgen fenomeen gaat, hebben de *lockdown*-regels die nog meer aan het oog onttrokken. Bovendien is de behoefte aan arbeidskrachten binnen sectoren waarin het risico op mensenhandel heel groot is afgenomen of veranderd. Deze sectoren omvatten met name de exotische horeca, nagelsalons, shishabars, massagesalons en nachtwinkels, wat de kwetsbare situatie van schaduwwerkers zeker nog heeft verergerd.

Tot slot is door de langere sluiting van tal van zaken het aantal controles gedaald, waardoor er minder mogelijkheden waren om vermoedelijke slachtoffers op te sporen.

Binnen onze inspectiedienst heeft **ons nieuwe dossierbeheersysteem dat sinds maart 2020 wordt gebruikt** in de loop van 2021 ook een aantal aanpassingen ondergaan. De specifieke instructies voor de ECOSOC-teams zijn eind mei 2021 voltooid, gevalideerd en verspreid. De ontwikkeling ervan nam tijd in beslag en vereiste diverse technische ingrepen.

Bovendien heeft dit nieuwe dossierbeheersysteem, dat sinds 2022 ARTEMIS heet, andere functionaliteiten dan het vorige. Daardoor waren verbeteringen nodig, met name wat betreft de resultaten van onderzoeken en bepaalde informatie over slachtoffers die bij controles zijn aangetroffen, in het bijzonder voor het tellen van minderjarigen en de opvang door gespecialiseerde opvangcentra.

Aangezien verschillende wijzigingen pas in 2021 zijn uitgerold, moesten de controles en tellingen om tot de resultaten in deze bijdrage te komen, nog "manueel" gebeuren.

In 2021 hebben ECOSOC-teams 267 onderzoeken afgesloten die als "mensenhandel" werden bestempeld. Toch voldeden sommige onderzoeken niet aan onze definitie van een onderzoek MH of was er sprake van dubbeltellingen. Na verificatie hield de Themadirectie het daarom bij 235 in 2021 afgesloten onderzoeken mensenhandel.

Een ECOSOC-onderzoek valt onder de reglementering MH zodra er tijdens het onderzoek ernstige indicatoren worden vastgesteld of zodra een derde (magistraat, klachtindiener, …) uitdrukkelijk om een onderzoek ter zake heeft verzocht.

Op 31 december 2021 waren er 118 onderzoeken geopend, die dus nog liepen.

In ongeveer 25% van de onderzoeken naar mensenhandel die door de gespecialiseerde ECOSOC-teams zijn geopend en in 2021 zijn afgesloten is het niet sluitend of het om uitbuiting gaat. Dat komt vooral omdat elementen van het onderzoek niet relevant zijn of omdat de indicaties van economische uitbuiting niet duidelijk genoeg zijn, en veeleer wijzen op zwartwerk dan op economische uitbuiting.

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat verschillende onderzoeken voortvloeien uit onderzoeken naar feiten die eerder zijn opgespoord en destijds aan de gerechtelijke autoriteiten zijn gemeld.

Wat de capaciteit betreft, hebben **onze ECOSOC-teams** eveneens een aantal interne wijzigingen ondergaan, waarbij het aantal personeelsleden tussen begin en eind 2021 met zo'n 15% is gedaald. Verschillende inspecteurs werden bevorderd en moesten hun specialisme loslaten om hun nieuwe taken op zich te nemen, anderen besloten van specialisme te veranderen of gingen met pensioen. Nieuwe personeelsleden moesten een deel van de vertrekkende medewerkers vervangen, maar aangezien die eerst een opleiding moesten volgen, waren zij pas vanaf het tweede kwartaal van 2022 operationeel.

Elk jaar kiest de themadirectie, bijgestaan door de directie Datamining van de RSZ en indien nodig door andere diensten, een **specifiek jaarproject (focus)**.

In 2021 ging die focus over de controle van ondernemingen die op basis van een door de directie Datamining ontwikkelde tool waren uitgekozen. Deze dienst heeft de gegevens van de afgesloten onderzoeken MH bestudeerd, om op basis van een vijftigtal parameters een model op te stellen voor het identificeren van werkgevers bij wie een risico bestaat dat ze overgaan tot economische uitbuiting.

In totaal hebben onze inspecteurs in de loop van het jaar 97 onderzoeken geselecteerd uit lijsten die ze van de directie Datamining hadden ontvangen en die door het ontwikkelde model werden gegenereerd. In het kader van deze focus heeft elk ECOSOC-team, in functie van zijn mogelijkheden, lopende onderzoeken en kennis van het terrein, onderzoeken geselecteerd. Op 31 december 2021 waren 45 van deze onderzoeken afgehandeld en afgesloten. Daarvan hebben er 23 geleid tot de vaststelling van inbreuken die onder de bevoegdheid van de RSZ vallen (inbreuken op de regelgeving inzake Dimona voor dertien werknemers, buitenlandse arbeidskrachten voor zes buitenlandse werknemers, deeltijdse arbeid voor 27 werknemers, COVID-maatregelen voor zestien werknemers en sociale zekerheid voor elf werknemers). Maar een van deze onderzoeken heeft geleid tot de opsporing van een vermoedelijk slachtoffer van economische uitbuiting met de Bengaalse nationaliteit.

Opvallend was dat de onderzoeken die in het kader van deze focus zijn geopend niet ambtshalve als MH-onderzoeken zijn geopend. Het etiket "mensenhandel" werd pas gebruikt indien er tijdens het onderzoek voldoende bewijzen van uitbuiting werden gevonden. Bijgevolg is van de 45 onderzoeken die in het kader van deze focus zijn afgesloten er maar een opgenomen in de 235 hierboven vermelde MH-onderzoeken.

Ook in 2021 en – zoals geïllustreerd in het deel over de *Empact Action Days* – maakten de sociaal inspecteurs van de ECOSOC-teams gebruik van **specifieke onderzoeksinstrumenten en -technieken**, zoals:

- luchtverkenning;
- telefonieonderzoeken;
- videobewakingsbeelden;
- uitlezen van gsm's;
- onderzoeken in '*Open source intelligence*' (internet, sociale media, …).

Deze onderzoekstechnieken worden toegepast in samenwerking met de gespecialiseerde diensten van de federale politie, meestal op verzoek van de arbeidsauditeur. Dergelijke technieken bieden tal van mogelijkheden: identificatie en verhoor van vermoedelijke slachtoffers, identificatie van potentiële getuigen, bevestiging van slachtofferverklaringen, vaststelling van de tewerkstelling van andere werknemers/slachtoffers, identificatie van daders en het aantonen van banden tussen personen of bedrijven.

Het gebruik van sociale media en internet wordt alsmaar noodzakelijker om speurwerk te verrichten en grondig onderzoek te voeren naar mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid. Willen onze sociaal inspecteurs evenwel optimaal gebruikmaken van deze bronnen, dan moet er worden nagegaan wat de technische en juridische mogelijkheden zijn.

België heeft in 2021 ook het bezoek gekregen van de **GRETA, "de Expertengroep voor de strijd tegen mensenhandel"**, die belast is met het toezicht op de uitvoering van het Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel. De GRETA heeft verschillende diensten ontmoet die betrokken zijn bij de strijd tegen mensenhandel, waaronder de themadirectie mensenhandel van de RSZ en verschillende medewerkers van de provinciale ECOSOC-teams. Het ging hier om de derde evaluatiecyclus en het derde bezoek van de GRETA aan België rond het thema: "toegang tot justitie en doeltreffende rechtsmiddelen voor slachtoffers van mensenhandel".

Tot slot werd er ook in 2021 vastgesteld dat sommige fenomenen **opdoken of toenamen**, die vrij vergelijkbaar waren met de voorgaande jaren, met evenwel een aanzienlijk aantal vermoedelijke slachtoffers in de landbouw, meer bepaald in de pluimveehouderij. We hebben nog een ander fenomeen opgemerkt, dat wij vooralsnog niet aan economische uitbuiting hebben kunnen linken. Het gaat om medisch en/of paramedisch personeel uit derde landen, dat door gespecialiseerde rekruteringskantoren in hun herkomstland wordt aangeworven. Dat personeel wordt in België opgeleid, zo nodig om minstens een gelijkwaardigheidserkenning van het diploma te behalen. Enkele dubieuze praktijken zijn aan het licht gekomen, met name in verband met de in België gevolgde opleiding of in verband met de "commissie" die deze rekruteringskantoren van hun klanten (vaak ziekenhuizen of rust- en verzorgingstehuizen) eisen. Vermoedelijke slachtoffers hebben we in 2021 in dat kader niet aangetroffen.

In 2021 hebben we wel weer gevallen ontdekt van identiteitsdiefstal door illegale werknemers die willen werken. Het lijkt erop dat deze praktijk toeneemt en zich uitbreidt naar andere sectoren dan diegene die we al kenden (logistiek, distributie, …), met name naar bepaalde koeriersdiensten. Identiteitsdieven, die zich vaak in een precaire administratieve en sociale situatie bevinden, gebruiken de identiteitsdocumenten van landgenoten om officieel werk te vinden. Voor koeriersdiensten gebruiken zij gewoon de account van een landgenoot. In ruil eist de identiteitshouder een percentage van het loon dat dankzij zijn identiteit is verdiend. Soms gaan ze over tot bedreigingen en intimidatie om betaald te worden. Van de gevallen die onze sociaal inspecteurs hebben aangetroffen kon maar een gering aantal aan economische uitbuiting worden gekoppeld.

De pijnpunten van de vorige jaren zijn nog altijd dezelfde: nagelsalons, huishoudelijk personeel, de bouwsector, horeca, … zijn allemaal laagdrempelige activiteitsectoren waarin gemakkelijk lager geschoolde arbeidskrachten in een precaire situatie en zonder veel speelruimte kunnen worden ingeschakeld.

Conclusie

Ook 2021 stond nog sterk in het teken van de COVID-19-pandemie. Verschillende sectoren kregen immers nog steeds te maken met *lockdowns*, beperkingen en de onzekerheden van de pandemie, met aanzienlijke gevolgen voor onze samenleving, economie en arbeidsmarkt.

In 2021 moesten de sociaal inspecteurs van onze ECOSOC-teams blijven werken met de gezondheidssituatie in het achterhoofd. Velen raakten besmet, waren arbeidsongeschikt of moesten in quarantaine; ze moesten blijven werken en tegelijk aan hun eigen veiligheid denken; veel handelszaken waren gesloten, wat controles of onderzoeksdaden bemoeilijkte. Bovendien moesten ze opdrachten blijven

uitvoeren die aan hen werden toevertrouwd om toe te zien op de naleving van de COVID-maatregelen in de bedrijven.

Deze bijdrage bevat cijfers van twee verschillende kanalen:

- het dossierbeheersysteem, dat betrekking heeft op in 2021 **afgesloten onderzoeken** waarin er sprake is van 147 vermoedelijke slachtoffers;
- de analyse van de in 2021 opgestelde checklists, zodra het lopende of afgesloten onderzoek **voldoende nauwkeurige indicaties** bevatte van een potentiële situatie van mensenhandel, en dat betrekking heeft op 86 vermoedelijke slachtoffers. Dat zijn dus de meest representatieve gegevens voor 2021.

Als we de cijfers voor 2021 vergelijken met die van de voorgaande jaren, zien we op het vlak van de potentiële slachtoffers een aanzienlijke daling van het aantal vermoedelijke slachtoffers dat is geïdentificeerd op basis van de checklists (86 in 2021 – 134 in 2020), wat volgens ons de meest relevante gegevens zijn, zoals hierboven uiteengezet.

Deze daling is deels het gevolg van de pandemie die ook in 2021 nog woedde. Zoals hierboven werd toegelicht, bleven bepaalde handelszaken dicht, waardoor het aantal controles om situaties van uitbuiting op te sporen beperkt bleef; de ECOSOC-medewerkers kregen er extra taken bij (controle van de COVID-maatregelen) en tegelijk werd de capaciteit van de ECOSOC-teams in de loop van 2021 afgebouwd.

Opvallend was dat het aantal behandelde MH-onderzoeken stabiel is gebleven (236 in 2020 – 235 in 2021).

	2018	2019	2020	2021
Aantal potentiële slachtoffers die in de afgesloten onderzoeken zijn opgenomen	**65**	**82**	**156**	**147**
Aantal potentiële slachtoffers volgens de checklists	**78**	**120**	**134**	**86**
Aantal slachtoffers voor wie de opvangcentra zijn tussengekomen (volgens checklist)	**39**	**73**	**38**	**42**

Net zoals in andere jaren kunnen we uit de analyse van de checklists opmaken dat potentiële gevallen van economische uitbuiting zich zowel in stedelijke als in rurale gebieden voordoen en dat voornamelijk mannen er het slachtoffer van zijn.

In de grote meerderheid van de gevallen waren er een, twee of zelfs drie personen bij betrokken. Tegelijk konden dankzij onderzoeken verschillende vermoedelijke slachtoffers worden opgespoord die door dezelfde persoon of door hetzelfde netwerk werden uitgebuit, met name in de volgende gevallen:

- 10 werknemers tewerkgesteld in de landbouw door een Nederlands bedrijf in West-Vlaanderen;
- 10 werknemers tewerkgesteld in de horeca in Oost-Vlaanderen;
- 6 werknemers tewerkgesteld op verschillende werven in de provincie Limburg;
- 4 werknemers tewerkgesteld op een werf in Oost-Vlaanderen in het kader van een bewezen of vermoedelijk frauduleuze detachering;
- 4 personen tewerkgesteld in huishoudelijk werk door particulieren in de provincie Luik.

De activiteitsectoren die bij de analyse van de checklists voor 2021 het vaakst werden aangetroffen zijn de bouw, de horeca en de landbouw.

De meest voorkomende praktijken waren: zwartwerk (geen Dimona), irreguliere tewerkstelling van buitenlandse werknemers in irregulier verblijf en frauduleuze detachering (in mindere mate).

Van de indicatoren mensenhandel waren de meest voorkomende de volgende:

- Weinig of helemaal geen loon
- Ongewoon lange werktijden
- Huisvesting in erbarmelijke omstandigheden
- Misbruik van een kwetsbare situatie
- Gebruik van bedreiging/geweld
- Beperking van de bewegingsvrijheid en het contact met de buitenwereld

Opvallend was dat sommige vermoedelijke slachtoffers die op het werk zijn aangetroffen in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid niet in contact zijn gekomen met een gespecialiseerd opvangcentrum, omdat zij elke vorm van begeleiding weigerden. Dat is overigens vaak het geval voor werknemers die door buitenlandse bedrijven worden tewerkgesteld en die in het geval van uitbuiting eerst betaald willen worden om naar hun land van herkomst terug te keren.

We wijzen er ook op dat onze dienst in sommige gevallen de vermoedelijke slachtoffers heeft ontmoet nadat zij een opvangcentrum hadden benaderd, hetzij op verzoek van het centrum zelf, hetzij op verzoek van de arbeidsauditeur.

Zoals hierboven al vermeld werd, zijn de cijfers die betrekking hebben op de checklists de meest relevante cijfers inzake

de situatie van economische uitbuiting, aangezien die worden opgesteld zodra een vermoedelijk slachtoffer wordt aangetroffen.

Andere gegevens zoals processen-verbaal, strafrapporten of het aantal slachtoffers in afgesloten onderzoeken die in deze bijdrage aan bod komen kunnen betrekking hebben op onderzoeken die de afgelopen jaren zijn geopend maar in 2021 zijn afgesloten.

Afsluitend, en zoals de actoren die op het terrein actief zijn steevast benadrukken, is economische uitbuiting een verborgen verschijnsel dat niet gemakkelijk te doorgronden is en waarvan de omvang moeilijk in te schatten valt. Dankzij de proactieve controles, met name in risicosectoren, uitgevoerd door sociaal inspecteurs die gespecialiseerd zijn in mensenhandel of gesensibiliseerd zijn rond deze problematiek, kunnen situaties van uitbuiting toch aan het licht worden gebracht. Hoe meer menselijke middelen daartoe worden ingezet en hoe groter de bewustwording en opleiding van de eerstelijnscontrolediensten, hoe krachtiger en effectiever de strijd tegen dat fenomeen kan worden gevoerd.

Externe bijdrage

De rol van DJSOC in de strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel en de evolutie van het fenomeen mensensmokkel

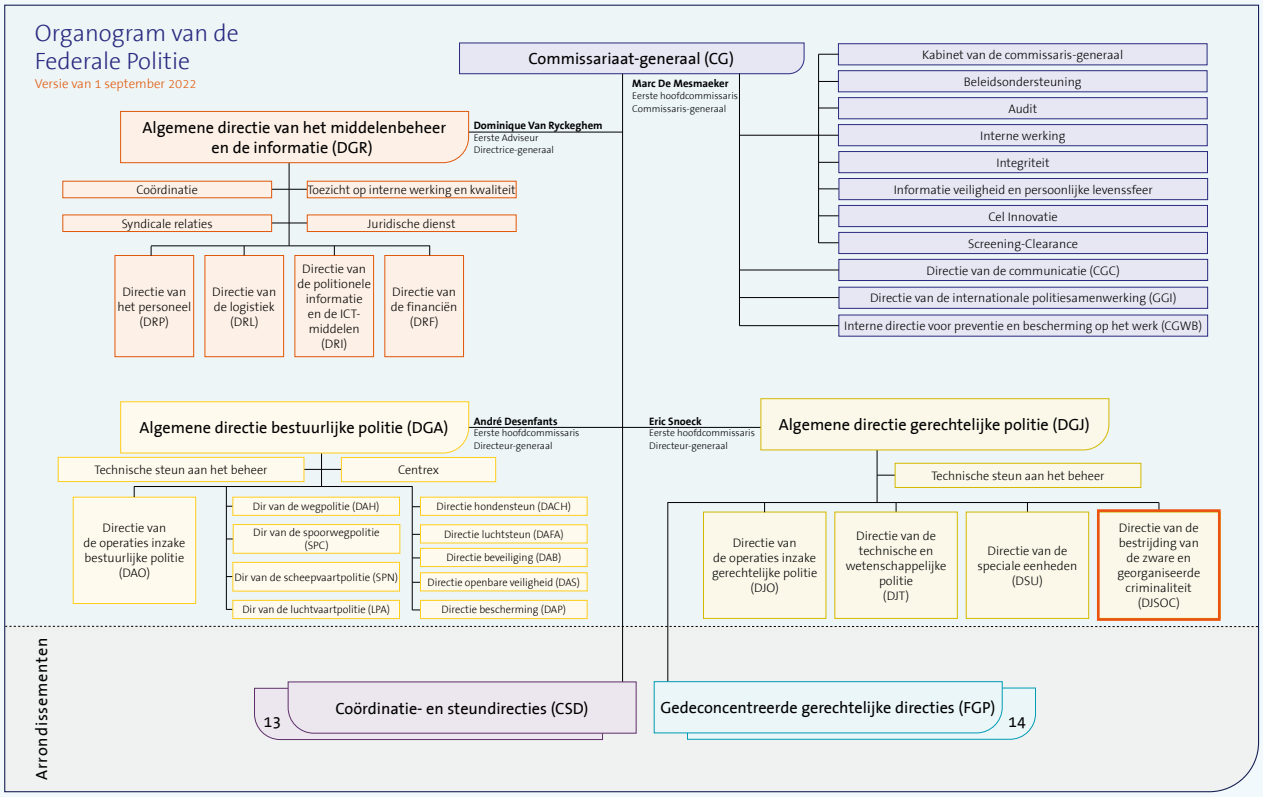
Hilde Sabbe – strategisch analist DJSOC
Brussel – juli 2022

Inleiding

DJSOC – de Directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit binnen de Federale Gerechtelijke Politie – speelt, samen met diverse partners, een rol in de strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel. In deze bijdrage volgt er een toelichting over waar DJSOC zich precies situeert binnen de Federale Politie en wat de voornaamste taken zijn van de actoren binnen DJSOC in deze materie. Voorts wordt er ingegaan op de evolutie van het fenomeen mensensmokkel in de voorbije tien jaar, op basis van de politionele vaststellingen en onderzoeken.

DJSOC – situering binnen de Federale Politie en rol in de strijd tegen mensensmokkel en mensenhandel

Binnen de Federale Politie is er een bestuurlijke en een gerechtelijke component. DJSOC behoort tot de gerechtelijke component en is een onderdeel van DGJ, de algemene directie gerechtelijke politie. DJSOC biedt ondersteuning aan de FGP's, de gedeconcentreerde gerechtelijke directies in de arrondissementen, alsook aan lokale politiezones.

Binnen DJSOC zijn er verschillende secties die gespecialiseerd zijn in criminele fenomenen zoals drugs, diefstallen, wapens, cybercrime, mensensmokkel en mensenhandel (MS/MH). De sectie MS/MH bestaat momenteel uit twaalf personeelsleden. Daarnaast is er een sectie strategische analyse, die ondersteuning biedt aan de secties op het vlak van beeldvorming.

De sectie MS/MH binnen DJSOC vervult diverse opdrachten, die onderverdeeld kunnen worden in strategische en operationele taken.

- Opdrachten van **strategische** aard:
  - Deelname aan vergaderingen waar beleid bepaald wordt, zowel op nationaal niveau (bijvoorbeeld het bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel) als op internationaal niveau (bijvoorbeeld Europese strategische bijeenkomsten - EMPACT[320]);
  - Bijdrage, voor de Belgische politie, aan de uitwerking van de Europese strategie ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit op het gebied van mensenhandel en -smokkel;
  - Deelname aan werkgroepen gericht op de aanpak van bepaalde facetten van de problematiek (bijvoorbeeld sensibilisering personeel luchthavens);
  - Jaarlijkse nationale beeldvorming van de fenomenen in hun globaliteit en specifieke analyses van deelfenomenen (bijvoorbeeld risico op seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse prostituees in de privésector)[321];
  - Deelname aan studiedagen, conferenties, congressen als expert in de materies, zowel op nationaal als op internationaal vlak;
  - Onderhouden van contacten met relevante partners (bijvoorbeeld DVZ, RSZ-inspectie);
  - Parlementaire vragen beantwoorden.

- Opdrachten van **operationele/tactische** aard:
  - Opzoeken, uitwisselen en coördineren van operationele informatie op nationaal en internationaal vlak. Op nationaal vlak gebeurt dat onder meer via het netwerk van fenomeenexperten in de FGP's, dat periodiek samenkomt om informatie over onderzoeken en nieuwe *modi operandi* uit te wisselen;
  - Faciliteren van internationale politiesamenwerking (bilaterale contacten, operationele coördinatie-vergaderingen bij Europol of Eurojust, organisatie en coördinatie van *Joint Action Days*, en dergelijke meer);
  - Faciliteren van de vrijwillige terugkeer van slachtoffers van mensensmokkel en mensenhandel, in samenspraak/overleg met de gespecialiseerde opvangcentra;
  - Activiteiten in het kader van EMPACT-actieplannen, met name voor die activiteiten waarin België leider of co-leider is (bijvoorbeeld Chinese MH, Nigeriaanse MH, MS via *small boats*);
  - Deelname aan arrondissementele platformen MS/MH;
  - Ondersteuning lokale en Federale Politie (bijdragen tot de opleiding; delen van kennis en expertise; operationele steun bij acties);
  - Informatie over tendensen en *best practices* centraliseren, analyseren en verspreiden (signaalfunctie) – dat gebeurt in samenwerking met DGJ;
  - Opstarten van specifieke acties bij detectie van nieuwe fenomenen (het installeren van barrières tegen de criminele processen);
  - Ontwikkeling en uitvoering van tactieken voor het verzamelen van inlichtingen, op basis van de ILP[322]-beginselen, vanuit een proactieve benadering, ter ondersteuning van de operationele activiteiten binnen de verschillende arrondissementen;
  - Onderzoeken opstarten voor niet-gelokaliseerde feiten; opstellen van informatierapporten en processen-verbaal; uitvoeren van kantschriften en rechtshulpverzoeken.

Evolutie van het fenomeen mensensmokkel in België

Tussen 2013 en 2018 is het aantal politionele vaststellingen van mensensmokkel meer dan verdubbeld. Dat valt grotendeels te verklaren door de Europese asiel- en **migratiecrisis**, waardoor vooral vanaf 2015 grote aantallen migranten en vluchtelingen ook in ons land aangekomen zijn, al dan niet bij wijze van tussenstop naar het Verenigd Koninkrijk. Het ging voornamelijk om migranten vanuit het Midden-Oosten (met name Syrië, Iran en Irak), in mindere mate om migranten uit Afrikaanse landen (Eritrea, Soedan, Ethiopië). Een groot deel (hoe groot weten we niet) heeft gebruikgemaakt van de diensten van mensensmokkelaars om tot in Europa te geraken en/of om binnen Europa verder te reizen naar hun beoogde land van bestemming.

Na 2018 is het aantal politionele vaststellingen van mensensmokkel gedaald. Dat is deels het gevolg van de

320 European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats of Europees multidisciplinair platform tegen criminaliteitsdreiging is een Europees initiatief met steun van Europol.

321 Dat gebeurt door de sectie strategische analyse binnen DJSOC. In de toekomst zal de jaarlijkse beeldvorming vervangen worden door een permanente beeldvorming.

322 *Intelligence-led Policing* of informatiegestuurde politiezorg staat voor de voortdurende zorg van de geïntegreerde politiedienst om de organisatie aan te sturen op strategisch, tactisch en operationeel vlak, op basis van informatie over onveiligheid, leefbaarheid, criminaliteit en over de politiewerking (ervaringen en vaardigheden).

pandemie, waardoor de reismogelijkheden erg beperkt waren en de politiediensten minder capaciteit hadden voor controles inzake mensensmokkel.

Het is nodig een onderscheid te maken tussen de smokkel naar ons land, met België als eindbestemming, en de smokkel via ons land, met België als transitland, veelal met het Verenigd Koninkrijk als eindbestemming. De profielen van de betrokken migranten en smokkelaars en de *modi operandi* verschillen. De meeste onderzoeken van de federale gerechtelijke politie[323] hebben betrekking op **transitsmokkel**. Daarop ligt dus de focus in wat volgt.

Tot in 2015 concentreerde de problematiek van transitmigratie en -smokkel zich vooral op de parkings langs de E40 en in de kuststreek. Bestuurlijke maatregelen (zoals de tijdelijke sluiting van enkele parkings of de inzet van privébewaking) hebben ervoor gezorgd dat de problematiek zich geleidelijk aan verspreid heeft over het hele grondgebied. Eerst werden parkings langs de E17 geviseerd (Oost-Vlaanderen en Antwerpen). Later ontplooiden de smokkelaars eveneens activiteiten op parkings langs de E411 in Wallonië bijvoorbeeld. Er was niet zozeer sprake van een verplaatsing van activiteiten – de smokkelaars bleven ook actief op parkings langs de E40 – maar van een uitbreiding van de activiteiten naar andere territoria. Eenzelfde bende was soms op meerdere parkings tegelijk actief.

De netwerken die het meest actief zijn in de transitsmokkel waren min of meer dezelfde in de voorbije jaren, al is hun manier van werken mettertijd wel veranderd. Mensensmokkelnetwerken zijn flexibel en passen zich aan gewijzigde omstandigheden aan of gaan op zoek naar nieuwe opportuniteiten.

Albanese netwerken houden zich sinds jaar en dag bezig met mensensmokkel. Ze opereren meestal vanuit grotere steden (in hoofdzaak Brussel en Gent), waar grote diasporagemeenschappen aanwezig zijn die de activiteiten faciliteren. De organisatoren bevinden zich veelal in het Verenigd Koninkrijk. In ons land gaat het in essentie om het uitvoerende niveau. Ze gebruiken verschillende technieken en transportmodaliteiten om mensen te smokkelen:

- vervoer van transitmigranten naar een *snelwegparking* om ze *op goed geluk in een vrachtwagen of oplegger* te *helpen*;
- vervoer van kleine groepen transitmigranten naar een vooraf afgesproken plaats, waar men de transitmigrant(en) overdraagt aan de chauffeur – de zogenaamde *gegarandeerde transporten*. Men doet daarbij vaak (maar niet uitsluitend) een beroep op Oost-Europese vrachtwagenchauffeurs, die de migrant in de cabine meenemen, waardoor het risico op ontdekking minder groot is;
- smokkel met *personenvoertuigen of bestelwagens*. Dat is minder gebruikelijk;
- smokkel per *boot* over het Kanaal. Ze maken veeleer gebruik van vissersboten of zeiljachten dan van rubberboten, al lijkt die laatste methode in 2022 meer voor te komen;
- smokkel per *vliegtuig* met gebruik van valse/vervalste identiteitsdocumenten.

Koerdische netwerken (voornamelijk Irak/Iran) zijn vooral actief geworden sinds de asiel- en migratiecrisis. Ze opereren vaak vanuit de Noord-Franse regio, waar ze het voor het zeggen hebben in de kampen en gemakkelijk 'klanten' kunnen rekruteren. Het gaat daarbij meestal (maar niet uitsluitend) om migranten uit Afghanistan, Syrië, Iran en Irak – waaronder gezinnen met kleine kinderen en zwangere vrouwen. Sommige netwerken zijn actief vanuit het Verenigd Koninkrijk of vanuit Duitsland (belang van de diaspora). Tot voor kort waren ze in de regel actief op *snelwegparkings*. Ofwel voerden ze grote groepen migranten in gammele bestelwagens aan naar parkings om ze daar op goed geluk in een oplegger te helpen, ofwel zorgden ze voor een duurder transport in vooraf geconstrueerde verstopplaatsen of in de cabine van een vrachtwagen. Sinds 2020 hebben sommige smokkelnetwerken van Koerdische origine hun activiteiten verplaatst naar smokkel over het Kanaal met *rubberbootjes*. Dergelijke bootjes (en toebehoren) worden in groten getale aangevoerd vanuit logistieke hubs in Duitsland en Nederland, via ons land, voor de overtocht vanuit Frankrijk.

Oost-Afrikaanse netwerken (Ethiopische, Eritrese en Soedanese smokkelaars) zijn iets later dan de vorige netwerken op het toneel verschenen. Ze faciliteren meestal de oversteek van transitmigranten van dezelfde nationaliteit/etnie, die ze rekruteren in het Brusselse. De transitmigranten krijgen instructies om zich *met het openbaar vervoer en te voet naar parkings* te begeven, waar mededaders hen in vrachtwagens helpen. In diverse onderzoeken is gebleken dat zij heel actief zijn (soms meer dan 100 smokkelpogingen op enkele maanden tijd) en dat op meerdere parkings verspreid over het grondgebied. Af en toe waren er gewelddadige confrontaties tussen verschillende groepen (smokkelaars en/of transitmigranten). In het verleden kwamen de transitmigranten na een mislukte poging terug naar Brussel. De jongste tijd is dat minder het geval. De transitmigranten blijven in de omgeving van de parkings rondhangen. Er werd meer dan eens vastgesteld dat dit ook mogelijk werd gemaakt door gebruik te maken van de ondersteuning door organisaties van burgers.

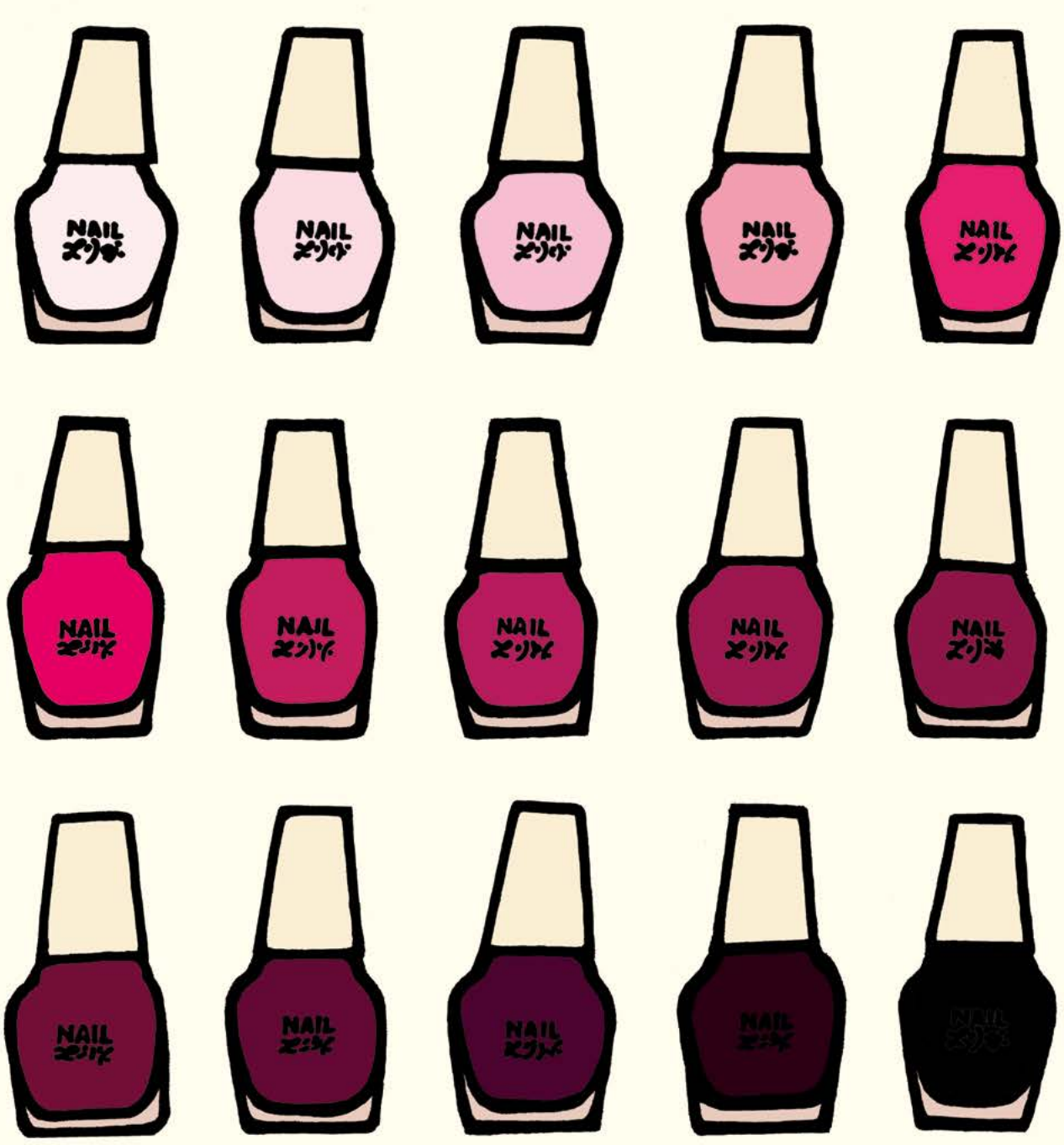
Bij **Vietnamese netwerken** is er soms sprake van een combinatie van mensensmokkel en mensenhandel:

323 Dat is niet het geval voor de FGP Halle-Vilvoorde die vooral onderzoeken voert naar aanleiding van vaststellingen op de luchthaven.

bij aankomst in ons land (of in het Verenigd Koninkrijk, veelal het land van bestemming) worden ze uitgebuit in restaurants, nagelsalons, cannabisplantages, en dergelijke meer (zogenaamde 'schuldslavernij'). In diverse dossiers is daarrond al samengewerkt met de ECOSOC-cellen van de RSZ-inspectie. Brussel komt in meerdere onderzoeken naar voren als plaats van waaruit de smokkel geregeld wordt, waar slachtoffers tijdelijk worden ondergebracht in afwachting van verder transport (onder meer met taxi's naar de kuststreek), of waar slachtoffers worden uitgebuit. Daarnaast is er ook sprake van organisaties die vanuit het Verenigd Koninkrijk opereren. Vietnamezen reizen typisch in homogene groepen. Alleen voor het laatste deel van de reis, de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk, worden soms Koerden of Albanezen ingeschakeld.

De aanpak van de veiligheidsproblemen gekoppeld aan irreguliere migratie en mensensmokkel blijft een aandachtspunt voor de politiediensten in het Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025 met de titel "Een veerkrachtige Geïntegreerde Politie, ten dienste van de samenleving". Het opsporen en vervolgen van criminele netwerken die actief zijn in mensensmokkel zal een belangrijke uitdaging blijven voor de Federale Gerechtelijke Politie in de komende jaren.

Deel 4
Aanbevelingen

AANBEVELING 1

Vietnamezen die illegaal in risicosectoren worden tewerkgesteld beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (schuldbinding of *debt bondage*) en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Eerstelijnsdiensten moeten bij vaststellingen inzake illegale tewerkstelling van Vietnamese werkkrachten tijdens controles van onder meer nagelsalons, restaurants, … dat als mogelijke situaties van *debt bondage* beoordelen, deze Vietnamezen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel detecteren en doorverwijzen naar de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

Tal van Vietnamese slachtoffers die gesmokkeld werden zien zich genoodzaakt om hun smokkelschulden af te betalen door te werken in uitbuitingssituaties (*debt bondage*) in het kader van mensenhandel. Bij de detectie van dergelijke Vietnamese slachtoffers in nagelsalons of restaurants moeten de nodige alarmbellen afgaan en zou dat als mogelijke indicator van mensenhandel moeten dienen. Het is noodzakelijk om deze vermoedelijke slachtoffers door te verwijzen naar gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel, die het best geplaatst zijn om het statuut mensenhandel uit te leggen. Zo kunnen de hulpverleners van die gespecialiseerde centra gemakkelijk het vertrouwen van deze slachtoffers winnen, zodat ze mogelijk in het slachtofferstatuut terechtkomen.

Opleiding van de eerstelijnsdiensten rond indicatoren van mensenhandel en het actief promoten ervan zijn derhalve essentieel.

AANBEVELING 2

Waakzaam zijn voor mogelijke situaties van schuldbinding bij gedwongen criminaliteit, zoals op cannabisplantages.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Eerstelijnsdiensten en referentiemagistraten moeten meer aandacht hebben voor Vietnamese werkkrachten in cannabisplantages, of voor verkopers van namaakproducten waaronder illegale sigaretten. Dat zou inderdaad een mogelijke situatie van *debt bondage* kunnen betekenen en als mensenhandel beschouwd kunnen worden. Het is dan belangrijk het doorverwijzingsmechanisme toe te passen.

Uit het Essex-dossier en uit een literatuurstudie blijkt dat in verschillende buurlanden Vietnamese smokkelslachtoffers worden uitgebuit in cannabisplantages om hun smokkelschulden af te betalen. Daarnaast moeten Vietnamese slachtoffers namaakproducten verkopen zoals illegale sigaretten. Dat zijn vormen van gedwongen criminaliteit die complexe onderzoeken vergen waarvoor er in België onvoldoende middelen zijn en die geen echte prioriteit meer vormen. Er worden dus in België geen Vietnamese slachtoffers in situaties van gedwongen criminaliteit gedetecteerd. Maar dat kan mogelijk op een lacune wijzen in de detectie door de eerstelijnsdiensten.

AANBEVELING 3

Het verband leggen met mogelijke situaties van *debt bondage* voor Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Als er Vietnamese smokkelslachtoffers gedetecteerd worden, is het belangrijk dat de eerstelijnsdiensten in opdracht van de magistraat hun smartphone kunnen controleren om berichten op te kunnen sporen die verwijzen naar uitbuitingssituaties in het kader van *debt bondage*, hen daarover te verhoren en het doorverwijzingsmechanisme toe te passen.

Bij een verhoor moeten de Vietnamese smokkelslachtoffers worden bevraagd over mogelijke uitbuiting onderweg en in België, zodat de link kan worden gelegd tussen mensensmokkel en mensenhandel. Daarbij kan er ook worden gevraagd voor wie en hoe de smokkelleningen geregeld zijn. Daaruit kan blijken in welke schrijnende omstandigheden de slachtoffers zaten en hoe zij een heel kwetsbare slachtoffergroep vormen zonder *agency* (vrijheid van handelen of zelfbeschikkingsrecht). Dat kan daarnaast een grote meerwaarde in het onderzoek vormen.

Wanneer de feiten van *debt bondage* in België plaatsgevonden hebben, kan op basis van bijkomende onderzoeksdaden het volledige criminele netwerk met alle vertakkingen worden ontmanteld of een ander gelieerd mensenhandelnetwerk worden opgespoord. In het Essex-dossier bleek uit de verhoren dat een smokkelslachtoffer vanuit een *safehouse* via een smokkelaar uitgebuit werd in een restaurant en een ander in de huishoudhulpsector. Deze gegevens zouden dan soms kunnen leiden tot de start van een nieuw onderzoek inzake mensenhandel. De feiten van *debt bondage* in andere landen waarvoor België zelf niet bevoegd is kunnen op hun beurt relevante informatie opleveren in het kader van internationale samenwerking en informatie-uitwisseling.

Hiermee kunnen ook de eerstelijnsdiensten, de magistratuur en de beleidsactoren worden gesensibiliseerd rond de bestaande linken tussen mensensmokkel en mensenhandel en de kwetsbare positie van deze smokkelslachtoffers. Daarnaast kan dat ook de complexe structuren blootleggen van netwerken waarbij het smokkelsysteem gelieerd zou kunnen worden met de uitbuitingsstructuren van *debt bondage* en soms gekoppeld kan worden aan het maffieuze kredietsysteem.

AANBEVELING 4

Bijzondere aandacht besteden aan en gevoelig zijn voor de culturele eigenheden van Vietnamese slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel om een vertrouwensband op te bouwen.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Bij het detecteren, verhoren en begeleiden van Vietnamese vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel is een vertrouwenwekkend kader essentieel. Zo is het van belang om goed op de hoogte te zijn van de Vietnamese cultuur of van de rivaliteit tussen de noordelijke en de zuidelijke regio's in Vietnam, die van invloed kan zijn op het gehoor van een vermoedelijk slachtoffer, indien de tolk van een andere afkomst is.

Net zo belangrijk is het besef dat een Vietnamees een sterk gevoel van schaamte en wantrouwen ervaart, en het gevoel heeft in het krijt te staan tegenover de familie die zich in de schulden heeft gestoken om hem of haar de kans te geven de clandestiene reis te ondernemen. Een ander aspect waarmee er rekening moet worden gehouden is de druk van de familie in het thuisland – die op haar beurt onder druk staat van het criminele netwerk – om de schuld af te betalen.

Het opbouwen van een vertrouwensband met een betrouwbare en veilige tolk en, voor minderjarigen, veiligheidsmaatregelen zoals het tijdelijk ontnemen van mobiele telefoons kunnen er mee voor zorgen dat het slachtoffer gemakkelijker alle details over de feiten zal onthullen. Dankzij dat soort veiligheidsmaatregelen kunnen minderjarige slachtoffers beter worden beschermd tegen het criminele netwerk dat druk blijft uitoefenen.

Het opleiden van alle actoren door ngo's met kennis van de Vietnamese cultuur – zoals dat in het verleden al is gebeurd – is een voorbeeld van een goede praktijk die moet worden voortgezet.

Zoals vastgesteld in het Essex-dossier heeft de politie bij een slachtofferverhoor in de pv's in alle objectiviteit melding gemaakt van het non-verbale gedrag van het slachtoffer (bijvoorbeeld trillen, huilen, …), wat ook kan helpen om de soms onsamenhangende verklaringen van de slachtoffers beter te begrijpen.

AANBEVELING 5

Specifieke beschermingsmaatregelen nemen voor (Vietnamese) niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zoals een veilige en geruststellende omgeving.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Het is belangrijk dat de eerstelijnsdiensten voldoende aandacht besteden aan de detectie van Vietnamese minderjarigen en dat zij de beschermingsmaatregelen inzake niet-begeleide minderjarige vreemdelingen toepassen (melding aan de Dienst Voogdij met vermelding van het vermoeden van mensenhandel/mensensmokkel).

Wanneer dergelijke minderjarigen worden gedetecteerd is het essentieel dat zij voor opvang terechtkunnen in een gespecialiseerd opvangcentrum voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zoals Esperanto. Ze kunnen daar rekenen op begeleiding op maat en de getroffen veiligheidsmaatregelen moeten het risico op verdwijning beperken.

(Politie)verhoren in een veilige omgeving en in aanwezigheid van een vertrouwenspersoon maken het ook gemakkelijker om een vertrouwensband op te bouwen.

Zo toonde het Essex-dossier aan dat verschillende Vietnamese minderjarigen met succes naar een dergelijk centrum zijn doorverwezen en er opvang hebben gekregen.

AANBEVELING 6

Aandacht hebben voor de bescherming van slachtoffers zonder *agency* die de meest kwetsbare slachtoffergroep vormen zoals de Vietnamese slachtoffers in situaties van *debt bondage*.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

De Vietnamese slachtoffers die in een situatie van *debt bondage* (schuldbinding) zitten vormen een slachtoffergroep in een erg kwetsbare positie en in een sterke afhankelijkheidspositie ten aanzien van hun uitbuiters. Vaak hebben zij geen enkele fysieke bewegingsruimte of zelfbeschikkingsrecht en zitten zij sociaal-cultureel in een geïsoleerde omgeving waarin hun uitbuiters zelf Vietnamezen zijn. In het Essex-dossier zaten de slachtoffers zelfs opgesloten in *safehouses.* Daarnaast bleek ook dat veel slachtoffers niet altijd zelf hun eindbestemming konden bepalen. De kans is klein dat zij zich, in tegenstelling tot andere slachtoffergroepen die wel meer *agency* hebben, op eigen initiatief als slachtoffer aanmelden bij een eerstelijnsdienst of bij de opvangcentra.

De eerstelijnsdiensten moeten worden gesensibiliseerd rond de kwetsbare positie van deze slachtoffergroep zonder *agency*. Maar ook het volledige apparaat dat bezig is met de strijd tegen mensenhandel dient daarvoor aandacht te hebben.

AANBEVELING 7

Voorzien in de noodzakelijke middelen en zo een sterk detectieapparaat garanderen voor de meest kwetsbare slachtoffers zonder *agency*, zoals Vietnamezen.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Alleen de eerstelijnsdiensten zijn in staat om de kwetsbare slachtoffergroepen, zoals Vietnamezen die in *safehouses* opgesloten zitten of zich in situaties van *debt bondage* bevinden, te detecteren en te bevrijden uit die erbarmelijke situaties. De autoriteiten dienen ook heel goed te beseffen dat de eerstelijnsdiensten een essentiële rol spelen. Daarvoor is het natuurlijk cruciaal dat de eerstelijnsdiensten de noodzakelijke middelen krijgen, wat momenteel een probleem vormt.

Mensenhandel is een belangrijke prioriteit in het regeerakkoord en in het nationaal veiligheidsplan maar deze prioritaire keuze doorstaat de toets aan de werkelijkheid niet. In de praktijk worden middelen voor mensenhandel bij de eerstelijnsdiensten en magistraten immers verminderd of afgebouwd omwille van andere prioriteiten of bepaalde restricties. Sommige cellen mensenhandel van de federale gerechtelijke politie werden zelfs afgeschaft. In sommige rechtsgebieden zijn er geen echte referentiemagistraten meer actief of werden zij opgenomen in een ruimere cel groot banditisme. Daarbij worden verschillende criminaliteitsfenomenen aangepakt en neemt de specialisatie in mensenhandel af.

Door gebrek aan tijd en middelen worden zo sommige onderzoeken naar mensenhandel niet meer of niet grondig uitgevoerd. Daarom is het essentieel dat deze diensten worden versterkt. Myria hoopt dat de bijzondere commissie “mensenhandel” in het parlement voor een doorbraak op dat vlak zal zorgen.

AANBEVELING 8

Sociale media als onderzoekstechniek gebruiken.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Uit de analyse van het Essex-dossier is gebleken hoezeer de analyse van sociale netwerken/media en mobiele telefoons helpt om bewijsmateriaal te verzamelen, zowel om de (financiële) activiteiten van mensensmokkelaars op te sporen, verbanden te leggen tussen feiten van mensenhandel en mensensmokkel (met name mogelijke *debt bondage*), als om inzicht te krijgen in de manier waarop slachtoffers werden gerekruteerd of om de *safehouses* en plekken waar ze zijn gepasseerd op de reisroute te lokaliseren. De samenwerking met de Federal Computer Crime Unit (FCCU) is in dat verband een meerwaarde. Daarnaast dient de knowhow bij de politie verder versterkt te worden, zoals bij sommige bestaande projecten.

Magistraten moeten over de nodige middelen beschikken om informaticazoekingen en netwerkzoekingen uit te voeren. De medewerking van webbedrijven (Google, Microsoft, Facebook (Meta) in het bijzonder) is in dat verband essentieel.

AANBEVELING 9

Meer inzetten op internationale samenwerking bij complexe onderzoeken naar mensensmokkel om criminele organisaties te ontmantelen.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Het Belgische luik van het Essex-dossier is het resultaat van een internationaal JIT-onderzoek van onder meer België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland en rogatoire commissies in onder meer Nederland en Duitsland. Dat onderstreept het belang van internationale samenwerking, zeker in dergelijke complexe dossiers.

Internationale samenwerking is noodzakelijk om de complexe smokkelstructuur van Vietnamese criminele organisaties te ontmantelen. De mensensmokkel van Vietnam naar Europa wordt in de regel geleid door goed georganiseerde Vietnamese smokkelnetwerken. Het gaat om internationale netwerken in de landen van vertrek, transit en bestemming die zijn opgesplitst in kleinere operatieve cellen. Daardoor is het voor nationale autoriteiten vaak moeilijk om de echte structuur van een bepaald netwerk te achterhalen. Het Essex-dossier en verschillende recente Europol-operaties tonen aan hoe doorgedreven internationale samenwerking kan leiden tot de ontmanteling van Vietnamese smokkelnetwerken.

AANBEVELING 10

Grootschalige financiële onderzoeken laten aansluiten bij een internationale ketenbenadering.

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

Door een grootschalig onderzoek binnen een internationaal kader te plaatsen, waarbij gemeenschappelijke onderzoeksteams betrokken zijn die onder meer financiële onderzoeken verrichten, kan het netwerk in zijn geheel worden aangepakt en kunnen verdachte geldstromen worden opgespoord om de kern van de criminele activiteit aan te pakken.

In het Essex-dossier werd bijvoorbeeld via het financieel onderzoek een crimineel vermogensvoordeel vastgesteld van in totaal 7 miljoen euro voor alle smokkeltransporten van het netwerk. Louter en alleen voor het transport met de 39 dodelijke slachtoffers bedroeg het vermogensvoordeel 460.000 euro.

Smokkelnetwerken worden immers gerund door criminele ondernemers die hun business organiseren en leiden zoals een multinational. Een goede internationale samenwerking en een uitgebreid financieel onderzoek vormen de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financieel droog te leggen op basis van het *follow the money*-principe. Een dergelijke aanpak met inbeslagnames van de criminele vermogens in de verschillende landen past binnen een internationale ketenaanpak waarbij alle schakels hun rol dienen te spelen. Als een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting.

Overzicht aanbevelingen

2022/1	Vietnamezen die illegaal in risicosectoren worden tewerkgesteld beschouwen als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel (schuldbinding of *debt bondage*) en het nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers toepassen	**Bestemmelingen** Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/2	Waakzaam zijn voor mogelijke situaties van schuldbinding bij gedwongen criminaliteit, zoals op cannabisplantages	**Bestemmelingen** Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/3	Het verband leggen met mogelijke situaties van *debt bondage* voor Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel	**Bestemmelingen** Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel, gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel
2022/4	Bijzondere aandacht besteden aan en gevoelig zijn voor de culturele eigenheden van Vietnamese slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel om een vertrouwensband op te bouwen	**Bestemmelingen** Politie- en inspectiediensten, referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel, gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel
2022/5	Specifieke beschermingsmaatregelen nemen voor (Vietnamese) niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zoals een veilige en geruststellende omgeving	**Bestemmelingen** Politie- en inspectiediensten
2022/6	Aandacht hebben voor de bescherming van slachtoffers zonder *agency*, die de meest kwetsbare slachtoffergroep vormen zoals de Vietnamese slachtoffers in situaties van *debt bondage*	**Bestemmelingen** Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel en het parlement
2022/7	Voorzien in noodzakelijke middelen en zo een sterk detectieapparaat garanderen voor de meest kwetsbare slachtoffers zonder *agency*, zoals Vietnamezen	**Bestemmelingen** Minister van Binnenlandse Zaken, minister van Justitie, minister van Werk, het parlement
2022/8	Sociale media als onderzoekstechniek gebruiken	**Bestemmelingen** Magistratuur en minister van Justitie
2022/9	Meer inzetten op internationale samenwerking bij complexe onderzoeken naar mensensmokkel om criminele organisaties te ontmantelen	**Bestemmelingen** Referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel
2022/10	Grootschalige financiële onderzoeken laten aansluiten bij een internationale ketenbenadering	**Bestemmelingen** Referentiemagistraten mensenhandel en mensensmokkel

Colofon

Brussel, december 2022
Jaarlijks evaluatieverslag 2022 Mensenhandel en mensensmokkel
Gebonden door schuld

Uitgever en auteur:
Myria
Victor Hortaplein 40 bus 40, 1060 Brussel
T: 02 212 30 00
myria@myria.be
www.myria.be

Redactie: Alexandra Büchler, Jessy Carton, Stef Janssens, Patricia Le Cocq, Tom De Vroe, Koen Dewulf, Joke Swankaert, Sophie Coppens, Mathilde de Kerchove, Joris Delporte en Emma De Clercq.

Coördinatie: Patricia Le Cocq

Externe bijdragen: Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM), Pacific Links Foundation, Hilde Sabbe (strategisch analist DJSOC), Stéphanie Schulze en Peter Van Hauwermeiren (RSZ-inspectiedienst – Themadirectie mensenhandel).

Vertaling: Dominique Coene en Benoît Delahaye.
Grafisch ontwerp en opmaak: StudiOrama
Cover: Teresa Sdralevich
Drukwerk: Bulckens

Verantwoordelijke uitgever: Koen Dewulf

Met dank aan: Myria wil zijn partners danken om ons essentiële cijfergegevens voor dit rapport te bezorgen.

Ce rapport est aussi disponible en français. This report will be available in English.
Dit rapport is ook digitaal beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

Myria juicht de verspreiding van kennis toe, maar dringt aan op respect voor de samenstellers en auteurs van alle bijdragen in deze publicatie. Gebruik van de teksten en van de tabellen en figuren uit deze publicatie als informatiebron is enkel toegestaan met vermelding van de auteur en de bron. De gehele of gedeeltelijke reproductie, verkoop, publicatie, aanpassing van de teksten, foto's, tekeningen of andere auteursrechtelijk beschermde elementen in deze publicatie is niet toegelaten zonder de voorafgaande schriftelijke toelating van Myria. Neem contact op met Myria voor gebruik van het beeldmateriaal.

Deze publicatie is gedrukt op FSC-papier Mix Crédit CU-COC-812048.

V.U.: Koen Dewulf, Directeur van Myria - Victor Hortaplein 40 • 1060 Brussel - www.myria.be - myria@myria.be - December 2022

Myria
Victor Hortaplein 40 • 1060 Brussel
T +32 (0)2 212 30 00
myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het doel van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel* is een onafhankelijke evaluatie brengen van de evolutie en de resultaten van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

www.myria.be
@MyriaBe
www.facebook.com/MyriaBe
www.linkedin.com/company/myria-federal-migration-centre

MYRIA
Federaal Migratiecentrum